

JONATHAN SWIFT

GULLIVER'İN
GEZİLERİ

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
İRFAN ŞAHİNBAŞ

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

XIII.
BASIM

Genel Yayın: 1114

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüphanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemeyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüphanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamayacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

JONATHAN SWIFT
GULLIVER'İN GEZİLERİ

ÖZGÜN ADI
GULLIVER'S TRAVELS

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
İRFAN ŞAHİNBAŞ

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2006
Sertifika No: 40077

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTİ
MÜGE KARALOM

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

DÖRT CİLT HALİNDE I. BASIM 1943-44, M.E.B. YAYINEVİ
IV. BASIM 1990, İNKILAP KİTABEVİ

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI'NDA
I. BASIM OCAK 2007, İSTANBUL
XIII. BASIM HAZİRAN 2020, İSTANBUL

ISBN 978-975-458-959-7 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
AYHAN MATBAASI
MAHMUTBEY MAH. 2622. SOK. NO: 6 / 31
BAĞCILAR İSTANBUL
TEL: (0212) 445 32 38 FAKS: (0212) 445 05 63
SERTİFİKA NO: 44871

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, MEŞELİK SOKAK NO: 2/4 BEYOĞLU 34433 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Faks (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

HASAN
ÂLİ
YÜCEL
KLASİKLER
DİZİSİ

LII

JONATHAN SWIFT

GULLIVER'İN GEZİLERİ

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN:
İRFAN ŞAHİNBAŞ

TÜRKİYE BANKASI

Kültür Yayınları

Jonathan Swift (1667-1745)

Swift'in eserleri, özellikle *Gulliver'in Gezileri* hayatı ile yakından ilgilidir. Onun için hayatının çeşitli aşamalarını incelemek, ne gibi etkiler altında kaldığını; bunların, huyu ve hayat görüşü üzerinde ne gibi tepkilere yol açtığını belirtmek gerekir.

Swift, İngiliz kökenli olmakla beraber İrlanda'da, Dublin'de doğmuştur (30 Kasım 1667). "İrlanda'da doğmuş olmam benim için büyük bir felaket olmuştur; bu bana kadehin oynadığı kötü bir oyundur" der. Gerçekten, o zamanlar, İngiltere ile İrlanda'nın ilişkileri eşit haklar üzerine kurulmuş olmadığı gibi, İngilizlere göre İrlandalılar yarı uygar bir ulus, İrlanda ise yönetilmeye muhtaç bir memleket idi.

Swift'in umduğu mevkilere ulaşamaması ne dereceye kadar İrlanda'da doğmuş olmasından ileri gelmiştir, pek belli değildir. Ama o, başarısızlıklarının sebepleri arasında bu olaya büyük yer vermiştir.

Babası, Swift doğmadan yedi ay önce ölmüş; çok dar gelirli olan annesi de çocuğunu amcasına bırakarak İngiltere'ye akrabaları ile oturmaya gitmiştir. Böylece Swift çocukluğunu bir yetim gibi geçirmiştir. Hali vakti yerinde ve çok iyi bir adam olan amcası onu İrlanda'nın en iyi okuluna göndermiş, sonra Dublin Üniversitesi'nde okutmuştur. Swift, üniversite programındaki dersleri, özellikle o zaman

çok önem verilen mantık derslerini ihmal etmiş ve bütün dikkatini tarih ve şiire vermiştir. Doğal olarak da imtihanlarda pek başarı gösterememiş, ancak orta derece bir diploma alabilmiştir.

Babasız doğmak ve böylece doğanın verdiği en büyük koruyucudan yoksun kalmak, çocukluğun gerçek mutluluğu olan ana sevgisini tatmamak, bir amcanın eline bakmak, öte taraftan da cesaret kırıcı bir üniversite hayatı küçük Swift'in ruhu üzerinde herhalde olumlu etkiler yapmamıştır. Swift, hayatı boyunca akrabalarından nefret edecektir. Gerçi amcası ona oğlu gibi bakmaya çalışmıştır, ama mali durumunun bozulduğu anlar olmuş, yeğenini ihmal etmek zorunda kalmıştır. Swift de bundan çok alınmıştır.

Amcası ölünce, Swift İrlanda'yı bırakıp İngiltere'ye annesinin yanına gider. 20 yaşındadır. Hayatını artık kendi kazanması gerekmektedir. Çeşitli yetenekleri olduğuna inanmakta ise de bunların hangi yolda başarı sağlayabileceğini bilememektedir. Elinden tutacak kimse de yoktur. Rahip olmayı düşünüp bocalarken, tam zamanında bir barınak bulur.

Sir William Temple, o zamanın seçkin siyaset adamlarından ve yazarlarından. Artık yaşlanmış olduğundan mali kânesine çekilmiştir. Babası, Swift'in amcasının dostu, karısı da Swift'in annesinin uzak akrabalarındandır. Swift'i özel kâatibi olarak yanına alır. Efendisinin yardımı ve etkisi ile iyi bir mevki elde edebileceğini uman Swift, Temple'a her bakımdan faydalı olmaya çalışır; hesaplarına bakar, yazılarını yazar, ona kitap okur... ama dört yıl sonra Temple'dan ve malikânedeki hayattan usanmıştır. Kendisinin de dediği gibi Temple'a “uşaklık” etmekten bıkmıştır. Hayata atılmak, sorumluluğu olan işleri üstlenmek ister; bu isteğini gerçekleştirmek için 1695'te rahip olur ve Temple'ın yardımı ile İrlanda'da bir köy kilisesine atanır. Bu köy ıssız bir yerdir. Swift'i gerek manevi, gerek maddi bakımdan doyurmaktan çok uzaktır. İstifa edip tekrar Temple'ın yanına döner ve koruyu-

cusunun ölümüne kadar (1699), üç yıl orada kalır. Bu yıllar çok verimlidir: Swift, vaktinin büyük bir kısmını kütüphanede tarihsel ve klasik eserleri inceleyerek geçirir. Efendisinin siyasal konular üzerindeki konuşmalarından faydalanır; birçok büyük adamı, hatta kralı tanır. *The Battle of the Books* ile *A Tale of a Tub* eserlerini yazar. Ara sıra, İngiltere'de bir kiliseye atanması için Temple'ın yardımını isterse de bir sonuç alamaz; hatta kralın vaatleri bile gerçekleşmez.

Temple öldüğünde, Swift 32 yaşındadır. Hayatının bu ikinci aşamasında ruh durumunu kısaca inceleyelim. Swift, hayatının çok nazik bir anında Temple'ın yanında bir barınak bulmuştur; böyle büyük bir adamın nüfuzundan faydalanarak bir şeyler olmak istemiş, ama bir şey olamamıştır. Kendi başına yaşayıp hayatını kazanmak istemiş, bu yoldaki girişimi de başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Birçok nüfuzlu kimseler tanımış, hiçbir faydalarını görmemiştir. Swift, kadehin kendisine çok sert davrandığını, İrlanda'da doğmuş olmasının yükselmesine engel olduğunu düşünmektedir. Fakat bu sıkıntılı günleri boyunca Swift, kendisini birçok yıl teselli edecek birini tanımıştır; kendisinden on dört yaş küçük, Stella dediği, Esther Johnson adında bir kız. Babası öldükten sonra annesi ile beraber Temple'ın evine sığınmıştır. Swift bu kızı temiz bir aşkla sevmiş, ama onunla evlenmemiştir. İrlanda'ya yerleşince onu da İrlanda'ya götürmüş ve kızcağız hayatının pek erken gelen sonuna kadar orada kalmıştır.

Swift bir dostuna yazdığı mektupta şöyle der: “Gençtim, bir gün balık avlıyordum. Oltama büyük bir balık takıldı; hemen çektim, tam ele geçireceğim sırada balık iğneden kurtuldu, denize atladı. Büyük bir hayal kırıklığına uğramıştım. Bütün hayatım, işte bu çeşit düş kırıklıkları içinde geçmiştir.” Bu sözlerle istekleri tam gerçekleşeceği sırada bahtsızlıklarla karşılaştığını söylemek istiyordu. Gerçekten 1700 yılından sonraki hayatı hep hayal kırıklıkları ile doludur. Swift, Temple'ın evinden ayrılınca, İrlanda başyargıçlarından birinin kâ-

tibi olur. İrlanda'ya gitmeye hazırlanırken, rakiplerinden biri bu işin bir rahibe uygun olmadığını ileri sürerek yargıcı kandırır; Swift işinden olur. Oldukça büyük bir kiliseye “dean” (piskoposluktan bir alt rütbe) olur. Ama oraya buraya rüşvetler saçan biri Swift'in elinden bu mevkiyi alır. Swift'e de teselli yollu, İrlanda'da ufak bir kilisenin rahipliği verilir. Ama ne küçücük kilisedeki ödevi ne de Dublin'deki arkadaşları Swift'i Londra'dan uzak tutabilir. İrlanda kilisesinin bazı pürüzlü sorunlarını düzeltmek üzere Londra'ya gider. 1700 ile 1703 arasında orada dört yıl geçirir. Bu yıllar hayatının en başarılı, başarılı olduğu kadar da en mutlu yıllarıdır. 1704'te ilk önemli eseri çıkmadan önce, Swift, Londra sosyetesinin yabancısı değildir. Birçok arkadaşı vardır; birkaç şiir yayımlamış, birkaç risale yazmıştır. 1704'te *The Battle of the Books* ile *A Tale of Tub* çıkınca çevresi genişler. Kudretli bir zekâsı, çok kuvvetli bir kalem olan, siyasal ve dinsel konular üzerinde derin ve geniş bir bilgi ile yazan, fikirlerini okurlarına kabul ettirebilen bir yazar olarak tanınmaya başlar.

O zaman İngiltere'de iki siyasal parti vardı: Whig'ler, Tory'ler. Sonraları liberal ve muhafazakâr adını almış olan bu iki parti arasında iktidar için şiddetli mücadeleler, çirkin hareketler olmaktadır; her iki partiden olanlar da birbirlerine düşman gibi davranmaktadırlar. Whig'ler de, Tory'ler de programlarını, politikalarını savunmak, kendilerine çoğunluk sağlamak için sürü sürü yazılar, uzun makaleler yazmakta; zamanın en kudretli yazarlarını bu yolda kullanmaktadırlar. Swift, bu gibi işler için ihmal edilemez bir kuvvettir. Whig'ler ondan faydalanırlar. Swift, politikalarını savunan birkaç uzun makale ile din ve kilise sorunları üzerine birkaç yazı yazar. Whig'lerin iktidara geçmesine gerçekten yardım eder. Bu hizmetine karşılık İngiltere'de bir piskoposluk istemektedir. Ama Whig'ler Swift'i unutuverirler. O da büyük bir hayal kırıklığı içinde, bu nankörlüklerine karşı derin bir nefret besleyerek İrlanda'ya, ufakık kilisenin başına döner.

1710'da Whig'ler iktidardan düşüp hükümeti Tory'ler kurunca, Swift'i gene Londra'da görüyoruz. Tory'ler, Swift'in Whig'lere karşı duyduğu nefretten faydalanmayı bilirler. Gazeteleri *Examiner*'ı emrine verirler Swift de Whig'lerin sebep oldukları savaşı tenkit eden yazılar, Tory'leri savunan, düşmanlarına şiddetle saldıran makaleler yazmaya başlar. Kendisine birçok düşman edinir; ama siyaset alanında artık nüfuzlu bir kişi olmuştur. Başbakanın çok samimi dostudur; bütün partililer onu saymakta, hatta ondan korkmaktadırlar. Swift her çeşit toplantıda aranmaktadır. Birçok arkadaş ve dostlarını korur, iyi mevkilere geçmelerine yardım eder. Partinin, bütün hizmetlerine karşılık kendisine hiç olmazsa İngiltere'de bir piskoposluk vereceğini ummaktadır. Bu yolda birçok vaatler bulunduğu halde, 1713'te gene İrlanda'da St. Patrick Kilisesi'ne "dean" olarak tayin edildiğini görünce, politikacılardan ve bütün insanlardan nefret ederek İrlanda'ya çekilir, bir daha İngiltere'ye dönmez.

Swift çok şey ummuş; hemen hiçbir şey elde edememiştir. Beklentileri gerçekleşmemiş; verilen vaatler yerine getirilmemiş; yeteneksiz kimselerin kendisinden daha iyi mevkiler kaptıklarını görmüş; hiçbir menfaat elde etmeden partilerin adeta uşaklığını yapmış; gün gelip yazı ve makaleleri kapış kapış okunduğu, adı büyük küçük herkesin ağzında dolaştığı halde, düşmanlarının ve entrikacıların kurbanı olmuştur. Bütün bunlar insanlığa bakışını derin bir surette etkilemiştir. Londra'da, 1700 ile 1713 arasında, politikacıları, bakanları, saray adamlarını, insanların bütün zayıf yönlerini yakından incelemiş; o zaman, gerçekten korkunç bir hal almış olan parti ve din kavgalarının içyüzünü görmüş; hiç kimsenin içten olmadığı sonucuna varmış, toplumun çok çürük temellere dayandığını anlamıştır. Yüksek mevkilere geçmek için hiçbir hileden çekinmeyen; kendi çıkarlarını toplumun çıkarlarına üstün tutan; hiçbir gönül borcu tanımayan; birbirini aldatan, kıskanan, birbirleriyle dövüşen, cahil, ahlaksız, soy-

suz kimseler karşısında nefretle irkilmiştir. Swift şunu anlamıştır ki, insanlık bu yolda yürüdükçe kurtuluş umudu yoktur. Ona bu yolun ne kadar yanlış olduğunu, bu yolu değiştirmesi gerektiğini göstermek gerekmektedir. İşte Swift, Londra'dan bu duygu ve düşüncelerle ayrılmıştır.

Swift'i, İrlanda'da artık bütün umutları sönmüş, üzgün, yalnız bir adam olarak görüyoruz. Şiddetli baş dönmesi krizleri geçirmektedir. Biricik tesellisi Stella da ölmüştür (1728). Swift kendisi için biricik kurtuluş yolunun yazı yazmada olduğunu anlar. *Gulliver'in Gezileri* bu dönemin ürünüdür. Öte yandan İrlanda sefalet içindedir. İngiltere'de kamuoyunu "İngilizlerin durmadan emdikleri" bu bahtsız memlekete çevirmek için bir sürü makale yazar. Halkın çektiği sıkıntıları, acıları hiçbir şeyden çekinmeden, yabanıl denecek kadar açık bir şekilde belirtir. Swift, artık İrlandalıların gözünde bir kahramandır. O zamana kadar hiç kimse haklarını onun kadar kuvvetle savunmamıştır. Ama Swift'in bütün bu yazılarından elde edilen sonuç beslenen umutlar ölçüsünde olmamıştır. Swift de artık ihtiyarlamış; baş ağrısı ve dönmeleri şiddetlenmiş, akıl yetilerini hemen hemen tamamıyla kaybetmiştir.

1740 yılında mektuplarının birinde şu satırlara rastlıyoruz: "Çok kötü bir gece geçirdim. Bugün de kulaklarım artık bir şey duymuyor. Her yanıma ağrıyor. Bir şeyler yazmaya çalışıyorum; yazdıklarımın bir kelimesini bile anlamıyorum. Herhalde ölümüm yaklaştı; belki pazartesiye kadar yaşayacağım."

Bu gerçekten acıklı hali 1745'e kadar sürer.

Gulliver'in Gezileri

Gulliver'in Gezileri 1726 yılının sonlarına doğru çıkmış ve hemen büyük bir başarı kazanmıştır. XVIII. yüzyılın ikinci yarısının en ünlü edebiyat adamı olan Dr. Johnson şöyle der: "*Gulliver*, öyle yeni, öyle garip bir eserdi ki okuyucular zevk ve şaşkınlık içinde bocalıyorlardı. Kitap kapışılıyordu.

Daha ilk baskısı tükenmeden fiyatı yükseltildi. Eleştiriciler o kadar şaşırılmışlardı ki bir süre ne diyeceklerini bilemediler. Ama bir zaman sonra hemen herkesin görüşü, birinci ve ikinci gezilerin kitabın en çekici kısımları; üçüncüsünün çok yavan, dördüncü gezinin ise çok sert olduğu yolunda idi.”

Adından da anlaşıldığı gibi, eser birkaç geminin doktorluğunu, sonra da kaptanlığını yapmış olan Gulliver'in, tamamıyla hayal ürünü dört ülkeye gezilerini, oralarda neler gördüğünü, başından neler geçtiğini anlatır. Birçok yazar tamamıyla hayallerinden yarattığı bir ülke ya da ülkelerdeki hayatı ayrıntılarıyla anlatarak, insanların ahlak bakımından aksayan taraflarını tenkit, memleketlerinin çeşitli müesseseler ve âdetlerine saldırı yoluna gitmişlerdir. *Gulliver'in Gezileri*'nin tarzı Swift'e özgü bir buluştur denemez. Eski çağlarda Lukianos *Gerçek Hikâye* adlı eseriyle bu tarzın kaba olmakla beraber ilk örneklerinden birini vermiştir. *Gerçek Hikâye* bir serüven hikâyesidir: Birkaç gezgin, gemi ile Cebelitarık'tan yola çıkıyor; havalara yükselip Ay ile Güneş arasında, Çobanyıldızı'nda yerleşme kurmak sorunu yüzünden çıkan savaşa Ay'dan yana katılıyorlar. Sonra bir deniz ejderi gemiyi de, gezginleri de yutuveriyor, ama kurtuluyorlar. Lukianos buna benzer başka hikâyeler de yazmıştır. Amacı, bazı inançları, müesseseleri, filozofları eleştirmek ve geniş hayal ürünü hikâyelerle alay etmektir. Bu tür hikâyelerinde serüvenlerin payı büyüktür; eleştiri ve hiciv üzerinde ısrarla durduğu görülmez.

XVI. yüzyılda, bu çeşitten, daha ciddi, daha özlü, daha önemli bir esere rastlıyoruz: İngiliz Kralı VIII. Henry'nin nazırlarından Sir Thomas More'un yazmış olduğu *Utopia*. Utopia'nın anlamı zaten hayal dünyasıdır. Bu eserde, serüven ögesine hemen hemen hiçbir yer verilmemiştir. Yazar, güya Portekizli bir gemici ile tanışıyor. Bu denizci Amerigo Vespucci ile birçok kere yolculuk etmiştir, ama sonunda geri dönmeyerek keşfettikleri yerlerdeki ulusların sosyal durumu

ve siyasal yönetimi üzerinde incelemeler yapmıştır. Gördüklerini yazara anlatır. Elbette böyle bir hikâyenin aslı esası yoktur. Thomas More bu yolla İngiliz toplumunu eleştirmekte, ideal bir toplumun nasıl kurulması gerektiğini belirtmektedir.

Sonra XVII. yüzyılda, More'dan çok Lukianos tarzına yaklaşan Cyrano de Bergerac'ın Güneş, Ay ve kuşlar ülkesine gezileri vardır. Beline, içi çiy dolu şişeler asan kahraman, güneşin çiyleri buhar haline sokması ile ya da makineler icat ederek havalanıyor, Ay ile Güneş bölgelerini, kuşlar ülkesini gezip dolaşıyor. Gördüklerini anlatıyor; birtakım sosyal ve bilimsel sorunların nasıl çözüleceğini açıklıyor.

Swift, bu eserlerden ve *Robinson Crusoe* gibi sözünü etmediğimiz daha başka gezi ve serüven hikâyelerinden belki faydalanmıştır.

Gulliver'in Gezileri türündeki eserler, XVIII., XIX. ve XX. yüzyıl yazar ve okurlarının da ilgisini çekmiştir.

Voltaire'in *Micromegas*'ı Gulliver'in devler ülkesine gezisinin bir taklididir. Sirius yıldızından 8 fersah boyunda biri, yanına Saturn Akademisi'nin daimi kâtibini alarak yeryüzüne gelir; Baltık Denizi'nde, içinde birçok filozof olan bir gemiyi eline alarak filozoflarla konuşur. Atom dediği bu insan-cıkların fen ve bilim alanlarındaki bilgilerine hayret eder; ama felsefe bilgilerini, özellikle ruh hakkındaki bilgilerini pek zayıf bulur. Bu masal daha ziyade felsefe kuramlarıyla alaydır.

XIX. yüzyıl sonlarında Samuel Butler de, Swift gibi, İngiliz sosyal müesseselerinin aksayan yönlerini görmüş ve bunları *Erewhon* (Erewhon tersine çevrilmiş *nowhere* olur ki, bu da İngilizce "hiçbir yer" demektir) adı altında çıkardığı eserde belirtmeye çalışmıştır. Erewhon tamamıyla hayal ürünü bir ülkedir. Eser de, İngiltere'nin dini de içeren en önemli müesseselerinin şiddetli, acı, ama mizahlı bir hicvidir.

XX. yüzyılda, İngiliz yazarı H. G. Wells de hayalinde birçok ideal ülkeler kurarak insanların ve ulusların gidişine bir yön vermek istemiştir.

Gulliver'in Gezileri'nde, Swift, serüvenlerle eleştiri ve hiciv öğeleri arasında, özellikle ilk iki seyahatte, çok uygun bir denge kurmuştur. Cüceler ve devler ülkelerini ele alan ilk iki bölüm, çocukların zevkle okuyacakları serüvenlerle dolu olduğu gibi, büyükleri de uzun uzun düşündürecek olaylarla doludur. Lilliput'a Gezi'de hiciv kapalıdır. Swift, saray adamlarını, entrikaları, parti ve din kavgalarını, insanların gururunu doğrudan doğruya hicvetmiyor; Lilliput'u önümüze koyuveriyor. Bakıyoruz, bu on, on beş santimlik insanlar adacıklarının zenginliği; krallarının kudreti; soylarının, dillerinin soyluluğu ile övünüyorlar. Entrikalar çeviriyor; hokkabazlıklar, cambazlıklar ederek nişanlar, unvanlar kazanıyorlar; parti ve din kavgaları ediyor, bütün dünyaya egemen olmak istiyorlar. Biz bu ufacık insanların bütün hareketlerini saçma, bayağı buluyoruz; aşırı istek ve tutkularını alayla karşılıyoruz; gülüyoruz. Swift'in istediği de budur. Bizi yakalamıştır ve adeta: "Her şey bağlantılıdır" demektedir, "kendi hareketleri bu Lilliputlulara hiç de saçma, bayağı görünmüyor; aksine onlarca yurtlarında her şey görkemli, her şey makul, her şey düzenlidir. Ama Lilliput'a Gulliver'in yaptığı gibi belirli bir yükseklikten, belirli bir açıdan bakılacak olursa oradaki hayat bütün çirkinliği, iğrençliği ve gülünçlüğü ile meydana çıkıyor. Biz insanlar için de böyledir. Bizim de bütün hareketlerimize, Gulliver-Lilliput açısından bakılacak olursa, ne saçma, ne anlamsız, ne bayağı şeyler görülür. İşte bakın, Gulliver şimdi Devler Ülkesi'ndedir. Biz insanların burada, Lilliputlulardan farkımız ne?"

İlk iki geziye temel olan görüş budur; ve Swift'in cüceler ve devlerin hüküm sürdükleri iki ülke uydurmasının sebebi de, buralarda gördüğü insanların ve hareketlerinin, kurmuş oldukları müesseselerin, bunlarla kendi ülkesi arasında yaptığı karşılaştırmaların, görüşünü bütün ayrıntı, açıklık ve çıplaklığı ile belirtmeye son derece elverişli olmasıdır.

Lilliput'a Gezi'de, İngiltere'deki ve başka ülkelerdeki parti ve din kavgalarını, savaşları, saray entrikalarını, türlü düzensizlikleri *dolaylı* bir şekilde hicveden Swift, Brobdingnag'a Gezi'de hicvine bir dereceye kadar *dolaysız* bir yön vermektedir. Burada ilk saldırdığı şey insan vücudunun kabalığı, iğrençliğidir. Gulliver o koca yaratıkların vücutlarının her parçasını, adeta mikroskopla olacağı gibi, en ince ayrıntısına kadar görebilecek durumdadır; ve böylece, insan vücudunun türlü çarpıklık ve çirkinliği üzerinde durmaktan çekinmeyecektir. Ancak bu bölümün en ilgi çekici yanı bu yoldaki tasvirler değil, Gulliver'in devlet kralı ile yaptığı konuşmalardır. Yurdunun türlü müesseselerini anlatan Gulliver'e kralın sorduğu sorular, İngiltere'nin belli başlı müesseselerine saldırıdan başka bir şey değildir. Bunlar, soru olmaktan ziyade, genel olarak gerçeğin nasıl olduğunu belirtmekte; İngiliz toplumunun ne kadar çürük olduğunu, ne büyük ahlaksızlıklar içinde bulunduğunu göstermekte; ve yazarın soylular, rahipler, milletvekilleri, yargıçlar, avukatlar vs. hakkında düşündüklerini ortaya koymaktadır. Swift'in bu yoldaki hicvinin yapıcı tarafı da yok değildir. Yazar, çeşitli müesseselerde ve yönetim işlerinde olan aksaklıkları göstermekle kalmakta, kötülüklerin nasıl ortadan kalkabileceğini bazen açıkça söylemekte, bazen de dolaylı olarak belirtmektedir. Hele Lilliput'ta olduğu gibi, devler ülkesindeki çeşitli töre ve müesseseleri anlattığı yerlerde bu yapıcılık gayreti belirli bir şekilde kendini göstermektedir.

Brobdingnag'a Gezi'deki hicvin acılığını hafifleten, bu hicvi sanat düzeyine yükselten bir iki öğeye işaret etmek yerinde olur. Burada hiciv bir dereceye kadar dolaysız da olsa, hikâyeden tamamıyla ayrılmış değildir. Yazar için için büyük bir öfke duyduğu halde, soğukkanlılıkla, asıl amacını gizleyerek, komedi bakımından etkili sahneler uydurarak hikâyesini sadelik ve ustalıkla anlatabilmekte; genel olarak da olaylarda, konuşma ve çözümlerde bir zorlama görülmemekte-

dir. Diğer taraftan ince alayları yolu ile hicvine kuvvet kazandırdığı gibi onu fazla sert olmaktan, tahammül edilemez bir hale sokmaktan kurtarmakta; hatta bir şeyi över gibi, beğenir gibi görünürken tamamıyla aksini kastetmesi hicvine bir mizah çeşnisi bile vermektedir.

Dördüncü bölüm, yani Houyhnhnm'lar ülkesine geze ise, ilk iki geziye göre büsbütün başka bir plana göre kurulmuş; hikâye, mizah, eğlenceli olaylar bir kenara bırakılarak insan soyuna karşı yazarın duyduğu nefret bütün acılığı ile ortaya konmuştur. Gerek akıl ve erdemin temsilcileri durumuna çıkarılmış olan atların egemen olduğu bu ülkede hemen hemen yabanıl diyebileceğimiz bir hayat süren ve uygarlığın cilasından yoksun kaldıkları için gerçek doğaları bütün ilkeiliği ile meydana çıkan *yohoo*'ların, yani akıllarını kullanmayan insanların hayatını anlatmada, gerek atlara yurdu hakkında verdiği bilgilerde Swift'in hicvi hiçbir engel tanımadan doludizgin gitmekte; insanlığı, meslekleri, müesseseleri hiçbir şey esirgmeden korkunç bir kırıclılık ve yıkıcılıkla ele almakta, insanoğlunu her türlü değerdan sıyrılmış olarak yere sermektedir. Yazar insanoğlunu, akıldan aldığı payı kötüye kullandığı, ideal bir toplum kurabilmek için elindeki maddi, manevi her türlü olanağa karşı dünyayı özellikle manevi bakımdan bir yıkıntıya çevirdiği için suçlamaktadır.

Gulliver'in Gezileri, birlikten yoksun, ve gelişigüzel, bazıları da zorlanmış olaylar çevresinde kurulmuş olan üçüncü bölümün büyük bir kısmı ayrı tutulacak olursa, ibretle okunacak bir eserdir. Bir hicivde hoşgörülebiyecek abartmalı yargılar ve Swift gibi hayatında türlü hayal kırıklıklarına uğramış buruk bir insanda bağışlanabiyecek aşırılıklar bir yana, eser, her okuyucuyu, kendisi üzerinde uzun uzun düşündürecek bir nitelik taşımaktadır. Özellikle önemli sayılan birinci, ikinci ve dördüncü bölümlerinden çıkarılabiyecek görüşler şöylece özetlenebilir:

İnsanların, aksaklıklarını örtmek için takındıkları görkemli tavır ince bir cila tabakasından başka bir şey değildir. Hele ruh ve bedenden yana bunca çarpıklıklarına, bunca zayıf yönlerine göz yumarak gururlanmaları tam çılgınlıktır. Bu yol insanlığı yok olmaya götürür. İnsanlar için biricik kurtuluş yolu, ne olduklarını bilmekte, bütün hareketlerini erdem ve aklın buyruklarına göre ayarlamaktır.

İrfan Şahinbaş

Birinci Bölüm

Lilliput'a Gezi

I

Yazar, kendisi ve ailesi hakkında bilgi veriyor. Geziye çıkmasının sebepleri; gemisi batıyor; yüzüp kurtuluyor; Lilliput ülkesinde sağ salım karaya çıkıyor; yakalanıyor; ülke içine götürülüyor.

Babamın, Nottinghamshire'da biraz mülkü ve beş oğlu vardı; ben oğullarının üçüncüsüydim. On dört yaşına gelince, babam beni Cambridge'deki, Emmanuel College'e gönderdi; orada üç yıl kaldım ve kendimi tamamıyla derslerime verdim. Ancak okul masraflarım, bana ayrılan para az olmakla beraber, babamın zaten dar olan gelirine pek ağır geldiğinden, Londra'da ünlü bir doktor olan Mr. Bates'in yanına çırak olarak verildim; burada dört yıl kaldım. Babam ara sıra biraz para gönderirdi; ben bu paraları gemicilik öğrenmek, seyahat niyetinde olanlara faydalı olacak bazı matematik bilgileri edinmek için harcardım; çünkü günün birinde deniz seyahatine çıkacağıma daima inanırdım. Mr. Bates'den ayrılınca babamın yanına döndüm; ve onun, amcamın ve başka akrabalarımın yardımı ile kırk altın kadar bir para sağladım. Leyden'de masraflarımı karşılamak üzere

yılda otuz altın göndereceklerine de söz verdiler. Orada, uzun gezilerde işime yarayacağını bildiğimden, iki yıl yedi ay tıp okudum.

Yurduma dönünce, sevgili hocam Mr. Bates'in salık vermesiyle kaptan Abraham Parnell'in komutasındaki *Swallow* adlı gemiye doktor olarak atandım ve üç buçuk yıl bu gemide kaldım. Akdeniz'e, daha başka yerlere birkaç gezi yaptık. Dönüşümde artık Londra'da yerleşmeye karar verdim. Hocam Mr. Bates beni bu yolda teşvik etmiş, hatta birçok hastaya salık bile vermişti. Old Jury'de küçük bir evin bir katını tuttum. Bekâr hayatıma son vermemi öğütleyenler oldu; ben de Newgate Sokağı'nda, çorap ve iç çamaşırı satan Mr. Edmund Burton'un ikinci kızı Mrs. Mary Burton ile evlendim; karım dört yüz altın drahoma getirdi.

Sevgili hocam Mr. Bates iki yıl sonra öldü; çok dostum yoktu; işlerim bozulmaya başladı; çünkü birçok meslektaşımın kötü karakterlerini taklide vicdanım razı olmuyordu. Bundan ötürü, karımla tanıdıklarımın bazılarını danıştım, yine bir deniz yolculuğuna çıkmaya karar verdim. Arka arkaya iki gemide doktorluk yaptım; altı yıl içinde, Hindistan'a ve Batı Hindistan adalarına yolculuklar ettim; hayli para kazandım. Yolculukta, yanımda her zaman birçok kitap bulundurduğumdan boş zamanlarımı eski ve yeni yazarların en iyilerini okumakla geçirirdim; karaya çıktığım zaman da çeşitli ulusların yaşayış ve huylarını inceler, belleğim çok kuvvetli olduğundan dillerini büyük bir kolaylıkla öğrenirdim.

Bu gezilerin sonuncusu pek verimli olmadı; denizden soğudum; çoluğum çocuğumla artık yurdumda kalacaktım. Old Jury'den Fetter Lane'e, oradan da, gemiciler arasında müşteri bulurum umuduyla Wapping'e taşındım; fayda etmedi. Belki işim yoluna girer diye üç yıl boşu boşuna bekledikten sonra, güney denizlerinde yolculuğa hazırlanan *Antelope* adında bir geminin kaptanı William Prichard'ın

kârlı bir önerisi ile karşılaştım; kabul ettim. 4 Mayıs 1699'da, Bristol limanından yola çıktık; yolculuğumuz başlangıçta çok iyi geçti.

Bu denizlerde başımdan geçenleri inceden inceye anlatarak okuyucuları sıkmak doğru olmaz. Yalnız şu kadarını bildireyim ki, Hindistan'a geçerken şiddetli bir fırtına bizi Van Diemen topraklarının kuzeybatısına sürdü. Araştırmalar sonucunda, otuz derece iki dakika güney enleminde bulunduğumuzu anladık. Tayfalarımızdan on kişi yorgunluktan ve kötü gıdadan ölmüştü; geri kalanlar ise bitik bir haldeydiler. 5 Kasım'da –bu ay buralarda yazın başına rastlar– hava sisliydi; gemiciler birdenbire gemiden ancak yarım gomene¹ ötede bir kayanın önünümüze çıktığını fark ettiler. Rüzgâr o kadar şiddetli esiyordu ki gemiyi doğruca kayanın üzerine attı, gemi de parçalanıverdi. Beş tayfa ile ben denize bir filika indirmiş, bir hamlede gemiden ve kayadan uzaklaşabilmiştik. Hesabıma göre üç fersah² kadar kürek çektik; artık gücümüz kalmamıştı, zaten daha gemideyken yorgunluktan bitkin bir haldeydik; kendimizi dalgaların akışına bıraktık ve yarım saat kadar sonra kuzeyden çıkıveren şiddetli bir rüzgârla devrildik. Filikadaki arkadaşlara, kayaya atlayanlara ya da gemide kalanlara ne oldu, bilmiyorum; herhalde hepsi de yok olmuştur. Bana gelince, gelişigüzel yüzmeye başladım; rüzgâr, kaban sular beni ileri doğru sürüklüyordu. Sık sık bacaklarımı aşağı doğru indiriyordum, ama ayaklarım dibe değmiyordu. Sonunda kesilip de artık kolumu bile oynatmayacağım bir anda suyun derinliğinin boyum kadar olduğunu anladım; bu arada fırtına da epey yatışmıştı. Deniz dibinin eğimi o kadar azdı ki ancak bir mil kadar yürüdükten sonra karaya çıkabildim, tahminime göre saat akşam sekiz sularıydı. İçeriye doğru yarım mil yürüdüm; ne bir eve, ne bir

1 90 m. kadar.

2 1 fersah: 5 km.

insan izine rastladım; kim bilir, belki de bitkin bir halde olduğumdan bir şey göremedim. Çok yorgundum; diğer yandan, havanın sıcaklığı ve gemiden ayrılmadan önce içtiğim bir kadeh konyak etkisini göstermiş, uykum gelmişti. Yumuşacık, kısa çimenlerin üzerine uzandım ve hayatımda bu kadar deliksiz bir uyku uyuduğumu anımsamıyorum. Dokuz saatten fazla uyumuş olmalıyım ki, uyandığım zaman gün doğmuştu. Davranıp kalkmak istedim; kımıldayamadım bile. Sırtüstü yatmıştım, kollarımın, bacaklarımın, her iki yandan yere sıkıca bağlanmış olduklarını anladım; uzun ve gür saçlarım da aynı surette bağlıydı. Vücudumun da koltukaltlarımdan dizlerime kadar ince bağlarla kuşatılmış olduğunu fark ettim. Ancak havaya bakabiliyordum; güneş de kızmaya başlamıştı, ışık gözlerimi rahatsız ediyordu. Çevremde bir uğultu duydum, ama bulunduğum durumda gökten başka hiçbir şey göremiyordum. Biraz sonra sol bacağım üstünde canlı bir şeyin yürüdüğünü hissettim. Göğsümün üzerinde yavaş yavaş ilerledi, çeneme kadar sokuldu; bakışlarımı mümkün olduğu kadar aşağı indirince, bunun, sırtında bir okluk, elinde de bir yayla ok taşıyan, boyu altı parmak¹ bile gelmeyen bir insan olduğunu gördüm. Bu arada, aynı türden en aşağı kırk kadar yaratığın da birincinin ardı sıra geldiklerini hissettim. Son derece hayret etmiştim; avazım çıktığı kadar öyle haykırdım ki, hepsi korkudan kaçiverdi; içlerinden bazıları, sonradan öğrendiğime göre, üzerimden yere atlar ken düşmüşler, yaralanmışlardı. Ama biraz sonra gene geldiler ve içlerinden yüzümü tamamıyla görebilecek kadar yakına sokulmak yürekliliğini gösteren biri, el ve gözlerini şaşkın şaşkın yukarı kaldırıp tiz ama açık bir sesle, *Hekinah degul* diye bağırdı; ötekiler aynı kelimeleri birkaç kere tekrar ettiler; ama ne demek istediklerini o zaman elbet anlamıyordum. Bütün bunlar olup biterken, okuyucularımın da kabul edece-

1 1 parmak: 1 inç; 2,54 cm.

ği gibi, kaygılar içindeydim; sonunda bu durumdan kurtulmaya gayret ederek sol kolumu yere bağlayan ipleri koparmayı ve kazıkları sökmeyi başardım; sonra, kolumu yüzüme doğru kaldırarak beni yere nasıl bağladıklarını anladım; aynı zamanda fena halde canımı acıtan bir hareketle saçlarımı sol yandan yere bağlayan ipleri biraz gevşettim, başımı iki parmak kadar yana çevirebildim. O küçük insanlar bir kere daha kaçıştılar, hiçbirini yakalayamadım; bu hareketim üzerine keskin bir haykırma oldu; bu haykırma kesilince, içlerinden birinin, *Tolgo phonac* diye bağırdığını duydum; aradan bir an geçmemişti ki her biri birer iğne gibi batan yüzden fazla okun sol elime saplandığını hissettim; bundan sonra, tıpkı bizim Avrupa'da bomba attığımız gibi, bir yığın oku havaya atıldılar; bunların birçoğu herhalde üzerime düştü ama duymadım; birkaçı da hemen sol elimle koruduğum yüzüme indi. Bu ok yağmuru dinince acı ile homurdanmaya başlayarak kendimi kurtarmaya bir kere daha gayret ettim; ilkinden daha yoğun bir ok yayılımı altında kaldım; bazıları da mızraklarını yanlarıma sokmaya çabalıyorlardı; ama bereket versin manda derisinden bir yelek giymiştim de delemiyorlardı. En güvenli yolun kımıldamadan yatmak ve geceyi beklemek olacağını düşündüm; sol elim serbest olduğundan o zaman kendimi kurtarabilirdim; buranın halkına gelince, eğer hepsi o gördüğüm küçücük insan boyunda ise, bana karşı çıkarabilecekleri en kuvvetli orduların hakkından gelebileceğimi tahmin ediyordum. Ama bahtım bambaşkaymış. Halk sakın yattığını görünce artık ok atmadı, ama kulağıma gelen gürültüden sayılarının gittikçe arttığını anladım. Dört yada¹ ötemde, tam kulağım hizasında, bir saattir bir takırtı duyuyordum; sanki bir şeyler çakılıyor, kuruluyordu. İp ve kazıkların izin verdiği kadar başımı o yana çevirdim: Yerden bir

1 1 yada: 1 yard; 91,44 cm.

2 1 kadem: 1 ayak; 30,48 cm.

buçuk kadem² yüksek ve üzerine bu adamlardan dördünü alabilecek bir iskele kurulmuş, bu iskeleye çıkmak için de iki üç merdiven yapılmıştı. İskelenin üstündekilerden önemli bir kişi gibi görünen biri, uzun bir nutuk çekti; bir kelimesini bile anlamadım. Önceden söylemeliydim ama unuttum: Bu önemli kişi söze başlamadan evvel, *Langro dehul san* diye üç kere bağırıyordu (bu kelimelerle bundan öncekileri sonra bana tekrar ettiler ve açıkladılar.) Bunun üzerine elli kişi yanıma gelerek başımın sol yanını bağlayan ipleri kestiler; böylece yüzümü sağa çevirerek konuşacak olan adamı ve işaretlerini görebildim. Orta yaşlı ve yanındaki üç kişiden daha boylu görünüyordu; bunlardan biri giysisinin kuyruğunu tutuyordu, ortaparmağımdan biraz uzunca idi; öteki iki kişi de yardım için yanında duruyordu. Konuşan kişi tam bir hatip gibi davranıyordu; sözlerinde tehdit edici cümlelerle beraber vaat, merhamet ve iyilik ifade eden parçalar seziyordum. Kendilerine teslim olduğumu anlatır gibi bir hareketle sol elimle gözlerimi, tanık olarak gösterdiğim güneşe doğru kaldırdım, birkaç kelime ile yanıt verdim. Gemiyi terk etmeden birkaç saat önce yediğim yemekten beri ağzıma tek lokma koymamıştım, açlıktan bayılıyordum; içim o kadar eziliyordu ki artık dayanamayacağımı göstermek için (belki terbiye kurallarına aykırı olarak) parmaklarımı birçok kere ağzıma götürmekten kendimi alamadım; böylece yiyecek istediğimi anlatmak istiyordum. *Hurgo* (sonradan öğrendiğime göre burada büyük adamlara bu ad veriliyormuş) ne demek istediğimi pek güzel anladı; iskeleden indi, yanlarıma merdiven dayatılmasını emretti. Yüzden fazla adam bu merdivenlerden çıkarak ellerinde yiyecek dolu sepetlerle ağzıma doğru yürüdüler; meğer imparator, geldiğimi haber alır almaz, yiyecek hazırlanmasını ve buraya gönderilmesini emreylemiş. Bunun sepetler içinde çeşitli hayvanların etleri olduğunu gördüm, ama tatlarından hangi hayvanların etleri olduğunu ayırt edemedim. Şekilleri koyun buduna, küreğine, döşüne benzeyen

çok iyi pişirilmiş, ama her biri bir çayırkuşu kanadından daha ufak parçalar vardı; iki üç tanesini bir lokmada yuttum ve her biri aşağı yukarı bir tüfek mermisi büyüklüğünde olan üç ekmek somununu birden ağzıma atıverdim. Bütün bu yiyecekleri bana, hiçbir gayret esirgmeden iri gövdem ve iştahım karşısında hayretten hayrete düşerek veriyorlardı. İkinci bir işaretle içmek istediğimi anlattım. Yemek yiyişimden, az içkinin yetmeyeceğini kestirdiler; çok da becerikli insanlar olduklarından, en büyük fıçılarını büyük bir ustalıkla yerden kaldırıp elime doğru yuvarladılar, ağzını da açtılar; zaten bir bardak kadar bir şey alan fıçıyı bir yudumda bitirdim. İçkinin lezzeti Fransız Bourgogne şarabını andırıyordu, ama daha nefisti. Bir fıçı daha getirdiler, onu da aynı surette içtim; daha da istediğimi işarette anlattım ama artık verecek içkileri kalmamıştı. Ben bütün bu harikaları gösterdikten sonra sevinçlerinden bağırışmaya, göğsümün üzerinde oynaşp zıplamaya başladılar; önce yaptıkları gibi de, *Hekinah degul* kelimelerini tekrar edip durdular. Boş fıçıları aşağı atmamı işaret ettiler; ama önce, *Borach mivola* diyerek bağırarak fıçıların altında kalmamaları için aşağıdakileri uyarmışlardı. Fıçıları havada görünce de herkes *Hekinah degul* diye bağırıştı. Vücudumun üzerinde aşağı yukarı dolaşan bu adamlardan kırk ellisini yakalayıp yere çarpmak isteğini sık sık duyduğumu itiraf etmeliyim; ama okların acısı, daha da kötü şeyler yapabilecekleri düşüncesi, onurum üzerine verdiğim söz (teslim olduğumu anlatmak isteyen hareketimi söz sayıyordum) beni bu fikirden vazgeçirdi. Hem sonra hiçbir masraftan çekinmeyerek beni olağanüstü ağırlayan bu halka karşı konukseverlik kuralınca borçlanmışım da. Ama, ellerimden biri serbestken, benim gibi onlara göre korkunç bir yaratık karşısında hiç korku duymadan vücudumun üstüne çıkıp dolaşmaya cüret eden bu insancıkların gözü pekliğine şaşmamak elimden gelmiyordu. Biraz sonra, artık başka yiyecek istemediğimi görünce, imparator hazretlerinin yolladığı yüksek bir

kişi önüme çıkıverdi; sağı bacağıma tırmandı, on ikiyi bulan maiyeti ile yüzüme doğru ilerledi; imparatorun mührünü taşıyan güven mektubunu çıkardı, adeta gözlerime yapıştırdı, ve hiçbir hiddet eseri göstermeden, ama kararlı bir biçimde on dakika kadar konuştu. Konuşurken eli ile bir yeri işaret ediyordu. Sonradan öğrendiğime göre bu yer, yarım mil ötede bulunan başkentmiş ve imparator hazretleri ile meclis oraya götürülmemi karara bağlamışlar. Gelişigüzel birkaç kelime ile yanıt verdim; sonra serbest olan elimi öteki elimin, başımın ve vücudumun üzerine koyarak serbest bırakılmak istediğimi işaret ettim (bir zararım dokunmasın diye elimi her defasında başlarının üzerinden geçirmeyi unutmamıştım). İmparatorun elçisi ne istediğimi anlar gibi göründü, ama başını bu isteğimin yerine getirilemeyeceğini anlatır bir şekilde salladı; elli ile de işaret ederek, başkente, bağlı olarak götürülmem gerektiğini anlatmak istedi; bana çok iyi davranacaklarını, yetesiye yiyecek, içecek vereceklerini de işaretlerle belirtmeye çalıştı. Bunun üzerine bağlarımı koparmak için gayret etmeyi düşündüm ama saplanan okların (bunlardan birçoğu hâlâ etlerimin içindeydi) yara bere içinde bıraktığı yüz ve ellerimin acısını yeniden duydum; düşmanlarımların sayısının da arttığını görünce bana istedikleri gibi davranmalarını anlatmak için birkaç defa işaret ettim. Bunu gören *Hurgo* ve maiyeti sevinçli yüzlerle ve büyük bir nezaketle yanımdan ayrıldılar. Biraz sonra bir bağrışma oldu; herkes, *Peplom selan*, *peplom selan* diye tekrar edip duruyordu; halktan birçoğunun sol yanıma yaklaştığını ve iplerimi gevşettiğini hissettim; öyle ki, sağ yanımda üzerinde dönerek su döküp rahatlamak olanağını buldum; bol bol su döktüm; halk hayran kaldı; ne yapacağımı, hareketimden sezdiklerinden sağ yanımdakiler hemen sola açılmışlar, benden büyük gürültü ve şiddetle akan selden kaçabilmişlerdi. Bundan biraz önce, ellerimi ve yüzümü hoş kokulu bir merhemle ovmuşlardı; bu merhem birkaç dakika içinde okların verdiği sızıyı gidermiş-

ti. Bütün bunlar ve karnımı iyice doyuran yiyecek ve içecek uykumu getirmişti. Sonradan anladığıma göre sekiz saat uyumuşum; şaşılacak bir şey yok: Hekimler imparatorun emri ile şarap fiçilerine uyku ilacı katmışlar.

Anlaşılan karaya ayak bastıktan sonra beni yere uzanmış, uyumaktayken görenler hemen bir posta göndererek imparatora haber vermişlerdi; imparator, meclisini toplamış ve anlattığım şekilde bağlanmamı (bunu ben gece uyurken yapmışlardı), bana bol yiyecek içecek verilmesini ve başkente götürülmem için bir araba hazırlanmasını karar altına almışlardı.

Böyle bir karar cüretli ve tehlikeli görülebilir; ve eminim, Avrupa'da hiçbir hükümdar aynı koşullar altında böyle davranmaz. Ama kanımca bu, hem çok ihtiyatlı, hem de pek soylu bir karardı. Çünkü, diyelim bu adamlar ben uyurken mızrak ve okları ile beni öldürmeye kalksalar, ilk acıyı duyar duymaz muhakkak uyanacak, öfkem ve kuvvetim öyle bir hale gelecekti ki beni bağlayan ipleri koparabilecektim; bu adamlar da bana karşı koyacak halde olmadıkları gibi, merhametime de sığınamayacaklardı.

Bu ülke halkı matematikte almış yürümüş; ve bilginin ünlü bir koruyucusu olan imparatorun onay ve teşviki ile mekanik sanatlarında yüksek bir düzeye erişmiş. Bu hükümdar, ağır yük ve ağaçların taşınması için tekerlekli aletler yaptırmış; bazıları dokuz kadem uzunluğunda olan en büyük gemilerini, kolayca odun bulunacağı için ormanlarda yaptırır, sonra denize götürmek üzere üç-dört yüz yarda bu aletler üzerinde taşıtmış. Beş yüz doğramacı ve mühendis hemen en büyük arabalarını hazırlamaya koyulmuştu. Bu, üç parmak yüksekliğinde, yedi kadem boyunda, dört kadem eninde, yirmi iki tekerlekli, ağaçtan bir kerevetti. Ben karaya ayak bastıktan dört saat sonra yola çıkan bu araba gözüktüğü zaman bütün halk bağrıışmış, benim de bir ara işittiğim bağrıışma meğer bu imiş. Arabayı bana yanlamasına yaklaştırmışlar; ama asıl sorun beni kaldırıp arabaya yerleştirmek olmuş.

Bunun için birer kadem boyunda seksen tane direk dikilmiş; sicim kalınlığında çok sağlam iplerin uçlarındaki çengelleri, işçilerin boynuma, ellerime, vücuduma dolamış oldukları bağlara takmışlar. En kuvvetlilerinden dokuz yüz kişi, direk- lere makaralarla bağlı bu iplere asılarak üç saatten az bir za- manda beni kaldırıp arabaya yerleştirmiş ve sonra sıkıca bağ- lamışlar. Ben bu ayrıntıları sonradan öğrendim, çünkü uy- ku ilacının etkisi ile derin bir uykudaydım. İmparator haz- retlerinin, her biri dört buçuk parmak yüksekliğinde en iri atlarından bin beş yüzü, beni, yukarıda da söylediğim gibi, yarım mil ötede olan başkente götürmek üzere arabaya ko- şulmuştu.

Yola koyduktan dört saat sonra gülünç bir olay beni uyandırdı; arabanın bir yeri bozulmuş, tamir için durdurul- muştı; yerlilerden iki üç genç beni uyurken görmek merakı- na kapılmışlar, arabaya çıkmışlar, yavaş yavaş yüzüme so- kulmuşlar; içlerinden muhafız alayında subay olan biri, kısa kargısının sivri ucunu burnumun sol deliğine iyice sokmuş; burnum da tıpkı saman çöpü ile karıştırılmış gibi gıcıklandın- ca şiddetle aksırmıştım. Üzerime çıkanlar kimseye görünme- den sıvışmışlar. Ben böyle birdenbire uyanışımın sebebinin ancak üç hafta sonra öğrenebildim. O gün akşama kadar epey yol aldık; gece her bir yanımda beş yüz muhafız oldu- ğu halde istirahat geçtik. Bu muhafızlardan yarısının elle- rinde meşaleler, ötekilerde de yay ve oklar vardı; bir kımıl- danacak olsam, okları hemen üzerime yağdıracaklardı. Erte- si sabah güneşle beraber yolumuza devam ettik; öğleye doğ- ru da kent kapılarının iki yüz yarda berisine geldik. İmpara- tor bütün maiyeti ile bizi karşılamaya gelmişti; ama saray adamları imparator hazretlerinin üzerime çıkarak kendisini tehlikeye sokmasına razı olmadılar. Arabamın durduğu yer- de bu ülkenin en büyük yapısı sayılan eski bir tapınak vardı; bundan birkaç yıl önce bir cinayetle kirlenmiş ve halkın bağ- nazlığı yüzünden dinsel niteliğini yitirmişti. İçindeki süs ve

eşyalar kaldırılmış, alelade işler için kullanılmaya başlanmıştı. Ben bu yapıda kalacaktım. Kuzeye bakan ana kapısı aşağı yukarı dört kadem yükseklikte, hemen hemen iki kadem genişlikte idi: Bu kapıdan ancak sürünerek girebilirdim. Kapının her iki yanında, yerden altı parmak yükseklikte bile olmayan iki pencere vardı. Sol yanındaki pencereye, imparatorun çilingirleri, Avrupalı bir bayanın saat kösteğine benzeyen ve hemen hemen o kalınlıkta olan doksan bir tane zincir bağladılar; bu zincirlerin öbür uçlarını da otuz altı asma kilitle sol bacağıma taktılar. Tapınağın tam karşısında, cad-denin öte yanında, yirmi kadem uzakta, en aşağı beş kadem yükseklikte bir kule vardı. İmparator beni seyretmek için maiyetinin ileri gelenleriyle bu kuleye çıkmış; ben onları görememiştim. Tahminlere göre, yüz bin küsur kişi beni görmek için kentten çıkmıştı; yanımda muhafızlar bulunmasına karşın merdiven dayayıp üzerime çıkanların sayısının on binden aşağı olmadığını sanıyorum; ama hemen bu gibi hareketleri ölüm cezası ile yasak eden bir bildiri çıkarılmıştı. İşçiler artık zincirleri koparıp kaçmamın olanaksızlığını anlayınca beni bağlayan ipleri kestiler; ömrümde bir benzerini duymadığım bir kederle ayağa kalktım. Kalktığımı ve yürüdüğümü gören halkın gürültü ve hayretini anlatamam. Sol bacağıma köstekleyen zincirlerin uzunluğu iki yarda kadardı; bu, hem bir yarım daire içinde gidip gelmeme elverişliydi hem de, kapının dört parmak kadar ötesine bağlı olduklarından, kapıdan sürünerek girmeme, tapınakta boylu boyunca uzanmama da olanak veriyordu.

II

Lilliput imparatoru birçok soyluyla birlikte, yazarı kapatıldığı yerde ziyaret ediyor. İmparatorun ve kıyafetinin tanımı. Yazara dillerini öğretmek için bilginler atanıyor. Yazar, yumuşak huyundan ötürü imparatorun teveccühünü kazanıyor. Ceplerini arıyorlar, kılıcını, tabancalarını alıyorlar.

Ayağa kalkınca çevreme baktım; ömrümde bu kadar hoş bir görüntü görmediğimi söylemeliyim. Kırklar hiçbir kesintisi olmayan bir bahçe gibi görünüyor; genellikle kırk kadem kare olan, çitle çevrili tarlalar da çiçek tarlalarına benziyordu. Bu tarlaların arasına yirmi yarda karelik korular karışıyordu; en yüksek ağaçlar, tahminime göre, yedi kadem boyundaydı. Sol yanıma düşen kente baktım: Tiyatro dekorlarına çizilen kent resimlerini andırıyordu.

Bu arada imparator kuleden inmişti, at üstünde bana doğru geliyordu. Bu hareketi ona az kalsın pahalıya mal olacaktı: Bineği çok iyi eğitilmiş olmakla beraber, bana benzeyen bir şey görmeye alışmamıştı; ona, yürüyen bir dağ gibi göründüm; şahlandı; ama çok usta bir binici olan hü-

kümdar, maiyeti yetişip dizginleri tutuncaya kadar, atın sırtında sıkı sıkı tutundu ve sonra indi. Her yanıma büyük bir hayranlıkla gözden geçirdi, ama zincirim uzunluğunca benden uzak durdu. Aşçı ve kilercilerine yiyecek vermelerini emretti; bunlar zaten hazırlıklı idi; tekerlekler üzerine oturtulmuş büyük kapları erişebileceğim bir yere kadar ittiler. Bunları aldım ve hepsini hemen boşaltıverdim: yirmisi et, onu da içki ile dolu idi; et ile dolu olanlardan her biri iki üç lokmadan fazla tutmadı; on testideki içkiyi de bir kabın içine boşalttım; bir yudumda içiverdim; ve böylece devam ettim. İmparatorun eşleri, imparator soyundan gelen prens ve prensesler, yanlarında birçok kibar bayan olduğu halde, biraz ötede, tahtırevanlarında oturuyorlardı; imparatorun atının geçirdiği kazadan sonra indiler, yanına geldiler. Şimdi size imparatoru anlatacağım. İmparator, saray ileri gelenlerinin hepsinden hemen hemen bir tırnak boyu daha uzundu; bu hal ona bakanlara korku saçmaya yetmektedir. Yüzünün hatları kuvvetli ve erkekçe, dudakları kalın, burnu kartal gagası şeklindeydi. Teni zeytin renginde; duruşu dik; vücudu, kolları, bacakları ölçülü; hareketleri zarif; hal ve tavrı görkemliydi. O zaman gençliğinin ilk çağını geçmişti; yirmi yedi üç çeyrek yaşındaydı, yedi yıl mutluluk içinde, savaşlarda genellikle zaferler kazanarak saltanat sürmüştü. Kendisini daha rahat görebilmek için yan yatmıştım; yüzüm, yüzünün tam karşısındaydı; aramızda da üç yarda kadar bir şey vardı. O günden beri imparatoru birçok kere avcumun içine aldığımdan tanımımda yanılmış olamam. Giysisi düz ve sadeydi; yarı Avrupa, yarı Asya biçiminde dikilmişti; başında mücevher kakmalı, tepesi sorguçlu, altından hafif bir miğfer vardı; elinde de zincirlerimi koparıp serbest kaldığım takdirde kendini korumak için yalın bir kılıç tutuyordu: Hemen hemen üç parmak uzunluğunda, kabzası ve kını altından ve mücevherlerle süslüydü. İmparatorun sesi ince olmakla beraber çok açıktı; ayakta olduğum vakit bile

iyice işitebiliyordum. Bayanlar ve saray erkânı çok iyi giyinmişlerdi; bulundukları yer, sanki altın ve gümüş sırmalı şekillerle işlenmiş bir eteklik gibi duruyordu. İmparator hazretleri bana birçok kere hitap etti; ben de yanıt verdim, ama bir türlü anlaşılmadı. Yanında (giyinişlerinden tahmin ettiğime göre) rahipler ve hukukçular vardı; İmparator benimle konuşmalarını emretti; ben de onlara geveleyebildiğim her dilde, Felemenkçe, Latince, Fransızca, İspanyolca, İtalyanca ve *Lingua Franca*¹ ile hitap ettim; fayda etmedi. İki saat kadar sonra saray erkânı çekildi. Beni elden geldiği kadar yakından görmek üzere çevreme toplanmak isteyen halkın herhangi bir münasebetsizliğini ya da muzipliğini önlemek için yanımda kuvvetli bir muhafız birliği bırakmışlardı. Bazı kimseler, evimin kapısında otururken, bana ok atmak küstahlığında bile bulundular; hatta oklardan biri az kalsın sol gözümü kör ediyordu. Bunun üzerine birliğin albayı elebaşılardan altısını yakalattı ve bunları, bağlı olarak elime teslimden daha uygun bir ceza olamayacağını düşündü. Askerler mızraklarının kör uçları ile onları bana doğru ittiler; erişebileceğim bir yere geldikleri zaman hepsini sağ elimle yakaladım; beşini ceketimin cebine koydum; altıncıya gelince, bunu diri diri yiyecekmişim gibi yaptım; adamcağız ciyak ciyak bağırmaya başladı. Albay ve subaylar, hele cebimden çakımı çıkardığımı görünce, büyük bir kaygıyla düştüler. Ama korkularını çabucak giderdim: Tatlı tatlı bakarak adamcağızın bağlı olduğu ipleri hemen kestim, sonra kendisini yavaşça yere bıraktım, o da kaçıp gitti. Ötekileri de birer birer cebimden çıkardım, aynı surette serbest bıraktım. Merhametimi gösteren bu hareketim askerleri de, halkı da son derece memnun etmişti; bu olay sonra sarayda duyulmuş, lehimde iyi bir etki yapmıştı.

¹ Yakındoğu ve Ortadoğu'da, daha ziyade yabancılar arasında konuşulan ve İtalyanca, Fransızca, Rumca ve İspanyolca karışımı bir dil.

Geceye doğru biraz güçlkle evime girdim; yere uzandım; on beş gün kadar böyle yerde yattım. Bu arada İmparator bana bir döşek yapılmasını emretmişti. Arabalarla, burada herkesin kullandığı boyda altı yüz döşek getirdiler; ve evimde, bunlarla bana bir yatak yaptılar. Yatağımın boyu ve eni için, ufak döşekleri dörder dörder birbirlerine eklemişlerdi ama bu beni cilalı taştan olan yerin sertliğinden pek o kadar koruyamadı. Aynı hesaplarla hareket ederek benim gibi uzun zamandır zahmete alışmış biri için hiç de kötü olmayan çarşaf, battaniye ve örtü yaptılar.

Geldiğim haberi bütün ülkeye yayılınca sürü sürü zengin, aylak ve meraklı beni görmeye gelmişti; öyle ki, köyler hemen hemen boşalmıştı; toprak ve ev işleri büyük bir ihmale uğrayacaktı. Ama İmparator bu sakıncayı önlemek için bildiriler yayınlayarak ve emirler vererek önlem almıştı. Verilen emre göre, beni görmüş olanlar hemen evlerine dönecek ve saraydan izin almadan evimin elli yarda yakınına sokulmayacaklardı. Bu izinler sayesinde devlet sekreterleri bir hayli para kazandılar.

Bütün bunlar olup biterken İmparator, birçok kere meclisini toplamış, beni ne yapacakları hakkında müzakereler olmuştu. Sonradan, devlet sırlarını bilir sayılan, yüksek değeri olan yakın bir dostumun söylediğine göre, saray, durum hakkında büyük zorluklar içindeymiş. Zincirlerimi kırıp serbest kalmamdan, beni beslemenin çok pahalıya oturup bir kıtlığa sebep olabileceğinden korkuyorlarmış. Bir ara, beni aç bırakarak ya da hiç olmazsa, yüzüme, ellerime zehirli oklar atarak öldürmeye karar vermişler; ama sonra, bu kadar büyük bir cesedin çıkaracağı koku ile başkentte ve ba çıkabileceğini, bütün ülkeye yayılabileceğini düşünmüşler. Müzakereler böylece devam edip giderken ordudan birkaç subay meclis odası kapısına gelmiş; bunlardan ikisi içeri kabul edilmiş; yukarıda sözünü ettiğim o altı suçluya nasıl davrandığımı anlatmışlar; bu, İmparator hazretlerinin kal-

binde ve bütün mecliste lehime öyle olumlu bir etki yapmış ki, hemen bir bildiri çıkarılmış. Buna göre, başkentten dokuz yüz yardalık bir çevre içinde bulunan bütün köyler, her sabah altı öküz, kırk koyun ve beni besleyecek daha başka yiyeceklerle, bunlara uyacak miktarda ekmek, şarap ve içki göndermeye mecbur tutuluyorlardı. Bu yiyecek ve içeceklerin karşılıklarının ödenmesi için İmparator hazretleri hazinesinde bir bölüm açıyordu. Bu hükümdar, genellikle kendi arazi ve mülkünün gelirleriyle geçiniyor, halktan ancak olağanüstü hallerde vergi alıyor, kendisiyle beraber savaşa gitmek mecburiyetinde olanlar kendi masraflarını kendileri görüyorlardı. Hizmetime altı yüz kişi ayrılmıştı; bunlara yiyecekleri karşılığı aylık veriliyordu; oturmaları için de evimin sokak kapısının her iki yanında çadırlar kurulmuştu. Üç yüz terzi bana memleket modasına göre giysi dikecek; İmparator hazretlerinin en ünlü bilginleri bana dillerini öğretecekler; imparatorun ve soyluların atları, muhafız birlikleri, hayvanların bana alışmaları için önümde sık sık talim edeceklerdi. Bütün bu emirler yerine getirildi. Üç hafta içinde, memleketin dilinde epey ilerledim; İmparator beni ziyaretleriyle sık sık onurlandırıyor, hatta dil öğretmenlerime yardım ederek bana ders vermek lütfunda da bulunuyordu. Kendisiyle şöyle böyle konuşmaya başlamıştım bile. Lütfedip beni serbest bırakmasını rica ettiğimi anlatmak için gereken kelimeleri ilk olarak öğrenmiştim; bunları her gün dize gelerek tekrar ederdim. İmparatorun yanıtı korktuğum gibi çıktı: Bu, zamanla olacak bir şeydi; meclise danışmadan böyle bir şeyi düşünemezdi bile; *Lumos kelmin pesso desmar lon emposo*, yani kendisine ve ülkesine zarar vermeyeceğime yemin etmem gerekiyordu; ama bana çok iyi davranılacaktı; sabretmem, uygun hareketlerimle kendisinin ve uyruklarının güvenini kazanmam çok faydalı olacaktı. İmparator hazretleri devamla, atayacağı memurlara üstümü başımı aramalarını emrettiği takdirde, bunu kötü karşılamamamı istediğini söy-

ledi; çünkü üzerimde silah bulunabilirdi; bu silahlar da benim gibi müthiş bir kimsenin gövdesine uyuyorsa, herhalde çok tehlikeli şeylerdi. İmparator hazretlerinin isteğini yerine getireceğimi, giysilerimi çıkarmaya, ceplerimi huzurunda boşaltmaya hazır olduğumu söyledim. Bunları kâh kelimelerle, kâh işaretlerle anlatmıştım. Yanıtı şu oldu: Ülkemin yasalarına göre üzerimi memurlarımdan ikisinin araştırması gerekiyordu; müsaadem ve yardımım olmadan böyle bir işin yapılamayacağını biliyordu; ama iyi yüreklilik ve doğruluğum hakkında öyle iyi fikirler besliyordu ki, iki memuru elime emanetten çekinmeyecekti; hem sonra, benden alınan her şey ülkelerinden ayrılırken geri verilecek, ya da biçeceğim değer üzerinden bedelleri ödenecekti. İki memuru ellerime aldım; önce ceketimin cebine, sonra sırayla bütün öteki ceplerime soktum; kendimden başka kimseye faydası olmayacağını sandığım ufak tefek birkaç şey bulunan bir gizli ceple iki küçük pantolon cebimi aratmak niyetinde değildim. Bu küçük ceplerin birinde gümüş saatim; ötekinde, içinde birkaç altın olan kesem vardı. Memurlar kâğıt ve hokka kalem getirmişlerdi; gördükleri her şeyin tam bir listesini çıkardılar. İşlerini bitirince, listeyi imparatora sunmak üzere, kendilerini yavaşça yere bırakmamı rica ettiler. Bu listeyi ben sonra İngilizceye çevirdim; kelimesi kelimesine şöyledir:

Önce, inceden inceye araştırdığımız, Dağ Adam'ın (*Quinbus Flestrin* kelimelerini böyle çeviriyorum) ceketinin sağ cebinde kaba bir kumaş parçasından başka bir şey bulamadık; bu, İmparator hazretlerinin en büyük kabul salonunu kaplayabilecek büyüklükteydi. Sol cebinde, kendi ve kapağı gümüşten kocaman bir sandık gördük; araştırmaya memur olan bizler bunu kaldıramadık, Dağ Adam'dan kapağı açmasını rica ettik; birimiz sandığın içine girince, dizlerine kadar bir toz içine battı; bazı toz parçaları yüzümüze sıçradı; ikimizi de uzun uzun aksırttı. Yeleşinin sağ cebinde, birbiri üzerine katlanmış, üç insan büyüklüğünde, ince beyaz şeyler-

den yapılmış koca bir paket gördük; sağlam bir halatla bağlanmış siyah şekillerle işaretlenmişti. Bu şekillerin, harfleri hemen hemen ellerimizin yarısı kadar büyük birtakım yazılar olduğu âciz inancımızdır. Sol cepte alet gibi bir şey vardı; bir yanından, İmparator hazretlerimizin sarayının çevresindeki parmaklıklara benzeyen yirmi tane kazık çıkıyordu; bizi çok güçlkle anladığı için, Dağ Adam'ı sorularımızla üzmemek istemedik ama, bu aletle saçlarını taradığını tahmin ediyoruz. Orta örtüsünün (*ranfu-lo* kelimesini öyle çeviriyorum; pantolonumu demek istiyorlardı) sağ yanındaki büyük cepte, içi oyuk, demirden bir direk gördük; bir insan uzunluğundaydı; ucuna, direktan daha büyük, sağlam bir odun parçası ekliydi; demir direğin bir yanında garip şekillerle kesilmiş, büyük demir parçaları vardı: Ne olduklarını bir türlü kestiremedik. Sol cepte de bunun gibi bir alet bulduk. Sağ yanda, daha büyük bir cepte, yassı, yuvarlak, beyaz ve kırmızı, irili ufaklı birçok maden parçaları bulundu; gümüşe benzeyen beyaz parçalar o kadar iri ve ağırdı ki, arkadaşlarımla beraber güç halle kaldırabildik. Sol cepte iki siyah direk vardı, düz değillerdi; cebin dibinde olduğumuzdan bu direklerin tepesine kolaylıkla çıkamazdık; birinin üstü örtülüydü, tek bir parça olduğu anlaşılıyordu; ötekinin üst ucunda, iki baş büyüklüğünde, yuvarlak beyaz bir şey görünüyordu. direklerin her ikisinin de içine kocaman çelik parçalar konmuştu. Aldığımız emre göre davranarak, Dağ Adam'ı bunları bize göstermeye mecbur ettik; tehlikeli aletler olmaları olasılığından korkuyorduk. O da, bunları muhafazalarından çıkardı; birini, ülkesinde, sakalını tıraş etmek, ötekini de ekmeğini kesmek için kullandığını söyledi. İki küçük cebi daha vardı, ama bunların içine giremedik; orta örtüsünün üst tarafında açılmış iki büyük yarık şeklindeydiler; karnının baskısı bunları iyice germiştı. Sağ yanındakinden büyük bir gümüş zincir sarkıyordu; cebin içindeki ucunda olağanüstü bir alet vardı; çıkarmasını istedik; bu, yarısı gümüş, yarısı da saydam oldu-

ğunu sonradan anladığımız bir madenden yapılmış bir küreye benziyordu; bir yanında daire halinde çizilmiş garip şekiller görmüş, bunlara dokunabileceğimizi sanmıştık, ama parmaklarımız bu saydam nesneye dayanıp kalmıştı. Dağ Adam, aleti kulaklarımıza dayadı: Su değirmeni gibi devamlı bir gürültü çıkarıyordu. Bunun, ya bilmediğimiz bir hayvan ya da Dağ Adam'ın taptığı Tanrı olduğunu tahmin ettik; ama, kanımızca, Tanrı olması olasılığı daha kuvvetlidir; çünkü, Dağ Adam'ın bize söylediğine bakılırsa (dilimizi çok kötü konuştuğundan kendisini yanlış anlamış olabileceğimizi de belirtmeliyiz) buna danışmadan hemen hiçbir şey yapmamış; buna, kendisinin Tanrı sözcüsü dediğini, her işini onun göstereceği zamana göre yaptığını söyledi. Sol küçük cebinden bir balıkçıya yetecek büyüklükte bir ağ çıkardı; bir kese gibi açılıp kapanabiliyordu; o da bunu zaten para kesesi olarak kullanıyormuş; içinde kalın, sarı maden parçaları bulduk; bunlar gerçek altınsa değerleri çok yüksektir.

İmparator hazretlerinin emirlerine uyarak Dağ Adam'ın bütün ceplerini böyle dikkatle araştırdıktan sonra, belinde kocaman bir hayvanın derisinden yapılmış bir kuşak gördük; sol yanında beş adam boyunda bir kılıç asılıydı; sağ yanına ise, içi iki bölüme ayrılmış bir torba ya da kese takılıydı; bu bölümlerden her biri İmparator hazretlerimizin uyruklarından üçünü içine alabilirdi. Birinin içinde, çok ağır bir madenden yapılmış küreler ve yuvarlaklar vardı; her biri başlarımız kadar iri ve ancak kuvvetli bir adamın kaldırabileceği ağırlıktaydı. Öteki bölümün içinde bir yığın siyah tanecekler vardı; ama bunlar diğerleri kadar ne ağır, ne de büyüktü: Elliden fazlasını avcumuza alabiliyorduk.

Bu, Dağ Adam'ın üzerinde bulduklarımızın tam bir listesidir. Dağ Adam, İmparator hazretlerimizin emirlerine gereken saygıyı göstererek, bize büyük bir nezaketle davrandı, İmparator hazretlerimizin bahtlı çağının seksen dokuzuncu ayının dördüncü günü imzalanmış, mühürlenmiştir.

Cefren Frelock Marsı Frelock

Liste huzurda okununca İmparator bu eşyayı teslim etmemi nazik bir surette emretti. Önce palamı istedi; kınıyla beraber kuşağımdan çıkardım. O sırada yanında bulunan en seçme askerlerinden üç bin kişiye çevremi kuşatıp yay ve oklarını her an hazır bulundurmalarını emretmişti; ama ben bunun farkına varmamıştım, gözlerimi imparatoradan ayırmıyordum. İmparator hazretleri palamı kınından çıkarmamı emretti; deniz suyu ile ıslanarak biraz paslanmış idiyse de büyük bir kısmı hâlâ pırıl pırıl parlıyordu. Bunu görünce bütün askerler korku ve hayret arası bağrıışmaya başladılar; çünkü güneş çok parlaktı; ben de palamı sağa sola salladığımdan yansıyan ışık gözleri kamaştırıyordu. Çok yüksek ruhlu bir hükümdar olan İmparator hazretleri umduğum kadar yılmadı; palamı tekrar kınına koymamı ve yavaşça, zincirlerimden altı kadem kadar öteye atmamı emretti. Bundan sonra görmek istediği şey, içi oyuk demir dedikleri tabancalarım oldu. Bunları da çıkardım ve isteği üzerine nasıl kullanıldıklarını elimden geldiği kadar anlatmaya çalıştım; bir tanesini yalnız barutla doldurarak (bereket versin kesem çok sıkı olduğundan barut denize girmekle ıslanmamıştı; zaten ihtiyatlı denizciler böyle bir sakıncayı önlemek için önlem almaya özellikle dikkat ederler) İmparator hazretlerinin ürkmemesini söyledikten sonra havaya bir el ateş ettim. Hayretleri palamı gördükleri zamankinden daha büyük oldu; yüzlerce kişi ölü gibi yere serildi; İmparator bile ayakta kalabildiyse de, bir zaman kendine gelememi. Tabancalarımı da, palamı teslim ettiğim gibi verdim; sonra barut kesemi, mermileri yavaşça yere koydum; barut, ufacık bir kıvılcımla parlayıp tüm sarayı havaya uçurabileceğinden, keseyi ateşten uzak bir yere koymalarını da rica ettim. İmparatorun görmeyi çok merak ettiği saatimi de teslim ettim; İmparator, en uzun boylularından iki muhafızına, tıpkı bizim memlekette sırık hamallarının bira fiçilerini taşıdıkları gibi, saati

bir sırığa bağlayıp omuzlarında taşımalarını emretti. Çıkar-
dığı devamlı tıkırtıya, buradakilerin gözleri bizimkilerden
çok daha keskin olduğundan, yelkovanın hareketine çok
şaştı; yanındaki bilginlerden bunu açıklamalarını istedi; on-
lar da başka başka ve gerçeğe hiç uymayan birtakım şeyler
söylediler. Bunları okuyucularım kolayca tahmin edebilece-
ğinden burada tekrar edecek değilim; hem zaten pek iyi de
anlamadım. Gümüş ve bakır paralarımı, içinde dokuz altın
ve biraz ufaklık bulunan kesemi, çakımı, usturamı, tıraşımı,
gümüş enfiye kutumu, mendilimi, hatıra defterimi de ver-
dim. Palamı, tabancalarımı, barut kesemi arabalarına koya-
rak İmparator hazretlerinin depolarına götürdüler; öteki eş-
yalarımı geri verdiler.

Önce de söylediğim gibi, memurların bulamadıkları için
aramadıkları gizli bir cebim vardı: İçine, gözlerim zayıf oldu-
ğundan ara sıra kullandığım gözlüğümü, küçük bir dürbün
ve ufak tefek birkaç şey koymuştum. İmparator için bir öne-
mi olmadığından bunları ortaya çıkarmam bir onur mecbu-
riyeti olamazdı; hem eğer veririmsem kaybolacaklarından, kı-
rılıp bozulacaklarından korkuyordum.

III

Yazar, İmparator ve kadın, erkek soyluları çok garip bir şekilde eğlendiriyor. Lilliput sarayındaki başka eğlenceler. Yazar bazı koşullar altında serbest bırakılıyor.

Yumuşak başlılığım ve iyi hareketlerim, İmparator, saray, hatta ordu ve genelde halk üzerinde öyle iyi bir etki yapmıştı ki, çok geçmeden özgürlüğüme kavuşacağımı ummaya başlamıştım. Elden gelen her çareye başvurarak bu uygun durumu geliştirmeye çalışıyordum. Yerliler tehlikeli olabileceğimden gün geçtikçe daha az korkuyorlardı. Bazen yere uzanıyor, beş altısının avcumun içinde sıçrayıp oynamalarına müsaade ediyordum. Kız ve erkek çocuklar saçlarımın arasına kadar girmeye cesaret ediyor, saklambaç oynuyorlardı. Dillerini anlamada ve konuşmada da bir hayli ilerlemiştim. Bir gün İmparator, ülkesine özgü bir oyunla beni eğlendirmek istedi. Bu oyunlarda Lilliputlular bildiğim bütün ulusları ustalık ve görkem bakımından gölgede bırakıyorlar. Beni en çok eğlendireni, iki kadem uzunluğunda ve yerden on iki parmak yükseklikte ince, beyaz bir ipliğin üzerinde sıçrayıp oynayan ip cambazları oldu. Bunun için okuyucularımın biraz sabırlı olmalarını dileyerek bu oyun üzerinde biraz durmama müsaade etmelerini rica edeceğim.

Bu oyunlara ancak büyük memuriyetlere geçmek ve sarayda yüksek teveccüh kazanmak için adaylığını koyanlar giriyor. Adaylar küçük yaştan bu sanatta yetiştiriliyorlar; soylu ailelerden olmayabildikleri gibi genel bir eğitim de görmemiş olabiliyorlar. Büyük memuriyetlerden biri sahibinin ölmesi veya gözden düşmesiyle (ki bu, sık sık oluyor) boş kalınca, beş ya da altı aday İmparator hazretlerini ve saray erkânını ip üzerinde cambazlık ederek eğlendirmek istediklerini imparatora dilekçe ile bildiriyorlar; ve ipin üzerinde yere düşmeden en fazla sıçrayan o memuriyete geçiyor. Çok kere İmparator hazretleri başlıca bakanlarına da ustalıklarını göstermelerini, yeteneklerini kaybetmediklerine kendisini inandırmalarını emrediyor. Hazine Bakanı Flimnap¹ ip üzerinde bütün imparatorluk ileri gelenlerinden bir parmak daha yükseğe sıçramakla ün salmıştır. Bu adamın bizim sicimler kadar kalın, gergin bir ipe bağlı bir tahta üzerinde arka arkaya birkaç kere takla attığını gördüm. Özel İşler Genel Sekreteri dostum Reldresal'ın, taraflılık etmiyorsam, hemen Flimnap'tan sonra geldiği kanısındayım; öteki büyük memurlar aşağı yukarı aynı ayardalar.

Bu eğlencelerde sık sık korkunç kazalar olduğu kayıtlardan anlaşılıyor. Ben kendi gözlerimle iki üç adayın yere düşerek sakat kaldıklarını gördüm. Ama asıl bakanlar ustalıklarını göstermek emrini aldılar mı tehlike daha büyük oluyor. Çünkü bunlar, gerek daha fazla beceri elde ettiklerini göstermek, gerek arkadaşlarını geçmek iddiasıyla kendilerini o kadar zorluyorlar ki, aralarında hiç düşmemiş olan hemen hemen yok gibidir; bazılarının ise iki üç kere düştüğü olmuştur. Ben gelmeden bir iki yıl önce Flimnap da düşmüş; ama bereket versin İmparator hazretlerinin yastıklarından biri yerde bulunuyormuş da Flimnap üzerine düşerek sert yere çarpmaktan kurtulmuş; yoksa kesinlikle kafası kırılmış.

¹ Yorumcular, bu ve benzeri adlarla, bazı XVIII. yüzyıl İngiliz devlet adamlarının kastedildiğini, kişileri de belirterek, ileri sürüyorlar.

Bir de yalnız İmparator, İmparatoriçe ve Başbakan'ın bulunduğu, özel durumlarda düzenlenen başka eğlenceleri var. İmparator bir masanın üstüne, biri mavi, biri kırmızı, biri de yeşil, altı parmak uzunluğunda ipekten üç tane ince iplik koyuyor. Bu iplikler İmparator hazretlerinin, teveccühlerini dağıtmak istediği kimseler için ortaya koyduğu ödüllerdir. Tören büyük kabul salonunda oluyor. Burada adayların ustalığı yukarıda sözünü ettiğim yarışmalardan büsbütün başka bir şekilde deniyor; bunun benzerini, Yeni Dünya'da olsun, Eski Dünya'da olsun, hiçbir ülkede görmedim. İmparator, elinde, yere düz olarak bir değnek tutuyor; yarışmaya girenler birer birer ilerliyor; İmparator değneği kaldırınca üstünden atlıyorlar; indirince sürüklene sürüklene altından geçiyorlar; bu hareketleri birçok kere iki yandan da yapıyorlar. Bazen değneğin bir ucunu İmparator, öteki ucunu Başbakan tutuyor; bazen de değnek yalnız Başbakan'ın elinde oluyor. Hareketlerinde en çevik olan, bu atlayış ve sürüklenişlere en çok dayanan, mavi ipeği kazanıyor; kırmızısı ikinci gelene, yeşili de üçüncüye veriliyor. Bunlar da iplikleri, iki kere dolamak suretiyle bellerine sarıyorlar. Sarayda yüksek kişiler arasında bu kuşaklardan taşımayan pek az kişi görülebiliyor.

Ordudaki ve İmparator hazretlerinin ahırlarındaki atlar her gün önümden gele geçe artık benden ürkmüyorlar, hiç huysuzlanmadan ayaklarımın dibine kadar yaklaşıyorlardı. Ben elimi yere koyuyordum, biniciler de hayvanlarını üstünden atlatıyorlardı; hele bir keresinde İmparator hazretlerinin avcılarından biri, çok iri bir atla, ayağım ve ayakkabım üstünden atlayıverdi: Bu, olağanüstü bir sıçrayıştı. Bir gün imparatoru, hiç görmedikleri bir tarzda eğlendirmek fırsatına kavuştum. İki kadem uzunluğunda, alelade bir baston kalınlığında birkaç değnek getirilmesini emir buyurmalarını rica ettim. İmparator hemen ormancıbaşını çağırdı, buna göre talimat verilmesini emretti. Ertesi sabah, sekizer atın çek-

tiği altı araba ile altı oduncu geldi. Değneklerin dokuzunu aldım; iyice yere akarak iki buçuk kadem karelik bir dörtgen elde ettim; dört değnek daha aldım, birbirine karşı olarak ve yerden iki kadem yükseklikte olmak üzere dört köşeye aktım; sonra yere dikili dokuz değneğin üzerine mendilimi bağladım ve davul zarı gibi gergin oluncaya kadar gerdim. Mendilden beş parmak kadar yüksekte duran, karşı karşıya aktığım dört değnek de, kenar görevini görüyordu. İşimi bitirince İmparator hazretlerinden, en iyi binicilerinden yirmi dördünün bu ovanın üzerine çıkıp talim etmesine müsaade buyurmasını rica ettim. İmparator nerimi kabul etti. Ben de bütün donanımlarıyla birlikte binicileri ve bunları talim ettirecek subayları elimle birer birer mendilimin üzerine koydum. Düzene girer girmez ikiye ayrıldılar, savaş manevraları yaptılar; talim okları attılar; kılıçlarını çektiler; kaçtılar; kovaladılar; saldırıp geri çekildiler... Kısacası, şimdiye kadar eşini görmediğim büyük bir asker disiplini gösterdiler. Karşı karşıya koymuş olduğum değnekler, binicilerle bineklerinin kenarlarından düşmemelerini sağlıyordu. İmparator hazretleri son derece memnun olmuştu; bu eğlencenin birkaç gün tekrar edilmesini emir buyurdu; hatta bir keresinde, kumanda vermek için kendisini yukarı çıkarmamı istemek lütfunda bile bulundu. İmparatorieyi de, kapalı tahtırevanını talim yerinden iki yarda uzakta elimde tutmama müsaade etmesi için bin bir zorlukla kandırdı: Böylece imparatoriçe hazretleri olup bitenleri yakından iyice görebildi. Bereket versin bu eğlenceler kazasız geçti; yalnız bir keresinde bir yüzbaşının azgın atı yeri eşeleyerek mendilimde bir delik açtı, ve ayağı deliğe girerek binicisini üstünden attı, kendi de düştü. Hemen ikisini de kaldırdım ve deliğe bir elimle kapayarak, bütün binicileri, çıkardığım gibi yere indirdim. Düşen atın omzu incinmiş; biniciye bir şey olmamıştı. Mendilimi elimden geldiğe kadar onardım; ama böyle tehlikeli işlerde sağlamlığına artık pek gvenemeyeceğim.

Özgürlüğümü elde etmeden iki üç gün önce, saray erkânını yine böyle olağanüstü şeylerle eğlendirirken, bir posta geldi ve imparatora şu haberi getirdi: İmparator hazretlerinin uyruklarından birkaçı, benim yakalandığım yerin yakınlarında atla gezerken, yerde garip bir biçimi olan, çok büyük, siyah bir şey görmüşler; kenarları yuvarlak olan bu şey, İmparator hazretlerinin yatak odası kadar genişmiş, ortası da bir adam kadar yüksekmiş; canlı olmasından korkmuşlar, ama çimenler içinde yerinden kımıldamadan duruyormuş; içlerinden birkaçı da çevresinde birkaç kere dolaştıktan sonra, cansız olduğunu anlamışlar. Birbirlerine omuz vererek tepesine çıkmışlar: Burası yassı ve düzmüş; üstüne basınca içinin boş olduğunu anlamışlar; bu şeyin Dağ Adam'a ait olduğu âciz kanaatleri imiş ve İmparator hazretleri arzu buyurursa, bunu yalnız beş beygirle getirebilirlermiş. Bunun ne olduğunu hemen anladım ve bu habere son derece sevindim. Kazaya uğradıktan sonra karaya çıkınca öyle şaşkındım ki, filikada iken bir iple boynuma bağladığım şapkam, herhalde yüzerken yerinde kalmış, ve yatıp uyuduğum yere gelmeden önce, ip ben farkında olmadan kopmuş, şapkam da yere düşmüştü; ben denizde kaybettim sanıyordum. İmparator hazretlerine şapkamın mümkün olduğu kadar çabuk getirilmesini emretmesini, nasıl bir şey olduğunu ve neye yaradığını anlatarak, rica ettim. Ertesi gün arabacılar şapkamı getirdiler; ama çok kötü bir haldeydi: Kenarlarından bir buçuk parmak içeride iki delik açarak bunlara iki çengel takmışlar, bu çengelleri de uzun bir halatla koşum takımlarına bağlamışlardı. İşte şapkamı, böylece yarım milden fazla sürükleye sürükleye getirmişlerdi. Bereket versin bu memlekette arazi düz ve yumuşaktı da, şapkam korktuğum kadar bozulmamıştı.

Bu olaydan iki gün sonra İmparator hazretleri çok garip bir eğlence düşündü. Kentin içinde ve yakınlarındaki birliklerinin hazır olmalarını emretti; bacaklarımı olabildiğince açarak *Colossus* gibi durmamı rica etti. Sonra, büyük koruyucum ve deneyimli bir komutan olan generaline, birlikleri-

ni yanaşık düzene sokarak altımdan geçirmesini emretti. Piyadeler yirmi dördlük, süvariler de on altılık saflar halinde, sancaklar başta, mızraklar ileri sürülü, davullar çalarak geçeceklerdi. Birlik üç bin piyade ve bin süvariden oluşuyordu. İmparator hazretleri, askerlerin yürürken bana karşı edebe aykırı davranmamalarını emretti; suçlular ölüm cezasına çarptırılacaktı. Ama bu emir birkaç genç subayın, altımdan geçerken, yukarı doğru bakmalarını önleyememişti.

Beni serbest bırakması için İmparator'a o kadar başvurmuş, o kadar dilekçe göndermişim ki, sonunda, sorunu önce kabineye, sonra da meclise açmıştı. Serbest bırakılmama Skyresh Bolgolam'dan başka kimse karşı çıkmamıştı. Bu adam, kendisine bir şey yapmadığım halde müthiş düşmanım kesilmişti. Ama karşı koymalarına karşın bütün meclis serbest bırakılmamı kabul etmiş, İmparator da onaylamıştı. Bu, bakan *Galbet*, yani Büyük Amiral'di; efendisi İmparator'un güvenini kazanmıştı; devlet işlerinde derin bir bilgisi vardı; ama ters, huysuz bir adamdı. Sonunda bu işe razı edilmişti ama, serbest bırakılmam için konulacak, benim de saymaya yemin edeceğim koşulların kendi tarafından hazırlanmasını kabul ettirmeyi başarmıştı. Bu koşulları Skyresh Bolgolam kendi getirdi: yanında iki müsteşar ve birçok seçkin kimse vardı. Koşullar okunduktan sonra onları sayacağıma yemin etmemi istediler. Bunu, önce kendi ülkemin törelerine, sonra da Lilliput yasalarının buyurduğu şekle göre yaptım; sağ ayağımı sol elimle tuttum; sağ elimin ortaparmağını başımın tepesine, başparmağımı sağ kulağımın ucuna koydum. Okuyucularım, belki Lilliput'luların anlatım tarzı ve üslupları hakkında bir fikir edinmek ve hangi koşullar altında serbest bırakıldığımı öğrenmek isterler; bunun için senedi, elimden geldiği kadar kelimesi kelimesine çevirdim, okuyucularıma sunuyorum:

Evrenin neşe ve dehşet kaynağı; ülkeleri beş bin *blustrug* (on iki millik bir çevre içi) kaplayan; hükümdarlar hükümde-

rı; insanoğullarının en uzununu; ayakları yeryüzünün ortasına basan, başı güneşe değen; bir baş sallayışıyla bütün hükümdarları tir tir titreten; bahar gibi hoş; yaz gibi rahat, güz gibi bereketli, kış gibi korkunç; Lilliput'un kudretli hükümdarı GOLBASTO MOMAREN EVLAME GURDİLO SHEFIN-MULLY ULLY GUE, son günlerde gökler ayarındaki ülkemize gelen Dağ Adam'a aşağıdaki koşulları önerir. Dağ Adam, resmen yemin ederek bunları saymaya mecbur olacaktır:

1.- Dağ Adam resmi mührümüzü taşıyan müsaademizi almadan ülkemizden dışarı çıkmayacaktır.

2.- Bu yolda emrimiz olmadan başkentimize gelmeye kalkmayacak; müsaade verildiği zaman da halka, evlerinden dışarı çıkmamaları iki saat önce duyurulacaktır.

3.- Sözü geçen Dağ Adam ana caddelerimizden başka yerlerde dolaşmayacak; çayırarda ve buğday tarlalarında gezmeyecek, yatmayacaktır.

4.- Sözü geçen ana caddelerde dolaşırken, sevgili uyruklarımızı ya da atlarını, arabalarını çiğnememeye son derece dikkat edecek; sözü edilen uyrukların hiçbirini, müsaadesi olmadan eline almayacaktır.

5.- Postalarımızdan biri acele olarak bir yere yollandığı zaman, Dağ Adam, postayı ve hayvanını her ay altı günlük yola cebinde götürücek ve sözü geçen postayı, gerekirse, huzurumuza sağ salım geri getirecektir.

6.- Blefusu Adası'ndaki düşmanlarımıza karşı müttefikimiz olacaktır. Bu düşmanlarımızın, topraklarımızı istila etmek üzere hazırladıkları donanmayı yok etmek için elinden geleni yapacaktır.

7.- Sözü edilen Dağ Adam, boş vakitlerinde büyük parkın duvarlarına ve başka imparatorluk yapılarına konmak üzere gereken büyük taşları kaldırarak işçilerimize yardım edecektir.

8.- Sözü geçen Dağ Adam, iki ay içinde, sahil boyunu adımlayarak, ülkemiz çevresinin tam bir ölçüsünü çıkarmaktadır.

9.- Yukarıdaki koşulları sayacağına resmen yemin ettikten sonra, Dağ Adam'a, uyruklarımızın 1.728'ini besleyecek yiyecek ve içecek verilecektir. Bundan başka Dağ Adam huzurumuza serbestçe girebilecek ve teveccühümüzün daha başka belirtilerinden de faydalanacaktır.

Belfaborac sarayında, saltanatımızın doksan birinci ayının on ikinci günü yazılmıştır.

Tamamıyla Büyük Amiral Skyresh Bolgolam'ın kötü niyetlerinin sebep olduğu bazı koşullar istediğim kadar onurlu olmamakla beraber, bütün koşulları sayacağıma sevinç ve memnuniyetle yemin ettim. Bunun üzerine zincirlerimi hemen çözdüler; özgürlüğüme kavuşmuştum. İmparator törende hazır bulunarak beni onurlandırmıştı. Ayaklarına kapanarak minnetimi bildirdim; kalkmamı emretti; ve iltifatlı sözler söyledikten sonra (bunları kendimi beğenmişliğime verilir diye burada tekrar etmeyeceğim) kendisine hizmet ederek faydalı olacağımı ve şimdiye kadar elde ettiğim, ileride de edebileceğim teveccühlere hak kazanacağımı göstereceğimi umduğunu ekledi.

Okuyucularım serbest bırakılmam için konan şartların sonuncusunda İmparator hazretlerinin, bana her gün 1.728 Lilliputluyu besleyecek yiyecek ve içecek verilmesini kararlaştırmış olduğuna lütfen dikkat etsinler. Bir zaman sonra saraydaki ahabplarımdan birine bu 1.728 sayısına nasıl vardıklarını sordum. İmparator hazretlerinin matematikçileri boyumu bir yükseklik cetveliyle ölçmüşler; kendilerinininkinin on iki katı olduğunu görmüşler; vücudumun kendilerinininkine benzediğini göz önünde tutarak, 1.728 Lilliputlunun vücuduna eşit olduğunu çıkarmışlar: Ve bundan ötürü bana, 1.728 Lilliputluyu besleyecek kadar yiyecek gerektiği sonucuna varmışlar. Bu hesaplardan, bu ülke halkının zekâ ve becerikliliği ve böyle yüce bir hükümdarın yönetim işlerinde gösterdiği anlayış ve doğruluk hakkında okuyucularım herhalde bir fikir edinmişlerdir.

IV

Lilliput'un başkenti Mildendo ve imparatorun sarayının tanımı. Genel sekreterle ülke işleri üzerinde konuşma. Yazar, savaş olursa imparatora yardım edeceğine söz veriyor.

Özgürlüğüme kavuştuktan sonra ilk dileğim başkent Mildendo'yu görmek için müsaade istemek oldu. İmparator, halka ve evlerine bir zararım dokunmamasına dikkat etmemi özellikle emrederek bu müsaadeyi, zorluk çıkarmadan verdi. Kenti gezmek istediğim halka ilan edilmişti. Mildendo'yu çeviren surlar iki buçuk kadem yükseklikte ve hiç değilse on bir parmak kalınlıktaydı; üzerinde, atlarıyla beraber bir araba kolaylıkla yürür, kenti dolaşabilirdi. Kent birbirinden onar kadem uzaklıkta sağlam kulelerle kuşatılmıştı. Mildendo'ya sol yandaki büyük kapının üstünden atlayarak girdim. Yan yan giderek iki caddeyi yavaşça geçtim; yelekleydim; ceketimi, etekleri evlerin dam ve saçaklarını zedeleyebilir diye çıkarmıştım. Halkın evlerine çekilmeleri, yoksa uğrayacakları herhangi bir kazadan yalnız kendileri sorumlu olacağı yolunda kesin emir verilmiş olmakla beraber ben yine de sokaklarda gecikip kalan kimseler bulunabileceğini düşünerek büyük bir dikkatle yürüyordum. Evle-

rin çatı arası, pencereleri, damları beni seyretmeye gelenlerle öyle dolmuştu ki, bütün gezilerimde bundan daha kalabalık bir yer görmediğimi sanıyorum. Kent tam bir kareydi, çevresindeki duvarların her biri beş yüz kadem uzunluktaydı. İki cadde birbirini kesiyor, kent dört mahalleye ayrılıyordu; genişlikleri beş kademdi. Giremediğim ve geçerken yalnız şöyle bir baktığım sokaklar ve dar yolların genişliği ise on iki ile on sekiz parmak arasındaydı. Kent beş yüz bin kişi alabilirdi; evler üç kattan beş kata kadardı; bol dükkân ve pazaryeri vardı.

İmparatorun sarayı iki caddenin birleştiği yerde, kentin ortasındaydı. Binalardan yirmi kadem uzakta, iki kadem yükseklikte bir duvarla çevrilmişti. İmparator hazretleri bu duvarın üstünden geçmeme müsaade etmişlerdi. Duvarla saray arasındaki boşluk da çok geniş olduğundan sarayı, her yanından kolayca seyredebildim. Dış avlu kırk kademlik bir kareydi ve iki avlu daha vardı; iç avluda İmparatorun daireleri bulunuyordu. Bunu görmeyi çok istiyordum, ama büyük bir güçlüklerle karşılaşmıştım: Bir avludan öteki avluya götüren büyük kapılar on sekiz parmak yüksekliğinde, yedi parmak genişlikteydi; dış avludaki yapıların yüksekliği ise hiç değilse beş kademdi. Duvarları dört parmak kalınlığında kesme taşlardan sağlam bir surette örülmüş olmakla beraber, bu yapıların üstünden büyük hasara sebep olmadan atlamam olanağı yoktu. Oysa İmparator hazretleri de sarayının görkemini görmemi çok istiyordu. Bunu ancak üç gün sonra başarabildim. Bu üç gün içinde kentten yüz yarda kadar uzakta bulunan imparatorluk parkındaki en büyük ağaçlardan birkaç tanesini çakımla kestim, ağırlığını kaldıracak üç kadem yüksekte iki iskemle yaptım. Mildendo'ya geleceğim halka gene duyuruldu; elimde iki iskemle olduğu halde kentten geçerek saraya vardım. Dış avlunun yanına gelince, iskemlelerden birinin üstüne çıktım; ötekini de elimle kaldırarak damın üzerinden geçirdim, iki avlu ara-

sında olan sekiz kadem genişlikteki boşluğa usulca koydum; sonra bu iskemleye basarak, hiçbir zararım dokunmadan, yapının üzerinden geçtim ve ilk iskemleyi ucu çengelli bir değnekle yerinden aldım... İşte böylece iç avluya kadar geldim; ve yan yatarak yüzümü, özellikle açık bırakılmış olan orta kattaki pencerelere dayadım: Tasavvur edilmeyecek kadar görkemli bir daireyle karşılaştım. İmparatoriçeyle küçük prensler, yanlarında maiyetleri olduğu halde, odalarındaydılar. İmparatoriçe hazretleri, büyük bir incelikle gülümsemek ve sonra elini pencereden uzatarak bana öptürmek lütfunda bulundular.

Okuyucularıma böyle ayrıntıları şimdiden sunmak istemiyorum; bunları daha büyük bir eser için saklıyorum. Bu eser baskıya verilmek üzeredir ve içinde şunlar olacaktır: Lilliput İmparatorluğu'nun kuruluşundan beri, birçok hükümdarın saltanatları boyunca, genel bir tanımı; savaşları, siyasetleri, kanunları ve bilgileri hakkında bilgi; bitkileri, hayvanları, gelenekleri ve daha başka faydalı, meraklı şeyler... Şimdilik başlıca amacım bu imparatorlukta geçirdiğim dokuz ay kadar bir zaman içinde halkın ya da benim başımızdan geçenleri anlatmaktır.

Serbest bırakıldıktan on beş gün sonra, bir sabah, (bura da kendisine verilen ada göre) Özel İşler Genel Sekreteri Reldresal, yanında yalnız bir hizmetçi olarak evime geldi. Arabasının biraz ötede beklemesini emrederek bir saat kadar benimle görüşmesine müsaade etmemi rica etti. Seçkin bir adamdı, birçok üstün nitelikleri vardı; serbest bırakılmam için saraya başvurularımda bana yardımı da dokunmuştu. Bunlardan ötürü isteğini hemen yerine getirdim. Sesini bana kolaylıkla duyurabilmesi için yere yatmayı önerdim, ama, bütün konuşmamız boyunca kendisini elimde tutmamı yeğledi. Söze, serbest bırakıldığım için beni kutlamakla başladı; bu işte kendisinin de biraz payı olduğunu söyleyebileceğine işaret ettikten sonra özgürlüğüme böyle kısa bir zamanda

kavuşmuşsam, bunda ülke işlerinin şimdiki durumunun da etkisi olduğunu ekledi ve şöyle devam etti: “Ülkemiz yabancılara refah ve mutluluk içindeymiş gibi görünüyorsa da, başımızda iki büyük bela var: Biri ülke içinde şiddetli bir partililik; öteki, çok kudretli bir düşmanın ülkemizi istila tehlikesi. Birinci belaya gelince, şunu bilmelisiniz ki yetmiş aydır, imparatorluğumuzda iki düşman parti var; bunlara, kendilerini birbirlerinden ayırmak için yüksek ve alçak ökçeli ayakkabılar giydiklerinden, *Tramecksan* ve *Slamecksan* diyoruz. Yüksek ökçelilerin, ülkemizin öteden beri süregelen yönetim düzenine uygun oldukları iddia ediliyorsa da, İmparator hazretleri, sizin de göreceğiniz gibi, bütün hükümet işlerinde alçak ökçelileri kullanıyor; doğrudan doğruya hükümdarlığa bağlı memuriyetleri de onlara veriyor, hatta herhalde dikkat etmişsinizdir, İmparator hazretlerinin ökçeleri maiyetindekilerden bir *drurr* (*drurr*, bir parmağın on dörtte biri kadardır) daha alçaktır. Bu iki parti arasındaki düşmanlık o kadar büyümüştür ki, bir partiden olanlar ötekilerle hiç konuşmadıkları gibi, birlikte yiyip içtiklerini de görmek mümkün değildir. *Tramecksan*’lar, yani yüksek ökçeliler, sayıca bizden üstünler ama iktidar tamamıyla bizim elimizde. Yalnız bir kaygımız var: Veliht hazretlerinde yüksek ökçelilere doğru bir eğilim seziyoruz; çünkü ökçelerinin birinin ötekinden daha yüksek olduğu açıkça görülüyor; bu yüzden de yürürlerken biraz aksıyorlar. Ülke içinde bu karışıklıklar süregiderken, Blefuscuların ülkemizi her an istila edeceklerinden korkuyoruz; yeryüzünün öteki imparatorluğu olan Blefuscu Adası, İmparator hazretlerimizin ülkesi kadar geniş ve kudretlidir. Gerçi siz, dünyada daha başka ülkeler ve devletler bulunduğunu, halkınızın da sizin gibi kocaman yaratıklar olduğunu söylemiştiniz; ama buna bilginlerimiz pek inanmıyor; sizin de Ay’dan ya da yıldızların birinden düştüğünüzü tahmin ediyorlar; çünkü sizin gibi kocaman gövdesi olan yüz kişinin, az zamanda, İmparator hazretlerimizin ül-

kesi içindeki bütün toprak ürünlerini ve hayvanları yok edeceği kesindir. Hem sonra, altı bin ay gerilere giden tarihlerimizde, Lilliput'la Blefuscu yüce imparatorluklarından başka hiçbir ülkenin adı geçmiyor. İşte, demin söylemek istediğim gibi, bu iki yüce kuvvet otuz altı aydır inatçı bir savaşa girişmiştir. Sebebi de şu: Yumurtayı geniş ucundan kırarak yemek eskiden beri herkesçe kabul edilmiş bir usuldü; ama şimdiki imparatorumuzun dedesi, daha çocukken, yumurtasını eski töreye göre geniş ucundan kırarken, nasılsa parmağını kesmiş. Bunun üzerine babası imparator bir ferman çıkarak bütün uyruklarına yumurtalarını sivri uçtan kırmalarını emretmiş; bu emre aykırı davrananlar ağır cezalara çarpılacaktı. Halk buna o kadar alınmış ki tarihçilerimizin yazdıklarına göre, bu yüzden altı kere isyan çıkmış; bir imparator canından, bir imparator tahtından olmuş. Bu iç karışıklıklar Blefuscu hükümdarları tarafından mütemadiyen körükleniyor, yatışınca da, suçlular hep Blefuscu'ya kaçıyor, oraya sığınıyorlarmış. Hesap edildiğine göre, çeşitli zamanlarda on bir bin kişi yumurtalarını sivri uçtan kırmaya katlanmaktansa ölüme razı olmuşlar. Bu anlaşmazlığa dair sürü sürü ciltler doldurulmuş, ama geniş uçluların kitapları yasak edilmiş, kendilerinin de hiçbir memuriyete alınmamaları yasalara bağlanmıştı. Ülkemiz böyle kargaşalıklar içindeyken, Blefuscu imparatorları elçileri aracılığıyla bize çok ağır sözler söylemişlerdi; bizi *Brundecral*'in (bu, Lilliputluların kutsal kitabıdır) elli dördüncü bölümündeki, peygamberimiz Lustrog'un ana öğretisine aykırı davranarak dinde bir ayrılık yaratmakla suçluyorlardı. Ama asıl metin şöyle der: *Gerçek iman sahipleri yumurtalarını en uygun ucundan kırarlardır*. En uygun ucun da hangisi olduğuna gelince bunun, herkesin vicdanına ya da hiç olmazsa başyargıcın kararına bırakılması âciz inancımdır. Blefuscu'ya kaçan geniş uçlular, hükümdarın sarayında öyle saygı ile karşılandılar, ülkemizdeki taraftarlarından öyle gizli yardım ve teşvik gördüler ki,

iki imparatorluk arasında, karşılıklı başarılarla, otuz altı aydır çok kanlı bir savaş olagelmektedir. Şimdiye kadar kırk büyük gemi ve daha fazla sayıda küçük gemiyle beraber en iyi asker ve denizcilerimizden otuz binini kaybettik; düşmanın uğradığı zarar ve kayıpların bundan daha büyük olduğu tahmin edilmektedir. Bununla beraber, düşmanlarımız kuvvetli bir donanma kurarak bize saldırmaya hazırlanıyorlar. İmparator hazretlerimiz, yiğitlik ve kuvvetinize büyük güven beslediğinden, bu ülke işlerinden size söz etmemi emir buyurmuştu.

Genel sekreterden İmparator hazretlerine âciz saygılarımı sunmasını, şunları bildirmesini rica ettim: Yabancı olduğumdan, parti kavgalarına karışmayı uygun bulmuyordum; ama kendisini ve devleti, istilacılara karşı, hayatıma mal olsa da, savunmaya hazırdım.

V

*Yazar olağaniüstü bir manevra ile istilayı ön-
lüyor. Kendisine yüksek bir onur rütbesi verili-
yor. Blefusco İmparatorluğu'ndan elçiler geli-
yor, barış istiyorlar. İmparatoriçenin dairesinde
kaza sonucu yangın çıkıyor, yazar, sarayın bir
kısımını yanmaktan kurtarmayı başarıyor.*

Blefusco İmparatorluğu Lilliput'un kuzeydoğusunda bir adadır ve iki imparatorluk arasında sekiz yüz yarda genişlikte bir boğaz vardır. Ben bu adayı henüz görmemiştim; hele her gün bir istila hareketi olabileceğini de öğrenince, sahilin Blefusco'ya bakan tarafına gitmez oldum; çünkü düşmanın benden haberi yoktu; gemilerinden görülürüm diye korkuyordum; iki imparatorluk arasında her türlü ilişki savaş boyunca, ölüm cezasıyla yasak edilmiş ve İmparatorumuz bütün gemilere ambargo koymuştu. Düşmanın tüm filosunu ele geçirmek için kurduğum bir planı İmparator hazretlerine anlattım; keşif kollarımızın söylediğine göre, donanma, uygun rüzgârlar çıkar çıkmaz harekete hazır bir halde, limanda demirli duruyordu. En deneyimli denizcilere danıştım, boğazın derinliğinin ortada yetmiş *glumgluff*, yani aşağı yukarı altı kadem ve diğer yerlerde en fazlası elli *glumgluff* olduğu-

nu söylediler. Blefuscu Adası'nın tam karşısındaki kuzeydoğu sahiline doğru ilerledim; bir kayanın gerisine yattım; küçük dürbünümü çıkardım; düşmanın demirli duran filosuna baktım: Elli kadar savaş ve birçok nakliye gemisi vardı. Sonra evime döndüm; birçok halat ve demir çubuk hazırlanması için emirler verdim (bana bu konuda gereken yetki verilmişti). Halatlar, sicim kalınlığında; demir çubuklar, dikiş iğnesi kalınlık ve boyundaydı. Daha sağlam olmaları için halatları üç kat yaptım, demir çubukları da üçer üçer burarak uçlarını kıvırdım, çengel yaptım. Böylece elli çengeli, bir o kadar halatın ucuna ilıştirdikten sonra kuzeydoğu sahiline gittim; ceketimi, ayakkabılarımı çıkararak, deri yeleğim sırtımda, suların yükselmesine yarım saat kala denize girdim. Suda olanca hızımla yürüdüm; ortada, ayaklarım tekrar dibine değinceye kadar otuz yarda yüzdüm; denize gireli yarım saat olmamıştı ki, filonun yanıdaydım. Düşmanlar beni görünce o kadar korktular ki, gemilerinden atlayıp yüzerek karaya çıktılar. Sayıları otuz binden aşağı değildi. Hemen halat ve çengellerimi çıkardım: Çengelleri birer birer her geminin burnundaki halat deliklerine geçirdim; halatların uçlarını da birbirine bağladım. Ben bu işlerle uğraşırken düşman, üzerime binlerce ok yağdırıyordu; oklar yüzüme ve ellerime saplanıp kalıyor, hem fena halde canımı yakıyor, hem işimi rahatça görmeme engel oluyordu. En çok gözlerime bir şey olmasından korkuyordum; buna karşı hemen bir çare düşünmemiş olsaydım muhakkak kör olurdu. Önce de söylemiş olduğum gibi, İmparator hazretlerinin arayıcı memurlarının gözünden kaçan gizli bir cebim vardı; buraya ufak tefek birkaç şeyden başka gözlüğümü de koymuştum; bunu hemen çıkardım, sıkı sıkıya burnuma oturttum ve böylece silahlanmış olarak, düşmanın ok yayılımına karşın, hiçbir şeye aldırmadan işimi gördüm. Okların birçoğu gözlüğüme çarpıyordu; ama camları biraz zedelemekten başka bir etkileri olmadı. Bütün çengellerimi halat deliklerine takmıştım; halatları,

uçtaki düğümünden tutarak çekmeye başladım; ama gemiler kımıldamadı. Demirli olduklarından yerlerinde sımsıkı duruyorlardı; giriştiğim işin en çok cesaret isteyen kısmı kalmıştı. Elimde tuttuğum halatı koyverdim; çengelleri de yerlerinde bırakarak çakımı çıkardım, yüzüme ve ellerime iki yüzden fazla ok yediğim halde, büyük bir metanetle demirlerin halatlarını kestim, sonra uçlarına çengelleri bağlamış olduğum halatları düğümünden tutarak düşmanın en büyük savaş gemilerinden ellisini, büyük bir kolaylıkla ardım sıra çektim.

Ne yapmak istediğime akıl erdiremeyen Blefuscular, önce, büyük bir hayretin verdiği şaşkınlık içindeydiler; halatları kestiğimi görmüşler, gemilerini ya başıboş bırakacağını ya da birbiri üzerine bindireceğini sanmışlardı. Ama tekmil filolarının düzenle harekete geçtiğini, benim de önden çektiğimi görünce öyle bir çılgılık kopardılar ki, bunu tanımlamak ve anlatmak hemen hemen olanaksızdır. Tehlike sahasından çıkınca durdum; yüzüme ve ellerime saplanmış olan okları birer birer ayıkladım; yaralarımı, Lilliput'a geldiğim zaman vermiş oldukları, önce de sözünü etmiş olduğum merhemle ovdum, sonra gözlüğümü çıkardım ve bir saat kadar suların çekilmesini bekledikten sonra yükümle beraber boğazın ortasından yürüyerek geçtim ve Lilliput imparatorluk limanına sağ salim geldim.

İmparator ve bütün maiyeti, kıyıda bu büyük serüvenin sonucunu bekliyorlardı. Gemilerin büyük bir yarım ay şeklinde ilerlediğini görmüşler, ama göğsüme kadar su içinde olduğumdan beni seçememişlerdi. Boğazın ortasına gelince kaygıları büsbütün artmıştı; çünkü o zaman başıma kadar suyun içindeydim. İmparator hazretleri boğulduğum sonucuna varmış, filonun da kötü niyetlerle yaklaştığına hükmetmişti. Ama çok geçmeden geniş bir soluk aldı; çünkü ben ilerledikçe boğaz sığlaşmıştı; sesimi işitebilecekleri bir yere geldiğim zaman da, filonun bağlı olduğu halatların ucunu yukarı kaldırmış ve yüksek bir sesle, *Yaşasın Lilliput'un*

kudretli İmparatoru, diye bağırmıştım. Lilliput'un yüce hükümdarı beni olağanüstü övgülü sözlerle karşıladı, ve hemen orada *Nardac* yapıverdi: *Nardac*'lık bu ülkede en büyük onur rütbesidir.

İmparator hazretleri geride kalan düşman gemilerini de kendi limanlarına getirmem için fırsat kollamamı rica etti. Hükümdarların istekleri o kadar aşırı, o kadar ölçsüz ki, bizim İmparator, koca Blefuscu ülkesini bir eyalet haline sokmaktan ve bir genel vali ile yönetmekten başka bir şey düşünmediği gibi, geniş uç taraftarı sürgünleri de yok etmek, Blefuscu halkını yumurtalarını sivri uçtan kırmaya mecbur ederek bütün dünyanın biricik hükümdarı kalmak istiyordu. Siyaset ve adalet konuları üzerinde durarak, kanıtlar ileri sürerek, imparatoru bu niyetlerinden vazgeçirmeye uğraştım; özgür ve mert bir ulusun köle olmasına hiçbir zaman alet olamayacağımı söyledim. Bu sorun mecliste müzakere olunurken, aklı başında birkaç bakan benden yana çıkmıştı.

Açık ve cüretli sözlerim hükümdarın tasarılarına ve siyasetine o kadar aykırıydı ki, İmparator hazretleri bu söylediklerimi hiç bağışlamadı; bunlardan, mecliste büyük bir ustalıkla söz edince, en makul düşünenlerden bazıları susarak benim tarafımı tutar görünmüşler, ama gizli düşmanlarım beni hedef tutan birkaç kelime sarf etmekten kendilerini alamamışlardı. Bu andan itibaren imparatorla birkaç bakandan oluşan yordakçıları, aleyhimde, tamamıyla kötü niyetlerin doğurduğu birtakım entrikalar çevirmeye başladılar; bu entrikalar iki aydan az bir zaman içinde meyvesini verdi ve az kalsın yok olmama sebep olacaktı. Hükümdarlara edilen en büyük hizmetler, tutkularını karşılamakta gösterilen kusurla teraziye vurulunca, ne de çabuk değerden düşüyor.

O olağanüstü başarımdan üç hafta sonra, barış dilemek için Blefuscu'dan büyük bir heyet geldi ve koşullar tamamıyla İmparatorumuzun lehine olmak üzere bir barış imzalandı. Altı elçi, beş yüz kişilik bir maiyetle gelmiş, İmparatorlarının

ululuğuna ve görecekları işin önemine uygun bir tarzda kente büyük bir görkemle girmişti. Antlaşma yapılırken, sarayda elde etmiş olduğum –ya da öyle görünen– saygınlığa dayanarak onlara birçok hizmetler etmiştim; elçiler, kendilerine ne kadar iyilik etmiş olduğumu gizliden gizliye duymuşlar, beni resmen ziyarete gelmişlerdi. İyi yüreklilik ve yiğitliğimden ötürü övgülerle söze başladılar; efendileri İmparator hazretleri adına beni ülkelerine çağırdıktan sonra, bir hayli sözünü işittikleri doğaüstü kuvvetimi kendilerine de göstermemi rica ettiler. İsteklerini hemen yerine getirdim; ama yaptıklarımı anlatarak okuyucularımı sıkmayacağım.

Elçileri bir süre eğlendirip memnun ettim; hayretler içinde bıraktım. Sonra, erdemlerini bütün dünyanın hayranlıkla karşıladığı efendileri İmparator hazretlerine âciz saygılarımı sunarak bana onur vermelerini rica ettim; yurduma dönmenden önce hükümdarlarına hizmette bulunmak istediğimi de ekledim. Bunun için bizim imparatoru görmek onurunu elde ettiğim ilk fırsatta, Blefuscu hükümdarının yanına gitme müsaade buyurmalarını rica ettim; İmparator dileğimi, açıkça gördüğüm gibi, pek soğuk karşıladı. Ben o zaman bunun sebebini pek anlayamamıştım; ama sonradan birinin kulağına fısıldadığına göre, Flimnap'la Bolgolam, elçilerle görüşmemi İmparator hazretlerine sadakatsizlik olarak göstermişler; bense böyle bir şeyi düşünmemiştim bile... İşte bu andan sonra saray çevresi ve bakanlar hakkında pek o kadar iyi olmayan fikirler beslemeye başladım.

Elçilerin benimle çevirmen aracılığıyla konuştuklarını da söylemeliyim. Lilliput'la Blefuscu imparatorluklarının dilleri, Avrupa'da herhangi iki ulusun dilleri kadar birbirinden farklıdır. Her iki imparatorluk da kendi dilinin eskilik, güzellik ve kuvvetiyle övünüyor, komşusunun dilini küçümsüyor. Bununla beraber, Blefuscu filosunu eline geçirmiş olmaktan hız alan bizim İmparator, elçileri, güven mektuplarını ve nutuklarını Lilliput dilinde vermeye mecbur etmişti. Oysa, her

iki ÷lkede de ileri gelenlerin, sahil boylarında oturan tacir ve denizcilerin hemen hepsi iki dille de konuşabiliyor; çünkü, iki ÷lke arasında büyük ölçüde ticaret oluyor; sürgünler karşılıklı olarak her iki ÷lkeye de kabul ediliyor ve dünyayı görmek, başka insanlar, başka törelerle temas ederek eğitimlerini tamamlamak için her ÷lke de, genç soylularını ve zengin çocuklarını öteki ÷lkeye göndermeyi âdet edinmiş. Ben bunu, birkaç hafta sonra Blefuscu imparatoruna saygılarımı sunmaya gittiğim zaman öğrendim. Büyük felaketlerin eşliğinde giriştiğim ve sırf düşmanlarımın kötü niyetlerinin sebep olduğu, ama sonra benim için çok hayırlı olan bu gezimi sırası gelince anlatacağım.

Okuyucularım herhalde hatırlar; özgürlüğüme kavuşmak için kabul ettiğim koşullar arasında beni adeta köle yerine koyan birkaç koşul vardı ki hiç hoşuma gitmemişti, ve ancak çaresizlik içinde olduğumdan kabul etmek zorunda kalmıştım. Ama şimdi *Nardac*'tım; imparatorluğun en yüksek nişanını almıştım; onun için bu gibi koşulları yerine getirmem artık onuruma uygun gör÷lmüyordu; İmparator da (hakkını yememeliyim) bunların bir kere bile sözünü etmedi. Her neyse, çok geçmeden İmparator hazretlerine, o zaman çok büyük sandığım bir hizmette bulunmak fırsatını elde ettim. Bir gece yarısı kapımın önünde yüzlerce kişinin bağırmasıyla birdenbire uyandım; çok korktum; *burglum, burglum* diye haykırıp duruyorlardı. İmparatorun maiyetinden birkaçı, halkı yarararak yanıma geldi ve hemen saraya gelmemi rica etti: İmparatoriçe hazretlerinin dairesinde, roman okurken uyuyakalmış bir maiyet bayanının dikkatsizliği yüzünden yangın çıkmıştı. Hemen kalktım; halka yolumdan çekilmeleri emredildiğinden, gece de mehtaplı olduğundan kimseyi çiğnemedem saraya doğru hızla gittim. Duvarlara merdivenler dayamışlardı; bol kovaları vardı, ama su biraz uzaktaydı. Zavallı halk ellerinden geldiği kadar acele ediyor ve bana yüksük büyüklüğünde olan kovaları veriyordu; ama

yangın o kadar şiddetliydi ki, bunların pek faydası olmuyordu. Aceleyle ceketimi evde bırakıp yalnız deri yeleğimi giyerek gelmemiş olsaydım, ateşi ceketimle kolayca söndürebilecektim. Durum acıklı ve umutsuzdu; bu görkemli saray muhakkak kül olacaktı. Ama böyle hallerde pek seyrek olmakla beraber, o anda aklıma bir fikir geldi ve hemen bir çare buldum. O akşam *glimigrin* denen çok lezzetli bir şaraptan bol bol içmiştim (buna Blefusculular *flunec* diyorlar, ama bizimkinin daha iyi olduğu söyleniyor); bu şarap bol idrar söktürdü; bereket versin daha dışarı da çıkmamıştım. Alevleri ve ateşi söndürmek için sarf ettiğim gayretin verdiği haratle şarap etkisini gösterdi; öyle bol su döktüm ve bunu öyle uygun yerlere boşalttım ki, üç dakika içinde yangından eser kalmadı; ve bu yüce yapı, ancak çağlar boyunca kurulabilen bu yüce yapı, yok olmaktan böylece kurtulmuş oldu.

Gün doğmuştu; imparatorun kutlamalarını beklemeden evime döndüm; çok büyük bir hizmette bulunmuş olmakla beraber, İmparator hazretlerinin bu hizmeti görme tarzımı nasıl karşılayacağını bilmiyordum; çünkü bu ülkenin başlıca yasalarından biri, saray sınırları içinde su döken kimseyi, mevkii ve rütbesi ne olursa olsun, ölümle cezalandırmaktadır. Ama imparatorun gelen bir haber yüreğime su serpti: Hükümdar, başyargıca bağışlanmam için emir verecekti (bununla beraber bağış kâğıdımı bir türlü elde edemedim). Bana gizliden gizliye gelen haberlere göre de, İmparatoriçe hazretleri yaptığını öyle derin bir nefretle karşılamış ki sarayın en ıssız bir köşesine taşınmış, yanan yapının kendi oturması için tamir edilmesine şiddetle karşı koymaya karar vermiş, en yakın dostlarının yanında da benden öç almaya yemin etmekten kendini alamamış.

VI

Lilliputluların bilgileri, yasaları, töreleri, çocuklarını eğitme tarzları. Yazarın bu ülkede nasıl yaşadığı. Soylu bir bayanın onurunu koruması.

Lilliput hakkında daha ayrıntılı bilgi vermeyi, bu ülke hakkında yazacağım bir esere bırakmak niyetindeysem de, şimdilik genel bir fikir vererek bazı okuyucularımın merakını gidermek istiyorum. Halkın boyu ortalama altı parmak-tan aşağı olduğu gibi, bütün hayvanlar, bitkiler ve ağaçların büyüklükleri de aynı orandadır. Örneğin, en büyük at ve öküzlerin boyları dört beş parmak arasındadır; koyunların boyu aşağı yukarı bir buçuk parmadır; kazlar ise birer serçe kadardır. İşte böylece, derece derece aşağı inerken, en küçük hayvanlarına gelirsiniz; bunları gözle görebilmek benim için hemen hemen olanaksızdı; ama doğa Lilliputluların gözlerini kendilerine özgü olan her şeyi görebilecek bir hale getirmiş; görüşleri çok sağlıklı; ama uzakları pek göremiyorlar; yakınlarında olan eşyayı görmekte gözleri pek keskin; bir aşçının sinek kadar bir çayırkuşunu yolduğunu, bir genç kızın göze görünmez bir iğne iplikle dikiş diktığını gördüm. En büyük ağaçları, yani tepelerine ancak kolumu uzatarak yetiştirdiğim imparatorluk parkındaki ağaçlar, yedi

kadem yüksekliktedir; öteki bitkiler de aynı ölçüde olduğundan büyüklüklerini okuyucularım kolayca tahmin edebilirler.

Lilliputluların bilgileri hakkında şimdilik fazla bir şey söyleyemeyeceğim; yalnız çeşitli bilimlerin yıllar boyunca büyük gelişmeler gösterdiğine işaret edeceğim. Ama yazma tarzları çok garip! Ne Avrupalılar gibi soldan sağa, ne Araplar gibi sağdan sola, ne Çinliler gibi yukarıdan aşağı, ne de Cascagialılar gibi aşağıdan yukarı; tıpkı İngiltere'deki bayanların yazıları gibi, kâğıdın üst köşesinden alttaki karşı köşeye doğru eğri büğrü bir şeyler.

Lilliputlular ölülerini baş aşağı gömüyorlar. İnançlarıncaya, on bir bin ay sonra ölüleri dirilecekmiş; o zaman, düz sandıkları dünyanın altı üstüne gelecek, baş aşağı gömülenler de dirilince kendilerini ayak üstünde bulacaklarmış. Okumuşlar bu inancın saçma olduğunu itiraf ediyorlar ama, okumamışlara uyularak bu yöntemden bir türlü vazgeçilemiyor.

Lilliput'ta birtakım garip yasa ve töreler de var; bunlar benim sevgili ülkemdekilere o kadar aykırı ki, lehlerinde uzun uzun söz söylemeye pek isteğim yok, ama yasaların ülkemde de burada olduğu gibi uygulanmalarını dilememek elden gelmiyor. Önce, ötekinin berikinin suçlarını haber verenlerden söz edeceğim. Devlete karşı işlenen her suç büyük bir şiddetle cezalandırılıyor; ama sanık suçsuz olduğunu mahkemede açıkça ispat ederse, ona suç yüklemiş olan kimse hemen en feci şekilde öldürülüyor; malı mülkü varsa suçsuz olan adama bundan bol bol verilerek, kaybettiği vakit, geçirdiği tehlike, hapisten ötürü çektiği sıkıntı ve savunması için harcadığı para karşılanmış oluyor. Suçu yükleyen adamın malı mülkü yoksa, zararın karşılığı İmparator hazretlerinin hazinesinden ödeniyor. İmparator suçsuz adama teveccüh ve lütfunu gösteren bir de nişan veriyor; suçsuzluğu bütün kentte duyuruluyor.

Lilliputlular dolandırıcılığı hırsızlıktan daha büyük bir suç sayıyor, çoğunlukla ölümle cezalandırıyorlar. Şöyle düşünüyorlar: Dikkat, uyanıklık, biraz da zekâ bir adamın malını mülkünü hırsızlardan korumaya yeter; ama doğruluk, düzenbazlığa karşı kendini hiçbir zaman koruyamaz. İnsanlar arasında devamlı bir surette alışveriş ve krediyle işlem gerekli olduğundan, sahteliğe müsaade edilir, göz yumulursa, ya da sahteliği cezalandırmak için hiçbir yasa konmazsa, namuslu tüccar büyük zararlara uğrar, sahtekâr kimseler de faydalanır. Hiç unutmam, bir gün İmparator hazretlerinin yanında, efendisine havaleyle gelen büyük bir parayı çalıp kaçan bir suçlu lehine aracılıkta bulunmak istemiştım; suçu hafifletmek için İmparator hazretlerine bunun güveni kötüye kullanmadan başka bir şey olmadığını söyleyince, hükümdar, suçu büsbütün ağırlaştıran bir şeyi savunma olarak ileri sürmemi son derece saçma buldu. Ben de her ulusun kendine özgü töreleri vardır diye basmakalıp bir yanıt vermekten başka bir şey söyleyemedim; fena halde utanmıştım.

Her hükümetin, işini ödül ve cezaya dayanarak yürütebildiğini hepimiz genellikle kabul ederiz; ama bu kuralın Lilliput'tan başka hiçbir ülkede uygulandığını görmedim. Burada bir kimse, yetmiş üç ay, ülkenin yasalarından hiçbir suretle dışarı çıkmadığını ispat edebilirse, hal ve durumuna göre birtakım ayrıcalıklar elde etmeye ve sırf bu iş için konan ödenekten bir miktar para almaya hak kazanır; aynı zamanda adına eklenen *Snilpall*, yani "yasal" unvanını da alır, ama bu unvan oğullarına geçmez. Ben, yasalarımızı hiç ödül sözünü etmeden, yalnız cezayla korkutarak uyguladığımızı söyleyince bunu, yönetimimizin çok büyük bir kusuru saydılar. Bunun içindir ki, Lilliput mahkemelerinde adalet şöyle temsil edilmektedir: Adaletin ikisi önde, ikisi arkada, birer tanesi de yanlarda olmak üzere altı gözü var, bu, gözlerinden hiçbir şeyin kaçmayacağını göstermek içindir; sağ elinde içi altın dolu, ağzı açık bir torba, sol elindeyse kını içinde bir kı-

lıç var, bu da, cezalandırmaktan daha çok ödüllendirmek istediğini göstermek içindir.

Lilliputlular, hangi görev için olursa olsun, iş verecekleri adamlarda büyük yetenekten çok ahlak arıyorlar. Şöyle düşünüyorlar: İnsanlığın yönetilmesi gereklidir, her insan zekâsı da şu ya da bu göreve uygundur. Tanrı, ülke işleri yönetiminin ancak deha sahibi birkaç kişinin anlayabileceği bir gizem olmasını hiçbir zaman istememiştir; çünkü bir çağda böyle dehalardan ancak iki üç tane bulunabilir. Ama doğruluk, adalet, ölçü ve bunlara benzer daha başka erdemlere erişmek herkesin elindedir; herhangi bir kimsede bu erdemlerle beraber deneyim ve iyi niyet bulunursa, o, ülkesine hizmet etmeye elverişlidir (özel eğitim isteyen görevler elbet başka). Aklın yüksek nitelikleri ahlak yokluğunu hiçbir zaman karşılayamayacağından, yüksek yetenekli ama düşkün kimselerin tehlikeli ellerine hiçbir iş bırakılamaz; çünkü bilgisiz, ama erdemli bir kimsenin düşeceği hataların, çokluğun çıkarı üzerinde, eğilimleri kendisini kötüye sürükleyen, bunu geliştirerek, artırmak ve savunmak için büyük yetenekleri olan bir kimsenin yapabileceği şeyler kadar korkunç etkileri olamaz.

Tanrıya inanmayanlara da iş verilmiyor; çünkü, hükümdarlar Tanrının vekili olduklarını kabul ettiklerinden, Lilliputlular, bir hükümdarın, emri altında olduğu bir kuvveti tanımayanlara iş vermesini çok saçma buluyorlar.

Yalnız şunun iyi anlaşılmasını isterim ki, bu sözünü ettiğim, aşağıda da sözünü edeceğim yasalar, Lilliput yasalarının esas şekilleridir; yoksa insanın o bozuk yaradılışının güdüsüyle Lilliputlularda görülen ahlak düşkünlüklerini kasdetmek istemiyorum. İpler üzerinde cambazlık ederek yüksek görevler elde etmek, değneklerin üstünden atlayarak ya da altından sürünerek teveccüh ve saygınlık nişanları kazanmak gibi bayağı törenleri, ülkeye şimdiki imparatorun dedesi sokmuş ve bu töreler particiliğin gitgide şiddetlenmesiyle bugünkü halini almış.

Kitaplarda okuduğumuza göre bazı ülkelerde de olduğu gibi burada da, nankörlük, ölümle cezalandırılan bir suçtur. Lilliputlularca, bir kimse kendine iyilik eden birine kötülük ederse, kendine hiç iyilik etmemiş olan insanlara kesinlikle kötülük edecektir; böyle bir adam yaşamaya layık değildir.

Lilliput'ta her kentte herkesin gidebileceği eğitim evleri vardır ve köylülerle rençberlerden başka, her ana baba, erkek, kız bütün çocuklarını, yaşları yirmi ay olunca, yani söz dinleyecek bir çağa gelince, yetiştirilmek üzere bu evlere göndermek zorundadırlar. Bu okullar çocukların sosyal durumlarına, erkek ve kız oluşlarına göre birkaç türlüdür. Çocukları yetenek ve eğilimlerine ve babalarının mevkisine uyacak bir tarzda hayata hazırlamak için uzman öğretmenler vardır. Önce erkek, sonra da kız okullarından söz edeceğim.

Soylu ve yüksek doğuşlu erkek çocukların okullarında ciddi, bilgin öğretmenlerle bunların yardımcıları bulunur. Çocukların giyecek ve yiyecekleri basit ve sadedir; gördükleri eğitim onur, adalet, cesaret, alçakgönüllülük, merhamet, din ve yurt sevgisi esaslarına dayanır. Pek kısa olan yemek ve uyku zamanlarıyla beden eğitimine ayrılan iki saatlik teneffüs dışında, çocuklar hep bir işle meşgul olurlar. Dört yaşına gelinceye kadar giysilerini erkek hizmetçiler giydirip çıkarırsa da, ne kadar yüksek ailelerden olursa olsunlar, dört yaşından sonra kendi kendilerine giyinmeye mecbur tutulurlar. Elli yaşlarındaki kadın hizmetçiler (bizim hesabımızla) ancak en küçük hizmetleri görürler. Çocuklar hizmetçilerle hiçbir suretle konuşmazlar; teneffüslere küçük ya da büyük gruplar halinde, öğretmenleri ya da yardımcılarıyla birlikte çıkarlar ve böylece bizim çocuklarımızın daha genç yaşlarında uğradıkları çılgınlık ve ahlaksızlığın kötü etkilerinden kurtulmuş olurlar. Ana babalar çocuklarını, birer saat olmak üzere, yılda ancak iki kere görebilirler; çocuklarını gördükleri vakit onlardan ayrılırken bir kere öpmelerine müsaa-

de edilir. Bu ziyaretlerde daima bir öğretmen bulunur; bu öğretmen, ana babaların çocuklarıyla gizli gizli konuşmalarına, şımartıcı sözler söylemelerine, oyuncak, şeker gibi armağanlar getirmelerine müsaade etmez.

Bir aile, çocuğunun eğitimi için gereken parayı vermezse, bu para, İmparator hazretlerinin memurları tarafından zorla alınır.

Sıradan kimselerin, tüccar, satıcı ve ustaların çocukları da aynı tarzda yetiştirilir. Yalnız bir sanat öğrenecekler, on bir yaşına gelince, başkalarının yanında çıraklık etmeye başlarlar; oysa yüksek aile çocukları eğitimlerine, bizde yirmi bir yaş demek olan, on beş yaşına kadar devam ederler; ama son üç yıl içinde gittikçe artan bir serbestlik elde ederler.

Kız okullarında, yüksek aile kızlarının gördüğü eğitim erkeklerinki gibidir; yalnız bunları, daima bir öğretmenin gözetiminde, kadın hizmetçiler giydiren; beş yaşına gelince, kendi kendilerine giyinmeye mecburdurlar. Kadın hizmetçilerin, kızlara korkunç ve saçma sapan masallar söyledikleri ve bizim ülkede oda hizmetçilerinin yaptıkları gibi, birtakım delilikler ettikleri duyulacak olursa, bunlar kentte herkesin önünde üç kere dövülür, bir yıl hapsedilir ve ömürlerinin sonuna kadar kalmak üzere ülkenin en ücra köşesine sürülürler. Böylece, Lilliput'taki genç kızlar korkak olmaktan, budalalığa düşmekten erkekler kadar utanırlar; edep ve temizlik dışında her türlü süsten nefret ederler. Cinsiyetlerinin farklı olmasına karşın eğitim tarzlarının erkeklerinkinden pek farklı olmadığını da gördüm; yalnız idmanları erkeklerinki kadar sert değil; çünkü Lilliputluların kabul ettiği bir esasa göre, kadınlar her zaman genç kalmayacaklarından yüksek aileden bir kadın kocasına akıl ve zarıflığıyla hoş görünen bir arkadaş olmalıdır. Kızlar, Lilliput'ta evlenme çağı olan on iki yaşına gelince, ana babaları ya da vasileri onları çoğu zaman arkadaşlarının gözyaşları arasında okuldan alıp eve götürürler; öğretmenlerine gönül borçlarını bildiren sözler söylerler.

Daha aşağı tabakadan kızların okullarında, çocuklar, cinsiyet ve durumlarına uygun her türlü işte ders görmekte-dirler; işçilik edecekler dokuz yaşında okulu bırakıp başka-larının yanında ıraklık etmeye giderler, ötekiler on üç yaşı-na kadar okurlar.

Bu okullarda çocukları olan aşağı tabakadan aileler, ga-yet az olan yıllık okul ücretlerinden başka aylık gelirlerinin küçük bir parçasını çocuklarının payı olarak okul müdürü-ne vermeye mecburdurlar: Böylece, ana ve babanın masraf-ları yasayla sınırlanmış olur; çünkü Lilliputlulara göre dün-yaya çocuk getiren kimselerin, bunların bakımını halkın sır-tına yüklemesinden daha haksız bir şey olamaz. Yüksek ta-bakadan kimselere gelince, bunlar da durumlarına göre, her çocuk için belli bir para ayıracaklarına dair güvence vermek-tedirler; bu paralar daima büyük bir tutumluluk ve tam bir doğrulukla kullanılır.

Köylülerle toprak işçileri, çocuklarını okula göndermez-ler. Bunların görevi toprağı sürmek ve işlemek olduğundan, eğitimlerinin halk için büyük bir önemi yoktur; ama bunlar-dan yaşlı ve hastalıklı olanları hastanelerde bakılır; çünkü di-lencilik bu ülkede bilinmeyen bir uğraştır.

Hizmetçilerim hakkında biraz bilgi vermek ve dokuz ay on üç günümü geçirdiğim bu ülkede nasıl yaşadığımı kısaca anlatmak, meraklı okuyucularımı eğlendirir umuduyla bura-da biraz durmak istiyorum. Elimden doğramacılık gibi işler geldiğinden, gereksinimlerimi de karşılamak zorunda oldu-ğumdan, imparatorluk parkının en büyük ağaçlarından ken-dime uygun bir masayla bir iskemle yapmıştım. İki yüz ka-dar terzi, en kaba, en sağlam kumaşlardan bana gömlek, masama örtü, yatağıma da ırşaf yapmışlardı; ama kumaş-ları birkaç kat olarak dikmek zorunda kalmışlardı: Çünkü en kalın bezleri bile keten bezlerinden birkaç kere daha in-ceydi. Kumaşları genellikle üç parmak eninde üç kademlik parçalardı. Terzi kadınların ölçümü alabilmeleri için yere

uzandım. Bunlardan biri boynumun, bir ikincisi dizimin yanında durdu; uçlarından tuttukları bir ipi çekip gerdiler; bir üçüncü terzi kadın da, bir parmaklık bir cetvelle ipin uzunluğunu ölçtü; başparmağımın kalınlığını da aldıktan sonra başka bir yerimi ölçmediler; çünkü hesaplarına göre, başparmağımın kalınlığının iki katı, bileğimin; bileğimin kalınlığının iki katı, boynumun; boynumun kalınlığının iki katı da, belimin çevresini gösterirmiş. Örnek olarak yere serdiğim eski gömleğimden de faydalanarak tam bedenime göre bir gömlek yaptılar. Üç yüz terzi de bana giysi dikmekle görevlendirilmişti. Ama bunlar ölçümü almak için başka bir çare bulmuşlardı: Dizlerimin üstüne çöktüm; boynuma bir merdiven dayadılar; terzilerden biri merdivene çıkarak yakamdan yere doğru ucunda demir olan bir ip sarkıttı; bunun uzunluğu, ceketimin boyunu verecekti; belimi, kollarımı ben kendim ölçtüm. Giysilerimin dikilmesi bitince (giysilerimi en geniş evleri bile almayacağından benim evde dikmişlerdi), İngiltere'deki bayanların yaptıkları yama işlerine benzediğini gördüm; yalnız renkleri başka başka değildi.

Yemeklerimi pişirmek için üç yüz aşçım vardı; bunlar evimin yanında rahat kulübelerde aileleriyle birlikte oturuyorlar, bana her öğün için iki kap yemek hazırlıyorlardı. Yirmi kadar hizmetçiyi elimle kaldırıyor, masanın üstüne koyuyordum; yüz kadar hizmetçi de, ellerinde yemek kapları, omuzlarına asılı şarap ve daha başka içki fıçılarıyla yerde duruyorlardı. Masanın üzerindeki hizmetçiler, tıpkı Avrupa'da kuyudan kovayla su çektiğimiz gibi, bu yemek ve içkileri ben istedikçe, büyük bir ustalıkla yukarı çekiyorlardı. Bir kap yemek bir lokma, bir fıçı içki de bir yudum kadar bir şeydi; koyunları bizimkiler ayarında değilse de, sığırları çok lezzetliydi; bir gün o kadar büyük bir filetoyla karşılaştım ki ancak üç lokmada yiyebildim; ama böyle şeyler seyrek oluyor. Hizmetçilerim, İngiltere'de çayırkuşu butlarını yediğimiz gibi, kemikleri de yediğimi görünce hayretten hayrete düşüyorlardı. Kaz

ve hindilerini bir lokmada yutuveriyordum; bunların bizimkilerden çok daha lezzetli olduğunu söylemeliyim. Daha küçük kuşlarının yirmi otuzunu çatalımla birden alabiliyordum.

Yaşama tarzımdan haber almış olan İmparator hazretleri, bir gün, sayın eşleri ve imparator soyundan olan prens ve prenseslerle birlikte gelip benimle yemek yemek mutluluğunu (İmparator hazretleri lütfen bu kelimeyi kullanmışlardı) kendilerinden esirgemememi istedi; geldiler; hepsini tam karşıma, masamın üstündeki koltuklara yerleştirdim; muhafızlarını da yanlarına koydum. Hazine Bakanı Flimnap da elinde beyaz asasıyla oradaydı; ekşi bir yüzle beni süzdüğünü fark ettim, ama aldırılmaz görünerek, sevgili yurdumun onurunu korumak ve bütün sarayı hayretlere düşürmek için her zamankinden fazla yedim. İmparator hazretlerinin bu ziyaretinin, Flimnap'a, aleyhimde bulunmak için fırsat verdiğini gizliden gizliye duydum; bu bakan, bana, huysuzluğuna hiç uymayacak derecede iltifat eder görüldüğü halde, gizli bir düşmanımdı. İmparator hazretlerine hazinenin bozuk durumundan söz etmiş; büyük faizlerle para sağlamaya mecbur kaldığını, hazine tahvillerinin ancak yüzde dokuz kırılarak satılabildiğini, İmparator hazretlerine bir buçuk milyon *sprug*'a (*sprug*, bunların en büyük altın parasıdır, bir pul kadardır) mal olduğumu, kısacası, beni başından savmak için ilk fırsatı kollamasının çok yerinde olacağını söylemişti.

Burada, hiç suçu olmadığı halde, benim yüzümden başı belaya giren çok değerli bir bayanın onur ve namusunu kurtarmak mecburiyetindeyim. Hazine Bakanı, birtakım kötü kimselerin kötü sözlerine inanarak, tuttu, karısını kıskanmaya başladı. Bunlar sayın eşinin bana şiddetle tutulduğunu söylemişlerdi; hatta bir kere de gizlice evime geldiği dedikodusu sarayda bir süre dolaştı durdu. Bunun, hiçbir aslı esası olmayan iğrenç bir yalan olduğunu ve sayın bayanın bana, kendisine hiç zarar getirmeyen serbestlik ve dostlukla davranmak nezaketini göstermekten daha ileri gitmediğini resmen bildirdim. Evime birkaç kere geldi, ama bu ziyaretleri

hiçbir zaman gizli olmamıştır; arabasında her zaman üç kişi bulunurdu ve bunlar genellikle kız kardeşi, kızı ve yakın bir dostuydu; hem sonra, saraydan başka bayanlar da beni ziyarete gelirdi. Hizmetçilerim de söylesinler, evime hiçbir araba gelmiş midir ki, içinde kimin olduğunu bilmemiş olsunlar. Ziyaretçi geldiğini hizmetçilerimden biri haber verince, hemen kapıya gider, saygılarımı sunar, arabayı ve iki atı (altı at olunca, sürücü, dördünü muhakkak çözerdi) dikkatle elime alır ve masamın üstüne kordum. Her türlü kazayı önlemek için masama, beş parmak yüksekliğinde, takılır çıkarılır bir kenar yapmıştım; masamın üstünde, çok kere atlarıyla beraber, içleri dolu dört araba bulunmuştu; ben de böylece bir grupta meşgulken, arabacılar öteki arabaları masamın çevresinde yavaşça dolaşıtırlardı. Birçok öğleden sonralarımı işte böyle hoş söyleşilerle geçirirdim. Hazine Bakanı'nı ve o iki müzeviri (adlarını söyleyeceğim, başlarının çaresine baksınlar!) Clustriy'le Drunlo'yu çağırıyorum: Beni, Genel Sekreter Reldresal'dan başka gizli olarak ziyarete kim gelmiş, ispat etsinler bakalım... Reldresal da zaten, önce de söylediğim gibi, İmparator hazretlerinin özel emirleriyle gelmişti. Benimki neyse ama, çok saydığım bir bayanın namus ve onuruyla ilgili olmasaydı, bu sorunun üzerinde böyle uzun uzadıya durmazdım; hem sonra, şunu da söyleyeyim ki, ben, *Nardac* olmak onurunu kazanmıştım; Hazine bakanı ise, herkesin de bildiği gibi, bir derece aşağı olan *Clunglum*'dan başka bir şey değildi; yani aramızda marki ile dük arasındaki fark vardı; ama bakan olduğundan, protokolde benim önümde geldiğini de itiraf etmeliyim. Burada söz etmeyi uygun bulmadığım bir olayla sonradan öğrendiğim bu kuru iftiralardan ötürü Hazine Bakanı Flimnap, karısına bir süre çok soğuk, bana ise daha soğuk davranmıştı; ama sonunda gerçeği öğrenip karısıyla barıştığı halde, ben, nazarında bütün saygınlığımı kaybetmiştim; hatta bu çok sevdiği bakanın fazla etkisi altında kalan İmparator'un bile, benimle artık pek öyle fazla ilgilenmediğini gördüm.

VII

*Devlete karşı hıyanetle suçlandığını öğrenen
yazar Blefuscü'ya kaçıyor. Orada gördüğü kabul.*

Lilliput'tan nasıl ayrıldığımı anlatmadan önce okuyucularıma, bana karşı iki aydır kurulmakta olan gizli entrikadan söz etmeyi uygun buluyorum.

Doğuşum elverişli olmadığından şimdiye kadar saray hayatına uzak kalmıştım. Büyük hükümdarların ve bakanların huy ve mizaçlarına dair birçok şeyler okumuş ve işitmiştim; ama bunların korkunç etkilerinin böyle uzak bir ülkeye kadar yayılabileceğini hiç ummamış; Lilliput'un Avrupa ülkelerinden büsbütün başka kurallara göre yönetildiğini sanmıştım.

Blefuscu imparatorunun yanına gitmeye hazırlandığım sırada, sarayda büyük mevkide olanlardan biri, bir gece, evime kapalı bir tahtirevanla gizlice geldi ve adını vermeden kabul edilmesini rica etti. Bu adama, İmparator hazretlerinin gözünden düştüğü sırada büyük hizmetlerim dokunmuştu. Uşaklarını savdıktan sonra tahtirevanını, içinde lord cenapları bulunduğu halde, ceketimin cebine koydum; güvendiğim bir hizmetçiye, beni arayan olursa, biraz rahatsız olup yattığımı söylemesini emrederek evimin kapısını kilitledim; tahtirevanı, her zaman yaptığım gibi masanın üstüne koydum, ben de yanında oturdum. Selamlaşıp birbirimizin hatı-

rını sorduktan sonra lord cenaplarının pek düşünceli olduğunu görerek sebebini sordum. Onur ve hayatımı çok yakından ilgilendiren bir sorun üzerinde konuşacağından kendisini sabırla dinlememi rica etti; şunları söyledi (lord cenapları gider gitmez, söylediklerini not etmiştim):

– Şunu bilmelisiniz ki, son zamanlarda sizinle ilgili bir sorun için gizliden gizliye birçok encümenler toplandı ve İmparator hazretleri ancak iki gün önce tam bir karara varabildi.

Siz de farkına varmışsınızdır: Skyresh Bolgolam (*Galbet*, yani Büyük Amiral) ülkemize ayak bastığınızdan beri sizin müthiş düşmanınız kesildi. Bu düşmanlığın kökenini pek bilmiyorum ama, Blefuscu'ya karşı kazandığınız büyük başarıdan sonra amirallik ünü sarsıldığından size olan nefreti büsbütün arttı. Bu amiral, karısından ötürü size düşmanlığıyla tanınmış Hazine Bakanı Flimnap, General Limtoc, Başmabeyinci Lalcon, Başyargıç Balmuff'la işbirliği ederek size ihanet ve daha başka önemli suçlar yükleyen birtakım maddeler hazırladı.

Konuğumun bu başlangıcı bende öyle bir heyecan uyandırdı ki yararlıklarımı ve suçsuz olduğumu bildiğimden, hemen sözünü kesecektim; ama konuğum bir şey söylemememi rica etti ve şöyle devam etti.

– Bana ettiğiniz iyiliklerden ötürü size gönül borcum olduğundan bu encümenlerde olup bitenleri öğrendim ve maddelerin bir suretini elde ettim; size hizmet etmek isteyerek ben de başımı tehlikeye koymuş oluyorum.

QUINBUS FLESTRİN'İN (DAĞ ADAM'IN) SUÇLARINI SAPTAYAN MADDELER

Madde I

Haşmetli Calin Deffar Plune'nin saltanatları sırasında konmuş olan bir yasaya göre, imparatorluk sarayının sınır-

ları içinde su dökenler devlete hıyanet suçunun yüklediği cezalara çarptırılırlar. Bu böyle olmakla beraber, Quinbus Flestrin, sözü edilen bu yasaya açıkça aykırı davranmış; İmparatorumuz hazretlerinin pek sevgili eşinin dairesinde çıkan bir yangını söndürmek bahanesiyle, kötü niyet, hıyanet ve şeytanlıkla idrarını boşaltarak sözü edilen dairede çıkan yangını söndürmüştür. Bu daire, imparatorluk sarayının sınırları içinde olduğundan ve bu yolda konmuş olan yasaya karşı geldiğinden... vs. vs.

Madde II

Sözü edilen Quinbus Flestrin, Blefuscu imparatorluk filosunu Lilliput imparatorluk limanına getirdiğinden İmparator hazretleri, Blefuscu İmparatorluğu'nun geri kalan gemilerini getirmesini; bu imparatorluğu, buradan gönderilecek bir genel vali ile yönetilecek bir il haline sokmasını; yalnız geniş uç taraftarlarını değil, Blefuscu İmparatorluğu'nun bu geniş uç sapıncından vazgeçmeyen halkını da öldürüp yok etmesini emreylediği halde; sözü edilen Flestrin, hayırlı, bahtlı İmparator hazretlerimize alçakça hıyanet etmiş, masum bir halkın vicdanlarını zorla etkilemek, özgürlüklerini yok etmek istemediğini ileri sürerek bu görevlerden bağışlanmasını dilemişti.

Madde III

İmparator hazretlerimizin sarayına barış dilemek için Blefuscu sarayından elçiler gelince, sözü edilen Flestrin, alçakça hıyanet ederek, bu elçilerin, az zaman önce, İmparator hazretlerimizin açıktan açığa düşmanı olan ve İmparator hazretlerimize açıktan açığa meydan okuyan bir hükümdarın hizmetinde olduklarını bildiği halde, onlara hizmet ve yardım etmiş, onları teselli etmiş, eğlendirmiştir.

Madde IV

Sözü edilen Quinbus Flestrin, sadık bir yurttaşa yakışmayacak bir şekilde İmparatorumuz hazretlerinin yalnız sözlü müsaadesini alarak Blefuscu İmparatorluğu'na geziye hazırlanmaktadır ve bu sözü edilen müsaadeyi bahane ederek sahtelik ve hıyanetle bu geziye çıkmaya niyetlenmekte; böylece az zaman önce İmparatorumuz hazretlerinin düşmanı olan ve onunla savaş halinde bulunan Blefuscu imparatoruna hizmet ve yardım etmek istemektedir.

Daha başka maddeler de var ama, ben size en önemlilerinin bir özetini okudum.

Bu suçlamalar üzerinde yapılan birçok müzakerelerde, İmparator hazretlerinin, kendisine ettiğiniz hizmetleri ileri sürüp suçlarınızı hafifletmeye çalışarak merhametinin birçok belirtisini göstermiş olduğunu da söylemeliyim. Hazine Bakanı'yla Amiral, alçakça ve feci bir surette öldürülmeniz gerektiğinde ısrar ediyorlardı: Gece eviniz yakılacak, General, iki bin erle gelip yüz ve ellerinize zehirli oklar atacak, hizmetçilerinizden bazılarına gömleğinize zehir sürmeleri için gizlice emir verilecek, siz de çok geçmeden etlerinizi parça parça ederek şiddetli acılar içinde ölecektiniz. General de bu fikre katıldı ve böylece bir süre, oyların çoğu aleyhinizdeydi. Ama mümkün olduğu takdirde hayatınızı kurtarmaya karar vermiş olan İmparator, Mabeyinci'yi kendi tarafına çekebildi.

Bunun üzerine İmparator hazretleri, Özel İşler Genel Sekreteri'ne düşündüklerini söylemesini emretti. Kendisini daima sizin gerçek dostunuz saymış olan Reldresal ona, iyi niyetler beslemekte ne kadar haklı olduğunuzu açıkça gösterdi. Suçlarınızın büyük olduğunu kendisinin de kabul ettiğini, ama merhamet edilebileceğini söyledi. Merhamet, bir hükümdarda bulunan en değerli erdemdi; İmparator hazretleri de merhametiyle tanınmış bir hükümdardı. Sözlerine şöyle devam etti: Sizinle dost olduğunu bütün dünya bildiğinden en onurlu bir meclis bile, sizden yana çıkacağını sanabilirdi;

ama İmparator hazretlerinin emirlerini dinleyerek, düşündüklerini açıkça ve tarafsızlıkla söyleyecekti: İmparator hazretleri ettiğiniz hizmetleri göz önünde tutup merhametli kişiliğine uyarak hayatınızı kurtarmak lütfunda bulunur, yalnız iki gözünüzün çıkarılmasını emrederse, âciz kanısına göre, adalet bir dereceye kadar yerine gelmiş olacak, bütün dünya İmparator hazretlerinin şefkat ve merhametini, bakanları bulunmak onurunda olanların da doğru ve soylu hareketlerini alkışlayacaktı; gözlerinizi kaybetmenizin kuvvetinize de bir etkisi olmayacak, İmparator hazretlerine yine hizmet edebilecektiniz; üstelik, körlük, bizden gelecek tehlikeleri gizleyeceğinden yürekliliğiniz artacaktı; düşman filosunu getirirken en büyük güçlük kör olmaktan korkmanız olmamış mıydı? Her şeyi bakanların gözüyle görmeniz yetecekti; en yüce hükümdarlar bile bundan başka bir şey yapmıyorlardı...

Reldresal'ın önerisine bütün meclis karşı koydu. Amiral Bolgolam kendini tutamadı, hiddetle kalkarak Genel Sekreter'in, bir hainin hayatını kurtarmak yolunda fikir ileri sürmeye nasıl cüret edebildiğine şaşıtığını söyledi: Devlet çıkarları göz önünde tutulacak olursa, ettiğiniz bütün hizmetler suçlarınızı ağırlaştırıyordu; idrarınızı boşaltarak imparatoriçe hazretlerinin dairesindeki yangını söndürmeyi başarmış olan siz (bunu büyük bir dehşet duyarak söyledi) aynı yolla, başka bir zaman, bütün sarayı sulara boğacak bir taşkına sebep olabiliydiniz; düşman filosunu ülkemize getirmeyi mümkün kılan kuvvetinizle, ilk hoşnutsuzluk anınızda, bu filoyu tekrar geri götürebilirdiniz; hem sonra, yürekten, geniş uç taraftarı olduğunuza da inanıyordu; hıyanet de yürekten başlayıp sonra meydana çıktığı için sizi hıyanetle suçluyor, öldürülmenizde ısrar ediyordu.

Hazine Bakanı da aynı fikirdeydi; sizi beslemek için harcanan paranın İmparator hazretlerinin maliyesini çok sarsmış olduğunu; yakın bir zamanda bu masrafların artık karşılanamayacağını bildirdi. Genel Sekreter'in önerdiği gibi,

gözlerinizi kör etmek bu felaketi önleyecek bir çare olmaktan uzak olduğu gibi, onu artırması da olasıydı; bazı kümes hayvanlarının daha çok yemelerini, daha çabuk semirmelerini sağlamak için gözlerini kör etmek âdet değil miydi? Sizin hakkınızda hüküm verecek kutsal İmparator hazretleri ve meclis suçunuza yürekten inandığına göre, bu sizi öldürmek için yeterli bir kanıttı; yasa metnine harfi harfine uyararak kesin kanıtlar bulmaya hiç de gerek yoktu.

Ama öldürülmemenize karar vermiş olan İmparator, meclis gözlerinizin çıkarılmasını hafif bir ceza sayıyorsa, buna başka cezaların da eklenebileceğini söyledi. Bunun üzerine dostunuz Reldresal, söz almak için müsaade rica etti; sizi beslemenin İmparator hazretlerinin maliyesinde açtığı gediklere itiraz eden Hazine Bakanı'na şu yanıtı verdi: Hükümdarın gelirini kullanmada bütün sorumluluğu üzerine almış olan sayın Bakan, size yapılan masrafları yavaş yavaş azaltarak sözünü ettiği felaketi önleyebilirdi; böylece, yeter gıda alamayacağınızdan, yavaş yavaş eriyecek, kuvvetten düşecek, iştahınızı kaybedecek ve birkaç ay içinde çürüyüp gidecektiniz; hem o zaman vücudunuz yarı yarıya küçülmüş olacağından, cesedinizin çıkaracağı koku da pek o kadar tehlikeli olmayacaktı. Siz ölür ölmez, İmparator hazretlerinin adamlarından iki-üç bin kişi, bulaşıcı hastalıkların önünü almak için etlerinizi parçalayıp arabalarla ülkenin en uzak köşelerine gömecekler ve iskeletiniz gelecek kuşakların hayranlığını çekecek bir anıt olarak kalacaktı.

İşte böylece, Genel Sekreter'in büyük dostluğu sayesinde bir anlaşmaya varıldı. Sizi yavaş yavaş açlıktan öldürmek planının gizli tutulması, ama gözlerinizin çıkarılması kararının zapta geçirilmesi yolunda buyruk verildi. Buna, Amiral Bolgolam'dan başka kimse karşı koymamıştı. Amiral imparatoriçenin adamıdır; öldürülmenizde ısrar etmek için hep ondan teşvik görmüştür; imparatoriçe hazretleri ise, daire-sinde çıkan yangını yolsuz ve yasaya aykırı bir şekilde söndürdüğünüzden beri size karşı kötü niyetler beslemiştir.

Üç gün sonra dostunuz Genel Sekreter evinize gönderilecek ve size suçlarınızı gösteren maddeleri okuyacaktır; sonra yalnız gözlerinizi çıkarmak kararını veren İmparator hazretlerinin ve meclisin büyük şefkat ve merhametini belirtecek, İmparator hazretlerinin bu kararı karşısında minnetle boyun eğeceğinizden kuşkulandığını söyleyecektir. İmparatorluk cerrahlarından yirmi kişi ameliyatın iyi bir şekilde yapılmasına dikkat edecek ve siz yerde yatarken gözbebeklerinize sivri uçlu oklar saplayacaklar.

Almanız gereken önlemleri size bırakıyorum; kuşku uyandırmamak için de geldiğim gibi yine gizlice gideceğim.

Lord cenapları böylece gittikten sonra, ne yapacağımı şaşırmış bir halde düşüncelere daldım.

Şimdiki imparatorla bakanlarının yürürlüğe koymuş oldukları bir yöntem vardı (bana söylendiğine göre bu töre eski zamankilerine hiç uymuyormuş): Hükümdarın hiddetini gidermek için ya da bir gözdesinin kötülüğü yüzünden birine zalimce bir ceza verilince, İmparator bir söylev verir, bunda merhamet ve şefkatinden söz eder, bunları bütün dünyanın bildiğini ve kabul ettiğini söylermiş. Bu söylev hemen bütün ülkeye bildirilmiş. İmparator'un merhametinin övülmesi de halkı çok korkuturmuş; çünkü bu övmeler ne kadar etraflı olursa, bunların üzerinde ne kadar durulursa, cezanın o kadar şiddetli, cezaya uğrayanın da o kadar suçsuz olduğu anlaşılırmış. Bana gelince, saray adamı olmak üzere eğitilmediğim, doğuştan da böyle olmadığım için, bu işleri o kadar az anlıyordum ki verilen yargıda bir lütuf ve merhamet eseri bulamadım: Yargımın hafif olmaktan çok, ağır olduğunu düşündüm; belki yanılmışımıdır. Bir ara, yargıçların huzuruna çıkayım dedim; her ne kadar beni suçlayan maddelerdeki olayları inkâr edemezsem de, bunlara hafifletici sebepler bulunabileceğini sanıyordum. Ama hayatımda birçok devlet davası incelemiş, bunların hep yargıçların keyfine göre sonuçlandığını görmüştüm; onun için böyle nazık bir anda,

böyle kudretli düşmanlarım oldukça, böyle tehlikeli bir karar vermeye cesaret edemedim. Bir ara da kuvvetle karşı koymak isteğini duydum. Serbesttim; imparatorluğun bütün halkı bir araya gelse beni alt edemezdi; başkentlerini de taşlarla yıkıp kül edebilirdim. Ama bu düşünceyi hemen nefretle bıraktım: İmparator'a ettiğim yemini, ondan gördüğüm iyilikleri ve bana bağışladığı yüksek *Nardac* rütbesini hatırlamıştım. Saray erkânının gönül borçlarını nasıl karşıladıklarını o zaman bilseydim, İmparator hazretlerinin bu şiddetli hareketinin beni ona olan bütün borçlarımdan kurtardığına inanabilirdim.

Sonunda bir karara vardım. Bu yüzden belki de haksız olmayarak eleştirilebilirdim. Gözlerimi kaybetmeyişiime, sonra da özgürlüğümü elde etmeme düşüncesizlik ve deneyimsizliğimin sebep olduğunu itiraf etmeliyim; çünkü sonradan başka saraylarda öğrendiğim gibi, hükümdar ve bakanların huylarını ve benden daha az zararlı suçlulara davranışlarını o zaman bilmiş olsaydım, bu kadar hafif bir cezaya hemen razı olur, bunu sevinçle karşılardım. Ama gençliğin verdiği tez yüreklilikle acele davrandım; Blefuscu hükümdarını ziyaret etmek için İmparator'dan daha önce aldığım izinden faydalanarak, üç gün geçmeden, dostum Genel Sekreter'e bir mektup gönderdim: Aldığım izne dayanarak hemen o sabah Blefuscu'ya harekete karar verdiğimi bildiriyordum. Yanıtını beklemeden, adanın, filonun bulunduğu tarafına gittim; büyük bir savaş gemisini çekerek başına bir halat bağladım, demirini aldım; soyundum, giysilerimi, yanımda getirmiş olduğum yorganla beraber gemiye yerleştirdim; sonra kâh yürüyerek, kâh yüzerek ve gemiyi ardımdan çekerek Blefuscu imparatorluk limanına geldim. Halk beni çoktandır bekliyormuş; Blefuscu adını taşıyan başkente gidebilmem için yanıma iki kılavuz verdiler. Kentin kapısına iki yüz yarda yaklaşıncaya kadar kılavuzları elimde taşıdım; orada durdum; sekreterlerden birine geldiğimi haber vermelerini ve İmpara-

tor hazretlerinin emirlerini burada beklediğimi bildirmelerini rica ettim. Bir saat sonra yanıt geldi: İmparator hazretleri ailesi ve sarayının yüksek memurlarıyla beni karşılamaya geliyordu. Yüz yarda kadar ilerledim; İmparator ve maiyeti atlarından, imparatoriçe ve maiyet bayanları da arabalarından indiler; korku ya da kaygılarını gösteren hiçbir belirti görmedim. Yere uzandım; İmparator hazretlerinin, imparatoriçenin ellerini öptüm. İmparator'a, verdiğim sözü tutarak geldiğimi; efendim Lilliput İmparatorunun müsaadesini aldığımı; böyle yüce bir hükümdarı görmekle onur duyduğumu ve asıl efendime olan sadakata uygun olmak koşuluyla elimden gelen hiçbir hizmeti kendilerinden esirgemeyeceğimi söyledim. Gözden düştüğümün sözünü bile etmedim; çünkü bundan daha resmen haberdar edilmemiştim; böyle bir şeyi bilmiyor gibi davranabilirdim; efendim İmparator'un da nüfuzu dışında olduğumdan bu gizi meydana koyacağını pek ummuyordum; ama bir süre sonra yanıldığımı anladım.

Blefuscu sarayında nasıl karşılandığımı, ev ve yatak bulmak için çektiğim güçlükleri ayrıntılarıyla anlatarak okuyucularımı sıkmak istemem; gördüğüm kabul Blefuscu İmparatoru gibi yüce bir hükümdarın cömertliğine uygundu; barınacak bir ev bulunmadığı için de yorganıma sarılarak top-rak üzerinde yatmak zorunda kalmıştım.

VIII

Yazar, iyi bir rastlantı ile, Blefuscu'dan uzaklaşmak için bir araç buluyor. Birkaç güçlkle karşılaştıktan sonra, sağ salim yurduna dönüyor.

Blefuscu'ya geldikten üç gün sonra, ülkeyi görmek merakıyla adanın kuzeydoğu sahiline gitmiştim; denizde, yarım fersah kadar açıklarda, devrilmiş bir sandala benzeyen bir şey gözüme ilişti. Ayakkabılarımı, çoraplarımı çıkardım ve denizin içinde iki-üç yüz yarda kadar yürüdüm; gördüğüm şey suların kabarmasıyla bana doğru yaklaşıyordu: Bunun bir sandal olduğunu anladım; herhalde fırtınada bir gemiden kopmuş, denize düşmüştü. Hemen kente döndüm; İmparator hazretlerinden, filosunun kaybından sonra elinde kalan en büyük gemilerinden yirmi tane ve Visamiral'in kumandasında olmak üzere üç bin denizci rica ettim. Gemiler yola çıktı; ben de en kestirme yoldan sandalı gördüğüm tarafa gittim; sular sandalı biraz daha karaya doğru sürüklemişti. Denizcilerin hepsinde halat vardı; ben de bu halatları, daha sağlam olsun diye birkaç kat etmiştim. Gemiler gelince soyundum ve denizin içinde sandala yüz yarda yaklaşıncaya kadar yürüdüm; sonra yüzerek yanına geldim. Denizciler halat attılar, bir ucunu sandalın başında bir deliğe, öteki ucunu da savaş gemisine bağladım; ama bütün gayretlerim boşa çıktı;

su boyumu aştığından işimi istediğim gibi göremiyordum. Bu durum karşısında, yüzerek sandalı bir elimle karaya doğru itmeye başladım; kabaran suların yardımıyla da epey ilerledim ve biraz sonra ayaklarım dibe değdi; başımı su üstünde tutabiliyordum; böylece iki üç dakika dinlendim; sonra sandalı birkaç kere daha iterek suların omuzlarıma kadar yükseldiği bir yere kadar geldim: İşimin en güç tarafını atlattım. Gemilerde bulunan öteki halatları çıkardım, uçlarını, sandala ve yanımda olan dokuz gemiye birer birer bağladım; rüzgâr uygundu; gemiciler sandalı yedeğe aldılar; ben de arkadan iterek sahile kırk yarda yaklaştık; suların çekilmesini bekledik; sonra sandal tamamıyla karada kaldı. İki bin kişinin yardımı ile sandalı altüst etmeye muvaffak oldum; çok hasara uğramamıştı. Sandalı, Blefuscu imparatorluk limanına götürmek için çektiğim güçlükleri anlatarak okuyucularımı sıkmayacağım; ancak on günde iki kürek yaparak limana gelebildim. Beni büyük bir kalabalık karşıladı; bu kadar kocaman bir gemi görmekle hayretler içinde kaldılar. İmparator'a, bahtın önüne bir sandal çıkardığını; bununla yurduma dönecek bir araç bulabileceğim bir yere kadar gidebileceğimi söyledim; kendilerinden sandalın donatımı için gereken malzemenin sağlanması yolunda emir, adasından ayrılmam için de müsaade vermelerini rica ettim. Biraz sitem ettikten sonra izin verdi.

Aradan bu kadar zaman geçtiği halde Lilliput İmparatoru'nun, Blefuscu sarayına hakkımda bir haber göndermemiş olmasına hayret ediyordum. Ama sonra gizlice öğrendim ki, İmparator hazretleri maksadından hiç haberim olmadığını düşündüğünden vermiş olduğum sözü yerine getirmek üzere, bütün sarayın da bildiği gibi kendi izniyle Blefuscu'ya gittiğimi; Blefuscu'daki törenler sonra erince Lilliput'a döneceğimi sanıyormuş. Ama böyle uzun zaman dönmediğimi görünce merakla başlamış ve Hazine Bakanı'yla yordakçılarına danıştıktan sonra beni suçlayan maddelerin bir suretini yük-

sek bir memurla Blefuscu'ya göndermişti. Bu elçi Blefuscu hükümdarına, beni yalnız gözlerimi çıkarmak suretiyle cezalandırmakla yetinen efendisinin derin merhametini belirtmek; adaletten kaçtığımı ve iki saat içinde Lilliput'a dönmezsem *Nardac* rütbesinin elimden alınıp hain sayılacağımı söylemek üzere talimat almıştı. Elçi şunları da eklemişti: İki imparatorluk arasındaki barış ve dostluğun devam edebilmesi için Lilliput İmparatoru, Blefuscu İmparatoru kardeşinden, emir verip elimi ayağımı bağlatarak bir hain gibi ceza görmem için Lilliput'a gönderilmemin sağlanmasını istiyordu.

Blefuscu hükümdarı bakanlarıyla üç gün süren bir müzakereden sonra bu işten affını isteyen nazik bir yanıt verdi: Beni, elim ayağım bağlı olarak göndermenin mümkün olamayacağını kardeşi İmparator da kabul ederdi; üstelik her ne kadar bütün filosunu elinden aldıysam da, barış müzakerelerinde kendisine birçok yardımlarım dokunduğundan bana borçlanmıştı. Bununla beraber, her iki İmparator'un da yakında hiçbir kaygısı kalmayacaktı; sahilde koca bir gemi bulmuştum, bununla denize açılabilecektim; geminin, benim yardımım ve yönetmemle donatılması için emir vermişti ve birkaç hafta sonra her iki imparatorluğun da benim gibi ağır bir yükten kurtulacağını umuyordu.

Elçi, bu yanıtı alarak Lilliput'a döndü. Blefuscu hükümdarı bütün olup bitenleri bana anlattı; hizmetinde kalmak istersem beni koruyacağını da ekledi (bunu gayet gizli söylemişti); içten olduğuna inandığım halde, elimde oldukça, hükümdar ve bakanlara hiçbir zaman güvenmemeye karar vermiştim. İyi niyetleri için gereken teşekkürleri sunduktan sonra beni bağışlamasını rica ettim: Bahtım, önüme, iyi kötü bir gemi çıkarmıştı; böyle kudretli hükümdarlar arasında bir anlaşmazlığa sebep olmaktansa, bahtımı denizlerde denemeye karar verdiğimi söyledim. İmparator hiç gücenmedi; hatta sonradan bir fırsatla öğrendiğime göre, kendisi de, bakanlarının birçoğu da, bu kararımдан çok memnun kalmışlardı.

Bu düşünceler beni kararlaştırdığım günden daha önce hareket etmeye sürükledi. Bir an önce gitmemi isteyen saray erkânı da gayretlerime istekle katıldı. Beş yüz işçi, bu ülkede bulunabilen en sağlam bezleri on üç kat dikerek, verdiğim talimata göre, sandalıma iki yelken yapmaya uğraşıyorlardı; en kalın, en sağlam iplerinden, on, yirmi ya da otuzunu bir arada bükerek kendime ip ve halat yapmak için bir hayli sıkıntı çektim. Uzun araştırmalardan sonra deniz kenarında bulduğum büyük bir taşı da demir olarak kullanacaktım. Üç yüz ineğin donyağını sandalımı yağlamak ve başka işler için kullandım; kürek ve direk yapmak için en büyük ağaçlardan bazılarını keserken çok güçlük çektim; bereket versin İmparator hazretlerinin gemici ustaları, kaba işleri ben yaptıktan sonra, kürekleri, direkleri düzeltme yolunda bana yardım ettiler.

Bir ay sonra her şey hazır olunca, İmparator hazretlerine haber yolladım; emirlerini beklediğimi, veda etmek istediğimi bildirdim. İmparator ailesiyle birlikte saraydan çıktı; ellerini öpmek üzere, yüzükoyun yere yattım; imparatoriçe ve imparator soyundan prensesler ellerini lütfen uzattılar. İmparator hazretleri, iki yüz *sprug*'luk elli kese hediye etti; bir boy resmini de verdi; bunları, iyi korumak için hemen eldivenimin içine yerleştirdim. Blefuscu'dan ayrılırken yapılan törenler üzerinde durarak okuyucularımı sıkmayacağım. Sandalıma yüz kadar kesilmiş sığır, üç yüz koyun, uygun miktarda ekmek ve içki ve dört yüz aşçının pişirebildiği kadar yiyecek koydum. Canlı olarak altı inek, iki boğa, bir o kadar da dişi koyun ve koç almıştım; amacım bunları ülkeme götürmek, üretmekti; hayvanları denizdeyken beslemek için de sandala büyük bir demet saman, bir çuval da yulaf, arpa, mısır koydum. Yerlilerden bir düzine kadar götürmeyi çok istedim ama, İmparator hazretleri bir türlü müsaade etmedi; ceplerimi arattıktan başka, istekleriyle de olsa, uyruklarından hiçbirini götürmeyeceğime onurum üzerine yemin ettirdi.

Böylece, her şeyi elimden geldiği kadar tamamladıktan sonra, 24 Eylül 1701'de sabah altıda yola çıktım; rüzgâr güneydoğudan esiyordu; kuzeye doğru dört fersah ilerledikten sonra kuzeybatıda, yarım fersah ötede ufak bir ada gözüme ilişti; ilerledim; adanın rüzgâraltı tarafında demirledim. Ada herhalde boştu. Bir parça bir şey yedikten sonra yattım. Tahminime göre altı saat uyumuşum, çünkü uyandıktan iki saat sonra gün doğdu; bulutsuz, duru bir geceydi; güneş doğmadan kahvaltımı ettim; demir aldım; uygun bir rüzgâr vardı; cep pusulamın yardımıyla bir gün önceki rotayı tuttum; amacım, başarabilirsem, Van Diemen topraklarının kuzeydoğusunda bulunduğunu kuvvetle tahmin ettiğim adalardan birine gitmekti. O gün hiçbir şeye rastlamadım; ama ertesi gün, öğleden sonra saat üçte, hesabıma göre, Blefuscu'dan yirmi dört fersahlık bir mesafede, güneydoğuya doğru yol alan bir yelkenli gördüm; benim rotam doğuya doğruydı. Bağırdım; yanıt alamadım; rüzgâr hafiflediğinden, yelkenliye yavaş yavaş yaklaşıyordum; hemen bütün yelkenlerimi açtım ve yarım saat sonra, gemiden beni görmüş olacaklar ki bayrak çektiler, bir el de ateş ettiler. Sevgili yurdu ve orada bıraktığım çoluk çocuğumu görebilmek umudunun böyle birdenbire doğmasından duyduğum sevinci tarif edemem. Gemi, yelkenlerini gevşetti; ben de akşam beşle' altı arası, yanına gelebildim. 26 Eylül'dü; İngiliz bandırasını görünce içim titredi. İnek ve koyunlarımı ceplerime yerleştirdim ve bütün yiyeceklerimi de alarak gemiye çıktım. Gemi, kuzey ve güney denizleri yoluyla Japonya'dan dönmekte olan bir İngiliz ticaret gemisiydi; kaptan Depfordlu John Biddle çok nazik bir adam ve usta bir denizciydi. 30 derece güney enlemindeydik; gemide elli kişi vardı; bunların arasında eski arkadaşlarımdan Peter Williams'a rastladım; kaptana hakkımda çok iyi şeyler söyledi. Kaptan da bana çok iyi davrandı; nereden geldiğimi, nereye gittiğimi söylememi rica etti. Ben de birkaç kelimeyle her şeyi anlattım ama kaptan

sayıkladığımı, geçirmiş olduğum tehlikelerden ötürü aklımın bozulmuş olduğunu sandı. Bunun üzerine cebimden siyah öküzlerle koyunları çıkardım; hayretlere düştü; söylediklerimin doğru olduğuna inandı. Sonra, Blefuscu İmparatoru'nun verdiği altınları, tam boy resmini ve o ülkeden getirdiğim birkaç garip şeyi gösterdim. Kaptana iki yüz *sprug*'luk iki kese verdim; İngiltere'ye geldiğimizde bir inekle gebe bir koyun hediye edeceğimi de vaat ettim.

Bu gezim hakkında ayrıntılara girerek okuyucularımı yormayacağım; yalnız şu kadarını söyleyeyim ki yolculuğumuz genel olarak çok iyi geçti. 13 Nisan 1702'de Downs'a geldik. Canımı sıkın yalnız bir olay olmuştu; gemideki fareler koyunlarımdan birini alıp götürmüşlerdi; zavallının kemiklerini bir delikte buldum; etleri tamamıyla sıyrılmıştı. Geri kalan hayvanlarımı sağ salım karaya çıkardım; Greenwich'te bir çayırdaki otlamalarını sağladım; otlar nefisti, büyük bir iştahla yiyorlardı; oysa ben bunun aksinden korkmuştum. Yolda da kaptan en iyi peksimetlerinden vermeseydi hayvanlarımı besleyemezdim; peksimetleri dövmüş, toz haline getirmiş, su ile karıştırmıştım; hayvanlarım da hep bu lapadan yemişlerdi. İngiltere'de kaldığım kısa zaman içinde, hayvanlarımı yüksek tabakadan kimselere ve başkalarına göstererek bir hayli para kazandım; ikinci yolculuğuma çıkmadan önce de altı yüz altına sattım. Son yolculuğumdan dönünce cinsin, hele koyunların, bir hayli üremiş olduklarını gördüm; yapağılarının güzelliği, inşallah, yünlü sanayimizin yararına olur.

Karım ve ailemle ancak iki ay kalabildim; yabancı ülkeler görmek isteği, o içimi yakan doymak bilmez istek, daha fazla kalmama olanak vermedi. Karımı, Redriff'te güzel bir eve yerleştirdim; bin beş yüz altın da bıraktım; geri kalan sermayemi de daha fazla kazanırım umuduyla, yarısı para, yarısı mal olmak üzere kendime alıkoydum. Büyük amcam John'dan, Epping yakınlarında bir miktar arazi miras kal-

mıştı; yılda otuz altın getiriyordu; Fetter Lane'de Black Bull Meyhanesi'ni de kiraya vermiştim; bundan da yılda otuz altın alıyordum. Böylece ailemi, güç durumda kalıp mahallenin yardımı ile geçinmek tehlikesinden kurtarmış oluyordum. Amcasının adını taşıyan oğlum John ortaokula gidiyordu; çok yetenekliydi. Kızım Betty –şimdi, iyi bir kocayla evlenerek birkaç çocuğu olan kızım Betty– o zaman daha dikiş öğreniyordu. Karım, oğlum ve kızım ile ağlaşıp vedalaştıktan sonra *Adventure* adlı bir ticaret gemisine bindim. Bu üç yüz tonluk gemi Surat'a gidiyordu. Kaptan Liverpoollu John Nicholas'tı. Bu yolculuğumu gezilerimin ikinci bölümünde anlatacağım.

İkinci Bölüm

Brobdingnag'a Gezi

I

Büyük bir fırtına; karaya, su getirmek üzere sandal gönderiliyor; ülkeyi görmek için yazar da beraber gidiyor; karada kalıyor. Yazarı yerlilerden biri yakalıyor; bir çiftçinin evine götürüyor; orada karşılaşır; başına gelenler; yerlilerin tanımı.

Yaradılışım ve bahtım beni hareketli, rahatı olmayan bir hayata mahkûm etmiş olacak ki, ülkeme döndükten iki ay sonra gene yurdumdan ayrıldım. 20 Haziran 1702'de, Downs'ta, *Adventure* adlı bir gemiye bindim; kaptanı Liverpoollu John Nicholas'tı; gemi Surat'a gidiyordu. Ümit Burnu'na kadar rüzgâr pek uygundu; burada içecek su almak için karaya çıktık; gemide bir delik açılmış olduğunu görerek bütün malları boşalttık ve kış buraya geçirdik. Kaptanımız sıtmaya tutulduğundan Ümit Burnu'ndan ancak Mart sonunda ayrılabilirdik. Madagaskar Boğazı'ndan geçinceye kadar yolculuğumuz iyi geçti. Bu denizlerde aralık başından mayıs sonuna kadar kuzeybatıdan düzenli bir rüzgâr esermiş; ama biz 19 Nisan'da Madagaskar'ın kuzeyinde, 5 derece güney enlemine geldiğimizde, rüzgâr daha batıdan gelerek

şiddetle esmeye başladı ve bizi, kaptanımızın 2 Mayıs'ta saptadığına göre, Molucca Adaları'nın biraz doğusuna, ekvatorun 3 derece kadar kuzeyine attı; sonra dindi. Her yan derin bir sessizlik içindeydi; hayli sevindim; ama kaptanımız bu denizlerde çok dolaşmış deneyimli bir denizci olduğundan şiddetli bir fırtınaya hazır olmamızı söyledi; dediği gibi de ertesi gün güney musonu denen bir rüzgâr esmeye başladı.

Rüzgârın şiddetinin artacağını anlayarak yan yelkeni sardık, pruva yelkenini de kapamaya hazırдық. Hava fenalaşınca toplarımızı sıkıca yerlerine bağladık ve mizana yelkenini topladık. Gemi açıklarda olduğundan rüzgârı başa almaktansa, önünde sürüklenmeyi daha uygun bulduk. Pruva yelkenini camadana vurduk, iskotasını vira ettik; dümen, boca alabandaydı. Gemi iyi dayanıyordu; fırtına gerçekten çok şiddetlenmiş, dalgalar tehlikeli olmaya başlamıştı. Filasaya asılarak dümenciye yardım ettik; gabya direğini indirmedik; çünkü direk yerinde oldukça, karadan da uzakta olduğumuzdan, gemimiz daha iyi hareket ediyordu. Fırtına dinince, pruva, mayistra yelkenlerini çektik; gemiyi faça ettik; sonra da mizana, gabya mayistra, gabya pruva yelkenlerini açtık. Rotamız doğu-kuzeydoğuydu; rüzgâr güneybatıdan esiyordu. İskele kontrasını çattık; rüzgârustü brasya ve mantilyelerini çözdük; rüzgâraltı brasyalarını taktık ve burina halatlarını sıkıca çektik, bağladık; mizana kontrasını da rüzgârustü ettik ve elden geldiği kadar o durumda tutmaya çalıştık.

Fırtınayı, batıdan esen bir rüzgâr izledi; tahminime göre beş yüz fersah kadar doğuya sürüklenmiştik; gemideki en yaşlı ve deneyimli denizciler bile nerede olduğumuzu bilmiyorlardı. Erzağımız iyi dayanmış, gemimize de bir şey olmamıştı; bütün tayfalar sapasağlamdı; ama en büyük sıkıntımız susuzluktu. Biraz daha kuzeye dönerek Tataristan'ın kuzeybatısına ve buzlu denizlere gitmek olasılığı karşısında, bulunduğumuz rotayı izlemenin daha hayırlı olacağını düşündük.

16 Haziran 1703 günü, gabya direği üzerindeki miço, kara göründüğünü söyledi. 17 Haziran'da da, büyük bir ada ya da kıta (ada mı, kıta mı bilmiyorduk) karşımıza çıkıverdi. Güneyinde ufak bir çıkıntı ve bir koy vardı. Koy, yüz tondan fazla bir gemiyi barındırmayacak kadar sığ olduğundan bir fersah açıklarında demirledik. Kaptan, on iki kadar silahlı tayfayı sandalla karaya gönderdi; su bulurlarsa koymaları için birçok fıçı da vermişti; ben de tayfalarla beraber gitmek için kaptanın müsaadesini rica ettim; ülkeyi görmek, yeni şeyler bulmak istiyordum. Karaya çıkınca ne bir dere ya da pınara, ne de bir insan izine rastladık. Bunun üzerine tayfalarımız içecek su aramak üzere sahilde dolaşmaya koyuldular; ben de yalnız başıma içerilere doğru bir mil kadar ilerledim. Ülke kıraç ve kayalıktı; yorulmaya başlamıştım; merakımı karşılayacak bir şey de göremediğimden koya doğru yavaş yavaş yürüdüm; deniz karşıma çıkınca baktım, tayfalar sandala binmiş, can korkusu ile küreklere asılmış, gemiye doğru yol alıyorlar; hiçbir faydası olmayacağını bildiğim halde, arkalarından bağıracaktım; ama birdenbire, dev gibi bir yaratığın, deniz içinde olanca hızıyla yürüyerek artları sıra gittiğini gördüm; su ancak dizlerine kadar geliyordu, çok uzun adımlar atıyordu. Ama bereket versin tayfalar yarım fersah kadar ilerlemişlerdi, denizde de sivri kayalar vardı da dev adam sandala yetişememişti. Bunu bana sonra söylediler; çünkü bu serüvenin sonunu beklemeye cesaret edememiş; olanca hızımla daha önce gittiğim tarafa koşmuştum. Çok dik bir yokuştan çıktım ve tepeden ülkenin bir parçasını görebildim: Baştan başa ekiliydi; herhalde saman elde etmek için ekilmiş bu topraklarda, otların uzunluğu beni hayrette bıraktı; her biri aşağı yukarı yirmi kademdi.

Buradan bir anayola çıktım (ben bunu anayol sanmıştım, oysa bura halkının arpa tarlalarını geçmek için kullandığı bir patikaymış), bir süre yürüdüm ama çevrede bir şey göremedim; hasat zamanı yakın olduğundan ekinler kırk kademe

kadar yükselmişti. Ancak bir saat gittikten sonra tarlanın kenarına gelebildim; çevresi hiç değilse yüz yirmi kadem boyunda bir çitle çevrilmişti; ağaçlar da o kadar yüksekti ki boylarını bir türlü hesap edemedim. Bu tarladan yanındaki ne geçmek için bir merdiven vardı; dört basamaklıydı; sonuncu basamağın üstünde de kocaman bir taş duruyordu. Buradan çıkamazdım; çünkü basamaklar altı, üstteki taş da yirmi kadem yükseklikteydi. Çitte geçebileceğim bir delik ararken yandaki tarlada bu ülke halkından birini gördüm: Merdivene doğru yürüyordu; biraz önce sandalı kovalayan adamın boyundaydı. Bir çan kulesi kadar uzun olup her adımda tahmin ettiğime göre, on yarda ilerliyordu. Fena halde korkmuş ve şaşırmıştım; koştum, ekinlerin arasına gizlendim; ve oradan bu koca adamın merdivenin üzerine çıktığını gördüm; sağındaki tarlaya baktı; ses borularından birkaç derece daha gür bir sesle bağırdı; ses o kadar yüksekten geliyordu ki gök gürlüyor sandım. Bunun üzerine kendi gibi yedi dev, ellerinde her biri bizimkilerin altı katı olan oraklarla yaklaştılar; bunlar o kendilerini çağıran adam kadar iyi giyinmemişlerdi; herhalde hizmetçileri ya da işçileriydiler; çünkü onun birkaç sözü üzerine bulunduğu tarladaki ekinleri biçmeye başladılar. Onlardan elimden geldiği kadar uzaklaşmaya çalışıyordum; ama ekin saplarının arası ancak bir kadem olduğundan geçmek için büyük zorluklar çekiyordum. Her neyse, bir hareketle, ekinlerin rüzgâr ve yağmurla yere yatmış olduğu bir yere geldim; bir adım daha atmama olanak yoktu; saplar birbirine öyle dolaşmıştı ki aralarından bir türlü geçemiyordum; yere düşmüş başakların püskülleri de öyle sağlam, öyle sivriydi ki, giysilerimi delip etime batıyordu; orakçılardan da yüz yarda kadar arkamda olduklarını gürültülerinden anladım... Yorgunluk bütün cesaretimi kırmıştı, büyük bir üzüntü ve umutsuzluğa kapılmıştım; bir saban yoluna uzandım; ömrümün burada sona ermesini yürekten diliyordum. Dul kalacak zavallı karım ve

yetim yavrularım aklıma geldi; içim sızladı. Bütün dost ve akrabalarımın sözlerini dinlemeyerek, ikinci kere yolculuğa çıkmakla göstermiş olduğum inat ve çılgınlığa pişman olmuştum. Kaygılar içinde kıvranırken Lilliput'u düşünmekten kendimi alamadım. Lilliputlular beni bu dünyanın en büyük harikası saymışlardı; orada koca bir imparatorluk filosunu kolumun gücüyle çekebilmiş; ve o ülkenin tarihlerine geçecek, milyonlarca kişi tanıklık ettiği halde gelecek kuşakların inanmakta güçlük çekeceği daha birçok şey yapmıştım. Bir Lilliputlunun bizim aramızda olacağı gibi, benim de bu ülkede önemsiz bir yaratık görünmekle duyacağım utancı düşündüm; ama bu herhalde başıma gelecek belaların en önemsiziydi; çünkü insanlar gövdeleri ölçüsünde yabancı ve zalim olduklarına göre, bu koca yabancıllardan biri beni yakalayacak olursa muhakkak bir lokmada yutardı. Her şeyin yalnız oranlama ile büyük ya da küçük olabileceğini söyleyen filozoflar ne haklıdır! Kaderin cilvesiyle, Lilliputlular da kendilerine göre –kendilerinin bana küçüklüğü ölçüsünde– ufak insanların bulunduğu bir ülke bulabilirlerdi; dünyanın daha keşfedilmemiş bir köşesinde de, bu dev soyunu alt edecek ölümlüler olup olmadığını kim biliyor?

Korku ve şaşkınlık içinde olmakla beraber bu düşüncelere dalmaktan kendimi alamamıştım. Bu arada orakçılardan biri yattığım yere on yarda kadar yaklaşmıştı; bir adım daha atsa, ya ayağının altında ezilecek, ya da bir orak vurmasıyla ikiye bölünecektim. Tam adımını atacağı sırada can korkusuyla avazım çıktığı kadar bağırdım. O koca yaratık duruverdi; bir süre aşağı doğru yanlarına bakındı ve sonunda beni yattığım yerde gördü. Tıpkı küçük, tehlikeli bir hayvanı, ısırmasına ya da tırmalamasına meydan vermeden yakalamak isteyen biri gibi, beni çekinerek süzdü (İngiltere'de gelincik yakalamak için ben de böyle yapardım); sonra, baş ve işaret parmaklarıyla belimi arkadan kavradı; ve biçimimi görmek için beni gözlerine üç yarda kadar yaklaştırdı. Ama-

cını anladım; bahtın yardımıyla da akıl ettim, beni yerden altmış kadem yüksekte sımsıkı tutup yanlarımı acıtmakla beraber parmaklarından kayarım korkusuyla, hiç çırpınmaya karar verdim. Yalnız gözlerimi güneşe doğru kaldırıp ellerimi yalvarır gibi birbirine kavuşturdum; durumuma uygun, acıklı ve alçakgönüllü bir hal ile birkaç kelime söyledim; çünkü öldürmek istediğimiz küçük zararlı hayvanları yere çarptığımız gibi beni fırlatıp parça parça etmesinden korkuyordum. Talihim varmış, sesim ve işaretlerim hoşuna gitmiş gibiydi; beni merakla süzmeye başladı; ne dediğimi anlamamakla beraber heceli sesler çıkarmama hayret ediyordu. Bense bu ara inlemekten, yaşlar dökmekten kendimi alamıyor, başımı boyuna yanlarıma doğru çevirerek parmaklarının baskısıyla ne acılar duyduğumu elimden geldiği kadar anlatmaya çalışıyordum. Ne demek istediğimi galiba anladı; ceketinin eteğini kaldırarak beni yavaşça içine koydu ve hemen efendisine doğru koşmaya başladı. Efendisi, benim tarlada o ilk gördüğüm adamdı; zengin bir çiftçiydi. Hizmetçisinin benim hakkımda dili döndüğü kadar söylediklerini dinledikten sonra yerden alelade bir baston boyunda küçük bir saman çöpü aldı; bununla arkamdaki ceketin eteklerini kaldırdı: Galiba ceketimi doğanın vermiş olduğu bir örtü sanmıştı; yüzümü daha iyi görmek için de saçlarımı üfledi; hizmetçilerini yanına çağırarak (sonradan öğrendiğime göre) tarlada bana benzeyen daha başka yaratıklar görüp görmediklerini sordu. Sonra beni yavaşça dört ayak üstü yere bıraktı; ama hemen kalktım; yavaş yavaş, aşağı yukarı yürümeye başladım: Kaçmak niyetinde olmadığını göstermek istiyordum. Hareketlerimi daha yakından görebilmek için hepsi çevreme oturdu; şapkamı çıkardım, çiftçiye dönerek saygıyla eğildim; sonra dize vardım; ellerimi ve gözlerimi havaya kaldırdım ve var kuvvetimle bağırarak birkaç kelime söyledim; cebimden altın dolu bir kese çıkararak gösterişsizce kendisine uzattım. Keseyi avcunun içine aldı; sonra yenin-

den çıkardığı bir iğnenin ucuyla evirdi, çevirdi; ne olduğunu bir türlü kestiremedi. Elini yere koymasını işaret ettim; keseyi aldım, ağzını açarak içindeki bütün altınları avcuna boşalttım; dört *pistol*'luk altı İspanyol altınıyla yirmi otuz tane daha ufak altın vardı. Çiftçi serçeparmağını diline götürerek ıslattı; ve büyük altınlardan birini, sonra bir ikincisi aldı, baktı; ama ne olduklarını bir türlü anlayamadığı belliydi. Altınları keseye, keseyi de cebime koymamı işaret etti; ben de alması için yine birkaç kere uzattıktan sonra kesemi cebime koymaktan başka bir çare bulamadım.

Çiftçi akıllı bir yaratık olduğuma artık inanmıştı. Bana birkaç kere bir şeyler söyledi; sesi, tıpkı su değirmenlerinin çıkardığı gürültü gibi, kulaklarımın içinde uğuldadı: Ama kelimelerinin hecelerini ayırt edebiliyordum. Var kuvvetimle bağırarak, bildiğim bütün dillerle kendisine yanıt verdim; kulağını bana iki yarda kadar yaklaştırmıştı; fakat fayda etmedi; bir türlü anlaşılamadık. Çiftçi hizmetçilerini işlerine gönderdi, sonra cebinden mendilini çıkararak iki kat etti, sol elinin içine yaydı; elini de düz ve ayası yukarı olmak üzere yere koydu; içine girmemi işaret etti. Mendil bir kadem kadar kalın olduğundan bunu kolaylıkla yapabiliyordum; sözünü dinlemek gerektiğini düşündüm, yere düşmeyeyim diye de mendilin içine boylu boyunca uzandım. Çiftçi beni daha fazla emniyete almak için, mendilin geri kalan kısmıyla başımı dışarıda bırakarak beni sardı, sarmaladı ve böylece evine götürdü. Karısını çağırarak beni gösterdi: Kadın, tıpkı İngiltere'deki bayanların kurbağa veya örümcek görünce irkildikleri gibi, bağırarak geri çekildi; nasıl hareket ettiğimi görünce bana alıştı ve giderek artan bir sevgi beslemeye başladı.

Öğle olmuştu. Bir hizmetçi yemeği getirdi; bu bir çiftçinin sade hayatına uygun bol bir et yemeğiydi ve yedi metre çapında bir tabak içindeydi. Aile halkı, çiftçi, karısı, üç çocuğu ve yaşlı bir büyükanne sofraya oturdular; çiftçi beni masanın üstüne, kendisinden biraz uzağa yerleştirmişti; ma-

sanın yüksekliği on metreydi; büyük bir korku içindeydim; yere düşmeyeyim diye kenardan elimden geldiği kadar uzak kalmaya çalışıyordum.

Çiftçinin karısı biraz et doğradı, ekmek ufaladı ve tahta bir çanak içinde önüme koydu. Kendisine doğru saygıyla eğildikten sonra cebimden çatal bıçağımı çıkardım, yemeye koyuldum; bu halim pek hoşlarına gitmişti. Çiftçinin karısı hizmetçilerinin birinden ufak bir kadeh getirmesini istedi; içkiyle doldurdu, on litre kadar alıyordu. Epey zorluk çekerek kabı iki elimle kaldırdım ve ev sahibi hanımın sağlığına büyük bir saygıyla içtim; gereken sözleri avazım çıktığı kadar bağırarak İngilizce söylemiştım; ev halkı kahkahalarla öyle güldü ki gürültüden az kalsın sağır olacaktım. İçki, hafif elma şarabı tadındaydı, oldukça hoştu. Ev sahibi çiftçi tabağına yaklaşmamı işaret etti. Masanın üstünde yürürken, iyi yürekli okuyucularımın da kolaylıkla anlayacakları ve bağışlayacakları gibi, öyle bir şaşkınlık içindeydim ki ayağım bir ekmek kabuğuna takılıverdi, yüzükoyun düştüm, fakat bir yerime bir şey olmadı. Hemen ayağa kalktım ve bu iyi adamların kaygılandıklarını görerek nezaket yollu kolumun altında taşıdığım şapkamı aldım, başımın üstünde sallayarak üç kez selam verdim; düşmekle hiçbir zarar görmediğimi anlatmak istiyordum. Efendime (bundan böyle çiftçiye efendim diyeceğim) doğru yürürken, en küçük ve en yaramaz oğlu bacaklarımdan yakaladı ve beni öyle yükseklerle kaldırdı ki tir tir titremeye başladım; babası beni hemen elinden kaptı ve kulaktozuna öyle bir şamar patlattı ki, bu tokatla bir Avrupa atlı birliğini yere serebilirdi. Çocuğun sofradan kaldırılmasını emretti. Fakat ben, çocuğun kin beslemesinden korkarak, ve bizimkilerin serçe, tavşan, kedi ve köpek yavruları gibi hayvanların nasıl canlarını yaktıklarını düşünerek diz çöktüm ve çocuğu göstererek bağışlanması rica ettiğimi efendime anlatmaya çalıştım. Razı oldu; çocuk gene sofraya oturdu; ben de gittim elini öptüm; efendim de, oğlunun elini tutarak beni yavaş yavaş okşattı.

Yemek ortasında hanımımın en çok sevdiği kedisi kucağına atlamıştı. Ben on iki kadar çorap dokuyucusunun çıkarabileceği bir gürültü işitmiş, başımı çevirmiştim; meğer bu gürültü hayvanın hırıltısı imiş. Hanımım kediye yiyecek veriyor, sırtını okşuyordu; başını ve pençelerinden birini görek bu hayvanın üç öküz büyüklüğünde olduğunu tahmin ettim. Masanın en uzak ucunda, ondan elli kadem ötede olduğum, hanımım da üzerime atılıp beni pençeleriyle yakalamasın diye hayvanı sıkı sıkı tuttuğu halde, görünüşündeki dehşet içime korku veriyordu. Ama çok geçmeden hiçbir tehlike olmadığını anladım; efendim beni alıp kedinin üç yarda yakınına koyduğu halde hayvan aldırış bile etmedi. Yabanıl hayvanlar, bir kimsenin kendilerinden kaçtığını ya da korktuğunu görürlerse, onu kovalar ya da ona saldırırlarmış; ben bunu birçok kere duymuş, gezilerimde edindiğim deneyimlerle de doğru olduğunu anlamıştım; onun için bu nazik anda hiçbir ürkeklik belirtisi göstermemeye karar verdim. Kedinin yanı başında, hiç yılmadan, beş aşağı beş yukarı dolaştım; hatta yarım yarda kadar yanına bile sokuldum. Kedi benden, benim ondan korktuğumdan daha fazla ürkererek, sindi. Köpeklerden pek o kadar korkmuyordum; üç dört tanesi odaya girdi (çiftçilerin evlerinde böyle şeyler olağandır); içlerinde iri bir bekçi köpeğiyle bir tazı vardı. Bekçi köpeği dört fil kadar büyüktü; tazı ondan daha boylu olmakla beraber o kadar iri değildi.

Yemek bitmek üzereyken, bir sütnine, kucağında bir yanında bir çocukla içeri girdi. Çocuk beni görür görmez öyle bir yaygara kopardı ki sesi Londra Köprüsü'nden Chelsea'ye kadar giderdi. Bu yaygarayla beni oyuncak olarak eline vermelerini istediğini anlatmaya çalışıyordu. Anası bunu hoş gördü, beni kaldırarak çocuğa uzattı; o da hemen belimden yakalayarak başımı ağzına soktu. Öyle bağırdım, öyle bağırdım ki yavrucağızın ödü koptu, beni hemen bıraktı. Anası yetişip önlüğünü uzatmasaydı muhakkak yere düşecek, param-

parça olacaktım. Sütne çocuğu yatıştırmak için eline çıngırağını verdi; bu, çocuğun beline halatla asılı, içinde büyük taşlar bulunan oyuk bir kaptı. Ama oyuncağın da fayda etmediğini görünce son çareye başvurdu, çocuğu emzirmeye koyuldu. şunu söylemeliyim ki beni, sütneninin o koca göğsü kadar ömrümde hiçbir şey iğrendirmemiştir. Bunun üzerine İngiliz bayanlarının o güzel tenleri aklıma geldi. Bu bayanlar bizimle aynı boyda olduklarından ne kadar güzel görünürler! Kusurları ise ancak bir büyüteçle meydana çıkar. En pürüzsüz ve en beyaz ciltlere büyüteçle bakılacak olursa, bunların kaba ve kötü renkte olduklarını deneyler de gösteriyor.

Hatırlıyorum, Lilliput'tayken, o küçücük yaratıkların tenleri bana fevkalade güzel görünüyordu. Çok yakın bir dostum olan bir bilginle bu konu üzerinde konuşurken şunları söylemişti. Bana yerdeyken baktığında, yüzümü çok daha güzel ve pürüzsüz buluyormuş; oysa kendisini elime aldığım zaman beni daha yakından gördükçe, yüzüm, ilk bakışta son derece iğrenmiş; derimde büyük çukurlar varmış, sakalımın kökleri domuz kıllarından on kat daha sert ve kalınmış; tenim de göze hiç hoş gelmeyen birtakım renklerin karışımı ile meydana gelmiş. Oysa şunu söylememe okuyucularımın müsaade etmelerini isterim ki, rengim, ölkemin birçok erkeklerinki gibi açıktı; tenimi de gezilerime karşın güneş az yakmıştı. Diğer yandan, dostum, İmparator'un sarayındaki bayanlardan söz ederken, kiminin illeri, kiminin büyük ağzı, bir başkasının büyük burnu olduğunu söylemişti: Ama ben bir şey fark edememiştim. Bütün bunların böyle aklıma gelmesi gayet doğaldı; ama okuyucularım, bu koca insanların biçimsiz olduklarını sanmamalıdır; hele efendime altmış kadem yüksekten baktığım zaman, ifti olmasına karşın yüzünün bütün hatlarının düzgün olduğunu görmüştüm.

Yemek bitince efendim odadan çıkıp işçilerin yanına gitti; sesinden ve işaretlerinden, karısına beni iyi korumasını sıkı sıkı tembih ettiğini anladım. Çok yorgundum; uykum gel-

mişti; hanımım farkına vardı, beni yatağının üzerine koydu; temiz beyaz bir mendille üstümü örttü: Bu mendil, savaş gemilerinin mayistra yelkeninden daha geniş, daha kabaydı.

İki saat kadar uyudum; rüyamda, karım ve çocuklarımla beraber evimde olduğumu gördüm; ama uyanıp da kendimi iki-üç yüz yarda genişliğinde, iki yüz yardadan fazla yükseklikte koca bir odada ve yirmi yarda eninde bir yatakta bulunca üzüntüm büsbütün arttı. Hanımım, ev işlerini görmek üzere yanımdan ayrılmış, odayı kilitlemişti. Yatağım yerden sekiz yarda kadar yüksekti; bazı gereksinimlerimin zoruyla yataktan inmem gerekiyordu; ama kimseyi çağırmaya kalkışmadım; çünkü ne kadar bağırısam fayda etmeyecekti: Sesimin, yattığım odadan epey uzakta olan ve ev halkının bulunduğu mutfığa kadar gidebilmesine olanak yoktu. Ben bu durumdayken, iki fare, perdeler tırmanarak yatağıma çıktılar; koklaya koklaya aşağı yukarı koşuşmaya başladılar. Bir tanesi hemen hemen yüzümün yanına gelince korkuyla yerimden fırladım, kendimi korumak için kılıcımı çektim. Bu korkunç hayvanlar bana iki yandan saldırmaya cüret ettiler; bir tanesi ön ayaklarını boynuma bile uzattı; ama bereket versin bana bir zararı dokunmadan karnını deştim; ayaklarım seriliverdi. Ötekisi, arkadaşının başına geleni görünce kaçmak istediye de ben daha önce davranarak sırtında koca bir yara açtım; hayvan arkasından kan sıza sıza gözden kayboldu. Başarı ile sona eren bu serüvenden sonra yatağın üzerinde aşağı yukarı gezinmeye başladım; biraz soluk almak, kendimi toparlamak istiyordum. Fareler iri bir bekçi köpeği kadar büyüktü; ama daha çevik, daha yabanıldılar; bereket versin yatarken kemerimi çıkarmamıştım; yoksa beni muhakkak paramparça eder, yutuverirlerdi. Ölen farenin kuyruğunu ölçtüm, iki yardadan bir parmak eksikti; hâlâ kan sızmakta olan ölüsünü yatağın üzerinden sürüklerken midem bulandı; tamamıyla ölmediğini anlayınca da, kılıcım la boynuna bir daha kuvvetle vurdum, öldürdüm.

Biraz sonra hanımım geldi; beni al kan içinde görünce koştı, eline aldı. Gülümseyerek ve yaralı olmadığımı anlatmak için başka işaretler yaparak ölü fareyi gösterdim; son derece memnun oldu; hizmetçiyi çağırdı; fareyi bir maşayla tutarak pencereden dışarı attırdı; sonra beni masanın üzerine koydu. Kana bulanmış kılıcımı gösterdim; ve ceketimin eteğiyle silerek kınına yerleştirdim. Görülecek işlerim vardı, bunları benden başka kimsenin yapmasına da olanak yoktu, onun için yere indirilmek istediğimi anlatmaya çalıştım; yere inince de, kapıyı göstererek birkaç kere eğildim; utanıyordum ama amacımı başka türlü anlatamazdım. Hanımım epey güçlük çektikten sonra ne yapmak istediğimi sonunda anladı; beni eline alarak bahçeye çıkardı, yere koydu. İki yüz yarda kadar ilerledikten sonra, ona bakmaması ve arkamdan gelmemesi için işaret ettim; iki kuzukulağı yaprağı arasında saklanarak işimi gördüm.

İyi yürekli okuyucularım bu ve buna benzer ayrıntılar üzerinde durduğumdan ötürü beni affederler sanırım; böyle şeyler bayağı zekâlılara önemsiz görünebilir; ama filozoflar, düşünce ve hayallerini genişletmek yolunda bu gibi ayrıntılardan faydalanacakları gibi, bunları gerek kendilerinin, gerek başkalarının hayatlarına faydalı bir surette uygulayacaklardır; zaten benim de gezilerimin bu ya da başka ayrıntılarını bütün dünyaya anlatmaktan amacım budur; onun için doğruyu olduğu gibi göstermek başlıca gayem olmuştur. Bilgiçlik taslamaktan, üslup süslemelerinden kaçındım; gezilerimde olup bitenler kafamda öyle derin bir izlenim bıraktı, belleğime öyle kuvvetle yerleşti ki, yazarken önemli hiçbir şey unutmadım. Bununla beraber, müsveddelerimi daha sıkı bir kontrolden geçirirken, az önemli görünen birçok yeri çıkardım; çünkü bazı gezginlerin belki pek de haksız olmayaarak uğradıkları, can sıkırmak, önemsiz şeylerle uğraşmak gibi eleştirileri göze almaktan çekindim.

II

Çiftçinin kızı. Yazarı pazara, oradan da başkente götürüyorlar; bu yolculuğunun ayrıntıları.

Hanımın dokuz yaşlarında bir kızı vardı; yaşına göre çok akıllı, iğne işlerinde çok ustaydı; bebeğini giydirmede de çok ustalık gösteriyordu. Gece yatmam için, annesiyle beraber bebeğinin beşiğini kurmuştu. Beşiği küçük bir konsolun gözüne koydular, gözü de farelerden uzak olması için tavana asılı bir rafa yerleştirdiler. Bu evde kaldığım sürece hep burada yattım. Dillerini öğrendikçe de isteklerimi anlatabiliyordum; böylece de yatağымda gittikçe daha rahat ediyordum. Bu küçük kız o kadar becerikliydi ki, birkaç kere önünde giysilerimi çıkardıktan sonra, beni giydirip soymayı öğrenmişti, ama müsaade ettiği zamanlar ona bu zahmeti vermezdim. Bula-bildiği en ince bezlerle bana yedi gömlek ve başka çamaşırlar dikti; bunlar çuval bezinden daha kabaydı; çamaşırlarımı hep kendi eliyle yıkardı. Bu küçük kız bana dillerini de öğretiyordu: Ben bir şeye işaret ederdim, o da bunun kendi dillerindeki adını söylerdi; böylece, birkaç gün içinde, istediğim şeyleri adlarıyla söyleyebildim. Çok uysal huylu bir kızdı; boyu kırk kademden biraz fazlaydı ki, yaşına göre kısa sayılırdı. Bana *Grildrig* adını taktı; bütün ev halkı, sonra da bütün

ülke beni bu adla çağırdı. Bu kelimenin Latince karşılığı *Nannunculus*, İtalyanca karşılığı da *Homunculetino*'dur; minicik demektir. Bu ülkede yaşayabildiysem, bunu tamamıyla bu kıza borçluyum; buradayken yanından hiç ayrılmadım; onu *Glumdalclitch*'im, yani küçük dadım, diye çağırırdım. Bana göstermiş olduğu özen ve şefkati böylece belirtmeyi unutmuş olsaydım, çok nankörlük etmiş olurdum. Keşke elimde olsaydı da, ona olan borcumu hak ettiği gibi ödeyebilseydim; oysa korktuğum başıma geldi; hiç kabahatim olmadığı halde zavallı kızın gözden düşmesine neden oldum.

Efendimin, tarlada *splacknuck* (bu ülkeye özgü, altı kadem uzunluğunda, ince yapılı bir hayvan) büyüklüğünde acayip bir hayvan bulduğu bütün yörede duyulmuştu; bu yaratığın her tarafı tıpkı insan şeklindeydi; insan hareketlerini taklit ediyor, kendine özgü bir dille konuştuğu gibi ülkenin dilinde de birkaç kelime söyleyebiliyordu; iki ayak üstünde dimdik yürüyebiliyor, uysal ve yumuşak başlı olup çağırıldığı zaman geliyor, emredilen her şeyi yapıyordu; çok ince organları, üç yaşında bir soylunun kızıdan daha güzel bir tenni vardı. Efendimin komşusu ve iyi bir dostu olan bir çiftçi, bütün bu söylenenlerin doğru olup olmadığını öğrenmek için bir gün bizi ziyarete geldi. Beni hemen ortaya çıkardılar ve bir masanın üstüne koydular; kılıcımı çektim, sonra tekrar kınına soktum, konuğumuzun önünde saygıyla eğildim ve küçük dadımın öğrettiği gibi, kendi dilinde hatırını sordum, hoş geldiniz dedim. Bu adam oldukça yaşlıydı, gözleri de iyi görmediğinden beni daha iyi seyredebilmek için gözlüğünü takmıştı; kahkahayla gülmekten kendimi alamadım, çünkü gözleri, iki pencereyi bir odaya ışığını döken dolunaya benziyordu. Bizim ev halkı kahkahalarımın sebebini anlayınca benimle beraber gülmeye başladı, ihtiyar da buna sinirlenip kızacak kadar budalalık gösterdi. Bu adam çok pinti olarak tanınmıştı; bunun ne kadar haklı olduğunu başıma gelen felaketle anladım. İhtiyar, efendime, evimizden yirmi iki mil öte-

de, atla yarım saatlik bir kentte kurulacak pazaryerinde beni parayla halka göstermesini alçakça öğütledi; ben, efendimle dostunun ikide bir beni göstererek fısıldaştıklarını görünce başıma bir çorap örüldüğünü tahmin etmiş; korkumun genişlettiği hayal gücümle, bazı sözlerini işittiğimi, anladığımı sanmıştım. Ertesi sabah Glumdalclitch bana, annesinin ağzından kurnazlıkla alabildiği her şeyi anlattı; kızcağız beni kucağına aldı, utanç ve kederinden iki gözü iki çeşme ağlamaya başladı: Başıma bir bela geleceğinden, kaba saba adamların beni ellerine alarak sıkıp öldüreceklerinden ya da sakat bırakacaklarından korkuyordu. Ne kadar alçakgönüllü olduğumu, onuruma ne kadar bağlı bulunduğumu ve o bayağı adamlara para karşılığı gösterilmekle ne derin bir nefret duyacağımı biliyordu; annesiyle babası, Grildrig'i kendisine vermeyi vaat etmişlerdi, ama şimdi, tıpkı geçen yıl yaptıkları gibi davranıyorlardı; o zaman da kendisine güya bir kuzu armağan etmişler, ama hayvan beslenip yağlanınca kasaba satmışlardı. Şunu söyleyeyim ki, ben, küçük dadım kadar kaygılanmıyordum; hiç sarsılmayan bir umudum vardı: Bir gün gelecek, özgürlüğüme kavuşacaktım. Öteye beriye götürülmekle uğrayacağım hakarete gelince de, bu ülkede tam bir yabancıydım ve yurduma dönebilirim, başıma gelen bu felaketten ötürü kimse beni ayıplayamazdı: Büyük Britanya Kralı da benim durumumda olsaydı aynı felakete boyun eğmek zorunda kalırdı.

Efendim, dostunun öğüdü üzerine beni bir kutuya koydu; kızını da arkasındaki semere oturtarak, panayır günü yakındaki kente götürdü. Kutumun her yanı kapalıydı; yalnız girip çıkabilmem için ufak bir kapı, birkaç tane hava deliği vardı; küçük dadım uzanıp yatmam için bebeğinin şiltesini kutuya yerleştirmeyi unutmamıştı. Bununla beraber bu yolculuk ancak yarım saat sürdüğü halde, beni fazla sarsmış, bitkin bir hale getirmişti. Çünkü atın her adımı kırk kademdi ve yürürken öyle yükseklerle sığıyordu ki tıpkı fırtınaya

tutulan bir gemi gibi ama daha sık olarak, inip çıkıyordu. Yolumuz Londra ile St. Albans arasından biraz daha uzundu. Efendim, her zaman uğradığı bir hana gelince atından indi; hancıya danışıp gereken hazırlıkları yaptıktan sonra bir *gurultrud*, yani tellal tuttu. Tellal, vücudunun her yanı insana benzeyen, birçok kelimeler söyleyebilen, ve daha birçok maskaralıklar yapan, *splacknuck* boyunda gayet acayip bir hayvanın Green Eagle Hanı'nda görülebileceğini bütün kente duyurdu.

Beni, hanın üç yüz kadem kare olan en büyük odasındaki bir masanın üzerine koydular. Küçük dadım, bana bakmak ve ne yapmam gerektiğini söylemek üzere, masanın kenarında alçak bir iskemleye oturmuştu. Efendim, kalabalığı önlemek için içeriye otuz kişiden fazla seyirci almıyordu. Dadımın emirlerini dinleyerek masanın üzerinde dolaşmaya başladım: Bana, anlayacağımı bildiği sorular soruyor, ben de avazım çıktığı kadar bağırarak yanıt veriyordum; birkaç kere seyircilere döndüm, eğilerek selamladım; hoş geldiniz, dedim ve öğrenmiş olduğum daha başka şeyleri söyledim. Glumdalclitch'in bana bardak olarak verdiği, içki dolu bir yüksüğü aldım, seyircilerin sağlığına içtim; kılıcımı çekerek İngiltere'deki eskrimciler gibi iki yana savurdum. Dadım küçük bir saman çöpü parçası verdi; bununla da mızrak idmanları yaptım (bu sanatı gençliğimde öğrenmiştim). O gün on iki gruba gösterildim; on iki kere aynı maskaralıkları tekrar etmek zorunda kaldım. Yorgunluk ve üzüntüden bitkin bir hale gelmiştim. Beni görenler, yaptıklarımı öyle ballandıra ballandıra anlatmışlardı ki halk, içeri girmek için az kalsın kapıları kıracaktı. Kendi çıkarını düşünen efendim dadımdan başka kimsenin bana dokunmasına müsaade etmiyordu; her türlü kaza ve tehlikeyi önlemek için de masanın çevresine ve oldukça uzağına tahtalar koydurmuştu; böylece bana kimse erişemiyordu. Ama yaramaz bir öğrenci başıma nişan alarak bir fındık attı; tam başımın yanından geçiverdi;

öyle kuvvetle gelmişti ki isabet etseydi başım parça parça olabilirdi; çünkü küçük bir balkabağı kadar vardı. Yaramaz çapkını bir temiz dövüp odadan dışarı attılar; memnun olmuştum.

Efendim beni gelecek panayırda tekrar göstereceğini duyurdu; beni taşımak için de daha rahat bir kutu yaptırdı. Bunun sebebi vardı: Bu ilk yolculukta ve sonra sekiz saat durmadan halkı eğlendirerek o kadar yorulmuştum ki ayakta duramayacak haldeydim, sesim de çıkmaz olmuştu. Ancak üç gün sonra kendime gelebildim. Evde de rahat yüzü görmedim: Yüz millik bir çevre içindeki bütün komşular ünümü duymuşlar, beni görmek için eve geliyorlardı. Çoluk çocuklarıyla beraber gelenler herhalde otuz kişiden aşağı değildi (bu ülke çok kalabalıktır); efendim de beni göstermek için her aileden bütün odayı dolduracak seyircilerden alacağı kadar para istiyordu. Böylece kente götürülmemekle beraber hiçbir gün (bunların tatil günü olan çarşambadan başka) adamakıllı rahat edemedim.

Efendim kendisine kazanç getirebileceğimi düşünerek beni ülkenin en büyük kentlerine götürmeye karar verdi. Uzun bir yolculuk için gereken şeyleri sağladıktan, evdeki işleri de yoluna koyduktan sonra karısıyla vedalaştı ve 1703 yılının 17 Ağustos'u, yani bu ülkeye geldiğimden iki ay sonra, evimizden üç bin mil uzakta bulunan başkente gitmek üzere yola çıktık. Çiftçi, kızı Glumdalclitch'i arkasına bindirmişti; ben Glumdalclitch'in kucağında, beline bağlı olan kutumun içindeydim. Kızcağız kutumun iç yanlarını, bulabildiği en yumuşak bezlerle döşemiş, altlarını pamukla beslemişti; bebeğinin yatağını da içeri koymuş; çamaşır ve başka gerekli eşya getirmiş, rahatım için elinden geleni yapmıştı. Yanımızda bizim evden bir hizmetçi oğlandan başka kimse yoktu; eşyalarla birlikte arkamızdan geliyordu.

Efendimin amacı, beni yoldaki bütün kentlerde göstermek ve hatta elli-yüz mil sağa sola saparak, müşteri bulabi-

leceği köylere ve soylu evlerine uğramaktı. Yavaş gidiyorduk; günde ancak yüz elli mil kadar yol alıyorduk; çünkü, Glumdalclitch beni kayırmak için atın hızlı gittiğinden şikâyet etmişti. İstedğim zaman beni kutumdan çıkarıyor, hava aldırıyor, çevreyi gösteriyordu; ama bana bağlamış olduğu bir çocuk kuşağından sımsıkı tutuyordu. Nil ve Ganj'dan daha geniş ve derin nehirlerden geçtik; birçok köy ve özel evlerden başka on sekiz büyük kentte gösterildim.

26 Ekim'de bu ülke dilinde *Lorbrulgrud* (yani evrenin övüncü) denen başkente geldim. Efendim, kentin ana cadde-sinde, kral sarayından uzak olmayan bir yerde bir daire tuttu; her zaman yaptığı gibi, her tarafa, biçimimi, marifetlerimi anlatan duyurular yapıştırdı; üç yüz kadem genişlikte büyük bir salon kiralayarak, altmış kadem çapında bir masa buldu: Ben marifetlerimi bunun üzerinde gösterecektim; düşmeyeyim diye de masanın yanlarını üç kadem yükseklikte parmaklıklarla çevirdi. Burada, bütün halkın hayret ve memnunluk dolu gözleri önünde günde on kere gösteriliyordum; bana söylenen her sözü de adamakıllı anlıyordum; bundan başka alfabelerini bellemiştim; kitaplardaki bazı cümleleri çözmeyi şöyle böyle başarabiliyordum. Evde ve yolculuğumuzun boş zamanlarında Glumdalclitch bana öğretmenlik etmişti; cebinde bizim atlaslardan pek büyük olmayan ufak bir kitap taşırdı; bu, genç kızlara dinleri hakkında kısa bilgi veren bir eserdi. Glumdalclitch, işte bu kitaptan bana harfleri öğretmiş, kelimelerin anlamlarını açıklamıştı.

III

Yazarı saraydan çağırıyorlar. Kraliçe, yazarı efendisinden satın alıyor ve kralın huzuruna çıkarıyor. Yazar kral hazretlerinin bilginleriyle tartışıyor. Kendisine sarayda bir daire veriliyor. Kraliçenin teveccühünü kazanıyor; ülkesinin onurunu koruyor; kraliçenin cücesiyle kavga ediyor.

Her gün gördüğüm yorucu işler birkaç hafta içinde sağlığımda büyük bir değişiklik yapmıştı. Efendimin para kazandıkça hırsı artıyordu. İştahımı kaybetmiş, bir deri bir kemik kalmıştım. Çiftçi bunun farkına vardı ve yakında öleceğimi sanarak benden elden geldiği kadar faydalanmaya karar verdi. Efendim böyle hesaplar yürütüp kararlar verirken, saraydan bir *slardral* (protokol görevlisi) geldi ve kraliçeyle maiyetini eğlendirmek üzere beni hemen saraya götürmesini emretti; saray bayanlarından birkaçı beni görmüş, güzelliğim, hareketlerim ve sağduyum hakkında sarayda hayret verici şeyler anlatmışlardı. Kraliçeyle maiyet bayanları benden son derece memnun kaldılar. Dize gelerek, kraliçe hazretlerinden sayın ayağını öpmeme müsaadesini rica ettim; ama kraliçe lütfedip serçeparmağını uzattı (beni masamın üzerine

çıkarmışlardı); ben de, buna iki elimle sarılarak ucunu büyük bir saygıyla dudaklarıma götürdüm. Ülkem ve gezilerim hakkındaki sorularına elimden geldiği kadar açık ve kısa yanıtlar verdim. Kraliçe sarayda kalmak isteyip istemediğini sordu; ben de yerlere kadar eğilerek efendimin kölesi olduğumu, ama kendi özgürlüğüm elimde olsa hayatımı kraliçe hazretlerinin hizmetine bağlamakla kıvanç duyacağımı söyledim. Bunun üzerine efendime dönerek, beni iyi bir fiyata satmaya razı olup olmayacağını anlamak istedi; o da, bir aydan fazla yaşayamayacağımı sandığından, beni satmaya hazır olduğunu, bin altın istediğini söyledi. Para hemen orada kendisine verildi. Her altın sekiz yüz Portekiz altını büyüklüğündeydi; ama bu ülkeyle Avrupa'yı karşılaştırır, altının da buradaki yüksek değerini düşünürsek, bu para bin İngiliz *guinea*'sinden fazla tutmazdı. Kraliçe hazretlerinden, bana o kadar özen ve sevgiyle bakmış, bunu da çok iyi başarmış olan Glumdalclitch'i, dadım ve öğretmenim olarak hizmetine kabul etmesini, kendisinin aciz bir kölesi ve uyruğu olan benden bu lütfu esirgememesini rica ettim. Kabul etti; kızının saray hizmetine alındığına çok memnun olan çiftçiye de razı etti; kızcağız sevincini gizleyemiyordu. Eski efendim veda etti ve beni iyi bir yere bıraktığını söyleyerek çekilip gitti. Ağzımı açıp yanıt bile vermedim; yalnız hafifçe eğildim.

Kraliçe hazretleri, eski efendime çok soğuk davrandığını sezmiş; çiftçi, dairesinden çıkınca bunun sebebini sormuştu. Ben de kraliçe hazretlerine şu yolda bir yanıt vermeye cüret ettim: Eski sahibime, bir rastlantı olarak tarlasında bulduğu zararsız, zavallı bir yaratığı parçalayıp öldürmemesinden başka hiçbir borcum yoktu; bu borcum da beni hemen hemen ülkenin yarısına göstererek elde ettiği kazanç ve şimdi aldığı bin altınla bol bol ödenmişti; şimdiye kadar burada geçirdiğim, benden on kat daha kuvvetli bir hayvanı bile yok edecek derecede zahmetli hayat sağlığını bozmuştu; efendim de hayatımın tehlikede olduğunu sanmamış olsaydı kraliçe

hazretleri beni belki bu kadar ucuza satın alamazdı. Ama artık, doğanın süsü, dünyanın sevgili yarattığı, uyruklarının sevinç kaynağı, yaradılışın eşsiz örneği olan iyi yürekli ve yüce bir kraliçe beni koruyordu, kötü davranışlara uğrayacak değildim; bundan ötürü de eski sahibimin korkusunun gerçekleşmeyeceğini ummuyordum; hem zaten daha şimdiden Kraliçe hazretlerinin yüksek huzurunun etkisiyle kendime gelmeye başlamıştım.

İşte çok bozuk bir ifadeyle, kekeleye kekeleye aşağı yukarı bunları söyledim. Sözlerimin son kısmına, Glumdalc-litch'in beni saraya götürürken öğrettiği deyimleri kullanarak bu ülkenin üslubuna göre bir şekil vermiştim.

Kraliçe ifademdeki aksaklıkları hoş görerek bu kadar küçük bir hayvanda bu derece zekâ ve sağduyu bulunmasına şaşıtı. Beni eline alarak çalışma odasına çekilmiş olan krala götürdü. Yüzünden çok ciddi ve ağırbaşlı bir adam olduğu anlaşılan kral hazretleri ilk bakışta şeklimi iyice göremedi ve soğuk bir tarzda, kraliçeye, ne zamandan beri *splacknuck*'ları bu derece sevdiğini sordu; kraliçenin avcunda yüzükoyun yattığımdan beni *splacknuck* sanmıştı. Ama nükte ve şaka seven bir bayan olan kraliçe beni kralın yazı masası üzerine ayakta olarak yavaşça bıraktı ve kim olduğumu krala söylememi emretti; ben de birkaç kelimeyle emrini yerine getirdim. Beni hiçbir zaman gözden kaçırmak istemeyen Glumdalc-litch kapıda bekliyordu; içeri alındı ve babasının evine geldiğimden beri bütün olup bitenleri anlatarak söylediklerimin doğru olduğunu gösterdi.

Kral, ülkesindeki herhangi bir kimse kadar bilgindi; felsefe, özellikle matematik okumuştı; bununla beraber ben daha konuşmadan, şeklimi iyice inceleyip dimdik yürüdüğümü gördükten sonra beni bir ustanın maharetle yaptığı, makineyle işleyen bir oyuncak sanmıştı (burada böyle oyuncaklar yapmada çok ustalar). Ama sesimi işitip söylediklerimin düzgün ve akıllı sözler olduğunu görünce hayretini gizleye-

medi. Ülkesine nasıl geldiğime dair söylediklerime inanmadı; bunları, bana birtakım sözler öğreterek beni fazlaya satmak isteyen Glumdalclitch’le babasının uydurduğu bir masal sanıyordu. Böyle olup olmadığını anlamak için birkaç soru daha sordu; akıllı yanıtlar aldı. Yalnız şivem yabancıydı, dillerini iyi bilmiyordum, çiftçinin evinde öğrendiğim ve bir sara-yın ince ve nazik üslubuna uymayan bayağı deyimler kullanıyordum, yanıtlarımın kusurları bunlardan ibaretti.

Kral hazretleri, bu ülkenin törelerine göre haftalık nöbetlerini tutan üç büyük bilgini çağırttı. Bunlar şeklimi iyice inceledikten sonra hakkımda birbirini tutmayan sonuçlara vardılar. Doğanın genel kurallarına göre yaratılmış olamayacağımı ileri sürdüler; çünkü şeklim yaşamaya elverişli değildi: Ne çeviktim, ne ağaçlara tırmanabilir, ne de delik açarak toprağa gömülebilirdim; dişlerime büyük bir dikkatle baktıktan sonra et yiyen hayvanlardan olduğumu anladılar; bununla beraber birçok dört ayaklı benden çok daha kuvvetli; tarla fareleri ve başka hayvanlar da benden çok daha çevik olduklarına göre, kendime nasıl yiyecek bulabileceğimi bir türlü kestiremediler. Salyangoz ya da başka böcekler yiyerek yaşayabildiğimi bir ara düşündülerse de bilgiye dayanan birçok kanıt ileri sürerek bunun da olamayacağını anladılar. Bu üstatlardan biri, vakti gelmeden önce doğmuş bir “embriyon” olabileceğimi düşündü; ama öteki ikisi bu fikri kabul etmedi: Bütün organlarımın iyice oluşmuş bulunduğunu, bir büyüteç ile bakılınca sakallarımın kökleri açıkça görüldüğünden bunun birçok yıl yaşamış olduğumu gösterdiğini ileri sürdüler. Bir cüce olabileceğimi kabul etmiyorlardı; çünkü son derece ufaktım; kraliçenin cücesi de bu ülkede bulunabilen en boysuz insan olmakla beraber hemen hemen otuz kademdi. Uzun uzadıya tartışmalardan sonra *relplum scalcath*’tan, yani çevirirsem *lusus naturae*’den¹ başka bir şey

¹ Hilkat garibesi.

olamayacağıma oybirliğiyle karar verdiler. Bu, Avrupa filozoflarının gayet hoş karşılayacakları bir karardı; çünkü bu filozoflar, cahilliklerini boş yere gizlemeye uğraşan Aristocuların başvurdıkları o gizemli sebepler kaçamağını beğenmeyerek, bütün güçlükleri bu *lusus naturae* icadıyla çözmekte, böylece insan bilgisinin dev adımlarıyla gelişmesine yardım etmektedirler.

Kralın bilginlerinin vardıkları bu kesin sonuçtan sonra birkaç kelime söylememe müsaade edilmesini rica ettim. Kral hazretlerine, benim boyumda milyonlarca erkek ve kadın bulunan bir ülkeden geldiğimi; orada, hayvanlar, ağaçlar, evler hep aynı ölçüde olduğundan, tıpkı burada kendi halkı gibi, hem kendimi savunmaya, hem yiyecek bulmaya gücümün yettiğini söyledim. Ben bu sözlerimi bilginlere bir yanıt sayıyordum; ama onlar çiftçinin öğrettiklerini iyi bellediğimi söyleyerek dudak büktüler. Daha anlayışlı olan kral bilginlere çekilmelerini emrettikten sonra çiftçiye çağırttı; bereket versin o da henüz kentteydi. Onu gizlice sorguya çektikten sonra, kızı ve benimle karşılaştırdı; söylediklerimizin doğru olabileceğine inanmaya başlamıştı. Kraliçeye bana çok iyi bakmalarını emretti; Glumdalclitch'le benim birbirimizi çok sevdiğimizi anladığından çiftçi kızının bana bakmaya devam etmesini istedi. Glumdalclitch'e sarayda güzel bir daire verdiler; eğitimi ile meşgul olmak üzere bir kadın öğretmen atadılar; bir hizmetçi onu giydirecek, iki hizmetçi de ufak tefek işlerini görecekti. Kraliçe, Glumdalclitch'le benim beğeneceğimiz bir modele göre, bana yatak odası olacak bir kutu yapmasını marangozuna emretti. Bu adam çok becerikli bir usta; verdiğim plana göre, bana, üç haftada, on altı kadem karelik, on iki kadem yükseklikte tahtadan bir oda yaptı; odanın, tıpkı Londra'daki yatak odaları gibi, kasalı pencereleri, bir kapısı ve iki bölmesi vardı. Tavan tahtası iki menteşe çevresinde kaldırılıp indirilebiliyordu; Kraliçe hazretlerinin yorgancısının yaptığı yatak buradan içeri sokuluyordu;

Glumdalclitch bu yatağı her gün havalandırıyor, kendi eliyle yapıyor, geceleri tavandan odama indiriyor, çatıyı kapayıp kilitliyordu. Ufak tefek oyuncaklar, biblolar yapmakla ün salmış usta bir işçi de bana, fildişine benzeyen bir nesneyle, arkalıklı ve koltuklu iki sandalye, iki masa, giysilerimi koymak için bir dolap yapmıştı. Odamın duvarları, döşemesi ve tavanı, beni taşıyanların dikkatsizliği yüzünden olabilecek kazaları önlemek ya da arabayla giderken sarsıntıların etkisini azaltmak için pamuklarla döşenmişti. Fare ve sıçanların içeri girmemesi için kapıma bir kilit takılmasını istedim; bir çilingir, birçok deneylerden sonra, bu ülkede benzeri görülmemiş olan ufak bir kilit yapmayı başardı (hatta İngiltere’de bir soylunun kapısında gördüğüm kilit bundan daha büyüktü); Glumdalclitch’in kaybetmesinden korkarak, anahtarı kendi cebimde saklamak yolunu da buldum. Kraliçe en ince ipeklerden bana giysi yapılmasını emretmişti; bunlar İngiliz battaniyelerinden biraz kalındı; alışıncaya kadar epey sıkıntı çektim; ülkenin modasına göre, yarı İran yarı Çin biçiminde dikilmişti; çok ağırbaşlı ve ciddi bir giysiydi.

Kraliçe hazretleri beni yanında bulundurmaktan o kadar hoşlanıyordu ki, bensiz yemek yemiyordu. Yemek masasının üstünde, tam sol dirseğinin yanında ufak bir masam ve bir iskemlem vardı, Glumdalclitch de, bana yardım ve hizmet için, masanın yanı başında bir taburede oturuyordu. Gümüşten yemek takımlarım, kraliçeninkilerle ölçülecek olursa, Londra’daki oyuncakçı dükkânlarında gördüğüm bebek takımlarından biraz büyüktü; bunları küçük dadım gümüş bir kutu içinde cebinde saklar, istediğim zaman verir ve hep kendi yıkardı. Yemekte kraliçeyle beraber büyüğü on altı, küçüğü de on üç yaşında olan iki prenesten başka kimse bulunmazdı. Kraliçe hazretleri tabaklarımdan birine bir parça et koyardı, ben de bunu keser, doğrardım; böyle minimini lokmalarla yiyişim onu çok eğlendirirdi. Midesi pek sağlam olmadığından kendisi çok yemezdi; bizim İngiliz çiftçilerinden on

ikisinin bir öğünde yiyeceğini bir lokmada yutardı; onun böyle yiyişi uzun zaman midemi bulandırdı. Kraliçe iyi beslenmiş dokuz hindi büyüklüğünde bir çayırkuşunun kanadını kemikleriyle beraber çıtır çıtır yer, bizim en büyük somunlarımızın yarısı kadar bir ekmek parçasını da ağzına atardı; bir fıçı kadar büyük altın bir kupadan içer, bunu bir yudumda bitirirdi. Bıçakları, sapları üzerinde dikilmiş tırpanlardan iki kat daha uzundu; çatal kaşıklar ve öteki takımlar hep aynı ölçüdeydiler. Hiç unutmam, bir gün merakımı karşılamak üzere Glumdalclitch beni saraya götürmüş, yemek masalarını göstermişti. O koca bıçaklarla çatallardan on-on beşinin hep birden kaldırılması, o zamana kadar benzerine rastlamadığım korkunç bir görünümdü.

Burada âdet olduğu üzere, her çarşamba (yukarıda da söylediğim gibi çarşamba bunların tatil günleridir) kral, kraliçe ve kral soyundan prens ve prensesler, kral hazretlerinin dairesinde beraber yemek yerdi. Artık kralın pek gözünde olduğumdan bu yemeklerde, ufak masamla iskemlem sol elinin yanına, bir tuzluğun önüne konurdu. Hükümdar benimle konuşmaktan hoşlanır, Avrupa'nın töreleri, din ve yasaları, hükümeti ve bilimin durumu hakkında bilgi isterdi; ben de elimden geldiği kadar iyi yanıtlar vermeye çalışırdım. Her şeyi o kadar iyi kavlıyor, o kadar doğru muhakeme ediyordu ki, söylediklerim üzerinde gerçekten akıllı fikir ve görüşler yürütüyordu. Ama şunu da söylemeliyim: Önyargıların o kadar etkisi altında kalıyordu ki, bir gün ona sevgili yurdumdan biraz etraflı bir surette söz edip ticaretimiz, denizde ve karadaki savaşlarımız, din kavgaları ve ülkedeki partiler hakkında bilgi verdikten sonra, beni sağ eline alıp sol eliyle okşadı ve kahkahalarla gülerek, "Söyle bakalım, sen nesin, Whig misin, Tory misin?"¹ demekten kendini alamadı. Sonra elinde *Royal Sovereign* gemisinin mayistra direği kadar

¹ İngiltere'deki siyasi partiler.

büyük beyaz bir asa tutan ve arkasında bekleyen başbakanına dönerek şunları söyledi: “Şu insanın büyüklüğü ne bayağı bir şeymiş ki, böyle ufacık böcekler bile taklit edebiliyor! Eminim bu yaratıkların da, ev, kent dedikleri yuvaları, inleri var; bunların da giysileri, atlarıyla kendilerine göre gösterişleri var; bunlar da seviyor, dövüşüyorlar, aralarında anlaşmazlıklar çıkıyor; birbirlerini kandırıyor, aldatıyorlar.” Kral böyle devam ediyor, ben de, sanat, bilgi ve askerlik bakımından eşi olmayan, Fransa’nın baş belası, Avrupa’nın egemeni, erdem, dindarlık, onur ve doğruluk yuvası; bütün dünyanın övdüğü ve imrendiği soylu yurdundan böyle hakaretle söz edilmesini iştirmekle derin bir öfke duyuyor, renkten renge giriyordum.

Ama hakaretlere kızacak durumda değildim; düşündüm taşındım, bu sözlerin hakaret olabileceğinden kuşkulanmaya başladım: Birkaç aydır burada olduğumdan, halkın görünüş ve konuşuşuna alışmış; herhangi bir şeye bakınca aynı büyük ölçüde olduğunu görmüştüm; insanların gövde ve görünümünü karşısında o ilk duyduğum korku ve dehşetten eser kalmamıştı; öyle ki, saray nezaketinin bütün kurallarına uyarak çalımı çalımı yürüyen, gelip selam veren, gevezelik eden; bayramlık giysilerini giymiş, bütün süslerini takınmış İngiliz lord ve soylu bayanları o zaman görmüş olsaydım, tıpkı kral ve soylularının bana güldükleri gibi ben de onlara gülmek isterdim. Hatta kraliçe beni bir gün elinin üzerine koyup aynanın karşısına geçince ikimizi de iyice görmüş, gülümsemekten kendimi alamamıştım; aramızdaki orandan daha gülünç bir şey olamazdı. Kendi boyumun birkaç kat küçüldüğünü sanmaya bile başlamıştım.

Beni kraliçenin cücesi kadar hiçbir şey kızdırmıyor, onurumu kırmıyordu. Ülkenin en bozsuz adamı olan bu cüce (otuz kadem bile yoktu!) beni kendinden daha ufak görerek küstahlık ediyor; kraliçenin ön odasında, masanın üstünde, saray lord ve bayanlarıyla konuşurken önümden çalım satıp

kabarak geçiyor, boysuzluğumla alay etmek için hiçbir fırsatı kaçırmıyordu. Ben de ona, kardeşim, diyor; güreşe çağırıyor; saray oğlanlarının ağzından eksik olmayan o hazır cevaplardan veriyor, ondan bu suretle oç alıyordum. Bir gün, biz yemekte otururken, bu muzip yumurcak kendisine söylediğim bir söze o kadar ierledi ki kraliçe hazretlerinin sandalyesi üzerine çıkarak belimden yakaladı ve beni süt dolu gümüşten bir kâse iğine atıverdi; sonra da olanca hızıyla kaçtı. Ben, muziplik edeceğini aklıma bile getirmemiş, boş bulunmuştum. Kulaklarıma kadar sütün iğine battım; iyi yüzme bilmeseydim muhakkak başıma bir bela gelecekti; çünkü Glumdalclitch o sırada, odanın öteki ucundaydı: Kraliçe de birdenbire öyle korkmuştu ki bir türlü akıl edip bana yardım edememişti. Bereket versin küçük dadım yetişerek beni kâsenin içinden çıkardı; bir kilo kadar süt yutmuştum. Beni yatağıma yatırdılar; bir şey olmamıştı, yalnız giysilerim berbat bir hale gelmişti. Cüceye bir temiz dayak atıldılar; üstelik beni iğine attığı sütü de içirdiler. Gözden de düşmüştü; çok geçmeden kraliçe onu soylu bir bayana armağan etti. Cüceyi artık görmez oldum, memnundum; kim bilir böyle muzip bir yumurcağı öfkesi daha neler yaptırırdı.

Bundan önce de bana bayağı bir oyun oynamış, kraliçeyi güldürmüştü. Ama sonra kraliçe bu sefer çok kızmıştı; büyüklük edip araya girmeseydim, hemen o anda kovulurdu. Bir keresinde kraliçe bir kemik almış, iliğini çıkardıktan sonra kemiğı yine dik olarak tabağı koymuştu. Glumdalclitch bir şey almak üzere büfenin yanındaydı; cüce bunu fırsat bilmiş, Glumdalclitch'in bana yemekte yardım için kullandığı taburenin üzerine çıkarak iki eliyle beni kavramış ve bacaklarımı birleştirerek beni belime kadar kemiğın iğine sokmuştu; böyle bir süre kalmış, çok gülünç bir duruma düşmüştüm. Bağırıp çağırmayı da onuruma yediremediğimden bir dakika kadar kimse ne olduğumun farkına varmamıştı. Bereket versin hükümdarlar sıcak yemeklerden pek hoşlan-

mazlar, yoksa bacaklarım haşlanırdı. Yalnız çoraplarımla pantolonum berbat olmuştu; ricam üzerine, cüce yalnız iyi bir dayakla yakayı kurtarmıştı.

Kraliçe bana sık sık takılır, korkaklığımın alay eder, ülkenin bütün halkının benim kadar korkak olup olmadığını sorardı. Bunun da sebebi şuydu; yazın, bu ülkede sürü sürü sinekler kulaklarımın içinde vızıldayarak beni yemekten hiç rahat bırakmıyorlardı; bazen yemeklerime bile konuyorlar; pisliklerini, yumurtalarını bırakıyorlardı; ben bunları açıkça görüyordum; ama bu ülke yerlilerinin kocaman gözleri küçük şeyleri pek seçemediğinden, bu pislikleri kimse göremiyordu. Sinekler bazen de alnıma, burnuma konuyor, beni sokarak canımı yakıyorlardı. Çok da pis kokuyorlardı. Bizim doğa bilginlerinin söylediği gibi, bu hayvanların tavanlarda dolaşmalarını mümkün kılan o yapışkan nesneyi de kolayca hissediyordum. Bu iğrenç hayvanlara karşı kendimi güçlkle koruyor, yüzüme kondukları zaman irkilmekten kendimi alamıyordum. Cüce, bizim öğrencilerin yaptıkları gibi, bu iğrenç hayvanlardan birkaçını yakalayarak, beni korkutmak ve kraliçeyi eğlendirmek için, burnuma doğru salıvermeyi âdet edinmişti. Ben de buna karşı çakımı çıkararak sinekleri uçarken ikiye böler, bu ustalığımla herkesi hayrette bırakırdım.

Hiç unutmam, bir sabah, Glumdalclitch kutumu pencerenin önüne koymuştu; güzel havalarda hep böyle yapardı, ben de bol bol hava alırdım (kutumu, İngiltere'deki kafesler gibi bir çiviye takarak dışarı sarkıtmalarına müsaade etmeye cesaret edemiyordum). Pencerelelerinden birini kaldırdım, masama oturdum ve kahvaltılık olarak şekerli çöreğimi yemeye koyuldum. Kokunun çektiği yirmiden fazla eşekarısı birdenbire odama girdi; öyle vızılıyorlardı ki, yirmi tane gayda çalınıyor sandım. Birkaçı çöreğimi elimden kaptı ve parçalayarak götürdüler; ötekiler, başımın ve yüzümün çevresinde uçuşuyor, vızıltılarıyla beni serseme çeviriyorlardı; sokacak-

lar diye de son derece korkuyordum. Sonunda büyük bir cesaretle kalktım, kılıcımı çekerek arılara saldırdım; dördünü öldürdüm; geri kalanlar kaçtı; ben de hemen penceremi kapadım. Bu hayvanların her biri bir keklik kadardı. İğnelerini çıkardım; bir buçuk parmak boyunda ve çok sivriydiler. Bu dört eşekarısını sakladım ve Avrupa'da birçok yerlerde, başka meraklı şeylerle beraber gösterdikten sonra, İngiltere'ye dönünce üçünü Gresham College'e armağan ettim; dördücüsünü kendime alıkoydum.

IV

Ülkenin tanımı. Haritaların düzeltilmesi için bir öneri. Kralın sarayı ve başkent hakkında bilgi. Yazarın yolculuk tarzı. Başlıca tapınağın tanımı.

Okuyucularıma bu ülkenin kısa bir tanımını sunmak istiyorum; yalnız başkent Lorbrulgrud'dan iki bin millik çevre içinde gördüğüm şeyleri anlatabileceğim; çünkü hep yanında bulunduğum kraliçe, kralla beraber yola çıkınca iki bin milden öteye gitmez; orada, kralın sınırlarını denetleyip dönmesini beklerdi. Bu hükümdarın bütün ülkesi aşağı yukarı altı bin mil uzunlukta ve üç ila beş bin mil genişliktedir. Bundan ötürü Japonya ile Kaliforniya arasında denizden başka bir şey bulunmadığını sanan coğrafyacılarımızın yanıldıkları sonucuna varıyorum. Büyük Tataristan kıtasına karşılık bir kara parçası bulunması gerektiğini öteden beri düşünürdüm; coğrafyacılarımız, bu geniş toprağı Amerika'nın kuzeybatı kısımlarına yerleştirerek kara ve deniz haritalarını düzeltmelidirler; bu yolda kendilerine yardım etmeye hazırım.

Bu krallık bir yarımada; kuzeydoğusunu otuz mil yükseklikte sıradağlar örtmekte ve bunlar, üzerinde birçok yarıntağ olduğundan hiçbir geçit vermemektedirler. En bilgileri bile bu dağların ötesinde insan olup olmadığını, varsa, ne

biçim yaratıklar olduğunu bilmiyorlar. Yarımadanın öteki yanları hep denizle çevrilidir. Ülkede hiç liman yoktur. Nehirlerin denize döküldüğü yerlerde öyle sivri kayalar var, deniz de genellikle öyle dalgalı ki, kimse en küçük gemilerle bile denize açılmayı göze alamıyor ve bu ülkenin dünya ile ilişkisi böylece kesilmiş oluyor. Ama geniş nehirlerde sürü sürü gemiler işlediği gibi, gayet nefis balıklar da bulunuyor. Bu ülke halkı denizde pek balık avlamıyor; çünkü, deniz balıkları bizim denizdekilerden daha büyük değildir; bunları yakalamak zahmeti karşılamıyor. Bundan da anlaşılacağı gibi, doğa o olağanüstü büyüklükteki hayvan ve bitkileri yalnız bu kıta içinde yaratmıştır; sebebin aydınlatılmasını filozoflara bırakıyorum. Ara sıra karaya vuran balinaları tuttukları oluyor; halk da bunları büyük bir iştahla yiyor. Bu balinalar arasında öyle irilerini gördüm ki, bunları, bir adamın sırtında taşımasına hemen hemen olanak yoktu. Balinalar, bazen, halk görsün diye, sepetler içinde Lorbrulgrud'a getiriliyor; bir keresinde kralın sofrasında da bir tane gördüm; bir tabağa konmuştu; ama galiba kralın pek hoşuna gitmemiştii; bu kadar iri bir balıktan iğrenmişti; oysa ben Greenland'de bundan biraz daha irisine rastlamıştım. Ülkede epey insan yaşamaktadır; elli bir büyük kent, duvarlarla çevrili yüz kadar daha küçük kent ve birçok köy vardır. Yalnız Lorbrulgrud'u anlatmakla, okuyucularımın merakını karşılarım sanıyorum. Bu kentin ortasından bir nehir geçmekte ve kenti iki eşit parçaya ayırmaktadır; kentte seksen binden fazla ev ve altı yüz bin kişi var; uzunluğu üç, genişliği iki buçuk *glong-lun*'dur (elli dört İngiliz mili). Ben bu ölçüleri şöyle elde ettim: Kralın emriyle yapılmış olan bir haritayı yere serdiler; çıplak ayakla çevresini, çapını adımladım; ölçeğini de ele alarak oldukça doğru bir ölçü elde ettim.

Kral'ın sarayı tek bir yapı değildir; yedi mil çapında bir çevre içinde birçok yapılardan oluşmaktadır; başlıca odaların yüksekliği iki yüz kırk kadem kadardır; uzunluk ve geniş-

likleri de buna göredir. Glumdalclitch'le bana bir araba vermişlerdi; öğretmeni dadımı sık sık kentte dolaştırır, dükkânları gezdirirdi; ben de kutumun içine girer onlarla beraber giderdim. Glumdalclitch ricam üzerine beni kutumdan çıkarır, eline alır ve böylece sokaklardan geçerken evleri ve halkı daha rahat seyrederdim. Arabamız, tahminime göre aşağı yukarı Westminster Hall büyüklüğündeydi ama yüksekliği ondan biraz daha azdı; her neyse, belki de yanılıyordum.

Beni her zaman taşıdıkları o büyük kutudan başka, kraliçe oraya buraya daha kolaylıkla götürülebilmem için, on kadem yüksekliğinde, on iki kadem karelik, daha küçük bir kutu yapılmasını emretti; çünkü öteki Glumdalclitch'in kucağından taşıyor, arabada da çok yer tutuyordu. Bunu, her şeyi planıma göre olmak üzere, yine aynı usta yaptı. Yeni gezi kutum dört duvarla çevriliydi; bu duvarların üçünün ortasında birer pencere vardı; ve bunları, uzun yolculuklarda her türlü kazayı önlemek için, dışarıdan demirle kafeslemişlerdi. Penceresiz olan dördüncü duvara iki sağlam halka takmışlardı; at üzerinde gitmek istediğim zaman, beni taşıyan kimse bunlardan bir kayış geçirerek beline bağlayacaktı. Kral ve kraliçeyle beraber yolculuk ettiğim, parkları gezmek istediğim zamanlar, Glumdalclitch rahatsız olursa, beni taşımak, ağırbaşlı, güvenilir bir memurun göreviydi. Çünkü artık en yüksek rütbedeki memurlar beni tanıyor, sayıyordu. Bu, kendi değerimden ziyade kralın bana gösterdiği yakın ilgiden ileri geliyordu sanıyorum. Yolda arabanın içinde gitmekten bıkınca, at üstünde bir memur, gezi kutumu beline bağlıyor, önündeki yastığın üzerine koyuyordu. Ben de pencerelerimden bakarak, çevreyi üç yandan seyredebiliyordum. Gezi kutumda, bir portatif karyola, tavana asılı bir branda, iki sandalye ile bir masam vardı. Bunlar, atın ya da arabanın hareketleriyle devrilmemeleri için yere iyice çakılıydı. Bana gelince, deniz yolculuklarına alışmış olduğumdan bazen çok kuvvetli olan bu sarsıntılardan pek rahatsız olmuyordum.

Kenti görmek istediğim zamanlar hep gezi kutumda götürülürdüm. Glumdalclitch, ülke yöntemlerine göre açık bir tahtirevanda oturur, kutumu da kucağına alırdı. Tahtirevanı dört kişi taşır, kraliçe hizmetçilerinin üniformasını giymiş iki kişi de yanımdan gelirdi. Benden sık sık söz edildiğini duymuş olanlar, tahtirevanın çevresini alırlar, Glumdalclitch de bunu hoş görerek, taşıyıcıları durdurur, iyice görmeleri için beni eline alırdı.

Başlıca tapınaklarını, hele kulesini görmeyi çok istiyordum; bu, ülkede en yüksek kuleymiş. Dadım beni bir gün oraya götürdü: Ama doğrusu, büyük hayal kırıklığı ile döndüm. Çünkü kulenin yerden en yüksek tepesine kadar olan uzunluğu üç bin kademden fazla değildi; buranın halkıyla Avrupalılar arasındaki boy farkını gözetecek olursak, bu kule pek öyle hayret uyandıracak bir şey olmayacağı gibi, yine aynı oranları göz önünde tutarsak, Salisbury Kulesi kadar bile olamazdı. Her neyse, bütün ömrümce gönül borcuyla bağlı kalacağım bu ülke halkını eleştirmiş olmamak için şunu da söyleyeyim ki, bu ünlü kulenin kısırlığını, tapınağın güzellik ve sağlamlığı bol bol karşılamaktadır. Duvarlar kırk kadem karelik kesme taşlarla yapılmıştı. Kalınlıkları da yüz kademdi. Her yanında, oyuklar içine yerleştirilmiş, tanrı ve imparatorları gösteren ama doğal boylarından daha büyük mermer heykeller vardı. Bu heykellerden birinin serçe parmağı düşmüş, toz toprak arasında kalmış, kimse de görmemişti. Bunu ölçtüm, tam dört kadem bir parmak uzunlukta idi. Parmağı, Glumdalclitch mendiline sardı ve toplamış olduğu ufak tefek şeylerin arasında saklamak üzere cebine koyarak eve götürdü: Kendi yaşındaki her çocuk gibi dadım da böyle şeylerden pek hoşlanırdı.

Kralın mutfağı gerçekten görkemli bir yapı idi; altı yüz kadem kadar yüksekti, bir de kubbesi vardı. Büyük fırın, St. Paul Kilisesi'nin kubbesinden on adım daha az genişti (yurduma dönünce St. Paul'un kubbesini özellikle bunun için

ölçmüştüm). Mutfak eşyalarını, o koca tencere ve ibrikleri, şişlerde dönen butlar ve daha birçok başka şeyleri anlatacak olsam bana hemen hemen kimse inanmaz, hiç değilse sert ve ciddi bir eleştirici, genellikle gezginlerden kuşkulandığı gibi, biraz abarttığımı sanır; abartmak şöyle dursun, böyle bir eleştiriye uğramamak için, korkarım, her şeyi küçülttüm; öyle ki bu yazdıklarım, Brobdingnag (bu ülkenin adı Brobdingnag'dır) diline çevrilip oraya gönderilecek olsa, kral ve halkı, her şeyi küçültüp yanlış olarak göstermekle kendilerine haksızlık ettiğimden haklı olarak şikâyet edebilirler.

Kral hazretlerinin ahırlarında, altı yüzden fazla at seyrek olarak bulunuyor; bunların boyu elli dört ile altmış kadem arasındadır. Ama resmi günlerde, Kral kentten uzaklaşınca yanında beş yüz atlı bir muhafız kıtası gidiyor. Bu kıtayı, insanın görebileceği en görkemli bir görünüm sanmıştım; ama daha o zaman Lorbrulgrud birliklerini saf halinde görmemişim; bundan başka bir yerde söz edeceğim.

V

Yazarın başından geçenler. Bir suçlunun idamı. Yazar denizcilikteki ustalığını gösteriyor.

Küçüklüğüm yüzünden bazı gülünç ve can sıkıcı olaylarla karşılaşmasaydım, bu ülkede mutlu olarak yaşayabilirdim. Bu olaylardan birkaçını anlatayım: Glumdalclitch beni küçük kutumun içinde sık sık sarayın bahçesine götürür, kutumdan çıkararak elinde tutar ya da biraz yürümem için yere bırakırdı. Hiç unutmam bir gün cüce, daha kraliçeden ayrılmadan önce, ardımız sıra bahçeye gelmişti; dadım beni yine yere bırakmıştı. Cüceyle beraber birtakım bodur elma ağaçları yanında duruyordum. Sanki zekâmı göstermem gerekiyormuş gibi, cüceyle bodur ağaçlar arasında bir benzetme yaptım; meğer böyle bir benzetme bunların dilinde de yapılmış. Bunun üzerine bu hain yaratık, fırsat kollayarak, ben bu ağaçların birinin tam altından geçerken dalları silkti; her biri Bristol fıçılarının büyüklüğünde on kadar elma yanı başımdan yere düştü; ama bir tanesi ben tam eğilmişken sırtıma çarparak beni yüzükoyun yere serdi. Bir yerime bir şey olmadı, cüce de ricam üzerine bağışlandı; çünkü onu ben kışkırtmıştım.

Başka bir gün de Glumdalclitch, biraz eğleneyim diye beni yumuşak bir çayıra bırakmış, öğretmeniyile birlikte uzaklaşmıştı. Birdenbire öyle şiddetli dolu yağmaya başladı ki boylu boyumca yere serildim, ben öyle yerdeyken dolu taneleri her yanıma dövüyordu, sanki binlerce tenis topu altında kalmıştım; emekleyerek bir limonluğun rüzgâraltı yanına gitmeyi ve orada yüzükoyun yere uzanarak kendimi korumayı başardım, ama baştan aşağı yara bere içindeydim; on gün evden dışarı çıkamadım. Bu olayda şaşılacak bir şey yoktu; çünkü bu ülkede doğa her türlü faaliyetinde aynı ölçüyü korumaktadır; bir dolu tanesi bizim bildiğimiz dolu tanelerinden bin sekiz kat daha büyüktü. Bunu deneyimime dayanarak söylüyorum; çünkü merak ettim, dolu tanelerini ölçüp tarttım.

Aynı bahçede daha büyük bir kaza atlattım. Küçük dadım bir gün kutumu taşımak zahmetine katlanmamak için evde bırakmış, kendisine her zaman rica ettiğim gibi, beni, biraz keyfetmem için güvenli bir yere koyduğunu sanarak öğretmeni ve tanıdığı birkaç bayanla bahçenin başka bir yanına gitmişti. Böylece uzakta ve sesimi işitmeyeceği bir yerdeyken, bahçıvanlardan birinin küçük, beyaz köpeği bahçeye girmiş, bulunduğum yerde dolaşmaya başlamıştı. Koku mu alarak doğruca yanıma geldi, beni ağzıyla yakaladı, kuyruğunu sallayarak efendisinin yanına koştu, orada yavaşça yere bıraktı. Bereket versin çok iyi eğitilmiş bir hayvandı da beni dişleri arasında taşıdığı halde, ne bir yerime bir şey olmuş ne giysilerim yırtılmıştı. Beni tanıyan ve çok seven bahçıvan büyük bir korkuya kapıldı; iki eliyle yavaşça yerden kaldırdı, hatırımlı sordu, ama öyle sersemlemiştim, öyle soluk soluğaydım ki bir kelime bile söyleyemedim. Birkaç dakika sonra kendime geldim, bahçıvan da beni sağ salım dadıma götürdü. Dadım beni bıraktığı yere dönmüş ve orada kimseyi göremeyip, çağırınca da bir yanıt alamayınca sıkıntı ve kaygı içinde kıvrınmaya başlamış. Bahçıvanı, köpeği

yüzünden epey azarladı, ama olay örtbas edildi, sarayda kimsenin kulağına gitmedi; kızcağız kraliçenin kızacağından korkuyor; ben de, doğrusu, böyle bir şeyin yayılıp duyulmasını onuruma yediremiyordum.

Bu kazadan sonra Glumdalclitch beni dışarıdayken bir daha gözünden uzaklaştırmamaya karar verdi; ben öyle bir karar vereceğinden uzun zamandır korktuğumdan, kendi kendime kaldığım zaman başıma gelen bazı aksilikleri ondan gizlemiştim. Bir gün bahçenin üzerinde uçan bir çaylak bana doğru dalarak üzerime atılmıştı; hemen cesaretle kılıcımı çekip gür yapraklı bir ağacın altına girmemiş olsaydım, beni muhakkak pençesiyle kavrayıp götürürdü. Başka bir gün de, yine bir köstebek yuvasının tepesine çıkarken, köstebeğin toprakları çıkardığı deliğin içine düşüvermiştim. Giysilerimin kirlenmesini, şimdi hatırlamaya değmeyecek bir yalan uydurarak açıklamış, özür dilemiştim. Yine böyle yalnız dolaşıp zavallı yurdumu düşünürken, bir salyangoz kabuğuna çarpmış, sağ bacağımı incitmiştim.

Kendi başıma dolaşırken, ufacık kuşların bile benden korkmadıklarını görmekle memnun mu oluyordum, yoksa üzülyorum muydum, pek bilmiyorum. Bunlar bir yarda ötemde sıçrayarak, yakınlarında kimse yokmuş gibi hiç aldırma- dan, büyük bir güven içinde kurt ve daha başka böcekler ararlardı. Hatta bir ardıçkuşu, Glumdalclitch'in bana kahvaltı için verdiği bir çöreği elimden kapmak cesaretini bile gösterdi. Bu kuşlardan birini yakalamaya kalksam, hemen cüretle üzerime atılırlar, parmaklarımı gagalamaya çalışırlardı; ama ben elimi erişebilecekleri yere kadar uzatmaktan çekinirdim; sonra yine geri dönerler ve hiç oralı olmadan, kurt ve salyangoz avlamak üzere sıçramaya koyulurlardı. Bir gün kalın bir sopa aldım ve var kuvvetimle bir ketenkuşuna fırlattım; talihim varmış, hayvan yere serildi; iki elimle boy- nundan yakalayarak, bir zafer kazanmış gibi dadımın yanına koştum. Sadece sersemlemiş olan kuş kendine gelince ka-

natlarıyla kafama ve vücuduma öyle vurmaya başladı ki, onu kolumun yettiği kadar ötemde, pençelerinin bana erişemeyeceği kadar uzakta tuttuğum halde birkaç kere bırakmayı düşündüm. Ama hizmetçilerden biri yetiştii, boynunu burarak hayvanı öldürdü. Kraliçenin emriyle de ertesi gün kuşu yemekte yedim. Hatırlayabildiğime göre bizim kuğu kuşlarından biraz daha iriydi.

Maiyet bayanları, Glumdalclitch'i sık sık dairelerine çağırır, beni görmek, vücuduma dokunmak için beni de beraberinde getirmesini isterlerdi. Ben onlara fazla yaklaşmaktan çok iğrenirdim; çünkü, doğrusu, tenleri pek pis kokuyordu. Bunu, kendilerine her bakımdan saygı duyduğum o mükemmel bayanları kötölemek için söylemiyorum; yalnız koku alma hissimin ufaklığım ölçüsünde keskin olduğu anlaşılıyor; yoksa, bu kibar, yüksek bayanlar, İngiltere'de aynı düzeydeki yüksek kişiler gibi, ne sevgililerine, ne de birbirlerine iğrenç görünüyorlardı; ben sonra bunların doğal kokularına dayanabiliyordum ama lavanta gibi şeyler süründükleri zaman kendimden geçiyordum. Hiç unutmam, Lilliput'ta, sıcak bir gün, uzunca bir idmandan sonra, yakın bir dostum çok fena koktuğumdan açıkça şikâyet etmişti; oysa bu bakımdan birçok erkekler gibi benim de pek az kusurum vardı. Yalnız anlaşılan, benim koku alma hissim bura halkının kine göre ne kadar keskinse, onun da koku alma hissi benimkine göre o derece keskindi. Sırası gelmişken hanımım kraliçeyle dadım Glumdalclitch'in haklarını yemiş olmamak için şunu da söyleyim ki, tenleri, İngiltere'de herhangi kibar bir bayaninki kadar güzeldi.

Bir gün dadımın öğretmeninin yeğeni olan bir genç geldi ve yakın dostlarından birini öldüren bir adamın idam edilmesini seyre gitmeleri için ısrar etti. Yaradılıştan çok yumuşak yürekli olan Glumdalclitch istemeye istemeye gitmeye razı edildi. Bana gelince, böyle görüntülerden nefret etmekle beraber olağüstü bir şey göreceğimi düşünerek merakımı ye-

nemedim. Suçlu, bu amaç için kurulmuş iskelenin üzerinde bir sandalyeye bağlanmıştı; kırk kadem kadar uzun olan bir kılıçla kellesini uçurdular. Damarlardan öyle bol kan fışkırdı, öyle yükseklerle çıktı ki, devam ettiği sürece, Versailles'daki o büyük *jet d'eau*¹ bile böyle yükseklerle çıkamazdı. Kafası da, iskelenin üzerine düşünce öyle bir sıçradı ki, yarım mil kadar ötede olduğum halde yüreğim ağzıma geldi.

Kraliçeye sık sık deniz yolculuklarımı anlatırdım; o da beni üzgün görünce eğlendirmek için hiçbir fırsatı kaçırmazdı. Bir gün, yelken ya da kürek kullanmayı bilip bilmediğimi, biraz kürek çekersem sağlığıma yarayıp yaramayacağını sordu. Her ikisini de yapabileceğimi söyledim; gerçi asıl işim gemi cerrahlığı ya da hekimliği idiyse de, sıkışık anlarda birçok kere düpedüz bir denizci gibi çalışmak zorunda kalmıştım. Ama bu ülkede sandalla nasıl gezebileceğime aklım yatmıyordu: En ufak kayıkları bile bizim birinci sınıf savaş gemilerinden daha büyüktü; benim kullanabileceğim kayık da bu ülke nehirlerinde yüzemezdi. Kraliçe hazretleri, bir örnek verecek olursam, marangozuna bir sandal yaptıracağını, yüzdürmek için de bir yer bulacağını söyledi. Marangoz çok usta bir işçiydi; planıma göre on gün içinde bana bütün takımları ile bir sandal yaptı; içine sekiz Avrupalı rahat rahat sığardı. Sandal tamamlanınca kraliçe öyle sevindi ki, kucığına alarak hemen kralın yanına koştu. O da, sandalın denenmesi için, ben de içinde olarak, su dolu bir kaba konmasını emretti. Yer çok dardı; küçük küreklerimi bir türlü kullanmadım. Ama kraliçe başka çare düşünmüştü. Marangoza, üç kadem uzunluğunda, elli kadem genişlik ve sekiz kadem derinliğinde bir tahta tekne yapmasını emretti. Bunu, su sızması için iyice katranladıktan sonra, sarayın dış odalarının birine, duvarın kenarına yere koydular, Teknenin dibine yakın bir yerde su bayatlayınca boşaltmak için, bir delik var-

1 Fıskiye.

dı; iki hizmetçi de tekneyi yarım saat içinde kolayca doldurabiliyordu. Ben bu teknenin içinde, hem kendimi, hem kraliçe ve maiyet bayanlarını eğlendirmek için kürek çekerdim, onlar ustalığımı ve çevikliğimi seyrederek vakit geçirirlerdi. Bazen yelken açardım; maiyet bayanları yelpazeleriyle rüzgâr yaparlar, ben yalnız dümen kullanırdım; bayanlar yorulunca da saray oğlanları üfleyerek yelkenlerimi şişirirlerdi; ben de iskele, sancak dümen kırarak ustalığımı gösterirdim. Gezintim sona erince, Glumdalclitch sandalımı odasına götürür, bir çiviye asarak kuruturdu.

Bu idmanlarımdan birinde başıma öyle bir kaza geldi ki, az kalsın hayatıma mal oluyordu. Saray oğlanlarından biri sandalımı tekneye koymuştu; Glumdalclitch'in öğretmeni beni, iyilik olsun diye, eline alarak kaldırdı; sandala bindirecekti ama nasıl oldu bilmem, birdenbire elinden kayıverdim. Büyük bir talih eseri olarak bayanın göğüslüğüne sokulu bir toplu iğneye takılmamış olsaydım, kırk kadem yüksekten yere düşecektim; iğnenin başı gömleğimle pantolonun arasına girmişti, ben de Glumdalclitch yetişinceye kadar, havada belimden asılı kalmıştım.

Bir kere de, tekneye üç günde bir taze su dolduran bir hizmetçi dalgınlık etmiş ve hiç farkında olmadan, teknenin içine kovadan koca bir kurbağa düşürmüştü. Ben sandala bindirilinceye kadar kurbağa bir kenara gizlenmiş, sonra çıkabilecek bir yer bulunca sandala atlamıştı. Sandal hayvanın ağırlığıyla öyle yattı ki, devrilmemek için ben de öteki tarafa bütün ağırlığımı vermek zorunda kaldım. Kurbağa içeri girince hemen sandalın yarı boyu sıçradı, sonra üzerinde ileri geri atlayıp durdu; o iğrenç çamurunu da yüzüme gözüme, bütün giysilerime bulaştırdı. Yüzünün ve organlarının iriliğiyle düşünülebiyecek en biçimsiz bir hayvan gibiydi. Glumdalclitch'e bu hayvanla kendi başıma hesaplaşmama müsaade etmesini rica ettim. Küreklerimden birini çıkararak kurbağaya vurmaya başladım; sandaldan atlayıp kaçmak zorunda kaldı.

Mutfak hizmetçilerinin birinin maymunu bu ülkede geçirdiğim en büyük tehlikeye sebep olmuştur. Glumdalclitch, iş ya da ziyaret için bir yere gitmiş, beni odasına kilitlemişti. Hava çok sıcak olduğundan odanın penceresi açıktı. Ben de, geniş ve rahat olduğu için genellikle içinde bulunduğum büyük kutumun pencerelerini, kapısını açmıştım. Masanın başında sessiz sessiz oturmuş düşünürken, bir şeyin odanın penceresine atladığını ve oraya buraya sıçradığını duydum. Epey ürküttüğüm halde yerimden kalkmadan dışarı baktım ve bu oynak hayvanın odanın içinde aşağı yukarı sıçrayıp atladığını gördüm. Sonunda kutuma yaklaştı; kapıdan ve pencerelerden başını sokarak içerisini zevk ve merakla seyretti; odamın, yani kutumun, en uzak bir köşesine çekilmiştim; ama maymun odamın her yanına baktığından o kadar korkmuştum ki yatağımın altına kolaylıkla saklanabileceğim halde, bunu bir türlü akıl edemedim. Maymun bir süre baktıktan, sırtıp birtakım sesler çıkardıktan sonra, beni gördü. Ellerinden birini, fareyle oynayan bir kedinin yapacağı gibi, kapıdan soktu; yakalanmamak için oraya buraya kaçtığım halde giysimin eteklerinden tuttu (giysilerim bu ülke kumaşından yapılmış olduğundan kalın ve sağlamdı), beni çekerek dışarı çıkardı. Sağ eline aldı ve tıpkı bir çocuğu emziren sütüne gibi göğsünde tuttu; ben çabalamak istedikçe yanlarımı öyle sıkıyordu ki, en doğru hareketin hayvana karşı koymamak olacağını anladım. Öteki eliyle yüzümü yavaş yavaş okşadığından beni kendi soyundan bir hayvan sandığına eminim. Bu ara birisi oda kapısını açıyormuş gibi bir gürültü oldu; maymun hemen durdu, odaya girdiği pencereye atladı, oradan çinko dama ve olukların üzerine fırladı; iki ayağı ve bir eliyle yürüyordu, ben öteki elindeydim; sonunda bitişik evin damına tırmandı. Maymun beni dışarı çıkarırken Glumdalclitch'in keskin bir çığlık kopardığını duymuştum: Zavallı kız deliye dönmüştü; sarayın bu kısmı da hayhuy içindeydi; hizmetçiler merdiven getirmeye koşuyor-

lardı. Sarayda bulunan yüzlerce kişi maymunu seyrediyordu; o, damın omurgasında oturmuş, beni bir çocuk gibi eline almıştı; öteki eliyle de avurtlarından birini doldurmuş olduğu yiyecekleri çıkararak ağzıma tıkiyordu, ben yemek istemedikçe de arkama vuruyordu. Bunu gören aşağıdaki ayakta-kımı kimselerden çoğu gülmekten kendilerini alamıyorlardı; onları ayıplamaya hiç hakkım yoktu; durumum benden başka herkes için gerçekten çok gülünç bir görünümdü. Bazı kimseler taş atıyor, maymunu böylece aşağı indireceklerini sanıyorlardı, ama buna hemen engel olundu, yoksa kafam parça parça olacaktı.

Sonunda yapıya birkaç merdiven dayadılar, birkaç kişi de çıkmaya başladı. Bunu gören maymun, her yanının çevrildiğini, iki ayağı ve bir eliyle hızlı gidemeyeceğini anlayınca, beni bir kiremidin üzerine bırakarak kaçtı. Ben burada yerden üç yüz yarda yüksekte bir süre kaldım; her an rüzgârın beni sürükleyeceğinden ya da gözüm kararak düşeceğimden ve yuvarlana yuvarlana saçağa kadar geleceğimden korkuyordum. Ama dadımın hizmetçilerinden yiğit bir genç dama tırmandı ve beni pantolonunun cebine koyarak sağ salım aşağıya indirdi.

Maymunun boğazıma kadar tıktığı o pis şeylerle boğulacak gibiydim; ama benim sevgili küçük dadım bunları ufak bir iğneyle birer birer çıkardı; ben de kusarak rahatladım. O kadar halsiz düşmüş, o iğrenç hayvan vücudumu sıkıştığından yanlarım öyle berelenmişti ki, on beş gün yatakta yatmak zorunda kaldım. Kral, Kraliçe ve bütün saray her gün sağlığını sordukları gibi, Kraliçe hazretleri hastalığım sırasında beni birkaç kere ziyaret etmişti. Maymunu öldürdüler; ve bu gibi hayvanların saray yakınlarında bulundurulmamaları emredildi.

İyi olduktan sonra, bana etmiş oldukları lütuflara teşekkür etmek üzere huzuruna çıktığım zaman Kral hazretleri, geçirdiğim serüvenden ötürü bir hayli latife ederek iltifatta

bulundu. Maymunun elindeyken neler düşündüğümü, neler kurduğumu, bana verdiği yiyecekleri ve yedirme tarzını beğenip beğenmediğimi; damdayken, açık havanın iştahımı açıp açmadığını sordu; kendi ülkemde böyle bir durumla karşılaşsaydım, ne yapacağımı anlamak istedi. Kral hazretlerine, Avrupa'da maymun olmadığını, yalnız başka yerlerden antika şeyler olarak getirildiklerini; bunlar da küçük olduğundan, on-on beşi bana saldırmaya kalksa hepsinin hakkından gelebileceğimi söyledim. Bir süre önce karşılaştığım o koca hayvana gelince (gerçekten bir fil kadar vardı), elini odama soktuğu zaman ürkmeyip kılıcımı çekebilseydim (bunu söylerken korkunç bir bakışla kılıcımın kabzasını kavramıştım) onu öyle bir yaralardım ki, maymun elini içeriye soktuğundan daha büyük bir hızla geri çeker, bu kadarla kurtulduğuna şükrederdi. Bunları, cesaretinden kuşulanılmasına dayanamayacak bir kimse gibi, güçlü bir sesle söylemiştim. Ama sözlerim herkesi kahkahalarla güldürmekten başka bir işe yaramadı; krala olan saygılarına karşın yanındakiler gülmekten kendilerini alamamışlardı. Bu hal karşısında, insanın kendinden her bakımdan yüksek kimseler önünde kendisine onurdan pay biçmeye kalkışmasının boş bir gayret olduğunu düşündüm. Oysa, İngiltere'ye döndükten sonra, çok kez, tıpkı benim gibi davranan birçok kimse gördüm; doğuşları, kişilikleri, zekâları ve sağduyuları bakımından hiçbir hak iddia edemeyecekleri halde, büyük bir önem takınıp kendilerini İngiltere'nin en yüksek kişileriyle aynı ayarda sayan nice küçük, bayağı soysuzlara rastladım.

Artık sarayda her gün gülünç bir hikâyenin konusu oluyordum; Glumdalclitch beni çok sevdiği halde, muziplik eder, münasebetsiz bir şey yaptığım zaman kraliçeyi eğlendirir diye hemen ona yetiştirirdi. Biraz rahatsız olan kızcağızı, hava alması için öğretmeni bir gün, kentten otuz mil öteye, bir saatlik bir yola gezmeye götürmüştü. Bir tarlanın

kenarındaki patikada arabadan indiler; Glumdalclitch gezi kutumu yere koydu, ben de biraz dolaşmak üzere dışarı çıktım. Patikada bir inek pisliği vardı; sanki çevikliğimi göstermem gerekiyormuş gibi, üzerinden atlamaya kalktım. Hız aldım, ama pisliği aşamadım; tam ortasında dizlerime kadar içine gömüldüm; yürüyerek biraz zorlukla dışarı çıkabildim. Hizmetçilerden biri mendiliyle elinden geldiği kadar üstümü başımı temizledi; pis, berbat bir haldeydim. Dadım beni eve dönünceye kadar kutumdan çıkarmadı. Başıma geleni hemen kraliçeye anlattılar; hizmetçiler de bütün saraya yaydı; öyle ki, birkaç gün bütün saray benim başıma gelene güldü durdu.

VI

Kral ve kraliçenin hoşuna gitmek için yazarın yaptıkları. Musikide ustalığını gösteriyor. Kral Avrupa hakkında bilgi istiyor, yazar da veriyor. Kralın bu konuda düşünceleri.

Haftada iki kere kralın yataktan kalkış törenine gitmeyi âdet edinmiştim; tıraş olurken de sık sık yanında bulunurdum; bu, önceleri insana korku veren bir görünümdü; çünkü ustura hemen hemen iki tırpan uzunluğundaydı. Kral hazretleri ülke törelerine göre haftada iki kere tıraş olurdu. Bir gün berbere rica ederek, kral hazretlerinin yüzünden usturasıyla aldığı köpükleri elde etmeyi başardım; bunların içinden kırk elli tane kadar sağlam kıl ayıkladım; ince bir tahta parçası bulup; yontarak tarak sırtı olabilecek bir hale getirdim. Bunu, Glumdalclitch'ten aldığım ufak bir iğneyle, eşit aralarla deldim. Kılları bu deliklere büyük bir ustalıkla yerleştirdim ve diplerinden uçlarına doğru çakımla kazıyarak sivirlttim. Böylece oldukça işe yarar bir tarak elde ettim. Bunu tam zamanında yapmıştım; birçok dişi kırılmış olduğundan, eski tarağım kullanılmaz bir hale gelmişti ve bu ülkede bana tarak yapacak kadar ince işlerle uğraşan bir usta olup olmadığını bilmiyordum.

Aklıma gelmişken, birçok boş saatimi geçirmek için bulduğum bir eğlenceyi de anlatayım: Kraliçenin bir hizmetçisinden, hanımının başını tararken dökülen saçları biriktirmesini rica ettim ve bir süre sonra bir hayli saç elde ettim. Ben ufak tefek şeyler yapmak emrini almış olan marangoza danışarak, kutumdaki koltuklar boyunda iki koltuk çerçevesi yapması için emir verdim; bunların arkalığına ve oturacak yerlerine ince bir bizle küçük delikler açmasını da söyledim. Bu deliklere kraliçenin saçlarından en sağlamlarını geçirerek, İngiltere’de hasır sandalyecilerinin yaptıkları gibi, sıkıca ördüm. Koltuklar bitince kraliçe hazretlerine armağan ettim; o da bunları, antika eşya olarak ona buna göstermek için odasına koydu; görenler hayranlıklarını gizleyemiyorlardı. Kraliçe bu koltuklardan birine oturmamı istediye de, bir zamanlar kraliçe hazretlerinin başını süslemiş olan değer biçilmez saçların üzerine vücudumun en bayağı parçasını koymaktansa en korkunç ölümleri göze alacağımı söyleyerek bu isteğini yerine getirmedim. El işlerinde çok yeteneğim olduğundan, yine bu saçlardan, beş kadem uzunluğunda küçük, güzel bir kese yaptım: Üzerine altın harflerle kraliçe hazretlerinin adını işledim ve iznini alarak Glumdalclitch’e armağan ettim. Doğrusu bu kese kullanışlı olmaktan ziyade süs içindi; çünkü iri paraları taşıyacak kadar sağlam değildi. Onun için Glumdalclitch içine bir şey koymadı ve genç kızların hoşlandıkları o ufak tefek oyuncaklarla beraber sakladı.

Musikiden çok hoşlanan kral, sarayda sık sık konser verirdi. Bu konserlere ara sıra beni de götürürler ve iyi işitmem için kutumu bir masanın üzerine koyarlardı. Ama çıkan ses o kadar gürültülüydü ki ezgiyi bir türlü ayırt edemedim; eminim, bir krallık ordusunun bütün davul ve borazanlarını, kulağınızın dibinde hep bir arada çalsalar yine aynı sesi çıkaramazlar! İyi dinleyebilmek için şu çareyi bulmuştum: Kutumu, çalgıcıların oturduğu yerden mümkün olduğu kadar uzak bir yere koydurur, kapımı, pencerelerimi kapar,

perdelerimi çekerdim; ancak böylece musikilerinin pek de kötü olmadığını anladım.

Gençliğimde biraz klavsen çalmasını öğrenmiştim. Glumdalclitch'in odasında da klavsene benzediğinden ve onun gibi çalındığından klavsen diyebileceğim bir alet vardı; haftada iki kere bir öğretmen gelir, ders verirdi. Bir gün kral ve kraliçeye bu aletle bir İngiliz havası dinletmek hevesine kapıldım. Ama bu iş çok güç olacaktı; çünkü klavsen aşağı yukarı altmış kadem uzunluğunda, her tuş da hemen hemen bir kadem genişliğindeydi; öyle ki, iki kolumu uzattığım halde ancak beş tuşa yetiyebiliyordum; bunlara basmak için de yumruklarımı olanca kuvvetimle vurmam gerekiyordu; bu da çok yorucu, hem de boş bir gayret olacaktı. Sonunda şu çareyi buldum: Alalede sopa kalınlığında iki değnek hazırladım; her birinin bir ucu öteki ucundan daha kalındı; kalın uçları fare derisiyle kapladım; böylece, tuşlara vurunca, ne onlara bir zarar gelecekti, ne de çıkan sesi bozacaktım. Klavsenin önüne, tuşlardan dört kadem kadar aşağı bir sıra yerleştirdiler; beni de üzerine koydular. Bunun üstünde, yan yan, sağa sola koşup değneklerimle gereken tuşlara vurarak bir İngiliz dans havası çalmayı başardım: Kralla kraliçe son derece memnun kaldılar. Ömrümde bu kadar yorucu bir iş görmemişim; bununla beraber ancak on altı tuş kullanabilmiş; başka sanatçıların yaptığı gibi yukarı ve aşağı tuşları beraber çalamamıştım; konserim de bu yüzden biraz aksamıştı.

Önce de işaret ettiğim gibi, çok derin anlayışlı bir hükümdar olan kral, sık sık kutumun çalışma odasına getirilmesini, masanın üzerine konmasını emrederdi. Sonra kutumdan bir iskemle çıkararak kendisinden üç yarda ötede, çalışma masasının üstünde oturmamı isterdi; böylece tam yüzünün karşısına gelmiş olurdu. İşte bu durumda, kralla birçok kere konuştum. Bir gün, hükümdara, Avrupa'yı ve bütün dünyayı hor görmesinin, sahip bulunduğu o yüksek akıl niteliklerine uymadığını söylemeye cesaret ettim; aklın

irilikle beraber gitmediğini; aksine, bundan en az payı olanların, ülkemizde de görüldüğü gibi, en uzun boylular olduğunu ekledim. Öteki hayvanlara bakacak olursa, karınca ve arıların, çalışkanlık, beceri ve anlayış bakımından, daha iri hayvanlardan fazla ün salmış olduklarını görürdük; beni de çok önemsiz bir yaratık saymakla beraber bir gün kendisine büyük hizmetlerde bulunabileceğimi umuyordum. Kral sözlerimi dikkatle dinledi ve hakkımda, önce olduğundan daha iyi fikirler beslemeye başladı. İngiltere'nin yönetimi hakkında kendisine elimden geldiği kadar tam ve doğru bir fikir vermemi istedi; hükümdarlar genellikle kendi törelerini yeğlemekle beraber (daha önceki konuşmalarımızda, başka hükümdarlardan söz ederken böyle düşündüğünü söylemişti) ülkemde taklide değer bir şey olup olmadığını öğrenmekten çok memnun olacaktı.

Benim iyi yürekli okuyucularım, sevgili yurdumu bahtlılık ve değerine uygun bir üslupla övebilmem için, bilmezsiniz, Demosthenes ve Cicero'nun diline sahip olmayı o zaman ne kadar isterdim!

Sözlerime ülkelerimizin, Amerika'daki yerleşmelerimizden başka, bir hükümdarın yönettiği üç krallıktan oluşan iki adayı kapladığını anlatarak başladım. Toprağımızın verimliliği, iklimimizin ılımlılığı üzerinde uzun uzun durdum. Sonra İngiliz parlamentosunun ana hatlarını çizdim: Lordlar Kamarası denen seçkin bir topluluk bulunduğunu; lordların da, çok eski zamanlardan kalma malı mülkü olan, en soylu kişiler olduğunu söyledim ve şöyle devam ettim: "Lordların, çeşitli bilgi ve sanatlarda, silah kullanmada eğitimlerine son derece dikkat edilir ve bunlar böylece kralın doğuştan danışmanları olma yeterliliğini kazanırlar; ülke yasalarının yapılmasında payları olur; son kararı veren en yüksek mahkemede üyelik eder; yiğitlikleri, davranışları ve sadakatleriyle hükümdarlarını, yurtlarını her zaman korumayı üzerlerine alırlar. Lordlar ülkemizin süsü, dayanağıdır ve onurlarını ancak

erdemleriyle kazanmış, oğullarının da bu onur yolundan hiçbir zaman sapmamış olduğu ünlü ataların değerli izleyicileridir. Bunlara, bu meclisin bir parçası olarak, piskopos denen birçok kutlu kimseler katılmıştır; ödevleri, din sorunlarını çözmek, halkı din konusunda aydınlatan kimseleri denetlemektir. Piskoposları, hükümdarlarla en bilge danışmanları, bütün yurdu arayıp tarayarak, hayatlarının kutsallığı ve bilgilerinin derinliğiyle haklı olarak kendilerini göstermiş rahipler arasından seçerler; bunlar da, gerçekten ulusun ve rahip sınıfının manevi babalarıdır.

“Parlamentonun öteki bölümü, halkın, bütün ülke bilgelliğini temsil etmek üzere serbestçe seçtiği, yetenekleri ve yurt sevgileri bakımından ön safta gelen kişilerden kuruludur ve adı Avam Kamarası’dır. Bu iki bölüm Avrupa’nın en yüce meclisini oluşturur ve kralla birlikte bu meclise bütün yasaları yapma yetkisi verilir.”

Sonra mahkemelere geçtim; başlarında, birbirleriyle çarpışan insanların hakları ve mal mülk anlaşmazlıkları üzerinde karar veren, düşkünlükleri cezalandırıp masumluğu koruyan yargıçlar –o yasa yorumcuları, o saygıdeğer bilgeler– bulunduğunu söyledim. Maliyemizin ne büyük bir anlayışla yönetildiğinden, askerlerimizin denizde, karada kazandıkları başarılardan söz ettim. Ülkenin nüfusunu, çeşitli din gruplarında ve siyasal partilerde olan yurttaşlarımızın sayısına göre hesapladım. Oyunlarımızı, eğlencelerimizi bile unutmadım; kısacası yurdumun onuruna elverişli olacak her şeyi söyledim ve sözlerimi İngiltere’de son yüzyıl içinde olagelen olayların kısa bir tarihini anlatarak bitirdim.

Bütün bu bilgiyi ancak her biri saatlerce süren beş konuşmada verebilirdim. Kral her şeyi büyük bir dikkatle dinledi; sık sık not aldı ve soracağı soruları hatırlamak için defterine geçirdi.

Bu uzun konuşmalarım bitince hükümdar, altıncı konuşmamızda, notlarını gözden geçirdi; her konuda birçok şeyi

iyi anlayamadığını, birçok sorusu, diyecekleri olduğunu söyledi. Genç soylularımızın zihin ve bedenlerinin eğitimi için ne gibi yöntemlere başvurulduğunu; hayatlarının ilk çağını, o bir şey öğrenebilecekleri çağı, nasıl geçirdiklerini sordu. Bir soylu kökü kuruyunca, Lordlar Kamarası'na nasıl üye bulunuyordu? Kendilerine lordluk verilen kimselerde ne gibi nitelikler aranıyordu? Hükümdarın keyfi, saray bayanlarından birine ya da başbakana verilen bir miktar para ya da halk çıkarlarına ters düşen bir partiyi kuvvetlendirme isteği, bir kimseye lordluk verilmesinde etken oluyor muydu? Bu lordlar yurttaşlarının malı mülkü üzerinde son kararı verebilmek için ülke yasalarını ne dereceye kadar biliyorlardı ve bu bilgiyi nasıl elde etmişlerdi? Bunlar, açgözlülük, taraflılık ve gereksinimden o kadar uzak mıydılar ki, rüşvet ya da daha başka kötü şeylerin etkisi altında kalmıyorlardı? O sözünü ettiğim kutlu lordlara gelince, bunlar o rütbeye, din bilgileri ve hayatlarının kutsallığıyla mı yükselmişlerdi? Bir soylunun emrinde köle gibi rahiplik ettikten sonra meclise kabul edildikleri zaman yine kölece o soyluların fikir ve kanırlarını tutuyorlar mıydı?

Kral, Avam Kamarası dediğim meclisin üyeleri seçilirken ne gibi yollara başvurulduğunda öğrenmek istedi. Kesesi dolu olan bir yabancı, bilgisiz seçmenleri etkileyip efendilerinin ya da civarındaki yüksek bir kişinin yerine kendini seçtirmeyi miydi? Nasıl oluyor da bu meclise girmek söylediğim gibi, birçok zahmet ve masraf gerektirdiği; çok defa da ailelerinin parasız pulsuz kalmalarına sebep olduğu halde, birçok kimse para ya da aylık gibi bir karşılık beklemeden¹ üye olmaya can atıyordu? Krala göre böyle bir hal, erdemin ve halka hizmet tutumunun abartılmış bir şekliydi; içten olabileceğinden kuşkulanılabiliirdi. Bundan ötürü, bu gayretli ve özverili efendilerin, halk çıkarlarını bir hükümdarın ahlakı

1 O zamanki milletvekilleri aylık almazlardı.

bozuk bakanlarıyla birlikte kurmuş olduğu planlara feda ederek, sarf ettikleri paraları, katlandıkları zahmetleri karşılayıp karşılamadıklarını öğrenmek istedi. Daha birçok soru sordu; bu konunun her noktası üzerinde istediği her şeyi öğrendi; bir sürü incelemelerde bulundu; itirazlar ileri sürdü. Bunları burada tekrar etmek ne ihtiyatlı, ne de uygun olur sanıyorum.

Mahkemelerimiz hakkında söylediklerime gelince; kral hazretleri birçok nokta üzerinde daha da aydınlatılmak istedi. Bunu kolayca başara bildim; çünkü bir zamanlar, hukuk mahkemesinde uzun bir devam görölmüş, mahkeme aleyhime karar vererek bütün masrafları da üzerime yüklemişti; hemen hemen bütün malımı mülkümü kaybetmiştim. Kral, hangi tarafın haklı, hangi tarafın haksız olduğunu bulmak için ne kadar vakit ve para sarf edildiğini sordu. Avukatlar, eğrilik, eziyet ve zulmetmek için açılmış oldukları açıktan açığa bilinen davaları savunmakta serbest miydiler? Dinsel ve siyasal grupların adalet terazisinde ağır bastıkları görölüyor muydu? Bu avukatlar, haklılık bilgisi esaslarına göre mi eğitilmişlerdi; yoksa bütün bildikleri yöresel ya da ulusal töreler miydi? Avukatlarla yargıçların, istedikleri gibi yorumladıkları yasaların hazırlanmasında payları olmuş muydu? Avukatlar başka başka zamanlarda aynı davanın hem lehinde, hem aleyhinde söz söylemişler ve birbirine zıt fikirleri ispat için geçmişten örnekler göstermişler miydi? Zengin mi, yoksa yoksul muydular? Davaları savunmak ya da fikirlerini söylemekle ellerine para geçiyor muydu? Ve hele, bu avukatlar, Avam Kamarası'na üye olarak hiç kabul edilmişler miydi?

Kral, sonra, maliyemizin yönetimine geçti ve burada bellegimin yanılmış olduğunu sandığını söyledi. Çünkü vergilerimizin yılda beş-altı milyon getirdiğini hesap etmiş, bu gelirin nasıl harcandığını anlatmıştım; kral da masrafların geliri iki kat aştığını görmüştü; bu yolda nasıl davrandığımızı öğrenmekle faydalanabileceğini umduğundan, not almaya

özellikle dikkat etmişti; hesabında yanılmış olmasına da olanak veremiyordu. Söylediğim doğruysa bir devletin nasıl olup da sıradan bir kimse gibi gelirinden fazlasını harcadığına bir türlü akıl erdiremiyor. Bize borç verenlerin kimler olduğunu; bu borçları ödemek için nereden para bulacağımızı sordu. Bu kadar masraflı, bu kadar geniş ölçüde savaşlara girdiğimizi duymakla hayretler içinde kaldı; herhalde kavgacı bir ulustuk; çok kötü komşular arasında yaşıyorduk; komutanlarımız da, herhalde krallarımızdan kat kat daha zengindi. Ticaret yapmak ya da anlaşmalar imzalamak, sahillerimizi donanmamızla korumak gibi sebeplerden başka, adalarımızın dışında ne işimiz olabilirdi? Hele barış ve dirlik içindeyken, özgür bir ulus arasında, parayla daimi bir ordu tuttuğumuzu söyleyince kral şaşıtı kaldı. Seçtiğimiz kimseler, kendi isteğimizle bizi yönettikçe, kimden korktuğumuzu, kiminle dövüşeceğimizi bir türlü anlayamadığını söyledi.

Kral, yurdumun nüfusunu çeşitli din ve siyaset gruplarındaki kişileri sayarak hesap etmemi garip bir aritmetik diye adlandırmak lütfunda bulunarak güldü. Halkın zararına olacak fikirler besleyen kimselerin bu fikirleri değiştirmeye niçin mecbur tutulacaklarını, bunları gizlemeye niçin zorlanmayacaklarını anlayamadığını söyledi: Bir hükümetin bu gibi fikirlerin değiştirilmesini istemesi zorbalık olacağı gibi, böyle fikirlerin gizlenmesini sağlayamaması da güçsüzlüğünün bir işaretidir; bir kimsenin dolabında zehir saklamasına müsaade edilebilir, ama bu zehri faydalı bir ilaç olarak ötede beride satmasına izin verilmemelidir.

Kral, soylularımızın ve yüksek tabakadan kimselerin eğlencelerinden söz ederken kumar sözünü işittiğine işaret etti. Böyle bir eğlenceye kaç yaşında başladığını; ne zaman bırakıldığını, oynayanların ne kadar vaktini aldığını öğrenmek istedi; bu oyunların soyluların servetlerine zararı dokunacak kadar yüksek miktarlarla oynanıp oynanmadığını

sordu. Bayağı, düşkün kimseler oyundaki ustalıklarıyla büyük zenginlikler elde ediyorlar mıydı? Sonra da, soylularımızı köle gibi kullanıyor, onları fikir ve ruhlarının eğitiminden alıkoyuyor, birtakım alçak ve ahlaksız arkadaşlarla düşüp kalkmaya alıştırıyor, kaybettikleri para yüzünden bu onursuz ustalığı öğrenip başkalarının üzerinde denemeye sürüklüyorlar mıydı?

Son yüzyıl içinde ülkemizde olup biten şeyler hakkında vermiş olduğum tarihsel bilgi de kralı hayretler içinde bıraktı. Kral bunun, şiddet, çılgınlık, kıskançlık, şehvet, kötülük ve tutkunun sebep olduğu bir yığın suikast, isyan, cana kıyım, soykırım, ihtilal, sürgün hikâyesinden başka bir şey olmadığını söyledi.

Başka bir konuşmamızda hükümdar bütün söylediklerini şöyle bir derleyip topladıktan sonra sorduğu sorulara vermiş olduğum yanıtları karşılaştırdı; sonra beni eline alarak yavaşça okşadı ve şunları söyledi (bu sözleri, hele kralın söyleyişini ömrümde unutamayacağım): “Benim minimini dostum Grildrig, yurdunu övmene doğrusu hayran kaldım; şunu açıkça gösterdin ki, yasalarınızı yapan kimseler bu yoldaki yetkilerini bazen ancak bilgisizlik, tembellik ve ahlaksızlıklarıyla elde ediyorlar; yasalarınız da, çıkar ve yetenekleri bunları bozmak, karıştırmak ve bunlardan sıyrılmak olan kimselerce açıklanıyor, yorumlanıyor ve uygulanıyor; ülkenizde esasında pek kötü olmayan, örgütlenmeye benzer bir şeyler görür gibi oluyorum ama, bunların bir kısmının ancak silik bir belirtisi kalmış; ahlak bozuklukları da öteki kısmını lekelemiş, yok etmiş. Bütün söylediklerin, bir görev elde etmek için erdem gerektiğini göstermiyor; hele, yurttaşlarına erdemlerinden ötürü soyluluk verildiğini; rahiplerin, dine bağlılık ve bilgilerine; askerlerin, gördükleri işlere ve yiğitliklerine; yargıçların, doğruluklarına; meclis üyelerinin, yurt sevgilerine, danışmanların da, bilgeliklerine göre yükseldiklerini hiç göremiyorum. Sana gelince (kral devam ediyordu),

hayatının büyük bir kısmını yolculukta geçirdiğin için yur-
dundaki ahlaksızların birçoğundan uzak kalmış olmanı um-
mak isterim. Ama, sözlerinden çıkardıklarına, senden bin
bir zorlukla çekip koparabildiğim yanıtlara bakılırsa, yurt-
taşlarının çoğu, doğanın yeryüzünde sürünmelerine katlan-
dığı o küçük, iğrenç haşerelerin muhakkak ki en zararlıları.”

VII

Yazarın yurt sevgisi. Krala çok faydalı bir öneride bulunuyor; kral kabul etmiyor. Kralın siyaset alanındaki bilgisizliği. Bu ülkede bilginin kusurları ve dar alanı; yasaları; askerlik işleri; devletteki partiler.

Kralla olan bu konuşmaları yazmayıp geçebilirdim; ama doğruluğa beslediğim büyük sevgi buna engel oldu. Öfke ve üzüntülerimi açığa vurmak boş bir şey olacaktı; çünkü bu gibi hallerim her zaman alayla karşılanmıştı. Onun için soylu ve sevgili yurdumun uğradığı bu hakaretlere katlanmak zorunda kaldım, sesimi çıkarmadım. Krala böyle bir fırsat vermiş olmaktan, herhangi bir okuyucumun olacağı kadar, ben de yürekten üzgünüm. Ama ne yaparsınız ki, kral her şeyi öğrenmek, araştırmak merakındaydı; bu merakını elimden geldiği kadar gidermeye çalışmamak da, ne nezaketime, ne kendisine duyduğum minnet hissine yakışırdı. Yalnız lehime olmak üzere şunu söyleyeyim ki, soruların birçoğuna yanıt vermemek için kaçamak yollar buldum ve her noktayı tam doğruya uymayacak derecede uygun göstermeye çalıştım; çünkü Halikarnassoslu Dionysios'un her tarihçiye haklı olarak öğütlediği o övülmeye değer yurt taraflığını ben de doğ-

nu bulur, her fırsatta yurdumun tarafını tutardım. Yurdumun, o anamın çirkin yönlerini saklayarak erdem ve güzelliklerini parlak ışık altında gösterecektim; o yüce kralla konuşurken bütün gayretlerimi, içten olarak, bu yolda sarfettim; yazık ki başaramadım.

Ama bütün dünyaya kapalı bir ülkede yaşayan, bundan ötürü de başka ulusların yaşama tarzları ve töreleri hakkında hiçbir bilgisi olmayan bir kralın fikirlerini hoş görmeliyiz. Böyle bir bilgi eksikliği İngiltere'nin ve Avrupa'nın daha yetişkin uluslarının uzak olduğu o dar fikirliliğe, önyargılara yol açar. Dünyanın ıssız bir bucağında yaşayan bir kralın, erdem ve düşkünlük üzerindeki fikirlerini bütün insanlığın ölçüsü olarak kabul etmeyi istemek de gerçekten insafsızlık olur.

Bu sözlerimin doğruluğunu ve dar bir çerçeve içinde kalmış bir eğitimin kötü etkilerini göstermek için bir şeyden söz etmek istiyorum; buna belki de inanmayacaksınız. Hükümdarın daha fazla gözüne girmek için bundan üç-dört yüz yıl önce bir toz icat edildiğini ve böyle bir toz yığınının üzerine en ufak bir kıvılcım sıçrasa tüm yığını –bir dağ kadar bile olsa– bir anda ateşleyip gök gürlemesinden daha büyük bir gürültü ve sarsıntıyla havaya uçuracağını söyledim. Pirinç ya da demir bir tüpün içine, büyüklüğüne uygun bir miktar bu tozdan konunca, demir ya da kurşun bir mermiyi öyle şiddet ve hızla sürüklerdi ki, bunun kuvvetine hiçbir şey dayanamazdı. Böyle atılan mermiler saf saf orduları birden yok eder; en sağlam duvarları çökertip yıkar, binlerce kişiyle dolu gemileri denizin dibine gönderebilirdi. Hele böyle mermilerden birkaçı zincirle bağlanacak olursa, gemilerin bütün direk ve armalarını kesebilir; yüzlerce kişiyi ortadan biçer; yolunda bulunan her şeyi kül ederdi. İçi oyuk demirden büyük yuvarlakları bu tozla doldurup, kuşattığımız herhangi bir kente araçlarla atınca, bunlar, kaldırım ve yolları söker; evleri yerle bir eder; patlayıp da parçaları çevreye dağılırsa, yakınlarında bulunan kimselerin beyinlerini paramparça eder-

di. Bu tozu yapmak için ne gibi maddeler gerektiğini biliyordum; bunlar hem ucuz, hem her yerde bulunabilirdi; maddelerin birbirine nasıl karıştırıldıklarını da öğrenmiştim. Kral hazretlerinin işçilerine, bu ülke ölçülerine göre nasıl tüp yapabileceklerini gösterebilirdim; en büyüklerinin yüz kademden uzun olmaları gereksizdi. Bu tüplerin yirmi otuzuna uygun miktarda toz doldurulur, her birine de bir mermi konursa kral hazretleri, ülkelerindeki en kuvvetli kentin duvarlarını birkaç saat içinde yıkabilir; başkenti, mutlak emirlerini dinlememeye kalkışacak olursa, yok edebilirdi. Beni her zaman koruduğundan ve lütuflarını hiç esirgemediğinden bu davranışlarının ufak bir karşılığı olmak üzere bu hizmetimi kabul etmesini kral hazretlerinden rica ettim.

O korkunç araçların tanımı ve önerim kralı dehşete düşürdü. Benim gibi âciz ve yerlerde sürünen bir böceğin (bunlar kendi deyimleridir) insanlığa bu kadar aykırı fikirler beslediğine ve bu araçların olağan etkileri olarak tanımladığım kan ve perişanlık sahneleri karşısında nasıl olup da hiç sarsılmadan, sıradan şeylerden söz eder gibi konuştuğuma şaşıtığını söyledi; bu araçları ilk ortaya çıkaran da herhalde insanlığa düşman, kötü bir ruhtu. Kendisi, sanat ve doğada yeni buluşlardan olduğu kadar pek az şeyden zevk aldığı halde böyle bir gizi öğrenmektense ülkesinin yarısını kaybetmeye razı olacağını ekleyerek hayatıma bir değer veriyorsam, böyle bir şeyden bir daha söz etmememi emretti.

Dar fikirli ve kısa görüşlü olmanın şu garip belirtisine bakın: Kendisine saygı ve değer kazandıran her niteliğe sahip bir kral; büyük yetenekleri, bilgeliği ve derin bilgisi olan, devlet yönetimi işlerinde fevkalade güçlü, bütün uyruklarının hemen hemen taptığı bir hükümdar; Avrupa'da bizim bir türlü akıl erdiremediğimiz titiz ve gereksiz bir çekingenlikle eline verilen bir fırsatı, onu bütün ulusunun can, mal ve özgürlüğünün mutlak hâkimi kılacak bir fırsatı tepiyor! Bunları, bu yüce hükümdarın erdemlerini küçültmek için söylemi-

yorum; ama kişiliği, bu tutumundan ötürü, İngiliz okuyucuların gözünde değerinden bir hayli kaybedecektir sanıyorum. Bu adamların kusurları bilgisizliklerinden ileri geliyor; daha devlet yönetimini, Avrupa'daki daha ince zekâların başardığı gibi, bilim haline getirememişler! Hiç unutmam, bir gün kralla konuşurken bizde devlet yönetimi sanatı üzerinde yazılmış binlerce kitap olduğunu söyledim. Amacım büsbütün başka olmakla beraber, bu sözlerim kralda anlayışımızın pek kıt olduğu izlenimini bıraktı. Kral hazretleri, bir hükümdar ya da bakanın gizli kapaklı işler görmesini, fazla incelikler göstermesini, dolaplar çevirmesini nefretle karşılıyor, aşağılık sayıyordu. Ortada düşman ya da rakip bir ulus yokken, devlet gizi demekle ne anlatmak istediğimi anlayamıyordu. Devlet yönetimi bilgisini akıl ve sağduyu, adalet ve yumuşaklık, hukuk ve cinayet davalarının süratle görülmesi esaslarına ve sözü edilmeye değmez birtakım belli konulara dayayarak çok dar bir çerçeveye sokuyordu. Ona göre, önce *bir* buğday başağı ya da *bir* ot yaprağı biten bir yerde, *iki* buğday başağı ya da *iki* ot yaprağı yetiştirebilen bir kimse yurduna politikacılar soyunun topundan daha özlü bir hizmet göreceği gibi, insanlıkça da daha değerli sayılırdı.

Bu ülke halkının bilgileri çok eksik; sadece ahlak, tarih, şiir ve matematikten oluşuyor; bunlarda da herkesten üstün olduklarını kabul etmek gerek. Ama matematik yalnız hayatta faydalı olacak şeylere, tarım işlerinin gelişmesine ve mekanik sanatlarına uygulanıyor. Bu nedenle bizim ülkede pek değerli sayılacağını sanmıyorum. Bu adamların kafasına ide, nitelik, ayırma, aşkınlık hakkında en ufak bir fikir bile sokamadım. Yasa metinlerindeki kelimeler, alfabelerindeki yirmi iki harfin sayısını aşmamak zorundadır, hatta yirmi iki kelimeli bulan metinlere bile rastlanmıyor. Yasalar çok sade ve basit bir dille yazılmıştır ve bura halkının bunları başka türlü yorumlayacak kadar ince zekâları yok. Zaten herhangi bir yasayı açıklama yollarına sapmak ölümle cezalan-

dırılan bir suçtur. Hukuk davalarında karar verilirken ya da cinayet davaları görülürken, o kadar az geçmişten örnek gösteriyorlar ki, bu davalarda yüksek ustalık göstermekle hiç kimse övünemez.

Çinliler gibi bunlar da baskı sanatını çok eski zamanlardan beri biliyorlar; ama kütüphaneleri o kadar büyük değil. En geniş kralın kütüphanesidir; burada bin iki yüz kadem uzunluğunda bir galeriye yerleştirilmiş bin kadar eser var. Bu kütüphaneden istediğim her kitabı alıp okumama müsaade edilmişti. Kraliçenin marangozu, Glumdalclitch'in odalarının birinde kendiliğinden ayakta duran bir merdiven şeklinde, yüksekliği yirmi beş kadem olan bir araç yapmıştı; basamaklar elli kadem uzunluğundaydı. Bu, oraya buraya götürülebilir, çift kanatlı bir merdivendi ve oda duvarlarının birinin on kadem ötesine konur, okumak istediğim kitap da duvara dayatılırdı. Ben önce en yüksek basamağa çıkar ve kitaba doğru dönerek sayfanın başından okumaya koyulurdum; satırların uzunluğuna göre, sağa sola sekiz on adım yürür; gözlerimin seçemeyeceği yere gelince bir basamak iner, böylece aşağıya kadar gelirdim. Sonra yine yukarı çıkar, öteki sayfayı da aynı şekilde okurdum. Sayfalar mukavva gibi kalın ve katı olduğundan, en büyüklerinin uzunluğu da on sekiz-yirmi kademi aşmadığından, her yaprağı iki elimle tutar, kolayca çevirirdim.

Üslupları açık, kuvvetli ve akıcı, ama süslü değil; gereksiz kelimeleri sıralamaktan, değişik deyimler kullanmaktan kaçınıyorlar. Özellikle tarih ve ahlak konuları üzerinde yazılmış birçok kitaplarını okuyup inceledim. Bunlar arasında, hep Glumdalclitch'in yatak odasında duran eski, küçük bir kitap beni bir hayli eğlendirdi. Bu, Glumdalclitch'in ahlak ve dine bağlılık üzerinde yazılar yazan, ağırbaşlı, yaşlıca öğretmeninin kitabıydı ve insan soyunun güçsüzlüğünü gösteriyordu; ama kadınlarla aşağı tabakadan olanlardan başka kimsenin değer vermediği bir eserdi. Bununla beraber, bu ül-

ke yazarlarından birinin, böyle bir konu üzerinde neler söyleyebileceğini merak etmiştim. Yazar Avrupa ahlakçılarının ele aldıkları o gündelik konular üzerinde duruyor; insanın, özü bakımından, ne kadar küçük, ne kadar önemsiz, ne kadar zavallı bir yaratık olduğunu gösteriyor; havanın şiddeti, yabanıl hayvanların öfkesi karşısında kendini korumaktan âciz olduğunu söylüyor; çeşitli hayvanlardan, kuvvet, hız, uyanıklık ve çalışkanlık bakımından ne kadar aşağı olduğunu belirtiyordu. Şunları ekliyordu: Doğa, dünyanın artık çürümekte olduğunu bu son çağlarda bozulmaya başlamış ve eski çağlardakilerle karşılaştırılacak olursa, yapıları yarı kalmış ufacık yaratıklardan başka bir şey meydana koyamaz olmuştu. İnsan soyunun, başlangıçta daha iri olduğunu kabul etmek akla uygun olacağı gibi; tarih, ağızdan ağıza yayılagelen bilgi ve ülkenin orasını burasını kazarken rastlantı sonucu bulunan, bugünkü küçülmüş insan soyunun boyunu kat kat aşan büyük kemik ve kafatasları da eski zamanlarda devler bulunduğunu göstermekteydi. Doğa yasalarına göre de muhakkak daha iri, daha sağlam olmamız ve böylece, damdan düşen bir kiremit, bir çocuğun attığı taş, sularına kapıldığımız ufacık bir dere gibi önemsiz olaylar sonunda yok olup gitmememiz gerekiyordu. Yazar böyle fikirler yürüterek, hayata faydalı olacak birçok ahlak dersi veriyordu; bunları tekrar etmeyi gereksiz buluyorum. Ben, doğayla olan kavgalarımızdan ahlak dersleri, daha doğrusu hoşnutsuzluk ve şikâyet konuları çıkarmak sanatının ne kadar yaygın olduğunu düşünmekten kendimi alamadım. Daha kapsamlı bir incelemeyle bizim de, bura halkının da, bu kavgaların esassız şeyler olduğunu göreceğimize eminim.

Bu ülkenin askerlik işlerine gelince, halk, kralın yüz yetmiş altı bin piyadesiyle otuz iki bin süvarisi olan ordusuyla övünmektedir: Bilmem, birkaç kentteki esnaf ve köylerdeki çiftçilerden oluşan bir topluluğa, yalnız soyluların ve yüksek tabakadan kimselerin emrinde bulunan, hiç ödül ve aylık al-

mayan bir birliğe ordu denebilir mi? Talimlerini gördüm, mükemmeldi; yüksek disiplin gösteriyorlardı, ama bunları övecek değilim: Her çiftçi, efendisinin; her kentli de, Venedik'te olduğu gibi, gizli oyla seçtiği başların emrinde olduk-tan sonra zaten başka türlü olamazdı.

Lorbrulgrud birliklerinin, kente çok yakın, yirmi mil ka-relik bir alanda, talim etmek üzere saflandıklarını sık sık gör-müştüm. Bu birlikler yirmi beş bin piyadeyle altı bin süvari-den fazla değildi; ama kapladıkları alanın genişliğinden, tam sayılarını çıkarmama olanak yoktu; iri bir ata binmiş olan bir süvari yüz kadem kadar yüksekti. Bütün süvarilerin, bir komut ile, hep birden kılıçlarını çekip havada salladıklarını görmekten daha görkemli, daha hayret verici, daha olağa-nüstü bir şey tasavvur edilemez; göğün her yönünden sanki hep birden binlerce şimşek çakıyordu.

Ülkelerine hiçbir yerden geçilemeyen bir hükümdarın nasıl olup da ordu kurmayı, daha doğrusu halkına askeri di-siplin öğretmeyi akıl ettiğini merak ettim. Tarihlerini okuya-rak, ötekine berikine sorarak, çok geçmeden bu bakımdan bilgi edindim. Birçok kuşak boyunca bura halkı da bütün in-sanoğullarının uğradığı hastalığa tutulmuş: Soylular, iktidar; halk, özgürlük; kral da mutlak egemenlik elde etmek için uğ-raşmış. Ülke yasaları bu isteklere akla uygun bir ölçü vere-bilmişse de, yasa dışına çıkanlar bulunmuş, birkaç iç savaş olmuş. Şimdiki kralın dedesi, bu savaşlara genel bir anlaş-mayla son vermiş; herkesin isteğiyle kurulmuş olan bu halk ordusu da, o zamandan beri hizmete hazır bir halde bulun-durulmuş.

VIII

Kralla kraliçe, sınır boyuna geziye çıkıyorlar; yazar da beraber gidiyor; bu ülkeden ayrılışını bütün ayrıntılarıyla anlatıyor; İngiltere'ye dönüyor.

İçimde her zaman kuvvetli bir his vardı: Bir gün gelecek, özgürlüğüme kavuşacaktım, ama bunun nasıl olacağını tahmin edemediğim gibi, başarı umudu olabilecek bir plan da düşünmemiştim. Binmiş olduğum gemi bu ülke sahilleri yakınlarına düşmüş olan ilk gemiydi ve kral, başka bir gemi görülecek olursa sahile çıkarılmasını, tayfaları ve yolcularıyla beraber bir arabaya konarak Lorbrulgrad'a getirilmesini kesinlikle emreylemişti. İsteddiği şey, bana kendi boyumda bir kadın bulmak, böylece soyumun üremesini sağlamaktı; ben- se, geride, kanaryalar gibi kafeslere konacak ya da bir süre sonra bu ülke soylularına antika şeyler olarak satılacak bir kuşak bırakmak alçaklığını işlemektense ölmeye çoktan razıydım. Doğrusu burada bana çok iyi davranıyorlardı, yüce bir kralla kraliçenin gözdesiydim, bütün saray benden pek hoşlanıyordu; ama insanlık onuruna hiç yakışmayacak bir durumdaydım, arkamda bıraktığım çoluk çocuğum bir an hatırımdan çıkmıyordu; kendileriyle eşit koşullar altında konuşabileceğim kimseler arasında bulunmak; bir kurbağa ya

da köpek yavrusu gibi ezilip ölmek korkusu olmadan sokaklarda, kırlarda dolaşmak istiyordum. Kurtuluşum umduğumdan çok daha önce ve olağanüstü bir tarzda oldu; bunu, bütün ayrıntılarıyla, olduğu gibi anlatacağım.

İki yıldır bu ülkedeydim; üçüncü yılın başlarında, kralla kraliçe güney sahillerine doğru bir geziye çıktılar; Glumdalclitch'le ben de yanlarındaydık. Her zaman olduğu gibi beni yine, yukarıda anlatmış olduğum, on iki kadem genişliğinde rahat bir oda olan gezi kutumda taşıyorlardı. Ara sıra bir atının kutumu önüne koyarak taşımasını da istediğimden, sarsıntılardan fazla rahatsız olmamak için odamın tavanının dört köşesine ipekten ipler koydurmuş, bunlara da bir branda bağlatmışım; yolda sık sık bu brandanın içinde uyurdum. Tavanda, brandamın tam ortasının üstünde, sıcaklarda uyurken hava girsin diye, bir kadem karelik bir delik açtırmışım. Yivler üzerine geçirilmiş bir tahta kapağı ileri geri götürerek bu deliği istediğim gibi açar, kapardım.

Yolculuğumuzun sonuna gelince kral hazretleri, sahilten on sekiz mil içeride, Flanfasnic kentindeki köşkünde birkaç gün kalmayı uygun buldu. Glumdalclitch'le ben çok yorulmuştuk; ben biraz da soğuk almışım. Glumdalclitch ise o kadar rahatsızdı ki, odasından dışarı çıkamadı. Bir fırsat düşerse biricik kurtuluş yolum olacak denizi görmeye can atıyordum. Olduğumdan daha hasta görünerek biraz deniz havası almama müsaade etmesini Glumdalclitch'ten rica ettim; beni birkaç kere emanet ettikleri çok sevdiğim bir saray oğlanıyla gidecektim. Glumdalclitch'in ne büyük bir isteksizlikle razı olduğunu; oğlana bana dikkat etmesi için verdiği emirleri ve başıma gelecek şey içine doğmuş gibi hüngür hüngür ağlamasını hiçbir zaman unutamayacağım. Oğlan kutuyu aldı ve sahildeki kayalıklara doğru, köşkten yürüyüşle yarım saat ötede bir yere götürdü. Kutumu yere bırakmasını emrettim ve pencerelerimden birini kaldırarak denize doğru büyük bir istek ve üzüntüyle baktım. Kendimi iyi his-

setmiyordum. Brandamda biraz uyumak istediğimi söyledim: Uyku belki iyi gelirdi. Yattım; oğlan da soğuk girmesin diye penceremi sımsıkı kapadı; biraz sonra uyumuşum. Oğlanın bana bir şey olmayacağını düşünerek kayalıklar arasına gidip kuş yumurtası aradığını sanıyorum: Onun yumurta aradığını ve kaya yarıkları arasında bir iki tane bularak aldığını önce penceremden görmüştüm. Her neyse, odamın rahat rahat taşınması için tepesine bağlanmış olan halkanın çekilmesiyle birdenbire uyandım. Kutumun bir hayli yükseldiğini, sonra da büyük bir hızla ileri doğru hareket ettiğini hissettim. İlk sarsıntıyla az kaldı brandamdan yere yuvarlanacaktım, ama sonra hareketimiz rahatladı. Avazım çıktığı kadar haykırdım, fayda etmedi; pencerelerime doğru baktım, gök ve bulutlardan başka bir şey görünmüyordu. Tam başımın üstünde kanat çırpmasına benzer bir gürültü işittim; başıma gelen felaketi anlamıştım: Bir kartal, gagasıyla halkadan yakalamıştı; maksadı, kaplumbağalara yaptığı gibi, kutumu kayaların üzerine atmak, sonra da beni alarak yemekti. Bu hayvanların seziş ve koku alma yetenekleri öyle yüksektir ki, avlarını –hatta iki parmak kalınlığında tahtalar altında bulunan benden daha iyi gizlenmiş olsalar bile– çok uzaklardan kolayca bulabilirler.

Bir süre sonra, kanat ses ve çırpmalarının hızla arttığını, kutumun da, rüzgârlı günlerde yol işaret levhalarının olduğu gibi, aşağı yukarı sallandığını fark ettim. Kartala (halkayı gagasında tutan kuşun kartal olduğundan emindim) birkaç kere vurulduğunu işittim ve sonra birdenbire yere doğru diki ne düştüğünü hissettim; bu bir dakikadan fazla sürdü; öyle hızlı iniyordum ki az kalsın soluğum kesilecekti. Düşüşüm, kulaklarıma Niyagara Şelalesi'nden daha gürültülü gelen korkunç bir sesle durdu; bir dakika kadar karanlık oldu; sonra, kutum yukarı çıkmaya başlayarak pencerelerimin üst kısmından aydınlık gelinceye kadar yükseldi. Denize düştüğümü anlamıştım. Kutum, benim, eşyaların, üst ve alt köşe-

lerindeki geniş sac levhaların ağırlığıyla, beş kadem kadar sulara gömülmüş olduğu halde yüzüyordu. O zaman olduğu gibi, şimdi de sandığıma göre, kutumu kapıp kaçan kartalı, avını paylaşmak için iki üç kartal kovalamış, o da kendini bunlara karşı savunurken beni bırakıvermişti. Kutumun dibine kaplanmış olan sac levhalar (en sağlamları da bunlardı) düşerken dengeyi bozulmamasına yardım etmiş; kutumun, suya çarpınca parça parça olmasını önlemişti. Odamın ek yerleri çok iyi çakılmıştı; kapım da menteşeler çevresinde dönmeyip, kasalı pencereler gibi indirilip kaldırılıyordu. Odam böylece öyle sıkı bir surette kapanmıştı ki, içeriye pek az su sızıyordu. Büyük zorluklarla brandamdan indim; ama önce, içeri hava girmesi için çatıda açılmış olan pencerenin kapağını çekerek açmıştım: Çünkü havasızlıktan boğulacak dereceye gelmiştim.

Bir saat içinde kendisinden bu kadar uzaklara düştüğüm sevgili Glumdalclitch'in yanında bulunmayı ne kadar istiyordum! Doğrusu, bu felaket anında bile zavallı dadıcığının beni kaybetmiş olmakla ne büyük acılar çekeceğini, kraliçenin öfkesini, kızcağızın bütün geleceğinin mahvolduğunu düşünüyor, ona acımdan kendimi alamıyordum. Benim, bu durumda uğradığım zorluklar ve geçirdiğim tehlikelerle karşılaşmış herhalde pek az gezgin vardır; her an kutumun parça parça olacağından, ilk çıkan şiddetli bir rüzgâr ya da yükselen bir dalga ile devrileceğinden korkuyordum. Pencere camlarından birinin kırılması, ölüm demekti; bereket versin pencerelerimi, yolculukta olabilecek kazaları önlemek için dış taraflarına konmuş sağlam tel kafesler koruyordu. Birçok çatlaktan su sızmaya başlamıştı bile; ama bu yarıklar büyük olmadığından elimden geldiği kadar tıkamaya çalışıyordum. Odamın damını kaldıramadım; yoksa onu muhakkak açar, üstüne çıkarak bu delikte tıklı kalıp ölmektense, birkaç saat daha fazla yaşardım; bununla beraber bu tehlikeleri atlarmayı bir iki gün başarsan bile, sonunda açlık ve soğuktan öl-

mekten başka ne umabilirdim? Her geçen dakikanın ömrümün son anı olacağını düşünerek, hatta böyle olmasını dileyerek, dört saat bu durumda kaldım.

Okuyucularıma önce de söylemiştim: Odamın penceresi olmayan duvarının dış yanına iki sağlam halka takmışlardı; beni at üstünde taşıyan hizmetçi bunlara bir kayış geçirir, kayışı da beline bağlardı. Ben böyle umutsuz bir durumdayken, halkaların bulunduğu yandan gıcırtıya benzer bir ses duydum ya da duyar gibi oldum ve biraz sonra kutumun çekildiğini ya da yedeğe alındığını sandım; çünkü ara sıra bir sarsıntı oluyor, sular pencerelerimin tepesine kadar çıkıyor; beni hemen hemen karanlık içinde bırakıyordu. Nasıl olacağını pek kestiremediğim halde içimde kurtuluş umudu belirmeye başladı. Yere bağlı olan iskemlelerimden birini söktüm ve büyük zorluklarla, biraz önce açmış olduğum tavan penceresinin altına çaktım, üzerine çıktım. Ağzımı olabildiğince deliğe yaklaştırarak avazım çıktığı kadar ve bildiğim her dille, “İmdat” diye bağırdım; sonra, mendilimi, genellikle yanımda taşıdığım sopaya bağlayarak delikten dışarı çıkardım, salladım; böylece yakınlarda bir sandal ya da gemi varsa, denizciler kutunun içinde zavallı bir insanın kapalı olduğunu belki anarlardı.

Yaptıklarımın bir faydası olmadı; ama odamın su üzerinde ilerlediğinden artık kuşkuym kalmamıştı. Biraz sonra kutumun halkaların bulunduğu penceresi olmayan yanı sert bir şeye çarptı; kaya olmasından korktum; şiddetli bir sarsıntı olmuştu; kulağıma, üstteki haklaya bir halat geçiriliyormuş gibi bir ses geldi; sonra üç kadem kadar yukarı çekildiğimi hissettim. Bunun üzerine yine mendilimi delikten çıkardım ve sesim kısılıncaya kadar haykırdım. Yanıt olarak, biri üç kere bağırdı; o kadar sevindim ki bunu ancak böyle bir sevinç duymuş olanlar anlayabilirler. Damda birinin gezdiğini ve delikten, İngilizce olarak, yüksek sesle, “Aşağıda kimse varsa yanıt versin!” dediğini duydum. “Bahtsızlığı yüzün-

den, hiçbir insanın uğramadığı felaketlere sürüklenmiş bir İngiliz var!” diye yanıt verdim ve beni bu zindandan kurtarması için yalvarıp yakardım. Hiçbir şeyden korkmamamı, kutumun gemilerine bağlı olduğunu ve marangozlarının, çıkabilmem için hemen tavanda bir delik açacağını söyledi. Yanıt olarak, buna gerek olmadığını, çok vakit alacağını, tayfalardan birinin parmağını halkaya geçirerek kutumu denizden gemiye çıkarıp, oradan da kaptanın kamarasına götürmesinin yeteceğini söyledim. Böyle saçma sapan konuştuğumu işitenlerden bazıları deli olduğumu sanmışlar, bazıları da gülmüşlerdi; çünkü artık kendi boyumda, kendi kuvvetimde insanlar arasında olduğum aklıma bile gelmemişti. Marangoz, birkaç dakika içinde, dört kadem karelik bir delik açtı, aşağıya bir merdiven indirdi; ben de bu merdivenle çok bitkin bir halde gemiye çıktım.

Gemidekiler hayretler içindeydiler; bir sürü soru sordular, ama yanıt verecek halde değildim. Ben de karşımda bu kadar cüce görmekle şaşkına dönmüştüm; gözlerim, gerilerde bırakmış olduğum o koca şeylere alışmış olduğundan bütün gemicileri cüce sanmıştım. Çok iyi ve değerli bir adam olan kaptan, Shropshireli Thomas Wilcocks, ayakta duramayacak bir halde olduğumu görünce beni kamarasına götürdü, kendime gelmem için nane ruhu vererek kendi yatağına yatırdı, biraz dinlenmemi öğütledi; buna gerçekten gereksinimim vardı. Uyumadan önce kaptana, kutumda kaybolmaması gereken birkaç değerli eşyam, güzel bir branda ile bir portatif karyola, iki iskemle, bir masa ve dolabım bulunduğunu; odamın bütün duvarlarının ipek ve pamukla kaplanmış olduğunu söyleyerek, tayfalardan birine emredip kutumu kamarasına getirtmesini rica ettim; kutumu, önünde açacağımı, bütün eşyalarımı göstereceğimi de ekledim. Bu saçmaları işiten kaptan sayıkladığımı sandı; ama (herhalde beni yatıştırmak için olacak) isteğimi yerine getireceğini söyleyerek güverteye çıktı ve adamlarından birkaçını odama

gönderdi. (Sonradan öğrendiğime göre) tayfalar bütün eşyalarını çıkartmışlar, duvarlardaki pamuklu kaplamaları sökmüşlerdi; ama iskemleler, dolap ve karyolamın yere çakılı olduklarını bilmediklerinden, bunları zorlayarak çıkarmışlar, zedelemişlerdi; gemide kullanmak üzere birkaç tahta parçası da sökmüşlerdi. Böylece akıl ettikleri her şeyi aldıktan sonra odamın iskeletini suya bırakmışlar, o da, dibinde ve yanlarında açılmış olan yarıklardan ötürü, denizin dibini boylamıştı. Tayfaların böyle her şeyi kırıp döktüklerini görmediğime gerçekten memnun olmuştum; böyle bir görünüm, unutmak istediğim birçok olayı canlandıracak ve eminim beni fazlasıyla üzecekti.

Birkaç saat uyudum; ama bıraktığım ülke, geçirdiğim tehlikeler hep rüyama girmiş, beni rahatsız etmişti. Her neyse, uyandığım zaman epey kendime gelmiştim. Saat, akşam sekizdi; uzun zaman bir şey yememiş olduğumu düşünen kaptan, hemen akşam yemeğinin getirilmesini emretti. Artık öyle çılgın çılgın bakmadığımı, saçma sapan konuşmadığımı görünce epey ikramda bulundu. Yalnız kaldığımız zaman kendisine gezilerimi anlatmamı, nasıl olup da o koca tahta sandık içinde, başıboş olarak denizlere bırakıldığımı öğrenmek istedi. Kaptan, öğleyin saat on ikide dürbünle çevreye bakarken uzaklarda kutumu görmüş ve bir yelkenli sanmış; gemisinde peksimeti azaldığı için, rotasının pek dışında olmayan kutuma yanaşıp peksimet satın almayı düşünmüş. Biraz yaklaşıncaya yanıldığını anlamış ve gördüğü şeyin ne olduğunu öğrenmek için bir sandal göndermiş; adamları korku içinde geri gelmişler ve yüzen bir ev gördüklerini söylemiş, yemin etmişler. Kaptan budalalıklarına gülmüş; tayfalarına, yanlarına sağlam bir halat almalarını emrederek, kendisi de sandala binmiş; hava durgun olduğundan çevremde birkaç kere dolaşmış; pencelerimi, onları koruyan tel kafesleri ve kutumun, ışık için hiçbir delik açılmamış, baştan başa tahtadan olan yanındaki iki halkayı görmüş. Tayfalarına sandalı

yanıştırma larını ve halatı halkalara geçirerek sandığımı (odama, sandık diyordu) yedeğe alıp gemiye doğru çekmelerini emretmiş. Geminin yanına gelince, tepedeki halkaya başka bir halat bağlamalarını, sandığı makaralarla yukarı çekmelerini söylemiş; ama bütün tayfalar elbirliği ettiği halde, sandığımı iki üç kademden yukarıya kaldıramamışlar. Kaptan, delikten ucuna mendil bağlı bir sopa çıktığını görünce, zavallı bir adamın içeride kapalı kalmış olduğu sonucuna vardıklarını sözlerine ekledi. Kaptana, beni ilk gördüğü zaman, kendisinin ya da tayfalarının havada çok büyük kuşlar görüp görmediklerini sordum. Bunu ben uyurken tayfalarıyla görüştüğünü; bir tanesinin, kuzeye doğru uçan üç kartal gördüğünü, ama bunların alelade kartallardan daha büyük olduklarını sanmadığını (tayfa, kuşlar çok yükseklerde uçtuklarından herhalde boylarının farkına varamamıştı); bu soruyu niçin sorduğumu anlayamadığını söyledi. Bunun üzerine kaptana, hesabına göre, karadan ne kadar uzakta bulunduğumuzu sordum. Saptayabildiğine göre, en aşağı yüz fersah uzakta olduğumuzu söyledi; hesaplarında yarı yarıya yanıldığını; çünkü bıraktığım ülkeden ayrılmamla denize düşmem arasında iki saatten fazla bir zaman geçmediğini anlattım. Kaptan yine aklımdan zorum olduğunu sandığını hissettirdi ve bana ayırttığı bir kamarada biraz daha dinlenmemi öğütledi. Vermiş olduğu yemekler sayesinde ve yanında bulunmakla kendime geldiğimi, aklımın tamamıyla yerinde olduğunu söyledim. Bunun üzerine ciddi bir hal aldı ve açıkça konuşmak istediğini belirterek, büyük bir cinayet işlediğim bilinciyle mi aklımı kaybettiğimi ve başka ülkelerde büyük suçluları, su alan gemilere koyup hiçbir yiyecek vermeden denize saldıkları gibi, beni de mi bir hükümdarın emriyle bu sandığın içine koyduklarını sordu. Böyle kötü bir adamı gemisine almaktan memnun olmamakla beraber beni ilk uğrayacağı limana sağ salım bırakacağına söz verdi. Önce tayfalarına, sonra da kendisine odam ya da sandığım

hakkında söylediğim saçma sapan sözlerle yemekteki hiç doğal olmayan hal ve hareketlerimin, bu yoldaki kuşkularını artırdığını da ekledi.

Bunun üzerine kaptana başımdan geçenleri sabredip dinlemesini rica ederek, İngiltere'den ayrıldığım günden beni bulduğu ana kadar olup bitenleri olduğu gibi hep anlattım. (Gerçek, akıllı kimseleri daima etkiler.) Kuvvetli bir sağduyusu ve biraz bilgisi olan bu iyi yürekli, değerli adam, içtenliğime ve doğruluğuma hemen inandı. Ben de sözlerimi ispat etmek için kaptana dolabımı getirtmesini rica ettim (tayfaların odamı nasıl söktüklerini önce söylemişti); anahtarı cebimdeydi; dolabı önünde açtım ve çok garip bir surette kurtulmuş olduğum ülkede topladığım garip şeyleri gösterdim. Bunların içinde kralın sakal kıllarıyla yaptığım tarak; yine aynı kıllardan, ama sırtı kraliçe hazretlerinin bir tırnak kırpıntısı olan başka bir tarak; boyları bir kademden yarım yarıdaya kadar olan iğneler; çivi gibi dört eşekarısı iğnesi; kraliçe hazretlerinin birkaç tel saçı ve bir gün serçeparmağından çıkararak tasma gibi boynuma geçirmek lütfunda bulunduğu altın bir yüzük vardı. Bana gösterdiği nezakete bir karşılık olmak üzere bu yüzüğü kabul etmesini rica ettim; reddetti. Sonra, maiyet bayanlarından birinin ayağından elimle kestiğim bir nasırı gösterdim; ferikelməsi kadar büyüktü; o kadar katıydı ki bunu, İngiltere'ye dönünce oydu; fincan yaptım, gümüşten bir zarf içine koydum. Son olarak, o zaman giydiğim, fare derisinden yapılmış pantolonumu da görmesini rica ettim.

Kaptana bir hizmetçinin dişinden başka bir şey kabul ettiremedim. Bunu, merakla incelediğini görmüş, beğendiğini anlamıştım. Teşekkürlerle aldı. Bu, teşekkürle degecek bir şey değildi; bir gün Glumdalclitch'in hizmetçilerinden birinin dişi ağrımış, beceriksiz bir cerrah sapasağlam olan bu dişi yanlışlıkla çekivermişti. Ben de onu temizlemiş, dolabıma koymuştum. Bir kadem kadar boyu, dört parmak da eni vardı.

Kaptan başıma gelenleri böyle sade ve doğru olarak anlatışından çok memnun kalmıştı. Bunları İngiltere'ye döndüğüm zaman yazıp yayımlayarak herkesin faydalanmasını sağlayacağımı umduğunu söyledi. Yanıt olarak, piyasada sürü sürü gezi kitapları bulunduğunu, olağanüstü olmayan hiçbir şeyin artık sürümü olmayacağını, bu çeşit kitap yazarların da gerçekten ziyade kendi çıkar ve kuruntularına uyduklarını, bilgisiz okuyucuları eğlendirmek istediklerini söyledim. Benim hikâyemde sıradan olaylardan başka bir şey olmadığı gibi, birçok yazarın eserlerinde görülen garip bitki, ağaç, kuş ve başka hayvanların, yabanıl insanların törelerinin ya da taptıkları şeylerin süslü süslü tanımları da yoktu. Bununla beraber iyi niyetlerinden ötürü kendisine teşekkür ettim ve bu sorunu düşüneceğimi söyledim.

Kaptan niçin çok yüksek sesle konuştuğumu anlayamadığını söyleyerek, bulunduğum ülkedeki kral ve kraliçenin ağır mı işittiklerini sordu. İki yıldan fazla böyle konuşmaya alıştığımı, kendisi ve tayfaları konuştukları zaman ben de hayret ettiğimi; sesleri adeta bir fısıltı gibi gelmekle beraber, kendilerini adamakıllı işittiğimi söyledim. Ayrıldığım ülkede, masa üzerinde ya da bir kimsenin avcunda olmadığım zamanlar birisiyle konuşurken bunun adeta sokakta bulunan biriyle bir çan kulesinin tepesinden bakan başka birinin konuşmaları gibi bir şey olduğunu anlattım. Bundan başka, gemiye ilk geldiğim zaman başka bir şeyin de dikkatimi çektiğini söyledim; tayfalar çevremi alınca bunları, benzerine rastlamadığım ufak, iğrenç yaratıklar sanmıştım. Çünkü Brobdingnag hükümdarının ülkesindeyken gözlerim koca koca şeylere öyle alışmıştı ki, kendimi bunlarla ölçmem, ne kadar bayağı olduğumu göstereceğinden aynaya bakamaz olmuştum. Kaptan, yemekteyken her şeye hayretle baktığımı, gülmekten bir türlü kendimi alamadığımı fark ettiğini; bunu aklımın bozuk olmasından başka neye vereceğini bilemediğini söyledi. Yanıtım şu oldu: Hakkı vardı ama, tabaklarının birer metelik büyüklüğünde olduğunu; bardaklarının birer fındık kabuğu gi-

bi göründüğünü; verdiği domuz budu parçalarının da bir lokma bile tutmadığını görmekle kendimi gülmekten nasıl alabilirdim? (Devamla, bütün eşyalarını ve yiyeceklerini aynı şekilde tanımladım.) Kraliçe, hizmetinde bulunduğum zaman bana gereği olacak her şeyi kendi boyuma göre yaptırmıştı ama, aklım hep çevrede gördüğüm şeylerdeydi; ve herkesin kendi kusurlarına olduğu gibi, ben de küçüklüğüme göz yummuştum. Kaptan şaka ettiğimi anladı ve latifeyle, bütün gün bir şey yemediğim halde, iştahımın pek yerinde olmadığını gördüğünü söyleyerek, “gözü karnından daha büyük” diyen İngiliz atasözünü misal getirdi. Yine latife ederek, “Odanı kartalın gagasında görmüş olmak, sonra da, o kadar yükseklerden denize düşüşünü seyretmek için yüz altın verirdim” dedi; bunun, herhalde, gelecek kuşaklara anlatılmaya değer bir görüntü olacağını da ekledi. Bu hal, Phaeton’la karşılaştırılmaya o kadar elverişliydi ki, kaptan bundan kendini alamadı; ama ben bu benzetiş pek beğenmedim.

Kaptan, Tonkin’den İngiltere’ye dönüyordu; kuzeybatıya doğru, 43 derece enlem, 143 derece boylam noktasına sürüklenmişti. Ben gemiye bindikten iki gün sonra mevsim rüzgârı çıkmış, uzun süre güneye doğru yol almak zorunda kalmıştık; sonra Yeni Hollanda sahilleri boyunca giderek, rotamızı güneybatı-güneye çevirmiş, Ümit Burnu’nu dolaşincaya kadar da güney-güneybatı istikametini tutturmuştuk.

Yolculuğumuz çok iyi geçti; bunu, ayrıntılarıyla anlatarak okuyucularımı sıkmak istemem. Kaptan bir iki limana uğradı; sandalını göndererek yiyecek ve su aldı; ben gemiden çıkmadım. Sonunda kurtuluşumun dokuzuncu ayı, 3 Haziran 1706’da Downs’a vardık. Navlun karşılığı, eşyalarımı rehin olarak bırakmak istedimse de, kaptan bir metelik bile kabul edemeyeceğini söyledi. Birbirimizden dostça ayrıldık; kendisinden söz aldım; bir gün beni Redriff’teki evimde ziyaret edecekti. Kaptanın ödünç verdiği beş şilinde bir at, bir de kılavuz kiraladım.

Yolda evlerin, ağaçların, duvarların ve halkın küçüklüğünü görerek, kendimi yine Lilliput'ta sanmaya başladım. Rastladığım insanları çiğneyip ezmekten korkuyor, yolumdan çekilmeleri için bağıırıyordum; bu küstahlığım yüzünden az kaldı başım belaya giriyordu.

Sorup araştırdıktan sonra evimi buldum; hizmetçilerden biri kapıyı açtı; başımı çarpmayayım diye, tıpkı kazların yaptığı gibi, eğilerek girdim. Karım beni kucaklamak üzere koştu; ağzıma erişebilmesi için dizlerine kadar eğildim. Kızım, hayır duamı almak için diz çökmüştü; baş ve gözlerimi uzun zamandır altmış kadem yükseklerle çevrili tutmaya alışmış olduğumdan, onu ancak kalktığı zaman görebildim; sonra belinden bir elimle kavrayarak kaldırmak bile istedim. Hizmetçileri ve evimde bulunan birkaç tanıdığı cüce, kendimi de dev sanıyordum. Karıma, çok fazla tutumlu davranarak kendisini ve kızını adeta aç bıraktığını söyledim. Kısacası öyle garip şeyler yaptım ki, beni ilk gördüğü zaman deli sanan kaptan gibi bunlar da aklımı kaçırmış olduğuma karar verdiler. Bütün bunları alışkanlığın ve önyargıların ne büyük gücü olduğunu anlatmak için söylüyorum.

Az zamanda ailem ve dostlarımla anlaştık. Karım bir daha deniz gezisine çıkmama razı olmayacağını söylüyordu. Ama kara bahtımdan olacak, zavallı kadın, okuyucularımın da görecekleri gibi, yola çıkmama engel olamadı. Her neyse, burada bahtsız gezilerimin ikinci bölümünü bitirmiş oluyorum.

Üçüncü Bölüm

Laputa, Balnibarbi, Glubbubdrib, Luggnagg ve Japonya'ya Gezi

I

Yazar üçüncü gezisine çıkıyor; korsanlar tarafından yakalanıyor. Bir Felemenklinin ettiği kötülük. Bir adaya varıyor; Laputa'ya kabul ediliyor.

Evimde on günden fazla kalmamıştım ki, üç yüz tonluk sağlam bir gemi olan *Hope Well*'in kaptanı Cornwalllı kaptan William Robinson beni ziyarete geldi. Vaktiyle Doğu Akdeniz'e yaptığımız bir gezide bu adamın komutasındaki, dörtte bir payının olduğu başka bir gemide doktorluk etmiştim. Bana her zaman bir asttan ziyade bir kardeş gibi davranmış, şimdi de yurduma döndüğümü duyunca beni görmeye gelmişti. Ben bunu sadece aramızdaki dostluktan gelen bir ziyaret sanmıştım; çünkü uzun zamandır birbirini görmeyen kimselerin konuşacakları şeylerden başka bir söz etmedik. Ama kaptan evime sık sık gelmeye başladı; beni böyle sağlıklı görmekle çok memnun olduğunu söylüyordu; artık yurumda yerleşmeye karar verip vermediğimi soruyordu; iki aya kadar Doğu Hindistan'a yolculuk etmek istediğini de ekliyordu. Sonunda bir gün, özürler dileyerek, bana gemisi-

nin doktoru olmamı açıktan açığa önerdi. Emrimde iki yardımcıdan başka bir doktor daha olacak; aylığım doktorlara verilen ücretin iki katına çıkarılacaktı. Kaptan deniz işlerinde hiç değilse kendi kadar bilgim olduğunu görmüş olduğundan, komutada payım varmış gibi, söyleyeceklerimi dinlemeyi de vaat ediyordu.

Bundan başka daha birçok nazik şeyler söyledi; namuslu bir adam olduğunu da biliyordum; önerisini reddetmedim. İçimi yakan o dünyayı görme isteği, başıma gelen bunca bahtsızlıklara karşın şiddetini hâlâ kaybetmemişti. Karımın gönlünü yapmaktan başka bir güçlük de yoktu. Çocukları için sağlamak istediği faydaları gözü önüne getirerek, onu da razı ettim.

5 Ağustos 1706'da yola çıktık; 11 Nisan 1707'de Fort St. George'a vardık. Burada, çoğu hasta olan tayfalarımızın dinlenmeleri için üç hafta kaldık. Sonra Tonkin'e gittik. Kaptanımızın almak istediği mallar henüz hazır değildi; birkaç aya kadar da hareket emri alamayacaktı; bir süre kalmaya karar verdi; gireceği bazı masrafları karşılamak üzere ufak bir gemi satın alarak Tonkinlilerin çok kere komşu adalara sattıklarını çeşitli mallarla yükledi. Gemiye, üçü yerlilerden olmak üzere, on dört tayfa koydu; komutasına beni atadı ve iki ay alışveriş yapmama yetki verdi. Bu arada, o da Tonkin'deki işlerini görecekti.

Yola çıkalı üç günden fazla olmamıştı ki, şiddetli bir fırtınaya tutulduk; beş gün, kuzey-kuzeydoğu yönünde sürüklendik. Sonra hava düzeldi; ama batıdan hâlâ sert bir rüzgâr esiyordu. Onuncu gün peşimize iki korsan gemisi düştü ve çok geçmeden bize yetişti; bizim gemi fazla yüklü olduğundan çok ağır yol alıyordu; kendimizi savunacak durumda da değildik.

Gemimize iki korsan gemisi de aynı zamanda borda etti; arkalarında adamları olarak kudurmuş gibi içeri girdiler. Ama hepimizi yerlere kapanmış görünce (bunu ben emret-

miştım) el ve ayaklarımızı sağlam iplerle sımsıkı bağladılar ve yanımızda bir nöbetçi bırakarak gemiyi aramak üzere uzaklaştılar.

Aralarında, bu korsan gemilerinin kaptanı olmadğı halde, oldukça nüfuzlu görünen bir Felemenkli vardı; yüzümüzden İngiliz olduğumuzu anladı, kendi dilinde bir şeyler dırlandı, hepimizi sırt sırta bağlayıp denize attıracağına yemin etti. Felemenkçeyi oldukça iyi konuşurdum; kim olduğumuzu söyledim: Birbiriyle sıkı bir anlaşma yapmış olan iki komşu ülkeydik; Hristiyanlık, Protestanlık; bunları göz önünde tutarak kaptanları bize karşı merhamete davet ettim. Bu sözlerim Felemenkliği kudurttu; tehditlerini tekrarladı ve arkadaşlarına dönerek, şiddet ve hararetle bir şeyler söyledi; galiba Japonca konuşuyordu; ikide bir *hristiyanos* deyip duruyordu.

Korsan gemilerinden büyüğü bir Japon kaptanın komutasında idi; bu adam az ama çok kötü Felemenkçe konuşuyordu. Bana yaklaştı ve büyük bir alçakgönüllülükle yanıtladığım birkaç soru sorduktan sonra hayatımızı bağışladığını söyledi. Önünde yerlere kadar eğildim ve sonra Felemenkliğe dönerek, bir putperestte bir kardeş Hristiyan'dan daha fazla merhamet bulmakla üzüldüğümü söyledim. Ama bu çılgın sözlerimden biraz sonra pişman oldum. Çünkü bu melun şeytan iki kaptanı da beni denize atmaya razı etmeye boş yere uğraşıp durduktan sonra (kaptanlar beni öldürmeyeceklerine verdikleri sözü göz önünde tutarak bir türlü razı olmamışlardı) insanoğlu için ölümden de kötü olan bir ceza verilmeyi başardı: Adamlarımı ikiye ayırarak korsan gemilerine dağıttılar; bizim şalupaya yeni tayfalar koydular. Beni de iki kürek, bir yelken ve dört günlük yiyecek ile ufak bir filika içinde denize salmaya karar verdiler. Japon kaptan erzak tayınımı kendi ambarından iki katına çıkarmak lütfunda bulundu; üzerimin aranmasına da müsaade etmedi. Gemiden inerek filikaya bindim; Felemenkli güvertede idi; üzerime, dilinin müsaadesi ölçüsünde lanetler, küfürler yağırdırıyordu.

Korsanlara rastlamadan bir saat kadar önce pusulaya bakmış, 46 derece kuzey enleminde, 183 derece boylamda olduğumuzu görmüştüm. Gemilerden epey uzaklaştıktan sonra, cep dürbünümle, kuzeydoğuda birçok ada gördüm. Bunlardan en yakın olanına gitmek üzere yelkenimi açtım; rüzgâr uygundu; gayret ettim, üç saat kadar sonra bu adaya vardım. Ada baştan başa kayalıktı. Birçok kuş yumurtası topladım; ve ateş yakarak birkaç çalı ve kuru yosun tutuşturdum; yumurtaları pişirdim. O akşam başka bir şey yemedim; yiyeceklerimi elden geldiği kadar idareli tüketmek istiyordum. Geceyi bir kayanın altına sığınarak geçirdim: Altıma çalı sermiştim; oldukça iyi uyudum.

Ertesi gün başka bir adaya, oradan bir üçüncüye, sonra bir dördüncüye geçtim; kâh yelken kullanıyor, kâh kürek çekiyordum. Okuyucularımı, başıma gelenleri inceden inceye anlatarak sıkmak istemem; yalnız şu kadarını bildireyim ki beşinci gün, bir önceki adanın güney-güneydoğusunda, görünürdeki sonuncu adaya vardım.

Bu ada tahmin ettiğimden daha uzakmış; ancak beş saatte erişebildim. Neredeyse bütün çevresini dolaştıktan sonra karaya çıkacak uygun bir yer bulabildim; burası benim filikanın üç katı genişliğinde bir koydu. Ada baştan başa kayalıktı. Yalnız kayaların aralarına çayır demetleri ile güzel kokulu otlar serpilmişti. Yiyeceğimi çıkardım; karnımı doyurduktan sonra geri kalanı küçük bir mağarada sakladım (adada böyle epey mağara vardı). Kayalardan birçok kuş yumurtası, bir miktar kuru yosun ve sıcaktan kavrulmuş ot topladım. Bunları ertesi gün tutuşturacak, yumurtaları elimden geldiği kadar pişirecektim. (Yanımda çakmaktaşı, çelik çubuğum, fitil ve ateş yakmak için kullandığım bir merccek vardı.) Bütün geceyi yiyeceklerimi koyduğum mağaracıkta, ertesi gün yakacağım o kuru otlar üzerinde geçirdim. Çok az uyudum; zihnimi kurcalayan kaygılar yorgunluğumu alt etti, beni bir türlü uyutmadı. Böyle ıssız bir yerde ya-

şayabilmenin ne kadar imkânsız olduğunu ve beni ne korkunç bir sonun beklediğini düşünüyordum; öyle tedirginlik ve umutsuzluk içindeydim ki, yerimden kalkmak için kendimde kuvvet bulamadım. Sonunda kendimi toparlayıp mağaramdan çıkabildiğim zaman güneş doğalı epey olmuştu. Bir süre kayalar arasında dolaştım. Gökte tek bulut yoktu. Güneş de öyle kızgındı ki yüzümü çevirmek zorunda kaldım. Ama birdenbire güneş karardı; bu kararma güneşin önünden bir bulut geçmesi ile olacağı hiç benzemiyordu. Hemen döndüm, güneşle benim aramda adaya doğru ilerleyen kocaman, donuk bir cisim gördüm; iki mil kadar yüksekte görünüyordu; güneşi altı yedi dakika kapadı; ama hava, bir dağın gölgesinde bulunulduğu zaman olacağından ne daha soğuktu, ne de gök daha fazla karardı. Bulunduğum yerin üzerine yaklaşıncı, bunun, ışık geçirmeyen bir maddeden olduğunu anladım; dibi düz ve pürsüz idi; denizin vurması ile pırıl pırıl parlıyordu. Sahilden iki yüz yarda kadar yüksek bir yerde duruyordum; o kocaman cismin bana hemen hemen koşut olarak bir milden daha yakın yüksekliğe kadar indiğini fark ettim. Cep dürbünümü çıkardım; birçok kimsenin, eğik gibi görünen yanlarında inip çıktığını açıkça gördüm; ama bunlar ne yapıyorlardı, seçemedim.

Doğanın verdiği o yaşama aşkı içimi sevinçle titretti ve hemen bu rastlantının, beni şu ıssız yerde, bu perişan durumdan herhangi bir yolla kurtarabileceği umuduna kapıldım. Ama aynı zamanda havada bir ada görmekle, hem de üzerinde, onu, (görünüşe göre) istedikleri gibi indirip çıkaran ve yürütebilen insanlar bulunan bir ada görmekle düştüğüm hayreti okuyucularım kolay kolay anlayamazlar. Ama o zaman, öyle filozoflar gibi fikirler yürütecek halde değildim; bir süre durur gibi görünen adanın nereye hareket edeceğini gözetlemeyi daha uygun buldum. Ada biraz sonra daha yakına geldi; yanlarını görebildim: Kat kat dehlizlerle çevrili idi; bir kattan ötekine inmek için belirli aralıklarla merdiven-

ler vardı. En alt katta birçok kimse uzun oltalarla balık avlıyor, başkaları da bakınıyorlardı. Takkemi (şapkam çoktan eskimişti) ve mendilimi onlara doğru salladım ve ada yakına gelince avazım çıktığı kadar bağırdım. Dikkatle bakınca, tam karşımda olan yanda birçok kimsenin toplandığını gördüm. Bana ve birbirlerine ettikleri işaretlerden beni gördüklerini anladım; ama bağırımlarıma hiçbir yanıt vermediler. Dört beş kişi acele ile merdivenlerden çıkarak adanın tepesine doğru koştu ve sonra gözden kayboldu. Bunların, böyle durumlar karşısında söz sahibi bir kişiden emir almaya gönderildiklerini tahmin ettim; doğruymuş.

Kalabalık arttı ve yarım saatten az bir zaman içinde adayı o şekilde yürütüp yükselttiler ki, en aşağı kat koşut olarak bulunduğum tepeden yüz yardadan az bir mesafeye geldi. Yalvarıp yakardığımı anlatmak için kendimi bin bir şekle soktum; alçakgönüllü bir tonla birkaç söz söyledim; gene bir yanıt alamadım. Tam üstümde, bana en yakın yerde duranlar, giysilerinden tahmin ettiğime göre, herhalde seçkin kimselerdi. İkide bir beni göstererek birbirleri ile ciddi ciddi konuşuyorlardı. Sonunda bunlardan biri açık, nazik ve yumuşak bir lehçe ile bana seslendi; kullandığı dil ses bakımından İtalyancayı andırdığından, ben de bu dilde bir yanıt verdim; hiç olmazsa sözlerimin uyumunun kulağına hoş geleceğini umuyordum. Birbirimizin söylediklerini anlamadık ama, ne demek istediğimi kolayca kestirdiler; çünkü ne sıkıntılı halde olduğumu görmüşlerdi.

Kayadan inip sahile gitmemi işaret ettiler; istediklerini hemen yerine getirdim. Uçan adayı kenarı tam üstüme gelmek üzere, uygun bir yüksekliğe indirdikten sonra, en alt kattan aşağı bir zincir sarkıttılar; ucuna, oturabileceğim bir şey bağlamışlardı. Buraya yerleştim; beni makaralarla yukarı çektiler.

II

Laputalıların huy ve töreleri. Bilgileri. Kral ve sarayı hakkında bilgi. Yazarın saraya kabulü. Bu adada oturanların korku ve kaygıları. Kadınlar hakkında bilgi.

Adaya çıkınca çevremi bir kalabalık sardı; yakınımaya sokulanlar herhalde yüksek tabakadan kimselerdi. Beni hayret belirtileri ile seyrettiler. Ama ödeşmiş olduk; çünkü ben de ömrümde, biçimleri, giysileri, yüzleri bu kadar garip bir insan soyu görmemiştim. Başları ya sağa, ya sola yatıktı; gözlerinden biri içeri, öteki dosdoğru yukarı bakıyordu. Giysileri güneş, ay, yıldız şekilleri ile süslü idi; bunların arasına da, keman, flavta, harp, borazan, kitara, klavsen ve biz Avrupalıların bilmediği daha birçok musiki aleti şekli işlenmişti. Orada burada hizmetçi kılıklı birçok kimse gözüme ilişti; ellerinde, tıpkı harman dövenler gibi kısa bir değneğin ucuna bağlı küçük balonlar taşıyorlardı. Sonradan öğrendiğime göre, her balonun içinde nohut taneleri ya da ufak çakıllar varmış. Hizmetçiler, yanlarında bulunanların ağız ve kulaklarına ara sıra bu balonlarla dokunuyorlardı. Bunu niçin yaptıklarını o zaman kestirememiştim. Anlaşılan, bu adamların zihinleri öyle derin kuramlara dalıyor ki, konuşma ya da işitme organlarına dokunulup uyarılmasalar, ne konuşabiliyor-

lar, ne de başkalarının dediklerini işitebiliyorlar; onun için, bu balonculardan (bura dilinde *climenole*) tutabilecek kadar hali vakti yerinde olanlar, hizmetçi olarak muhakkak bir tane evlerinde bulunduruyorlar ve o yanlarında olmadan ne dışarı çıkıyorlar, ne de ziyaretlere gidiyorlar. Bu memurun ödevi, birkaç kişi bir araya gelince, konuşacak olanın ağzına, konuşanın sözlerini yönelttiği kimse ya da kimselerin de sağ kulağına balonu ile hafifçe vurmaktır. Bundan başka, bu hizmetçi, efendisi gezmeye çıkınca büyük bir dikkatle yanında gidiyor ve gerektiğinde, balonu ile hafifçe gözlerine dokunuyor. Çünkü efendisi öyle derin düşünceler içindedir ki muhakkak, önüne çıkan her çukura düşmek, her direğe kafasını çarpmak, sokaklarda başkaları ile çarpışmak ya da itilip kaldırım kenarındaki su yollarına düşmek tehlikesindedir.

Okuyucularıma bu bilgiyi vermeyi gerekli buldum; yoksa bu adamların beni merdivenlerden çıkarıp adanın tepesine, oradan da kralın sarayına götürürlerken yaptıklarını anlamayacaklar, benim gibi şaşırıp kalacaklardı. Yukarı çıkarken birkaç kere ne yaptıklarını unuttular ve beni kendi halime bıraktılar; ama bereket versin hizmetçileri balonları ile onları dalgınlıklarından uyandırdı. Yabancı halim, giysilerim, düşünce ve zihinleri daha serbest olan aşağı tabakadan kimselerin bağrıışmaları bunlara hiçbir etki yapmıyor gibi idi.

Sonunda krallık sarayına girdik; kabul salonuna doğrudan ilerledik. Kral tahtında oturuyordu; her bir yanında seçkin kimseler duruyordu. Tahtın önünde, üstü küreler ve her çeşit matematik aletleri ile dolu bir masa vardı. Kral hazretleri bize hiç aldırmadı; oysa bütün saraylılar bir araya geldiğinden, girişimiz pek de gürültüsüz olmamıştı. Ama kral dalmış, bir sorun ile uğraşıyordu. Onu çözünceye kadar hiç değilse bir saat bekledik. Kralın her bir yanında genç bir saray oğlanı duruyordu; ellerinde balonlar vardı. Efendilerinin, işi bitirdiğini görünce, biri yavaşça ağzına, öteki de sağ kulağına dokundu. Kral birdenbire uykudan uyanıyormuş gibi

sıçradı; bana ve yanımdakilere bakarak niçin geldiğimizi hatırladı (kendisine önceden haber verilmişti). Birkaç kelime söyledi ve hemen elinde balon olan bir genç yanıma gelerek hafifçe sağ kulağıma vurdu. Ben işaretler ederek böyle bir aletin gerekmediğini elimden geldiği kadar anlatmaya çalıştım. Sonradan öğrendiğime göre bu halim, kral hazretlerine ve bütün saray erkânına, anlayış ve zekâm hakkında çok kötü bir etki yapmış. Tahmin ettiğime göre kral bana birçok soru sordu; ben de kendilerine bildiğim bütün dillerde yanıt verdim. Birbirimizi anlayamadığımız görülünce, kral hazretlerinin emri ile beni sarayında bir daireye götürdüler. Bana bakmak için iki hizmetçi ayırdılar (hükümdar, bütün atalarından özellikle yabancılara gösterdiği konukseverlikten ötürü farklıymış); yemeğimi getirdiler; kralın yanı başında gördüğümü hatırladığım dört yüksek memur soframı onurlandırdı. Her biri üç çeşit olmak üzere iki kap yemek yedik. Birincisinde, eşkenar üçgen şeklinde kesilmiş bir koyun budu, koşutkenar biçiminde bir sığır parçası, “sikloit” şeklinde de bir puding vardı. İkincisi ise, keman şeklinde bağlanmış iki ördek, flavta ve obualara benzeyen sucuk ve pudingler ve harp biçiminde dana göğsünden ibaretti. Hizmetçiler ekmeğimizi, koni, silindir, koşutkenar ve daha başka geometri şekilleri biçiminde kestiler.

Yemekte, birçok şeyin dillerindeki adlarını sormaya cesaret ettim ve bu soylu adamlar, balonlu hizmetçilerinin yardımı ile, bana seve seve yanıt verdiler; kendileri ile bir konuşabilsem, zaten duymakta olduğum hayranlığın, ne yetenekli olduklarını görmekle daha da artacağını umuyorlardı. Çok geçmeden ekmek, su ya da herhangi bir şeyi adı ile isteyebildim.

Yemekten sonra konuklarım gitti; yanında balonlu bir hizmetçi olan biri geldi: Kral hazretleri emreylemiş. Beraberinde kâğıt, kalem, mürekkep ve üç dört kitap getirmişti; işaretler ederek bana dillerini öğretmek için gönderildiğini an-

lattı. Dört saat beraber kaldık; bu zaman içinde birbiri altına birçok kelime yazdım, karşılıklarına da çevirilerini koydum. Birçok kısa cümle öğrenmek yolunu da buldum: Öğretmenim hizmetçilerimden birine emrediyor; o da, gidip bir şey getiriyor; dönüyor; yerlere eğiliyor; oturuyor, kalkıyor; yürüyor ve bunlara benzer daha birçok şey yapıyordu; ben de, söylenen sözleri not ediyordum. Öğretmenim kitaplardan birini açarak bana, güneşin, ay ve yıldızların, zodyakın, dönencelerin ve kutup dairelerinin resimlerini gösterdi; birtakım düzlem ve uzay geometrisi şekillerinin adlarını öğretti; bütün müzik aletlerinin adlarını söyledi, şekil ve biçimlerini anlattı ve bu aletleri çalarken kullanılan sanat deyimlerini belletti. Yanımdan ayrıldıktan sonra öğrettiği bütün kelimeleri karşılıkları ile beraber baş harflerine göre sıraladım ve böylece birkaç gün içinde, çok iyi belleğimin yardımı ile, dillerini şöyle böyle söktüm.

“Uçan Ada” veya “Yüzen Ada” diye çevirdiğim kelimenin aslı *Laputa*’dır; bu kelimenin nereden geldiğini bir türlü öğrenemedim. Artık kullanılmaz olan eski dilde *lap*, yüksek; *untuh* da, vali demektir. Söylediklerine göre, *lapuntuh* kelimesi bozularak *Laputa* meydana gelmiş. Ama bana biraz zorlanmış gelen bu türemeyi kabul etmiyorum. Bura bilgilerine bu soru hakkında düşündüklerimi söylemeye cüret ettim. *Laputa*, *quasi lap outed*’dir, *lap*’ın asıl anlamı güneş ışınlarının deniz yüzündeki oynayışıdır; *outed* de kanat demektir. Bununla beraber bu işe karışacak değilim; makul okuyucularım bu yolda bir karar versinler.

Kralın beni emanet ettiği kimseler kıyafetimin çok kötü olduğunu görerek bir terziye ertesi sabah gelip ölçümü almasını ve bir takım giysi yapmasını emrettiler. Bu usta, işini, Avrupa’daki meslektaşlarından büsbütün başka bir tarzda gördü. Önce bir yükseklik cetveli ile boyumu ölçtü; sonra bir cetvel ve pergelle bütün vücudumun ölçü ve hatlarını çizdi; bunun hepsini bir kâğıda geçirdi ve altı gün sonra giysimi ge-

tirdi. Çok kötü olmuştu; hiçbir yerime uymuyordu; usta, hesaplarını yaparken bir rakamda yanılmıştı. Ama ben böyle olaylarla sık sık karşılaşp onlara pek aldırmadığımdan hiç üzülmедim.

Önce giysim olmadığı için, sonra da biraz rahatsız olduğumdan birkaç gün odamdan dışarı çıkmamış, bura dilindeki bilgimi epey artırmıştım. Saraya gittiğim zaman kralın söylediklerinden birçoğunu anladım, şöyle böyle yanıtlar da verdim. Kral hazretleri, adanın kuzeydoğuya hareket ettirilerek, bütün ülkesinin, aşağıda, karada olan başkenti Lagado'nun tam üzerine getirilmesini emir buyurmuştu. Adanın havada ilerleyişinin hiç farkında olmadım. Yolculuğumuzun ikinci günü sabahı, saat on bir sularında, kralla beraber yanındaki soylular, saraylı ve memurlar, bütün musiki aletlerini çıkardılar ve hiç ara vermeden üç saat çaldılar; öyle ki gürültüden serseme dönmüştüm; hem bunu niçin yaptıklarını öğretmem anlatıncaya kadar kestirememiştim. Meğer bura halkının kulakları, hep belirli zamanlarda çalan gök kürelerinin musikisini işitebilirmiş; onun için bütün saray halkı, en iyi çalabildikleri aletlerle, paylarına düşeni yapmak isterlermiş.

Başkent Lagado'ya doğru giderken kral hazretleri, uyruklarının başvurularını kabul edebilmek için adanın bazı kasaba ve köylerin üzerinde durmasını emretti. Bunun için, uçlarına ufak ağırlıklar bağlayarak birçok sicim sarkıttılar. Kasaba ya da köy halkı bu sicimlere dilekçelerini bağlıyor, bunlar da tıpkı uçurtma uçuran okul çocuklarının uçurtmalarının uçlarına ilişitirdikleri kâğıtlar gibi dosdoğru yukarı çıkıyordu. Ara sıra şarap ve yiyecek de alıyorduk; bunlar makaralarla yukarı çekiliyordu.

Matematik bilgim bura halkının kullandığı deyimleri benimsememe çok yardım etti; çünkü bütün deyimleri ya bu bilgiye dayanıyor, ya musikiye; ben musikide de pek beceriksiz değildim. Bütün fikirleri, ifadelerini hep çizgi ve şekillerde buluyor. Örneğin, bir kadının ya da bir hayvanın güzelli-

ğini övmek isteseler, bunu ya eşkenar koştutyüz, daire, koştuk-kenar, elips ya da başka geometri şekilleri ile tanımıyorlar, ya musikiden aldıkları sanat deyimleri ile. Bunları burada tekrarı gereksiz buluyorum. Kral hazretlerinin mutfağında birçok matematik ve musiki aletleri gördüm; sofrasına getirilen etlere bu aletlerle şekil veriyorlar.

Evlerinin yapısı çok kötü; duvarları hep eğri; hiçbir dairede de dik bir açı yok. Bu kusur, bu adamların uygulamalı geometriyi küçük görmelerinden ileri geliyor; bunu pek bayağı ve mekanik sayarak çok hor görüyorlar ve verdikleri planlar işçilerin zekâlarının kavrayamayacağı kadar ince olduğundan, yapılarda birçok hata oluyor. Kâğıt üzerinde cetvel, kalem ve sivri uçlu pergeli kullanmada çok ustalar ama, hayatın gündelik faaliyet ve hareketlerinde bunlardan daha hantal, daha beceriksiz, eli hiçbir şeye yatmayan bir halk görmediğim gibi, matematik ve musikiden başka konuları kavramada da bunlar kadar yavaş anlayışlı ve karışık zihinli kimse olamaz. Mantıklarının işleyişi de çok kötü; birbirlerine her zaman şiddetle karşı koyuyorlar, meğer ki aynı kanıda olsunlar, ama bu da seyrek oluyor. Bunlar imgelem, hayal, icat gibi şeylere tamamıyla yabancı; dillerinde bu fikirleri ifade edecek kelime bile yok. Düşünce ve zihinlerinin tüm alanı, önce sözünü ettiğim o iki bilginin sınırları içinde kalıyor.

Bura halkının çoğu, hele astronomi ile uğraşanlar, yıldızların insan faaliyetlerini etkilediğine inanıyor; ama bunu açıkça söylemekten utanıyorlar. Benim asıl hayret ettiğim ve bir türlü sebebini açıklayamadığım şey, bunların ilginç haberlere ve siyasete olan derin ilgileridir; halkı yönetme işlerini anlamak istiyorlar; devleti ilgilendiren sorunlar üzerinde yargılar yürütüyorlar; bir partinin fikirlerini en ince ayrıntısına kadar şiddetle tartışıyorlar. Ben aynı eğilimi, Avrupa'da tanımış olduğum birçok matematikçi de gördüm; bununla beraber bu iki bilim arasında en küçük bir benzerlik bile bulamadım; kim bilir, bunlar belki de en küçük dairede de en

büyük dairedaki kadar derece olduğunu göz önünde tutarak, dünyanın düzenlenme ve yönetimi için bir küreyi ele alıp döndürmekten daha fazla ustalık gerekmediğini sanıyorlardır. Ama ben bu halin daha ziyade insan doğasına özgü olan bir aksaklıktan ileri geldiğini sanıyorum; bu aksaklık hiç ilgimiz olmayan ve çalışma ya da doğa vergisi ile anlamaya en az elverişli olduğumuz şeylere karşı bizi daha meraklı kılıyor, boş bir gurura kapılmamıza yol açıyor.

Bura halkı devamlı kaygılar içinde yaşıyor, bir dakika şöyle rahat soluk alamıyorlar. Bütün tedirginlikleri de başka ölümlülerin hemen hiç önem vermedikleri sebeplerden ileri geliyor. Gökten cisimlerde değişiklikler olacağından korkuyorlar; kaygıları buradan çıkıyor. Örneğin, güneş, dünyaya devamlı bir surette yaklaştığından onu zamanla muhakkak içine çekecek ya da yutacakmış. Güneşin yüzü, kendinden çıkan nesnelerle, gitgide kabuk bağlayacak ve artık dünyaya ışık vermez olacakmış. Son kuyrukluyıldızın art ucu az kalsın dünyaya çarpıp onu tuzla buz ediyormuş. Otuz bir yıl sonra geleceğini hesap ettikleri bir ikinci kuyrukluyıldız da, belki de bütün dünyayı yok edecekmiş. Çünkü, eğer yörüngesinin güneşe en yakın olan yeri ona belirli bir dereceye kadar yaklaşırsa (ki hesaplarına göre böyle olacağından korkuluyor), bu kuyrukluyıldız, kızgın demirden on bin kere daha fazla ısı edinecek, güneşten uzaklaşınca da ateşler saçan kuyruğu bir milyon on dört mil uzunluğunda olacakmış; dünya da, bu yıldızın çekirdek ya da gövdesinden yüz mil uzakta olarak, kuyruğun arasından geçecek olursa, alev alev yanacak, kül olacakmış. Güneş, her gün ışıklarını kullanıp yerine koyacak besin almadığından, sonunda tamamıyla eriyip tükenecek ve bunun sonucu olarak dünya ve ışıklarını güneşten alan bütün gezegenler yok olacakmış.

İşte bunların ve başlarında dolaşan buna benzer daha başka tehlikelerin korkusu ile bu adamlar öyle sonu gelmeyen tasalar içinde ki rahat uyku nedir bilmez ve hayatın ortak zevk

ve eğlencelerinden tat alamaz olmuşlar. Sabahları bir tanıdığa rastlayınca sordukları ilk soru, güneşin nasıl olduğu, batarken ve doğarken nasıl görüldüğü, yaklaşmakta olan kuyruklu yıldızın dünyaya çarpmasını önlemek için ne gibi olanaklar olduğudur. Böyle şeyler üzerinde konuşan bu adamlarda, cin ve umacılarla dolu korkunç masallar duymaktan büyük zevk alan, bunları dinlemekten bıkmayan, sonra korkudan yatmaya cesaret edemeyen çocukların hali seziliyor.

Bu adanın kadınlarında taşkın bir canlılık gördüm; kocalarını adam yerine koymuyorlar; yabancıardan çok hoşlanıyorlar. Adada, aşağıdaki kıtadan gelmiş, her zaman birçok yabancı var. Bunlar, çeşitli kasaba ve birliklerin ya da kendilerinin işlerini görmek için sarayda bulunuyorlar, ama çok değersiz sayılıyorlar; çünkü bu adalılar kadar yetenekleri yok. İşte kadınlar bu yabancılar arasından kendilerine âşık buluyor. İşin acınacak tarafı bu âşıkların, rahat rahat, hiçbir şeyden çekinmeden davranmalarıdır; çünkü koca, o derece kuramlar içine gömülmüştür ki, karısı ile âşığı burnunun dibinde çekinmeden istedikleri her şeyi yaparlar; yeter ki, kocanın eline bir kâğıtla birkaç alet verilsin ve balonlu hizmetçisi yanında bulunmasın.

Kadınlarla genç kızlar, adadan dışarı çıkamadıkları için çok şikâyetçiler; oysa bu ada dünyanın en hoş yerlerinden biri; kadın ve genç kızlar da bolluk ve görkem içinde yaşıyor; her istediklerini de yapabiliyorlar. Ama dünyayı görmek, başkentin eğlencelerini tatmak istiyorlar; bunun için de kralın izni gerekli. İzin almak çok güç; çünkü birtakım yüksek kimselerin başına gelmiş: Karılarını aşağıdan geri gelmeye razı etmek çok zor oluyormuş. Bana anlattıklarına göre, saraylılardan seçkin bir bayan başbakanla evlenmiş; birçok çocukları olmuş. Başbakan da, bu ülkenin en zengini, çok zarif bir adammış; karısını çok severmiş ve adada en güzel köşkte oturuyormuş. Bir gün karısı, sağlığını bahane ederek Lagado'ya inmiş, aylarca gözden kaybolmuş, sonunda kral,

bir fermanla aratılmasını emreylemiş. Kadını küçük bir lokantada bulmuşlar; üstü başı lime limeymiş; giysilerini, yaşlı, biçimsiz bir uşağı beslemek için rehine etmişmiş ve bu âşığının yanındayken istemeye istemeye alıp götürülmüş. Kocasını onu büyük bir tatlılıkla ve hiç azarlamadan karşıladığı halde, bu kadın, bütün mücevherlerini alıp adadan sıvışarak âşığına kaçmayı başarmış; o zamandan beri de ondan hiçbir haber alınmamış.

Okuyucularım belki bu hikâyeyi bu kadar uzak bir ülkeden ziyade, Avrupa ya da İngiltere'de geçen bir olay sanırlar. Ama lütfen şunu göz önünde bulundursunlar: Kadın soyunun gönül oynaklıkları iklim ve ülke tanımaz ve her yerde sanıldığından daha fazla benzerlik gösterir.

Bir ay kadar bir zaman içinde bu ülke dilini öğrenmede epey ilerlemiştim ve kral hazretlerinin yanında bulunmak onurunu elde ettiğim zamanlar sorularının birçoğuna yanıt verebiliyordum. Kral hazretleri, bulunmuş olduğum ülkelerin yasaları, yönetimi, tarih, din, tarz ve töreleri hakkında bilgi edinmeye hiç merak göstermiyor, yalnız matematiğin ne durumda olduğunu sormakla yetiniyordu. Bu yolda verdiğim bilgiyi de, iki yanında duran hizmetçiler kendisini balonları ile sık sık uyardığı halde, küçümsüyor, önemsemiyordu.

III

Çağdaş felsefe ve astronomi ile çözümlenen bir olay. Laputalıların astronomide elde ettikleri gelişmeler. Kralın isyanları bastırmak için kullandığı yöntem.

Adadaki ilginç şeyleri görmek için hükümdarın müsaadesini rica ettim; lütfetti, öğretmenimin yanımda bulunmasını da emir buyurdu. Öğrenmek istediğim başlıca şey, bu adanın çeşitli hareketlerinin, doğanın bir güdüsü ile mi yoksa fennin bir icadı ile mi olduğuydu. Şimdi okuyucularıma bunu bilimsel bir şekilde anlatacağım.

Uçan ya da Yüzen Ada tam bir dairedir; çapı 7.837 yarda, yani aşağı yukarı dört buçuk mil olup, yüzeyi kırk bin dönümdür. Yüksekliği üç yüz yardayı buluyor. Aşağıdan bakılınca görünen dibi ya da alt yüzü, iki yüz yardaya kadar çıkan düz, tek parça bir elmas; bundan sonra o bilinen sıraları ile maden tabakaları geliyor. Hepsinin üstünde de, on-on iki kadem derinlikte zengin bir toprak tabakası var. Üst yüz, çevreden ortaya doğru eğimli olduğundan, adaya düşen çiy ve yağmurlar, ufak dereler halinde ortaya doğru akıyor ve dört büyük havuza dökülüyor. Ortadan iki yüz yarda kadar uzakta bulunan her havuzun çevresi de bir buçuk mil. Gündüzün, güneşin etkisi ile, bu havuzlardan devamlı olarak bu-

har çıkıyor ve böylece taşmaları etkili bir surette önlenmiş oluyor. Hem zaten, adayı bulut ve buhar bölgelerinin üzerine çıkarmak hükümdarın elinde olduğundan, istediği zaman yağmur ve çiylerin yağmasına engel olabiliyor. Çünkü en yüksek bulutlar iki milden yukarı çıkamaz; doğa bilginleri de bunu kabul ediyor; bu ülkede de bulutların daha fazla yükseldiği görülmemiştir.

Adanın ortasında, elli yarda kadar çapı olan derin bir yarık var. Astronomlar buradan inerek büyük bir yapıya gidiyorlar. Elmas tabakasının üst yüzünün yüz yarda kadar derinliklerinde olan bu yapıya *Flandona Gagnole*, yani Astronomlar Mağarası deniyor. Bu mağarada yirmi lamba hiç söndürülmeden yanıyor ve ışıkları elmasa vurup yansıyarak her yana kuvvetli bir parıltı saçıyor. Burası, türlü sekstant, kadrant, teleskop, usturlap ve daha başka astronomi aletleri ile dolu. Ama insanın en çok dikkatini çeken ve adanın kaderinin bağlı bulunduğu şey, biçimi dokumacı mekiklerine benzeyen kocaman bir mıknaş taşıdır. Boyu altı yarda, en kalın kısmı da hiç değilse üç yarda var. Bu mıknaş, ortasından geçen, elmastan sağlam bir dingil tutuyor; bunun üzerinde hareket edebilen mıknaş öyle dengeli bir şekilde oturtulmuş ki, hafif bir dokunma ile dönebiliyor. Gene elmastan, dört kadem kalınlıkta ve on iki yarda çapında, düz olarak konmuş, içi oyuk bir silindir bu taşı çemberliyor. Silindiri, her biri altı yarda yükseklikte sekiz ayak tutuyor. Oyuk kısmın ortasında da, on iki parmak derinlikte bir yiv var; dingilin uçları bu yivin içinde; bu uçlar da, gerektiği yere göre, bu yivler çevresinde çevriliyor.

Bu taşı hiçbir kuvvet yerinden oynatamaz; çünkü çemberle ayakları, adanın dibini oluşturan elmas bütünü ile tek bir parçadır.

Ada, işte bu mıknaş taşının yardımı ile yükseliyor, iniyor, bir yerden bir yere gidebiliyor. Çünkü, kral hazretlerinin egemen olduğu topraklar üzerinde, bu mıknaş taşının

bir ucunda çekici, öteki ucunda da itici bir kuvvet var. Çekici uç dik olarak toprağa verilince, ada iniyor, itici uç aşağı doğru olursa, ada dosdoğru yukarı çıkıyor. Taş yatık olunca, adanın hareketi de yatık oluyor; çünkü, bu miknatısta, kuvvetler hep taşın yönü boyuncadır.

İşte bu yatık hareketle, ada, hükümdarın ülkesinin çeşitli yerlerine götürülüyor. Ama, şunu göz önünde bulundurmak gerekir ki, ada, aşağıdaki ülkenin sınırını aşmadığı gibi, dört milden yukarı da çıkamıyor. Bu miknatıs taşı hakkında koca koca kitaplar yazmış olan astronomlar, bu hali şöyle açıklıyorlar: Miknatısın çekici kuvveti dört milden öteye işlemez; miknatıs taşını etkileyen dünyanın böğründeki ve kıyılardan altı fersaha kadar olan denizin içindeki bu maden bütün küreye yayılmış değildir; kral hazretlerinin ülkesinin sınırlarında bitmektedir; ve hükümdar, böyle yüksek bir durumdan faydalanarak bu miknatıs taşının çekici kuvveti içindeki herhangi bir ülkeyi kolaylıkla egemenliği altına alabilir.

Taş, ufuk çizgisine koşut olarak konacak olursa, ada kılmildamadan yerinde duruyor; çünkü bu durumda, taşın uçları arza eşit mesafelerde olduğundan bir uç aşağı çekince öteki uç aynı kuvvetle yukarı itiyor ve böylece hiçbir hareket olmuyor.

Miknatısa bazı astronomlar bakıyor ve bu taş, zaman zaman kralın emrettiği şekli veriyorlar. Bunlar ömürlerinin büyük bir kısmını gökteki cisimleri gözlemekle geçiriyorlar; bu yolda kullandıkları araçlar da bizimkilerden kat kat daha iyi. En büyük teleskopları üç kademi geçmediği halde, bizim yüz yardalık teleskoplardan daha fazla büyütüyor, yıldızları daha açık olarak gösteriyor. Bu üstünlükle, bura astronomları Avrupa'dakilerden çok daha fazla yıldız bulmuşlar. Listelerinde on bin sabit yıldız var; bizim en uzun listelerimizdeki yıldızların sayısı bunun üçte birinden fazla değil. Bundan başka, Merih'in çevresinde dönen, daha küçük iki yıldız ya da uydu da bulmuşlar. İçteki yıldız, ana gezegenin ortasından

çapının tam üç, dıştaki de beş katı mesafededir; Merih'in çevresinde birincisi on, öteki de yirmi bir buçuk saatte dönüyor. Böylece dolaşım zamanlarının kareleri Merih'e olan mesafelerinin küpleri ile hemen hemen aynı oranda oluyor ki, bu da, bu uyduların bütün öteki gökcisimlerinin etkisi altında bulunduğu çekim yasasına bağlı olduklarını açıkça gösteriyor.

Astronomlar, doksan üç tane kuyruklu yıldız gözlemişler ve dolaşımlarını büyük bir doğrulukla saptamışlar. Yanılmıyorlarsa (hesapların doğru olduğunu güvenle söylüyorlar), bu gözlemlerini yaymaları çok yerinde olacak; çünkü böylelikle, bugün sakat ve kusurlu olan kuyruklu yıldızlar kuramı, astronominin öteki kısımlarının varmış olduğu mükemmeliğe erişmiş olur.

Kral, bakanlarını kendi ile işbirliği etmeye bir razı edebilse, kesinlikle evrenin mutlak hükümdarı olur. Ama bakanlar, mal mülkleri aşağıda, kıtada olduğundan ve gözde bir bakanın mevkiinin pek öyle sağlam olmadığını göz önünde tuttuklarından, ülkelerinin köle edilmesine hiçbir zaman razı olmamaktadırlar.

Bir kasabada isyan ya da ayaklanma olur; şiddet yanlısı parti kavgalar çıkarır, ya da o kasaba her zamanki vergisini ödememezse, kralın bura halkına boyun eğdirmek için iki yöntemi var. Bunlardan birincisi ve en yumuşağı şudur: Kral, adayı bu kasabanın ve çevredeki toprakların üzerine getirip durduruyor ve böylece kasaba halkı güneş ve yağmurun sağladığı bereketten yoksun kalıyor ki bu da kıtlık ve hastalıklara sebep oluyor. Bundan başka, işlenen suç böyle bir cezayı gerektiriyorsa, adadan aşağıdaki halkın başına koca koca taşlar da yağdırılıyor; evlerinin damları çatır çatır yıkılırken, halkın kaçıp mahzen ve mağaralara sığınmaktan başka korunma çaresi kalmıyor. Ama halk inat eder ya da gene isyan çıkarmaya kalkışırsa, kral son çareye başvuruyor ve adayı dosdoğru başlarına indiriyor, bütün ev ve insanlar da yok olup gidiyor. Bununla beraber, hükümdar çok seyrek olarak

bu yönetimi kullanmak zorunda kalıyor; hem sonra, ne kendisi böyle bir şeye başvurmak istiyor; ne de bakanları krala bu yolda öğütte bulunmaya cesaret ediyorlar; çünkü, böyle bir hareket halkın nefretine yol açacağından (ada, yalnız kralın mülkü olduğuna göre) bakanların aşağıda olan mal ve mülklerine büyük zararlar verebilir.

Ama bu ülke krallarının, son çareye başvurmak gereği olmadıkça böyle korkunç bir harekette bulunmaktan çekinmelerine daha önemli bir sebep var. Yok edilmek istenen kentte yüksek kayalar olursa –ki genel olarak büyük kentler belki de böyle ezilip yok olmak tehlikesini önlemek için kayalık yerlerdedir– ya da bu kentte çan kuleleri ve taş sütunlar bulunursa, adanın birdenbire yere bırakılıvermesi, dip ya da alt yüzünü tehlikeye sokabilir; önce söylediğim gibi, adanın dibi iki yüz yarda kalınlıkta tek parça bir elmadır, ama böyle hızla yere vurulunca çatlayabilir, ya da aşağıdaki evlerde yanan ateşlere fazla yaklaşıncı, tıpkı bizim ocaklardaki demir ve taştan iç duvarlar gibi yarılabılır. Halk bunu pek iyi biliyor ve özgürlük ve malları söz konusu olunca inatlarında ne kadar direnebileceklerini kestiriyorlar. Kral da son derece kızdığı ve bir kenti yerle bir etmeye karar verdiği zaman, halka duyduğu şefkati bahane ederek, adanın yavaşça indirilmesini emrediyor; ama asıl elmadan olan dibin parçalanmasından korkuyor; çünkü dip parçalanacak olursa, filozofların kanısına göre, miknatıs taşı adayı yerinde tutamaz, ada bir külçe halinde yere düşer, kalırmış.

Ben buraya gelmeden üç yıl kadar önce, kral, ülkesi üzerinde ilerlerken, öyle olağanüstü bir olay olmuş ki az kalsın bu monarşinin ömrüne ya da hiç değilse şimdiki şekline bir son verecekmiş. Kral hazretleri bu gezilerinde, ilk olarak, ülkesinin ikinci büyük kenti olan Lindalino'ya uğramış. Buradan ayrıldıktan sonra, edilen zulümlerden sık sık şikâyet etmiş olan halk kent kapılarını kapamış, valiyi yakalamış ve inanılmayacak bir hız ve gayretle tam bir kare olan kentin her

bir ucuna, dört büyük kule dikmiş. Bunların yüksekliği, kentin ortasında bulunan sağlam, sivri kaya kadarmış. Her kulenin tepesi ile kayanın üstüne birer tane büyük mıknaş taşı koymuşlar ve bu mıknaş taşı tasarıları başarılı olmaz da amaçlarına erişemezlerse adanın elmasından olan dibini patlatmak için en iyi yanan yakıtlardan bol bol üretmişler.

Kral, Lindalinoluların isyan halinde olduğunu ancak sekiz ay sonra öğrenmiş; adayı bu kentin üzerine götürmelerini emreylemiş. Halk birlik etmiş, yiyecek toplamış; zaten kentin ortasından da bir ırmak geçiyormuş. Kral birkaç gün kentin üstünde durmuş ve böylece halkı güneş ve yağmurdan yoksun bırakmış. Emri ile adadan birçok sicim sarkıtıldığı halde, kimse dilekçe göndermemiş; ama çok cüretli isteklerde bulunmuşlar; şikâyet ettikleri şeylerin düzeltilmesini; kendilerine birtakım ayrıcalıklar tanınmasını; kendi valilerini kendilerinin seçmesini istemişler ve bunlara benzer daha başka aşırılıklar yapmışlar. Bunun üzerine, kral hazretleri bütün ada halkına, aşağıdaki kente, alt kat tana koca koca taşlar atmalarını emretmiş. Ama kentliler bu belayı atlatmak için önlem almış; bütün eşyalarını alarak, o dört kuleye, daha başka sağlam yapılara ve yeraltı mahzenlerine çekilmişler.

Kral artık bu gururlu halka boyun eğdirmeye karar vererek, adanın, kulelerle kayanın tepelerine dört yarda yaklaşmaya kadar, yavaşça indirilmesini emir buyurmuş. Ada indirilmiş. Ama bu görevde kullanılan memurlar adanın her zamankinden daha büyük bir hızla indiğini fark etmişler ve mıknaş taşı döndürerek adayı güç halle yerinde tutabilmekle beraber, düşmek üzere olduğunu görmüşler. Hemen krala adam gönderip bu hayret verici olayı bildirmişler; adayı yukarı çıkarmak için müsaade istemişler. Kral razı olmuş; hemen meclisini toplamış; mıknaş taşı memurlarının da toplantıda bulunmalarını emretmiş. Bunların en yaşlı ve en ustalarından biri bir deney yapmak için müsaade elde etmiş.

Yüz yardalık sağlam bir ip almış; ada, hissettikleri çekici kuvvetin dışına çıkıncaya kadar kentin üzerinde yükseldikten sonra, bu iplerin ucuna, adanın dibi ya da alt yüzünün bileşiminde olduğu gibi, biraz demir madeni karıştırılmış bir elmas parçası bağlamış ve bu ipi, alt kattan, kulelerden birine doğru yavaşça sarkıtmış. Elmas parçası daha dört yarda inmemiş, memur bunun öyle kuvvetle aşağı doğru çekildiğini hissetmiş ki güç halle yukarı alabilmiş. Bunun üzerine, aşağıya birkaç elmas parçası atmış, hepsini de kulenin tepesi şiddetle çekmiş. Aynı deneyi öteki kuleler ve kaya üzerinde de yapmış, aynı sonucu almış.

Bu olay kralın planlarını tamamıyla suya düşürmüştü ve hükümdar –daha başka olaylar üzerinde durmayayım– kentin isteklerini karşılamak zorunda kalmış.

Büyük bir bakanın bana söylediğine göre, eğer ada artık bir daha yükselemeyecek derecede kente yaklaşmış olsaymış kentliler adayı bağlayacak, kral ve hizmetkârlarını öldürecek, hükümet şeklini tamamıyla değiştirecekmiş.

Bu ülkenin başlıca yasalarından birine göre, ne kral, ne iki büyük oğlu, ne de kısırlaşıncaya kadar kraliçe adadan ayrılabilirler.

IV

Yazar, Laputa'dan ayrılıyor. Balnibarbi'ye götürülüyor; başkent ve dolaylarının tanımı. Yazarı büyük bir lord kabul ediyor: Gösterdiği konukseverlik; bu lordla konuşmaları.

Bu adada bana kötü davrandılar diyemem; ama şunu söyleyeyim ki, beni çok ihmal ettiler; hatta küçümsediler. Çünkü, ne hükümdarın, ne de halkın, matematikle musiki-den başka hiçbir bilgi ile ilgileri yok; bu bilgilerde onlardan çok aşağıydım; bunun için bana pek yüz veren olmadı.

Öte yandan, bu adada görülecek her şeyi görmüştüm, halkından da yürekten bıkmıştım, artık ayrılmak istiyordum. Bu adamlar, benim de değer verdiğim, biraz da anladığım o iki bilgide çok ustalar ama, kuramlar içine öyle dalmış, öyle gömülmüşler ki, ömrümde bu kadar tatsız kimse-lerle beraber bulunmamıştım. Burada kaldığım iki ay içinde, yalnız kadınlarla, esnaf, balonlu hizmetçiler ve saray oğlan-ları ile görüştüm; bu yüzden, ötekilerin gözünde çok alçaldım; oysa, kendilerinden akıllıca yanıtlar alabildiğim biricik kimseler de bu görüştüklerimdi.

Gece gündüz çalışarak ülke dilini oldukça iyi öğrenmiş-tim; hiç iyi kabul görmediğim bir adada kapanıp kalmaktan da usanmıştım; ilk fırsatta ayrılmaya karar verdim.

Sarayda büyük bir lord vardı; kralın yakın akrabası olduğundan saygı görüyordu; yoksa herkes onu aralarında en bilgisiz, en ahmak adam sayıyordu. Krallığa hatırı sayılır hizmetleri dokunmuştu. Yaradılıştan yetenekli olduğu gibi, sonradan da birçok beceri edinmişti; onurlu, dürüst biriydi. Ama musikide o kadar kötü bir kulağı vardı ki, onu çekeştirenler, çoğu defa yanlış tempo tuttuğunu gördüklerini söylüyorlardı. Bundan başka, öğretmenleri en kolay matematik probleminin ispatını ona bin bir güçlkle belletebilmişlerdi. Ama bu lord bana bir hayli teveccüh göstermek lütfunda bulunmuş, beni sık sık ziyaret ederek onurlandırmış, Avrupa'da olup bitenleri, gezdiğim ülkelerin yasalarını, tarz ve törelerini, bilgilerini öğrenme isteğini göstermişti. Beni büyük bir dikkatle dinlemiş, söylediklerim üzerinde gerçekten akıllı fikirler yürütmüştü. Mevkisinden ötürü, yanında daima balonlu iki hizmetçi bulunurdu; ama bunları saray ya da resmi ziyaretlerden başka hiçbir yerde kullanmazdı ve baş başa kaldığımız zamanlar, hizmetçilere çekilip gitmelerini emrederdi.

Bu ünlü kişiye, Kral hazretlerinin adadan ayrılmama müsaade etmesi için aracılık etmesini rica ettim; ricamı yerine getirdi; ama bunu üzülererek yaptığını söylemek lütfunda bulundu; çünkü bana birçok faydalı önerilerde bulunmuş, ben derin şükranlarımı bildirerek reddetmiştim.

16 Şubat'ta, kral hazretlerine, saray erkânına veda ettim. Kral iki yüz İngiliz lirası kadar tutan bir para armağan etti; bir o kadar da, akrabası koruyucum lord verdi ve başkent Lagado'daki arkadaşına bir tavsiye mektubu yazdı. Ada o sıra bir dağın iki mil kadar yükseklerinde idi; beni alt kattan, tıpkı yukarıya çektikleri gibi aşağı indirdiler.

Bu kıta, Uçan Ada'nın hükümdarına bağlı olup genel olarak Balnibarbi adı ile tanınmaktadır; başkent de, önce söylediğim gibi, Lagado'dur. Kendimi karada bulunca sevinmedim diyemem. Hiç çekinmeden kente doğru ilerledim; yerliler gibi giyinmişim; dillerini de onlarla konuşacak ka-

dar biliyordum. Çok geçmeden koruyucumun beni tavsiye ettiği adamın evini buldum; adadaki arkadaşına, o yüksek kişiden getirdiğim mektubu sundum; beni büyük bir nezaketle karşıladı. Adı Munodi olan bu yüksek lord, evinde benim için bir daire hazırlanmasını emretti; Lagado'da kaldığım sürece burada oturdum; çok ikram gördüm.

Lagado'ya geldiğimin ertesi sabahı, dostum beni arabasına aldı; kenti gezmeye götürdü. Bu kent, Londra'nın yarısı kadar var; ama evler çok garip bir tarzda yapılmış; çoğu da uzun zamandır onarılmamış. İnsanlar sokaklarda hızlı hızlı yürüyor, gözlerini bir yere dikmiş, dalgın dalgın bakıyorlardı; çoğunun giysileri yırtık pırtık idi. Kent kapılarının birinden çıktık, üç mil kadar kırlara açıldık. Bir sürü rençber, ellerinde çeşitli araçlarla toprağı işliyorlardı; ama ne yaptıklarını bir türlü anlayamadığım gibi, mükemmel görünen toprakta da, ot ya da ekin biteceğini gösteren ufak bir belirti bile göremedim. Kentte ve kırlarda karşılaştığım bu garip görünömlere hayret etmekten kendimi alamadım ve dostuma, sokak ve tarlalarda bir şeylerle meşgul görünen bu kadar baş, el ve yüzden ne anlam çıkarabileceğimi bana lütfen anlatmasını rica ettim. Çünkü, ortada verimli bir sonuç görünmediği gibi, ömrümde ne bu kadar kötü işlenmiş bir toprak, ne bu kadar biçimsiz yapılı, harap evler, ne de yüz ve giysileri bu kadar yoksulluk belirten bir halk görmüştüm.

Bu Lord Munodi çok yetenekli bir adamdı. Birkaç yıl Lagado'da valilik yapmış; ama bakanların çevirdikleri entrikalara kurban giderek değersizlikle suçlanmış, azledilmişti. Bununla beraber kral, Munodi'yi, bayağı ve kıt anlayışlı olmasına karşın iyi niyetli bir adam sayıyor; ona iyi davranıyordu.

Ben, ülke ve halkını böyle serbestçe yerince, Lord Munodi, burada daha bir yargı verebilecek kadar kalmadığımı; her ülkenin törelerinin bir olmadığını ileri sürdü ve daha buna benzer şeylerden başka bir şey söylemedi. Ama köşküne döndüğümüz zaman, yapıyı nasıl bulduğumu, ne gibi uy-

gunsuzluklar gördüğümü; hizmetçilerinin giyiniş ve görünüşlerine bir diyeceğim olup olmadığını sordu. Bunu hiçbir şeyden çekinmeyerek sorabilirdi; çünkü, çevresinde her şey görkemli ve düzenli, herkes de terbiyeliydi. Sayın lordun sağ-görüsü, yüksek mevkisi ve zenginliği, kendisini, başkalarında çılgınlık ve yoksulluğun doğurduğu kusurlardan uzak tutmuş, diye yanıt verdim. Kendisi ile kentten yirmi mil uzaktaki malikânesine gidersem, oradaki evinde, böyle şeyleri daha rahat konuşabileceğimizi söyledi; emirlerinde olduğumu söyledim. Ertesi sabah yola çıktık.

Yolda bana çiftçilerin topraklarını işlemede kullandıkları çeşitli yöntemleri gösterdi; bunların nedenini bir türlü anlayamadım. Çünkü, birkaç yerden başka, hiçbir yanda, ne bir buğday başağına, ne de bir ot yaprağına rastladım. Üç saat gittikten sonra, görünüm tamamıyla değişti; çok güzel, küçük bir araziye geldik. Kısa kısa aralıklarla temiz yapıli çiftçi evleri; içleri bağlık bahçelik tarlalar, ekinler, çayırlar... Gözü bu kadar okşayan yerler gördüğümü hatırlamıyorum. Sayın lord, yüzümden içimin ferahladığını anladı ve içini çekerek malikânesinin burada başladığını, evine varıncaya kadar görünümün böyle devam edeceğini söyledi. Yurttaşları, lord hazretlerinin işlerini bundan daha iyi göremediğı ve bütün ülkeye kötü bir örnek olduğu için onunla alay ediyor, onu küçük görüyorlarmış. Ama bereket versin, ancak kendi gibi yaşli, dik kafalı ve zayıf birkaç kişiye örnek olabiliyormuş.

Sonunda eve geldik. Gerçekten güzel bir yapı idi ve eski mimarının en iyi kurallarına göre yapılmıştı. Fıskıyeler, bahçeler, gezinti yolları, korular tam bir anlayış ve zevkle düzenlenmişti. Gördüğüm her şeyi, hakkını vererek övdüm; lord hazretleri, bu övmelerime aldırılmaz göründü; ama akşam yemeğinden sonra yalnız başımıza kalınca, bana üzgün üzgün şunları söyledi: Kent ve dışındaki evlerini yıktırıp yeni moda göre yeniden yaptırmak; bütün fidanlıklarını ortadan kaldırmak, yerine başkalarını koyup çağdaş tarzın gerektir-

diğı şekle sokmak; arazisindeki kiracılara da aynı yolda talimat vermek zorunda kalacağından korkuyordu. Çünkü böyle davranmazsa, gururlu, garip, yapmacık, bilgisiz olduğu, keyfe göre hareket ettiği gibi birçok eleştirilere uğramayı göze almalıydı; öte yandan, kral hazretlerinin memnuniyetsizliği de artabilirdi.

Lord hazretleri bu konuda daha fazla bilgi verdiği zaman, düşmüş olduğum hayretten eser kalmayacağını ya da daha az şaşacağımı; saraydayken bunları herhalde duymamış olduğumu; çünkü oradakilerin, kuramlardan başka hiçbir şeyle uğraşmadıkları için aşağıda olup bitenlerle ilgilenmediklerini ekledi.

Sözlerinin özü şu idi: Kırk yıl kadar önce, bazı kimseler iş ya da eğlence için Laputa'ya çıkmışlar ve beş ay kaldıktan sonra pek sudan biraz matematik bilgisi edinerek; ama kafaları, bu havası bol yerden havadan birtakım görüşlerle dolu olarak geri gelmişler. Bunlar ülkelerine dönünce, her şeyin yönetiminde kusur bulmaya başlamış; bütün sanat, bilim, dil ve mekanik işlerine yeni bir yön vermek için planlar yapmaya koyulmuşlar. Bu amaçla, Lagado'da bir plancılar akademisi kurmak için kraldan bir de belge almışlar. Bu fikirleri halk arasında öylesine tutmuş ki, bütün krallıkta, plancılar akademisi olmayan az çok önemli hiçbir kent kalmamış. Bu akademilerde, profesörler, tarım ve yapı işleri için yeni yeni kural ve yöntemler; bütün meslekler ve sanayi için de yeni yeni araçlar ve gereçler icat etmeye çalışıyorlarmış. Öyle ki, söylediklerine bakılırsa, bir adam on kişinin işini görecek; bir saray bir haftada yapılacak, hem de öyle dayanıklı gereçlerle ki, yüzyıllarca onarım görmeden sapaşğlam kalacak; bütün toprak ürünleri, istenen herhangi bir mevsimde olgunlaşacak ve şimdi olduklarından yüz'kat daha bollaşacakmış ve daha binlerce verimli plan yapılmış... Ama tek sakınca şuymuş ki, bu planlar daha son ve mükemmel şekillerini almadığından bilginler bu yolda didinip dururken bütün ülke

acınacak derecede harap bir durumda, evler yıkık dökük, halk da aç ve çıırılçıklamış. Bu hal karşısında, bu profesörler cesaretleri kırılmak şöyle dursun, planlarını gerçekleştirme yolunda, hem umudun hem umutsuzluğun güdüsü ile, bin kere daha şiddetli bir istek göstermekteymişler. Kendisi ise pek öyle girişken olmadığı için, eski şekillerden ayrılmadan atalarının yaptığı evlerde oturmakla ve hiçbir yeniliğe kalkışmadan, onlar nasıl yaşadı ise kendisi de öyle yaşamakla yetiniyormuş. Birçok yüksek mevki ya da toprak sahibi kimse de kendi gibi davranmış, üzerine başkalarının nefret ve kötü niyetlerini çekmiş ve ülkelerinin her alandaki gelişmesini kendi rahat ve tembelliklerine feda ettiklerinden, sanat düşmanı, bilgisiz ve kötü yurttaş sayılmışlardı.

Lord hazretleri, büyük akademiye ziyaret etmemi istediğinden daha fazla bilgi vererek onu görmekle muhakkak duyacağım zevkten beni yoksun bırakmak istemediğini de ekledi. Yalnız, üç mil kadar ötede, bir dağın eteğinde harap bir yapıya bakmamı rica etti ve şunları anlattı: Evinden yarım mil kadar uzakta çok kullanışlı bir değirmeni varmış; büyük bir ırmağın akıntısı ile işler, kendi evinin de, birçok kiracısının da işini yetesiye görürmüş. Yedi yıl kadar önce bu plancılardan bir grup çıkagelmiş ve bu değirmeni yıkarak o dağın eteğine bir yenisini kurmayı önermişler. Bu dağın epey uzun olan sırtı boyunca, su deposu olmak üzere bir çukur açılmalıymış; su, boru ve makinelerle buradan alınıp değirmeni besleyecekmiş; çünkü, böyle yükseklerde bulunan suyu, hava ve rüzgâr harekete geçireceğinden daha iyi bir akıntı olurmuş; hem sonra bu su inişli bir yerden geleceğine göre, yatağı daha ziyade düz olan bir ırmak akıntısının yarı miktarı ile değirmeni döndürürmüş. Lord hazretlerinin, o zaman, sarayla arası pek iyi değilmiş; birçok arkadaşının ısrarı ile bu öneriyi kabul etmiş. İki yıl, yüz kişi çalıştırmış; ama plan aksamış; plancılar, bütün kabahati Lord hazretlerine yükleyerek çekilip gitmişler; o zamandan beri de alaylarının

hedefi olmuş. Bu plancılar, başkalarına da aynı deneyi yaptırmışlar; onlara da başarı vaat etmişler, onları da sonunda hayal kırıklığına uğratmışlar.

Birkaç gün sonra kente döndük. Lord hazretleri, akademi kendisine iyi bir gözle bakılmadığı için benimle gelmek istemedi. Beni oraya götürmesi için bir arkadaşına tavsiye etti; takdim ederken planlara çok değer verdiğimi, çok meraklı olduğumu, her şeye kolayca inandığımı söyledi. Yalan da değildi; gençliğimde ben de şöyle böyle planlar kurmuştum.

V

Yazara müsaade ediliyor. Lagado'nun büyük akademisini ziyaret ediyor. Akademinin uzun bir tanımı. Profesörlerin uğraştığı konular.

Akademi tek bir yapı değildir; bir sokağın iki yanına sıralanmış birkaç evden oluşuyor. Sokağın bu yanları harap yerler olduğundan satın alınmış ve üzerine bu yapılar kurulmuş.

Akademi müdürü beni çok iyi karşıladı; günlerce akademiye gittim geldim. Her odada bir ya da daha fazla plancı vardı; girip çıktığım odaların sayısı da herhalde beş yüzden aşağı değildi.

İlk olarak eli yüzü kapkara uzun saç ve sakalı birbirine karışmış, bazı yerleri de yanmış, zayıf bir adam gördüm. Giysisi, gömleği ve derisi hep bir renkti. Bu adam, sekiz yıldır, hıyarlardan güneş ışığı çıkarmak planı üzerinde çalışıyordu. Bu ışıkları, sımsıkı kapanmış ufak şişelere koyup yaz dona çevirince boşaltarak havayı ısıtacakmış. Bana söylediğine göre, sekiz yıl daha çalışırsa, valinin bahçesine, uygun koşullarla, güneş ışığı sağlayacağından kuşkusu yoktu. Elindeki stokun azlığından şikâyetle, özellikle hıyarların o mevsim çok pahalı olduğunu göz önünde tutarak, sanat ve bece-

riyi teşvik yollu bir şey vermemi rica etti. Ufak bir armağan sundum: Lord hazretleri, bu adamların kendilerini ziyarette gelenlerden böyle para dilendiklerini bildiğinden bana bu amaçla para vermişti.

Başka bir odaya geçtim, burada başka biri buzu kavurup barut yapmaya uğraşıyordu. Bu adam bana, ateşin eğilir bükülür olduğuna dair yazmış olduğu eseri de gösterdi; bunu yayımlamak niyetindeydi.

Çok usta bir mimar da yepyeni bir yapı yöntemi bulmuştu. Bu yöneme göre, yapılara damdan başlanıp temele doğru gidiliyordu. Ne kadar haklı olduğunu ispat için, o iki sağ-görülü böceğin, arı ile örümceğin de böyle yaptıklarını söylüyordu.

Anadan doğma kör bir adam gördüm; yanında kendi gibi birçok çırac vardı. İşleri, ressamalar için çeşitli boyları birbirine karıştırmaktı; profesörleri, bunları koku ve dokunma ile nasıl ayırt edeceklerini öğretiyordu. Ama, bahtsızlığımdan olacak, derslerini daha pek iyi bellememiş olduklarını gördüm; zaten profesörleri de çok defa yanılıyordu. Bu sanatkârı bütün meslektaşları teşvik ediyor, sayıyor.

Başka bir dairede gördüğüm plancıyı da çok beğendim. Bu adam saban, hayvan ve işçilik masraflarını önlemek için, toprağı yabandomuzları ile sürme yolunu bulmuştu. Yöntemi şuydu: Dört beş dönümlük bir yere, bir miktar palamut, hurma, kestane ve yabandomuzlarının çok sevdikleri daha başka meyve ve sebzeleri, altışar parmak aralıkla, sekiz parmak gömüyorlar, sonra altı-yedi yüz domuz tarlaya saliveriliyor; bunlar, birkaç gün içinde, yiyeceklerini arayıp bulmak için toprağı altüst ediyor; ekilebilecek bir hale getiriyorlar; aynı zamanda pislikleriyle de gübreliyorlar. Gerçi yapılan deneyler, masraf ve zahmetin çok büyük olduğunu göstermiş ve hemen hemen hiç ekin elde edilememiş ama, bu icadın büyük gelişmelere elverişli olduğundan kuşku duyulmuyor.

Başka bir odaya geçtim. Tavan ve duvarlara, baştan başa örümcek ağları asılıydı; yalnız buradaki sanatkârın girip çıkabilmesi için dar bir geçit bırakılmıştı. Ben içeri girince, bu adam bağırarak ağlara takılıp yırtmamamı söyledi. Uzun zamandır ipekböceklerinden faydalanmakla, bütün dünyanın düşmüş olduğu o korkunç hatadan yana yakıla söz etti. Evlerimizde binlerce böcek vardı ki dokuma ve eğirme işlerini de anladıklarından, ipekböceklerinden kat kat üstünlerdi. Bundan başka, örümcek kullanmakla, ipeği boyama masraflarının da ortadan kalkacağını söyledi ve hoş renkli sinekler göstererek beni tamamıyla inandırdı. Bu sineklerle örümcekleri besliyor ve ağların, bunların rengini alacağını kesinlikle ileri sürüyordu; her renkten sineği olduğuna göre, ipliklere sağlamlık ve dayanıklılık sağlamak için de sineklerine sakız, yağ ve daha başka yapışkan besinler verebilirse, herkesin zevkini karşılayabileceğini umuyordu.

Bir astronom, kentteki belediye yapısının rüzgâr fırlıdağı üzerine, rüzgârın rastlantı ile olan yön değiştirmelerine uyması için, dünya ve güneşin yıllık ve günlük hareketlerini ayarlayarak, bir güneş saati koymaya uğraşıyordu.

Hafif bir karın sancısından rahatsızdım... Dostum beni bir odaya götürdü. Burada ünlü bir hekim oturuyordu; aynı aleti kullanarak birbirine zıt iki işlemle, bu hastalığı iyi etmede ün salmış. Burnu fildişinden kocaman bir körüğü vardı. Bunu sekiz parmak kadar makattan içeri sokuyor; körüğü şişirerek havayı alıyormuş; böylece bağırsakları, kupkuru bir zar gibi büzeceğini söylüyordu. Hastalık daha şiddetli olur, geçmemekte inat ederse, bu sefer, körük hava ile dolu olduğu halde, burnunu gene makattan sokuyor, bütün havayı hastanın vücuduna boşaltıyormuş. Sonra körüğü doldurmak üzere dışarı çıkarıyor, bu sırada başparmağı ile kuvvetle basarak deliği tıkiyormuş. Bu işlemi dört beş defa tekrar edince, vücuttaki yabancı gazlar, zararlı maddelerle (tıpkı tulumbadan gelen su gibi) dışarı hücum ediyor, hasta da iyile-

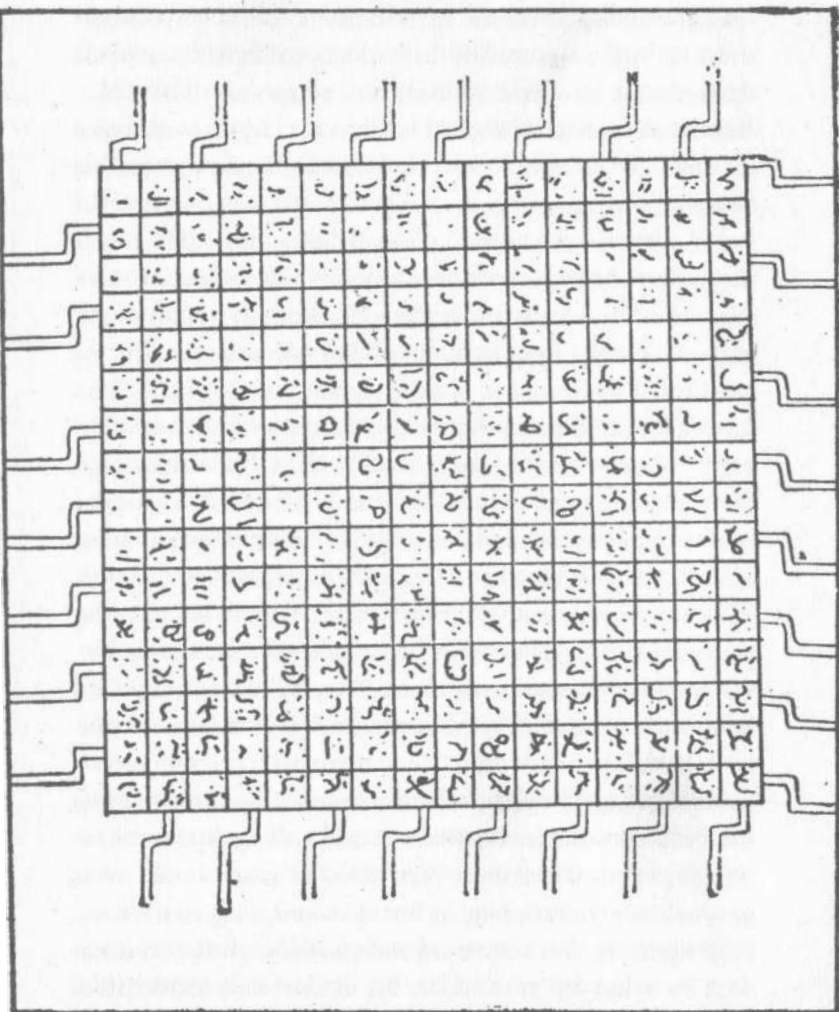
şiyormuş. Bu ünlü hekim iki işlemi de önümde bir köpeğin üzerinde denedi; ama birinci denemeden bir sonuç alamadı. İkinci denemede, hayvan az kalsın çatlıyordu; öyle şiddetle boşaldı ki benim ve yanımdakilerin midesi bulandı. Köpek hemen oracıkta ölüverdi. Hekim, hayvanı gene aynı işlemle diriltmeye çalışırken yanından ayrıldık.

Daha başka daireleri de gezdim; ama uzatmak istemediğimden, gördüğüm bütün meraklı şeyleri anlatarak okuyucularımı sıkmayacağım.

Buraya kadar akademinin yalnız bir kısmını görmüştüm. Öteki kısmı kuramsal bilimlerin gelişmesi yolunda çalışanlara ayrılmış. Bunlar hakkında bilgi vermeden önce, burada *Evrensel Sanatkâr* denilen çok ünlü birisinden söz edeceğim. Bu adam, bize söylendiğine bakılırsa, otuz yıldır bütün akıl ve fikrini insan hayatının gelişmesi yolunda kullanıyormuş. İki odası vardı; hayret verici, merak uyandırıcı şeylerle doluydu yanında da elli kişi çalışıyordu. Bunlardan bazıları, havayı, azotunu çıkarıp sulu ya da akıcı parçacıklarını sızdırarak elle dokunulabilir, kuru bir madde halinde yoğunlaştırıyorlardı; başkaları, mermeri yumuşatarak yatak ve iğne yastığı yapıyorlar; daha başkaları da canlı bir atın tırnaklarını iltihaptan korumak için dondurup taş haline getiriyorlardı. Sanatkârın kendisi ise, iki önemli projeyle uğraşıyordu: Birincisi toprağa saman tozu ekmekti; gerçek tohum özünün saman tozundan olduğunu ileri sürüyor, bunu birçok deneyle ispat ediyordu; ama ben bu deneyleri anlayacak kadar usta değildim. Öteki projesi, birtakım sakız, maden ve bitkileri karıştırarak elde ettiği bileşimi, iki süt kuzusunun üzerine sürüp yün çıkmasını önlemekti ve uygun bir süre içinde bütün krallıkta çıplak koyun soyunu yayabileceğini umuyordu.

Dar bir yoldan geçerek akademinin öteki bölümüne geldik. Burada, önce de söylediğim gibi, kuramsal bilimlerin plancıları bulunuyordu.

İlk gördüğüm profesör büyük bir odadaydı; çevresinde kırk öğrenci vardı. Birbirimizi selamladık. Benim, hemen hemen bütün odayı kaplayan bir çerçeveye ciddi ciddi baktığımı görünce, profesör, kuramsal bilimlerin gelişmesi yolundaki planını böyle pratik ve mekanik araçlarla gerçekleştirmeye çalıştığını görmekle belki hayret edeceğimi söyledi. Ama dünya bu aletin yararını çok geçmeden anlayacaktı. Bundan daha yüce ve soylu bir fikrin hiç kimsenin aklından geçmemiş olduğunu söyleyerek övündü. Bilinen yöntemlerle sanat ve bilgi edinmenin ne kadar zahmetli olduğunu herkes kabul ederdi; oysa bu icadı ile en bilgisiz kimse bile, az bir masrafla ve bedenini biraz zahmete sokarak, öyle okuyup incelemek, dâhi olmak gibi şeylere hiç de gerek olmadan şiir, siyaset, hukuk, matematik, tanrıbilim üzerinde kitaplar yazabilirdi. Profesör beni çerçevenin yanına götürdü; bütün öğrenciler çevresinde saf saf oldu. Çerçeve yirmi kadem kareydi; odanın ortasına konmuştu. Üst yüzü, bazıları ötekilerden daha iri olmak üzere zar büyüklüğünde tahta parçalarından yapılmış, hepsi de ince tellerle birbirine bağlanmıştı. Bu tahta parçalarının her karesine kâğıt yapıştırılmış, bu kâğıtların üstüne de bütün kip, zaman ve çekimleriyle, ama düzensiz bir tarzda, dillerindeki bütün kelimeler yazılmıştı. Profesör, dikkat etmemi rica etti; makineyi işletecekti. Öğrencilerin her biri, profesörlerinin emri üzerine, çerçevenin kenarlarında bulunan kırk tane demir tutamağı yakalayarak birdenbire çevirdi, böylece kelimelerin sırası tamamıyla değişmiş oldu. Bunun üzerine profesör delikanlılardan otuz altısına çerçevenin üzerinde beliren türlü satırları yavaş yavaş okumalarını emretti; bunlar, her bir satırda, bir cümle oluşturabilecek üç dört kelime bulunca, kâtiplik eden dört arkadaş bu kelimeleri yazdırdılar. Bu, üç dört defa tekrar edildi ve her çevirişte makineye öyle bir düzen verdiler ki o kare tahta parçaları yukarıdan aşağı doğru hareket ettikçe, kelimelerin yerleri her defasında da değişti.

Genç öğrenciler günde altı saat bu işle uğraşıyorlar. Profesör büyük sayfalı birkaç cilt gösterdi; içinde, şimdiye kadar toplamış oldukları yarı yarıya tamamlanmış cümleler vardı. Cümleleri birbirine yamayarak bu zengin malzeme sayesinde, bütün bilim ve sanatları toplu olarak dünyaya sunmak istiyordu. Öte yandan, eğer halk para toplayıp Lagado'da böyle beş yüz aletin kurulup işletilmesini sağlar, aletleri yönetenleri de biriktirdikleri cümleleri bir araya toplamaya zorlarsa, bu iş hem daha iyi bir sonuç verecek, hem daha çabuk bitecekti.

Profesör gençliğinden beri bütün aklını fikrini bu icat uğrunda yordüğünü, dillerindeki bütün kelimeleri bu çerçeveye geçirdiğini, kitaplarda kullanılan bütün takı, isim, fiil ve öteki söz bölüklerinin tam ve doğru orantılarını çıkardığını iddia ediyordu.

Bana vermiş olduğu bu geniş bilgiden ötürü, bu ünlü zata âciz şükranlarımı sundum. Bahtım yardım eder de yurdu ma dönersem hakkını gözeteceğime, kendisini bu olağanüstü makinenin biricik icatçısı olarak tanıtacağıma söz verdim. Makinenin şekil ve kuruluşunun (ilişik şekilde olduğu gibi) bir krokisini çıkarmama müsaade etmesini de rica ettim. Profesöre, Avrupa'daki bilginlerin, birbirlerinin buluşlarını çalmak âdetleri olduğunu, böylelikle, hiç değilse yeniliği asıl kimin bulduğu yolunda çıkacak anlaşmazlıklardan fayda elde edeceklerini söyledikten sonra, bütün onurun rakipsiz olarak kendisinde kalması için çok ihtiyatlı davranacağımı ekledim.

Buradan dil okuluna gittik. Üç profesör oturmuş dillerinin gelişmesini sağlamak için birbirlerine danışıyordu.

İlk plan şuydu: Bütün çok heceli kelimeleri tek heceli kılacak konuşmayı kısaltmak ve gerçekte, akla gelebilecek her şey isim olduğuna göre, fiil ve ortaçları kullanmaktan vazgeçmek.

Öteki plan ise, bütün kelimeleri tamamıyla ortadan kaldırmaktı: Bu plan, sağlık ve kısalık bakımından çok büyük

faydaları göz önünde tutularak kuvvetle ileri sürülmüştü. Çünkü, söylediğimiz her kelime, bir dereceye kadar ciğerlerimizde aşınma ile küçülmesine ve dolayısıyla hayatımızın kısalmasına sebep olmaktadır. Onun için şu çare önerilmişti: Bütün kelimeler *eşya*’ların adları olduğuna göre, herkesin, görüşmek istediği şeyleri ifade edebilmesi için gereken eşyaları yanında taşıması çok uygun olacaktı. Bütün halkın rahat ve sağlığını koruyacak bu icat muhakkak uygulanacakmış ama, kadınlar, ayaktakımı ve okuma yazma bilmez kimseler elbirliği ederek kendilerine ataları gibi dilleri ile konuşmak serbestliği verilmezse, “isyan ederiz” diye tehdit etmişler. Halk, bilimin işte böyle uzlaşma bilmez bir düşmanıdır! Bununla beraber, birçok bilgin ve bilge kimseler bu yeni plana bağlanmışlar; meramlarını eşyalarla ifade etme yoluna gitmişlerdir. Bu yöntemin tek bir sakıncası var: Bir adamın işi büyük ve çeşitli ise, sırtında başkalarına göre daha büyük bir eşya demeti taşımak zorunda kalıyor; meğer ki hali vakti bir ya da iki güçlü uşak tutmasına elverişli olsun. Bu sözünü ettiğim bilgilerden ikisini birçok kere gördüm; taşıdıkları torbaların yükü altında tıpkı bizdeki seyyar satıcılar gibi iki büküm olmuşlardı. Sokakta birbirlerine rastlayınca duruyor, yüklerini indiriyor, torbalarını açıyor, bir saat görüşüyorlardı. Sonra, aletlerini gene torbaya koyuyor, birbirlerine yardım ederek yüklerini sırtlayıp, ayrılıyorlardı.

Kısa görüşmeler için bir kimse kendisine yetecek eşyaları cebinde ya da koltuğunda taşıyabiliyor, hele evinde hiçbir sıkıntı ile karşılaşmıyor, çünkü bu yöntemle konuşanlardan birkaçının toplandığı oda, ustalık gerektiren bu çeşit konuşmalar için gereken gereçleri sağlamaya yarayan sürü sürü eşyalarla dolu.

Bu buluşla elde edilebilecek ikinci büyük fayda da böyle bir yöntemin bütün uygar ulusların anlayabileceği uluslararası bir dil olabileceğidir. Çünkü her ulusun eşya ve aletleri genellikle aynı türdendir ya da birbirlerine çok benzer; öyle

ki, ne amaçla kullanıldıkları kolayca anlaşılabilir. Böylece elçiler, dillerine yabancı kaldıkları hükümdar ve devlet bakanları ile müzakere edebilecek durumda olabilirler.

Matematik okulunu da gezdim. Profesör, öğrencilerine bizim Avrupa'da akıl erdiremeyeceğimiz bir yöntemle ders veriyordu. Problem ile tanıtlanmasını, içinde kafayı etkileyecek bir boya bulunan mürekkeple, kâğıthelvası gibi ince bir şeyin üstüne yazıyorlar. Öğrenci bunu aç karnına yutuyor ve kendisine üç gün ekmek ve sudan başka hiçbir şey verilmiyor. Kâğıthelvası sindirilince, mürekkepteki boya problemle beraber beyne çıkıyor. Ama şimdiye kadar umulan başarı elde edilememiş; bunun sebebi, bir yandan ya miktar ya da bileşiminde bir hata, öte yandan da delikanlıların tersliğiymiş; çünkü bu koca hap midelerini öyle bulandırıyormuş ki genellikle bir yere sızıp daha hap etkisini göstermeden kusuyorlarmış; hem sonra, ilacın gerektirdiği kadar aç kalmaya da bir türlü razı edilememişler.

VI

*Akademi hakkında eklemeye değer bilgiler:
Yazar bazı yenilikler öneriyor; önerileri iyi kar-
şılanıyor.*

Siyasi plancılar okulunda gördüklerimden pek memnun kalmadım; bütün profesörlerin zırdeli oldukları kanısına vardım; bu durum beni gerçekten üzdü. Bu zavallılar birtakım projeler ileri sürerek hükümdarları, gözdelelerini bilgelik, yetenek ve erdemlerine göre seçmeye razı etmek; bakanlara halkın çıkarlarını göz önünde tutmayı öğretmek; değerli, yüksek yetenekli ve büyük hizmetler görmüş kimseleri ödüllendirmek; hükümdarlara, gerçek çıkarlarını halkın çıkarları üzerine kurarak gözetmeyi belletmek; görevler için, bunları başarabilecek yeterli kimseler seçmek gibi insanoğlunun şimdiye kadar hatır ve hayalinden geçirmedığı birtakım aşırı, olanaksız hayaller besliyorlar. Öteden beri söylerler, filozoflar böyle aşırı ve saçma şeyleri gerçek diye ileri sürermiş; bunun doğru olduğunu burada görmüş oldum.

Bununla beraber akademinin bu bölümünde çalışanların hakkını yememek için şunu da söyleyeyim ki hepsi böyle hayaller peşinde koşmuyor. Çok becerikli bir profesör gör-

düm; devlet yönetiminin nitelik ve kurallarını hakkıyla bilir görünüyordu. Bu ünlü adam bütün araştırma ve incelemelerini, türlü devlet şekillerini yönetenlerin düşkünlük ve bozuklukları, yönetilenlerin de saygısızlığı yüzünden olagelen düşkünlüklere karşı etkili çareler bulmak için çok faydalı bir biçimde kullanmıştı. Örneğin, bütün yazar ve düşünürlerin de kabul ettiği gibi, doğal ve siyasal bünyeler arasında her yerde yakın bir benzerlik olduğuna göre, bu iki bünyenin sağlığını korumak ve hastalıklarını iyi etmek için aynı çarelere başvurmaktan daha doğru bir yol olabilir miydi? Herkesin de kabul ettiği gibi, çoğu defa, yaşlılar meclisinin ya da başka büyük meclislerin çektiği rahatsızlıklar şunlardır: Bedendeki sıvıların dengesizliği; türlü türlü baş ağrıları ve çeşitli kalp hastalıkları; şiddetli çırpınmalar, sağ elde daha fazla olmak üzere, iki eldeki kas ve sinirlerin acılar veren çekilmeleri; karasevda, gaz, baş dönmeleri, sayıklamalar; iğrenç ve irinlerle dolu ateşli sıracı çıbanları; çevreye köpükler saçan ekşi ekşi geçirmeler; doymak bilmez açlık; sindirim güçlüğü ve sözü edilmeye değmez daha başka şeyler. İşte onun için profesör şöyle bir öneride bulunuyor: Yaşlılar meclisi toplanınca birkaç hekim toplantının ilk üç günü mecliste bulunacak ve her gün, müzakereler bitince, üyelerin nabızlarına bakacak; bundan sonra, hastalıkların niteliğini ve tedavi yöntemlerini inceden inceye araştırdıktan ve birbirlerine danıştıktan sonra dördüncü gün, yanlarında uygun ilaçlar bulunan eczacılarla beraber gene meclise gelecekler ve üyeler toplanmadan önce her birine, çeşitli gereksinimlerine göre, yumuşatıcılar, müshiller, yatıştırıcılar; temizleyici, yakıcı, bağırsakları sıkıcı haplar; sarılık, lenf hastalıkları, kulak ve baş ağrılarına karşı ilaçlar vereceklerdir. Bu ilaçların etkilerine göre de bir sonraki toplantıda onları ya tekrar edecek ya değiştirecek ya da keseceklerdir.

Bu proje, halka herhalde büyük masraflar yüklemeyecek ve âciz kanımca, yaşlılar meclisinin yasa yapmada payı oldu-

ğu ülkelerde işlerin daha çabuk görülmesine yardım edecek, oybirliği sağlayacak, müzakereleri kısaltacak, kapalı birkaç ağzı açacak, hep açık olan birçok ağzı kapayacak, gençlerin taşkınlığını önleyecek, yaşlıların dik kafalığını giderecek, ahmakları canlandıracak, küstahları da ölçülü kılacaktır.

Hükümdarların gözdelerinin zayıf ve unutkan belleklerinden hemen herkesin şikâyet ettiğini göz önünde tutan bizim profesör, bunun için de şu öneriyi ileri sürüyordu: Başbakanın yanına çıkan kimse, işini gayet sade kelimelerle çok kısa olarak anlattıktan sonra, başbakan hazretlerinin unutmaması için yanından ayrılırken ya burnunu kısırmalı ya karnını tekmelemeli, nasırlarına basmalı ya kulaklarından tutarak üç aşağı beş yukarı sürüklemeli, gerisine iğne batırmalı ya da kolunu çimdikleyerek mosmor etmelidir ve bunları işi görülünceye ya da reddedilinceye kadar başbakan hazretlerinin yataktan kalkma töreninde tekrar etmelidir.

Gene profesöre göre, ulusların büyük meclislerinde bir üye fikrini söyleyip bunu savunmak için kanıtlar ileri sürdükten sonra oyunu doğrudan doğruya bu fikrine karşı kullanmalıdır; çünkü böyle yapılacak olursa sonuç hiç şaşmaz, halkın çıkarı sağlanmış olur.

Bir devletteki partiler birbirlerine çok düşmansa, profesör bunları uzlaştırmak için yetkin bir çare bulmuştu. Yöntem şuydu: Kafaları imkân ölçüsünde aynı irilikte olanlar ikişer ikişer dizilecek, sonra usta operatörler her çiftin kafasının arka kısmını aynı zamanda ve beyni iki eşit parçaya ayırmak suretiyle kesecek, bu kestikleri parçaları o iki adam arasında değiştirip her birinden kesilen parçayı karşı partideki adamın kafasına yapıştıracaklar. Bu, büyük dikkat isteyen bir iş olmakla beraber, profesör, çok usta bir şekilde yapılacak olursa elde edilecek sonucun hiç şaşmayacağını kesinlikle belirtiyordu. Şöyle düşünüyordu: İki yarım beyin, tartışmalarını tek bir kafatasının sınırları içinde yapmak zorunda kalacağından çok geçmeden iyi bir anlaşmaya varacaklar,

düşünceye ölçü ve düzen sağlayacaklardır. Bu ölçü ve düzen de dünyaya, ancak onun gidişini seyir ve yönetmek üzere geldiklerini sanan kimselerin kafalarında bulunması gerçekten istenen bir şeydir. Partileri yönetenlerin beyinlerindeki nitelik ve nicelik bakımından ayrılıklara gelince, profesör bilgisine dayanarak böyle bir şeyin tamamıyla saçma olduğunu söyledi.

İki profesör, halkı sıkıntıya sokmadan en uygun, en verimli vergi toplama yöntem ve çarelerinin ne olabileceği hakkında ateşli bir tartışmaya tutuşmuştu. Biri, en doğru yöntemin düşkünlük ve çılgınlıkları vergiye bağlamak, her bir kimseden alınacak miktarı da komşuları arasından seçilecek bir heyete, kimsenin hakkını yemeyerek, belirletmek olacağını söylüyordu. Öteki tamamıyla karşıt bir fikirdeydi. İnsanların başlıca övündükleri ruh ve beden niteliklerini vergiye bağlamak, miktarı aşağı yukarı bunlardaki üstünlük derecelerine göre saptamak, bu dereceleri saptama işini de herkesin tamamıyla istek ve keyfine bırakmak gerektiğini düşünüyordu. En yüksek vergi, kadınların en çok gözünde olanlardan kesilmeli, her erkekten alınacak harç da gene kendi sözüne dayanılarak, görmüş olduğu iltifatların sayısı ve şekline göre saptanmalı. Zekâ, yiğitlik, naziklik de vergiye tabi olmalı, toplama işi de herkesin kendinde bulunduğunu söylediği miktara göre yapılmalıydı. Onur, adalet, bilgelik ve bilgiye gelince, bunlardan hiçbir surette vergi kesilmemeliydi; çünkü bunlar öyle garip niteliklerdir ki kimse ne komşusunda olduğunu kabul eder, ne de kendisinde bulunduğunu söyleyerek övünür.

Kadınlardan güzelliklerine, giyinmedeki ustalıklarına göre vergi alınması gerektiği ileri sürülüyordu. Burada da erkeklere verilen haklar tanınıyor, verginin miktarı kadınların kararına bırakılıyordu. Sadıklık, namus, sağduyu, iyi huy gibi meziyetlerden vergi almak düşünülmüyordu bile, çünkü toplama masrafları karşılanamayacaktı.

Hep krallık çıkarlarına bağı kalmalarını sağılamak üzere meclis üyelerinin boş görevler için kura çekmeleri öneriliyordu. Ama önce, her üye yemin edecek ve kurada kazansın kazanmasın oyunu daima saraydan yana kullanacağına güvence verecek, yemin edecekti; kaybedenlerin de bir görev boşalınca yeniden kuraya girme hakları olacaktı. Böylece, istek ve umutlar sönmeyecek, kimse yerine getirilmeyen vaatlerden şikâyet etmeyecekti. Bahtın omuzları da bakanlar kurulunun omuzlarından daha geniş, daha kuvvetli idi.

Başka bir profesör, içinde, hükümete karşı hazırlanan dolapları ve beslenen kötü niyetleri meydana çıkaracak bilgi bulunan uzun bir makale gösterdi. Büyük devlet adamlarına şu öğütleri veriyordu: Bütün kuşkulu kimsele rin ne yedikleri, yatakta hangi yanlarına yattıkları, gerilerini hangi elleri ile sildikleri incelenmeli, pisliklerine inceden inceye bakılmalı, bunların renk, koku, tat ve kıvamına ve sindirimin yarım kalmış veya tamamlanmış oluşuna göre, ne düşündükleri, ne kurdukları hakkında bir hükme varılmalıydı. Çünkü insanlar, helada bulundukları zamanlarda olduğundan ne daha fazla ciddidirler, ne daha fazla düşünceli, ne de zihinleri daha fazla işler. Profesörün kendisi bu yolda bir kanı edinmek için bir iki deney yapmış; kralı öldürmenin en iyi çaresini düşünürken pisiğı yeşilimsi oluyor, ama bir isyan çıkarmak ya da başkenti yakıp yıkmak gibi tasarılar kurarken, büsbütün başka bir renk alıyormuş.

Makale baştan başa ince bir düşünüşle yazılmıştı ve siyaset adamları için çok özenli, çok faydalı görüşlerle doluydu. Ama birkaç eksiğı olduğunu gördüm, bunu, yazarına söylemeye cesaret ettim; isterse, buluşlarına birkaç şey katabilirdim. Önerimi, yazarlar arasında, özellikle böyle plancılar soyundan yazarlar arasında, olağan olmayan bir uysallıkla karşıladı; bu yolda daha fazla bilgi toplamaktan memnun olacağını bildirdi.

Şunları söyledim: Gezilerimde bir süre kaldığım Tribnia¹ Krallığı'nda (yerliler buna Langden diyorlar) halkın büyük bir kısmı, devlet bakanları ve vekillerin emir ve yönetimleri altında, sürü sürü yordakçı ve asrları ile beraber soruşturu- cu, tanık, jurnalci, suçlayıcı, davacı ve yemincilerden oluşur. Bu krallıktaki düzenler, genel olarak, çok derin siyaset adamları olduklarını göstermek, çürük yönetime yeniden can vermek, memnun olmayanları susturmak ya da oyala- mak, para cezaları ile keselerini doldurmak ve kişisel çıkar- larına uygun oluşuna göre halkın krala olan inancını artır- mak ya da sarsmak isteyenlerin işidir. Bunlar, önce, hangi kuşkulu kimseleri bir düzen hazırlamakla suçlayacaklarını aralarında anlaşılarak saptarlar, sonra bu kimselerin mektup ve kâğıtlarını ele geçirmek ve suçluları zincire vurmak gibi gereken önlemleri alırlar. Bu kâğıtlar, kelime, hece ve harf- lerden gizli anlamları çıkarmada çok usta olan gruba verilir. Onlar da sözgelimi, oturaklı iskemle demekle, kral meclisi demek istediğini meydana çıkarırlar ve böylece kaz sürüsü, yaşlılar meclisi; topal it, istilacı; çırak, başbakan; nıkris, baş- rahip; darağacı, devlet bakanı; yatak sürgüsü, ileri gelenler encümeni; boşboğaz, saray hanımı; süpürge, ihtilal; fare ka- panı, görev; dipsiz kuyu, hazine; bulaşık teknesi, saray; soy- tarı, gözde; kırık terazi, adalet yeri; boş fıçı, kumandan; akar çıban, devlet yönetimi olur.

Bu yöntem aksayınca, bilginlerinin akrostiş ve anagram dedikleri, daha etkili iki çare vardır. Önce bütün kelimelerin baş harflerinin siyasal anlamda olduğunu meydana çıkarır- lar. Böylece N., suikast; B., süvari alayı; L., denizde filo de- mek olur. Sonra, kuşkulu görünen bir kâğıtta, harflerin yer- lerini değiştirerek, memnuniyetsizlik gösteren bir partinin en gizli tasarımlarını ortaya koyarlar. Örneğin bir dostuma

1 Tribnia ve Langden kelimelerindeki harflerin yerleri değiştirilince Tribnia (Britain-Britanya) Langden (England-İngiltere) çıkıyor.

mektup yazıp, *Tom kardeşimizin basuru çıktı*, desem, usta bir çözücü, bu cümledeki harflerin şu kelimelerle çevrilebileceğini meydana çıkarır: *Dayan! bir suikast ortaya çıktı*.¹ Bu da anagram yöntemidir.

Profesör, gördüklerimi böylece kendisine anlattığımdan ötürü teşekkürlerini sundu ve eserinde bana onurlu bir yer ayıracağına söz verdi.

Beni bu ülkede daha fazla alıkoyacak bir şey bulamadım, yurduma, İngiltere'ye dönmeyi düşünmeye başladım.

¹ İngilizce olan bu iki cümleden birincisindeki kelimelerin harflerinin yerleri değiştirilince ikinci cümle ortaya çıkabiliyor.

VII

Yazar, Lagado'dan ayrılarak Maldonado'ya geliyor. Harekete hazır gemi olmadığından Glubbdubdrib'e kısa bir yolculuk yapıyor. Vali tarafından kabulü.

Bu krallığın bulunduğu kıta, doğu tarafında; öyle sanıyorum ki Kaliforniya'nın batısında ve Pasifik Okyanusu'nun kuzeyindeki o Amerika'nın hâlâ bilinmeyen parçalarına doğru uzanıyor. Lagado'dan, ancak yüz elli mil içeride güzel bir limanı var ve kuzeybatıda, 29 derece kadar kuzey enleminde, 140 derece boylamda bulunan büyük Luggnagg Adası ile epey ticaret oluyor. Bu Luggnagg Adası, Japonya'nın yüz fersah kadar güneydoğusundadır ve Japonya imparatoru ile Luggnagg kralı arasında sıkı bir ittifak olduğundan, bir adadan ötekine gitmek için sık sık olanak doğuyor. Onun için, Avrupa'ya dönmek üzere Luggnagg Adası'na gitmeye karar verdim. İki katır, yol göstermesi ve küçük dengimi taşıması için de bir kılavuz kiraladım. Bana bunca lütfelerde bulunmuş olan soylu yürekli koruyucumdan müsaade aldım; yola çıkarken bana bol bol armağan da verdi.

Yolculuğumda, anlatmaya değer bir olay ya da serüven olmadı. Maldonado (limanın adı budur) limanına gelince,

Luggnagg'a gidecek gemi bulunmadığını, bir süre de olmayacağını öğrendim. Maldonado, Portsmouth kadar var. Çok geçmeden birkaç arkadaş edindim; bana büyük konukseverlik gösterdiler. Seçkin bir kişi, Luggnagg'a bir aydan önce gemi olamayacağından, beş fersah kadar güneybatıda bulunan küçük Glubbdubdrib Adası'nı şöyle bir gezmekle eğlenip memnun kalacağımı söyledi. Kendisiyle bir arkadaşının benimle beraber gelmelerini önerdi; gezi için de uygun bir kayık bulunacaktı.

Glubbdubdrib, –kelimenin, elimden glediği kadar yakın bir çevirisini verecek olursam– “bağcılar” ya da “büyücüler” adası demektir. İngiltere'deki Wight Adası'nın üçte biri kadar var; toprağı çok verimli; yönetimi de, üyeleri hep büyüğü olan bir kabilenin başkanının elinde. Bu kabiledelikler kendi aralarında evleniyorlar ve sırada en yaşlı olanı hükümdar ya da vali oluyor. Valinin güzel bir sarayı ve kesme taşlardan yapılmış, yirmi kadem yükseklikte bir duvarla çevrili bir parkı var. Bu parkta, davarlara, ekin ve bahçelere ayrılmış, çitlenmiş birçok küçük bölüm gördüm.

Vali ile ailesine hizmet edenler öyle bizim alıştığımız hizmetçilere benzemiyor. Vali, büyüclükteki ustalığıyla, ölümler diyarından istediğini çağırıp yirmi dört saat kendisine hizmet ettirebiliyor. Ama bunları yirmi dört saatten fazla tutamadığı gibi, aynı kimseyi, olağanüstü haller dışında, üç aydan önce bir daha çağırıyor.

Adaya sabah on bir sularında geldik. Yanımdakilerden biri valiye gitti ve sırf hizmetinde bulunmak onurunu elde etmek için gelmiş olan bir yabancıyı kabul etmesini rica etti. Bu ricası hemen yerine getirildi ve üçümüz sarayın kapısından girdik. İki yanımıza muhafızlar dizilmişti; silah ve kıyafetleri eski çağlar tarzındaydı, yüzlerinde öyle bir hal vardı ki tarif edemeyeceğim bir dehşetle bütün vücudum diken diken oldu. Çevremizde gene sıra sıra dizili, aynı kılık ve kıyafetteki hizmetçilerin arasından yürüyerek birçok daireden geçtik,

sonunda kabul salonuna geldik. Üç defa yerlere kadar eğildik, birkaç genel soru sordular ve sonra, vali hazretlerinin tahtının en alt basamağının yanında, üç alçak iskemleye oturmamıza müsaade ettiler. Vali, adasının diline benzemekle beraber, Balnibarbi dilini anlıyordu. Biraz gezilerimi anlatmamı istedi ve bana resmi davranmayacağını belli etmek için, parmağını şöyle bir çevirerek bütün maiyetini dışarı gönderdi; hepsi de sanki rüya görüyormuşum da birdenbire uyanmışım gibi, bir anda ortadan kayboluverdi. Vali hiçbir zarar görmeyeceğime güvence verdi, ben de birçok kere böyle kabul görmüş olan iki arkadaşımın hiçbir kaygı göstermediklerini sezince biraz ferahladım ve vali hazretlerine başımdan geçenleri kısaca anlattım, ama biraz çekiniyor, ikide bir başımı çevirip biraz önce gördüğüm o hizmetçi hayaletlerin bulunduğu yere bakmazlık edemiyordum. Yemeği vali ile yemek onuruna eriştim. Yeni bir hayaletler takımı yemekleri getirdi, sofrada hizmet etti. Şimdi artık sabahki kadar korkmadığımı hissediyordum. Gün batıncaya kadar burada kaldım; vali hazretleri beni sarayda oturmaya çağırdı; kabul edemeyeceğimden beni affetmesini büyük bir alçakgönüllülükle rica ettim. İki arkadaşımınla beraber bu küçük adanın başkenti olan ve sarayın yakınında bulunan kentte kendi başımıza bir evde kaldık. Ertesi sabah vali bizi çağirtmak lütfunda bulunduğundan, saygılarımızı sunmak üzere saraya döndük.

İşte böylece bu adada on gün kaldık. Günün büyük bir kısmını valinin yanında geçiriyor, gece de evmize dönüyorduk. Az zaman içinde hayaletlere o kadar alıştım ki bunları üç dört kere gördükten sonra, artık hiçbir heyecan duymaz oldum; ufak tefek kaygılarım kalmış olsa bile, bunları da duyduğum merak alt etmişti. Çünkü vali hazretleri dünyanın başlangıcından bugüne kadar ölmüş olanlar arasından, sayıları ne kadar olursa olsun, canımın istediği kimseleri çağirmamı, uygun bulduğum sorulara yanıt vermelerini emretme-

mi söyledi. Yalnız, soracağım sorular bunların yaşamış oldukları zamanın sınırlarını aşmayacaktı. Hem sonra, hiç değilse bir şeye güvenebilirdim: Bana kesinlikle gerçeği söyleyeceklerdi, çünkü yalan alt dünyada pek faydası olmayan bir marifetti.

Bana böyle büyük bir lütuf göstermesinden ötürü vali hazretlerine en âciz şükranlarımı sundum. Bulduğumuz odadan parkı iyice görebiliyorduk. İlk isteğim de, saltanat, süs ve gösteriş sahneleri ile oyalanmak olduğundan, Büyük İskender'i, hemen Arbeles Savaşı'ndan sonra ordusunun başında olarak görmeyi rica ettim. Vali şöyle bir parmağını oynattı ve bulunduğumuz pencerenin altında, geniş bir meydana, İskender, ordusu ile birlikte görünüyordu. İskender odaya çağrıldı. Yunancasını bin bir zorlukla anlıyordum; hem zaten ben de pek az bilirdim. Zehirlenmediğine, fazla içki yüzünden yükselen ateşinin ölümüne sebep olduğuna yemin etti.

Ondan sonra Annibal'i, Alpler'den geçerken gördüm; ordugâhında bir damla sirkesi olmadığını söyledi.¹

Caesar ile Pompeius'u da, tam savaşa tutuşmak üzereyken ordularının başında; sonra da yalnız Caesar'ı, o son büyük zaferinden sonra gördüm. Validen, Roma senatosunu büyük bir salonda, buna karşıt olarak da daha sonraki bir çağdan bir meclisi başka bir odada, toplu olarak göstermesini rica ettim. Birincisi, kahramanlar ve yarı tanrılar topluluğu, ikincisi ise madrabazlar, yankesiciler, haydut ve kabadayılar sürüsüydü.

Vali, ricam üzerine, Caesar'la Brutus'a bize yaklaşmalarını işaret etti. Brutus'u görünce derin bir saygı duydum. O olgun, erdemli ruhun mertlik ve metinliği, o gerçek yurt sev-

1 Romalı tarihçi Titus Livius'a göre Annibal Alp Dağları'ndan geçerken, yolunu kapayan bir kaya parçasını ısıttıktan sonra sirke ile ıslatmış ve kaya parçalanmış.

gisi, bütün insanlığa karşı duyduğu iyilikseverlik yüzünün bütün çizgilerinde açıkça okunuyordu. Brutus ile Caesar'ın çok iyi anlaştıklarını büyük bir zevkle gördüm ve Caesar, katillerinin kendisine sağladıkları onurun, hayatındaki en büyük başarılarından kat kat üstün olduğunu itiraf etti. Brutus ile uzun uzun konuşmak onurunu elde ettim; atası Junius, Sokrates, Epaminondas, genç Cato ve Sir Thomas More'la hep berabermiş; işte bu altı kişiye, dünyanın bütün çağları bir yedincisini katamaz!

Dünyanın, eski çağın bütün dönemleri boyunca gözümün önünde görmek istediğim, o doymak bilmez isteği karışlamak için çağrılmış olan sayısız ünlü kimseler hakkında bilgi vererek okuyucuları sıkmak istemem. Gördüklerim arasında doya doya seyrettiklerim, zalimleri ve hak yiyicileri yok edenlerle, zulüm ve kıyıma uğrayan uluslara özgürlüklerini verenler oldu. Ama içimde duyduğum doyurucu zevki, okuyucularımı oyalayacak bir şekilde ifade edebilmem olanaksızdır.

VIII

Glubbdubdrib hakkında eklemeye değer bilgiler. Eski ve yeni çağlar tarihinde bazı düzeltmeler.

Eskilerden zekâ ve bilgileri ile en fazla ün salmış olanları görmek istediğimden, bir günümü tamamıyla bunlara ayırdım. Homeros ile Aristoteles'in, bütün yorumcularının başında olarak görünmelerini istediğimi söyledim. Bunların sayısı o kadar fazlaydı ki, yüzlercesi, sarayın avlu ve dış odalarında beklemek zorunda kaldı. O iki kahramanı daha ilk bakışta tanıdım ve yalnız yanlarındaki kalabalıktan değil, birbirlerinden de ayırt ettim. Homeros, daha uzun boylu, daha yakışıklıydı, yaşındaki kimselere göre çok dik yürüyordu; bakışları da şimdiye kadar eşini görmediğim derecede canlı ve keskindi. Aristoteles, iki büklüm yürüyor, bir baston kullanıyordu; yüzü zayıf, saçları düz ve seyrek, sesi de boğuktu. İkisinin de, yanlarındakileri tanımadıklarını; onları ne görmüş, ne de adlarını duymuş olduklarını anladım. Adını veremeyeceğim bir hayalet bana fısıldayarak, bu yorumcuların, Homeros'la Aristoteles'i onlardan sonra gelen kuşaklara çok yanlış bir şekilde tanıttıkları için utanç duyup suçlarını anladıklarını; bundan ötürü de alt dünyada onlardan mümkün olduğu kadar uzak yerlerde oturduklarını söyledi.

Didymos'la Eustathios'u,¹ Homeros'a takdim ettim ve Homeros'u bunlara, layık olduklarından daha iyi davranmaya razı ettim; zaten o da, bir şairin ruhuna girebilmek için gereken yüksek akıl ve zekânın her ikisinde de bulunmadığını hemen sezmişti. Ama, Scotus'la Ramus'u² Aristoteles'e takdim edip biraz açıklayınca, Aristoteles sinirlendi ve onlara dönerek, bütün güruhun, kendileri gibi koca ahmaklar olup olmadığını sordu.

Valiye, Descartes ile Gassendi'yi çağırmasını rica ettim ve bunları, sistemlerini Aristoteles'e anlatmaya razı ettim. Bu yüce filozof, doğa felsefesinde düşmüş olduğu hataları kabul etti; birçok şeyde, herkesin de yapacağı gibi, tahminlere dayanarak fikir yürüttüğünü söyledi. Epikuros'un öğretisini elden geldiği kadar tatlı bir hale sokan Gassendi'nin de, Descartes'ın *girdaplar sistemi*'nin de, artık tutar yeri kalmamış olduğunu ekledi. Bugünkü bilginlerin öyle ateşle ileri sürdükleri çekici yerçekimi yasasının da aynı sona varacağını sezdiğini; yeni doğa sistemlerinin her çağa göre değişen birtakım yeni modalardan başka bir şey olmadığını ve hatta bunları, matematik ilkelerine dayanarak ispat ettiklerini ileri süren kimselerin kısa bir zaman ün salacaklarını, sonra onların da modasının geçeceğini söyledi.

Beş gün, böyle birçok eski bilginle görüştüm. O ilk Roma imparatorlarının birçoğunu gördüm. Valiye, bize yemek pişirmeleri için Eliogabalus'un aşçılarını çağırttı, ama gereç kıtlığından ustalıklarını pek göstermediler. Agesilaos'un helot'larından biri de bize bir kâse Isparta çorbası yaptı; midem bir kaşıktan fazlasını alamadı.

Beni adaya getiren iki arkadaşım, görülecek birtakım işleri olduğundan, üç gün içinde dönmek zorundaydılar. Ben bu üç günü, son iki-üç yüz yıl içinde yurdumda ya da yaban-

¹ Homeros'un yorumcularından.

² Aristoteles'in yorumcu ve eleştiricileri.

cı ülkelerde tanınmış olan daha yeni ölüleri görmekle geçirdim. Eski, ünlü ailelerin daima hayranıyım; onun için validen, sıra ile olmak üzere, sekiz dokuz batınlık ataları ile beraber, yirmi-yirmi beş kral çağırmasını rica ettim. Hiç beklemediğim, acı bir hayal kırıklığına uğradım. Önümden, kral taçları ile alay alay kimseler geçeceğini sanıyordum. Oysa bir ailede, iki kemancı, güzel giyinmiş üç saraylı ve bir İtalyan papazı; başka birinde ise bir berber, bir rahip ve iki kardinal gördüm. Taçlı başlara çok derin bir saygım olduğundan böyle nazik bir konu üzerinde daha fazla durmadım; ama kontlara, marki, dük ve benzerlerine gelince, bu kadar çekingen davranmadım. Şunu da itiraf edeyim ki bazı aileleri başkalarından ayıran o özel yüz şekillerinin asıllarına kadar çıkmakla büyük zevk duydum. Bir ailede uzun çenenin nereden geldiğini; başka bir ailenin, niçin, iki batın hep düzenbazlarla, iki batın da hep ahmaklarla dolu olduğunu; üçüncü bir ailenin, hep çatlak kafalılar; bir dördüncünün de hep dolandırıcılar yetiştirdiğini; Vergilius'un büyük bir aileden söz ederken, niçin, *nec vir fortis, nec femina casta*¹ dediğini; bazı ailelerin, niçin, armaları ile olduğu kadar zulüm, sahtekârlık ve korkaklıkları ile de tanındıklarını; soylu bir aileye, cehennemli çibanelarla soydan soya geçen o ilk frengiyi kimin getirdiğini iyice anladım. Kuşaklar dizisine, birtakım içoğlanları, uşaklar, arabacı, kumarbaz ve yankesiciler karışmış olduğunu gördükten sonra da, bunlara hayret bile etmedim.

Beni asıl iğrendiren yeni zamanlar tarihi oldu. Burada gizli tarih yazanların düzenbazlık ve bilgisizliği ile karşılaştım. Bunlar, nice kralları zehirleyerek mezara yollamışlar: Bir hükümdarla başbakanının, yanlarında kimseler olmadığı halde, neler konuştuklarını aktarmışlar; elçi ve devlet başkanlarının düşündüklerini ortaya koymuşlar; odalarını açmışlar; hep de yanılmak bahtsızlığına uğramışlardı. Burada,

1 Ne yürekli bir erkek, ne namuslu bir kadın var.

dünyayı hayretler içinde bırakan birçok büyük olayın bilinmeyen sebeplerini öğrendim; fahişelerin nasıl gizli nüfuzları olduğunu; bu nüfuzun şurayı, şuranın da, meclisi nasıl etkilediğini anladım. Bir komutan, önümde, sırf korkaklığı ve yanlış hareketi yüzünden büyük bir zafer kazandığını; bir amiral de filoyu düşmana bırakmak isterken doğru haberleşme eksikliğinden onu nasıl yendiğini itiraf etti. Üç kral, saltanatları boyunca bir kere olsun değerli kimselere yönetimde yer vermediklerini; vermişlerse, bunun, yanlışlıkla ya da danıştıkları bir bakanın aldatması ile olduğunu; dünyaya tekrar gelseler, gene böyle davranacaklarını söylediler. Kuvvetli kanıtlar ileri sürerek, ahlak bozuklukları olmazsa bir kral tahtının destekten yoksun kalacağını belirttiler; çünkü erdemin insan tabiatına aşıladığı o sağlamlık, güven ve direnç, halk işlerinin güdümüne devamlı bir engel oluyormuş.

Merak ettim, inceden inceye araştırarak birçok kimsenin nasıl olup da kendilerine yüksek onur unvanları, koskoca malikâneler sağladıklarını öğrenmek istedim ve bu araştırmalarımda çok yakın bir dönemi ele aldım; bundan, yaşadığımız zamanları yermek istediğim anlamı çıkarılmasın, çünkü bir yabancıyı bile gücendirmek istemem. (Söyleyeceklerimle de, hiçbir surette yurdumu kastetmediğimi okuyucularıma söylemeye bilmem gerek var mı?) Birçok ilgili kimse çağırıldı ve şöyle bir incelemeden sonra, öyle yüz karası şeyler karşısında kaldım ki, bunlar üzerinde ciddi ciddi düşünmek elimden gelmiyor. Yalan yere yemin, zulüm, kötüyü rüşvetle teşvik, hile, aracılık ve daha buna benzer kötülükleri su götürür marifetleri olarak ileri sürdüler. Ben de akla yakın olacağı gibi, bunları hoşgörü ile karşıladım. Ama bütün büyüklük ve zenginliklerini, bazıları, yurt ve hükümdarlarına ihanet etmekle; birkaçı, zehirle; çoğu da masumları yok etmek için adaleti bozmakla elde ettiklerini itiraf ettiler. Bunları öğrenince, biz astlarının o yüce mevkileri karşısında eğilmek zorunda olduğumuz yüksek kimselere, benim zaten ya-

radılıştan beslediğim derin saygı biraz kaybolur gibi oldu; bunun bana bağışlanacağını ummaktayım.

Çok kere okumuştum; hükümdar ve devletlere büyük hizmetlerde bulunan kimseler olmuştu; bunları görmek istedim. Sorup soruşturduktan sonra adlarının hiçbir yerde bulunmadığını, yalnız bazılarının târihe en bayağı madrabaz ve hainler olarak geçmiş olduğunu öğrendim. Ben de zaten, bunlardan başkasının adını bile işitmemiştim. Ama hepsi önüme çıktı; kederli kederli bakışıyorlardı, çok bayağı giysiler giymişlerdi. Çoğu gözden düşerek yoksulluk içinde, ötekiler de idam sehpaı ya da darağacında öldüklerini söylediler.

Bunlar arasında, hali biraz garip olan biri vardı. Yanında on sekiz yaşlarında bir genç duruyordu. Bana şunları söyledi: Uzun yıllar bir geminin komutanı olmuştu: Actium deniz savaşında düşman hattını yarmayı başarmış, büyük gemilerden üçünü batırmış, bir dördüncüsünü tutsak etmiş ve bu yüzden, Antonius kaçmış, zafer elde edilmişti. Yanındaki genç biricik oğluydu; savaşta ölmüştü. Değerli bir hizmet gördüğüne güvenerek, savaş bittikten sonra Roma'ya gitmiş ve Augustus'un sarayında, komutanı ölmüş olan daha büyük bir gemiye terfi ettirilmesini rica etmiş. Bu ricasına hiç aldırmadan, bu gemiyi, daha ömründe deniz görmemiş bir gence, imparatorun odalıklarından birinin hizmetinde bulunan Libertina'nın oğluna vermişler. Kendisi de eski gemisine dönmüş, ama görevde ihmalle suçlanmış; gemisinin komutası da Visamiral Publicola'nın çok hoşlandığı bir içoğlanına verilmiş. Bunun üzerine, Roma'dan hayli uzak olan küçük bir çiftliğe çekilmiş; ömrünü orada bitirmiş. Bu hikâyeyi dinledikten sonra, gerçeğı öyle merak ettim ki rica ettim. Actium savaşındaki amirali, Agrippa'yı çağırdılar. Agrippa göründü ve duyduklarımın hepsinin doğru olduğunu anladım. Hatta amiral, alçakgönüllülükle, değerinin büyük bir kısmını saklamış ve küçültmüş olan komutanın lehinde daha birçok şey söyledi.

Aşırı bir yaşama tarzının epey geç girdiği bu imparatorlukta, ahlak bozukluklarının bu kadar hızla gelişmiş olduğunu görerek şaşırdım; her türlü düşkünlüğün uzun zamanlar hüküm sürmesi, başkomutanın bütün övgü ve yağmaları belki ikisine de en az hakkı olduğu halde kendisine mal etmesi, bütün başka ülkelerin buna benzer halleri karşısında duyduğum hayreti azalttı.

Bütün çağırdıklarımız, dünyadaki şekilleri ile önümüze çıktıklarından, geçen yüzyıllar içinde insan soyunun ne kadar bozulmuş olduğunu görmek beni hüznü düşüncelere sürükledi. Frengi, bütün sonuçları ve aldığı bütün adlarla, İngiliz soyunun yüzünün her çizgisini değiştirmiş, bedenleri küçültmüş, sinirleri gevşetmiş, kas ve tendonları yumuşatmış, yüzleri soldurmuş, ete gevşeklik ve ekşi bir koku vermiş.

O kadar aşağılara indim ki o eski moda İngiliz *yeoman*'lerinin¹ çağırılıp önümüze çıkmalarını rica ettim. Bunlar, bir zamanlar yaşayış, giyiniş ve yiyeceklerinin sadeliği, başkaları ile olan ilişkilerindeki doğruluk, gerçek özgürlük anlayışları, yiğitlik ve yurtseverlikleri ile ün salmışlardı. Bu ölüleri, şimdikilerle karşılaştıınca, üzülmemek elimden gelmedi. Bunların torunları, o temiz doğal erdemleri birkaç meteliğe satmışlardı; oylarını para karşılığı kullanarak, seçimlerde düzene dolana saparak, bir sarayda öğrenilebilecek her türlü düşkünlük ve ahlak bozukluklarını elde etmişlerdi.

1 Eskiden İngiltere'de küçük arazi sahiplerine verilen ad.

IX

Yazar, Maldonado'ya dönüyor; oradan gemi ile Luggnagg'a gidiyor; hapsediliyor; saraydan çağrılıyor. Saraya kabulü. Kralın halkına gösterdiği büyük yumuşaklık.

Adadan ayrılacağımız gün gelince, Glubbdubdrib'in yüce valisinden müsaade aldım ve iki arkadaşım ile birlikte Maldonado'ya geldik. Orada on beş gün bekledikten sonra, Luggnagg'a giden bir gemi bulabildim. O iki arkadaşım ve daha başkaları, o kadar eli açık ve iyi kimselerdi ki bana yiyecek sağladıktan başka gemiye kadar gelip beni uğurladılar. Yolculuğum bir ay sürdü. Bir gün şiddetli bir fırtınaya tutulduk; batıya dümen kırmak zorunda kaldık, böylece altmış fersah-tan fazla bir parçayı kaplayan meltem rüzgârları bölgesine girmiş olduk. 21 Nisan 1709'da, Clumegnig Irmağı'na girdik (Clumegnig, Luggnagg'ın güneydoğusu ucunda bir limandır); kentten bir fersah uzakta demir attık ve kılavuz gönderilmesi için işaret çektik. Yarım saatten az bir zaman içinde gemiye iki kılavuz geldi; bizi, geçitte çok tehlikeli olan kayalık ve sığ yerlerin arasından geçirerek geniş bir havuza getirdiler; burada bir donanma, kent duvarlarının yarım gomine uzağında rahat rahat dolaşabilirdi.

Bazı tayfalar, hainliklerinden ya da kayıtsızlıklarından olacak, kılavuzlara çok yerler görmüş bir yabancı olduğumu söylemişler; onlar da bunu bir gümrük memuruna haber vermişlerdi. Karaya ayak basınca memur bana birçok şey sordu: Balnibarbi dilinde konuşuyordu. (Balnibarbi ile bir hayli ticaret olduğundan bu kentte Balnibarbi dilini genel olarak anlıyorlar; hele denizciler ve gümrük memurları çok iyi biliyorlar.) Memura bazı konular üzerinde kısaca bilgi verdim; anlattıklarımın inanılır ve birbirini tutar şeyler olmasına elimden geldiği kadar gayret ediyordum. Ama nereli olduğumu gizlemeyi gerekli buldum, “Felemenkliyim” dedim: Japonya’ya gitmek istediğimden, bu ülkeye Avrupalı olarak yalnız Felemenkileri kabul ettiklerini biliyordum. Memura, Balnibarbi kıyılarında gemimizin kazaya uğradığını, bir kayaya düştüğümü, sonra Laputa ve Uçan Ada’ya (memur, bundan söz edildiğini sık sık duymuştu) alındığımı, şimdi de Japonya’ya geçmeye uğraştığımı; orada, yurduma dönmek için bir gemi bulacağımı umduğumu söyledim. Memur, saraydan emir gelinceye kadar hapsedilmem gerektiğini söyledi; bunun için de saraya hemen yazacağını, on beş güne kadar yanıt alabileceğini ekledi. Rahat bir binaya götürüldüm, kapının önüne bir nöbetçi diktiler. Bununla beraber geniş bir bahçede serbestçe dolaşabiliyordum, bütün masraflarım da kralın hesabına geçirildiğinden bana oldukça iyi bakıyorlardı. Birçok kimse beni ziyarete geldi; adlarını işitmedikleri uzak ülkelerden geldiğim her tarafa yayılmış olduğundan merak etmişlerdi.

Benimle aynı gemide gelen bir genci çevirmen olarak tuttum; Luggnagg yerlilerindendi; birkaç yıl Maldonado da kaldığından iki ülke dilini de çok iyi biliyordu. Onun yardımı sayesinde konuklarımla konuşabiliyordum; ama bu konuşmalarımız ancak sorduklarına verebildiğim yanıtlardan oluşuyordu.

Saraydan haber zamanında geldi. Benimle maiyetimin, on atla Traldragdubh’a (hatırladığıma göre, bu kelime Tiril-drogdrib olarak da söylenebiliyor) getirilmem isteniyordu.

Bütün maiyetim, çevirmenim zavallı delikanlıdan ibaretti. Onu hizmetimde kalmaya razı ettim. Ricalarım üzerine, her ikimize de yolculuğumuz için birer katır verdiler. Hareketimizden yarım gün önce de bir haberci gönderdiler: Bu haberci kral hazretlerine yolda olduğumuzu haber verecek, isteyeceği bir gün ve saati belirtmesini ve bana, *ayak iskemlesi önündeki tozu yalama* onurunu vermesini rica edecekti. Bu, Luggnagg tarzıydı; ama sadece bir tarz olmadığını çok geçmeden öğrendim. Luggnagg'a geldikten iki gün sonra, saraya kabul edilince, yüzükoyun yatarak sürünmemi ve ilerlerken yeri yalamamı emrettiler. Ama yabancı olduğum için önlem alıp yeri öyle iyi temizlemişlerdi ki toz pek dokunmadı. Bununla beraber, bu bana yapılan ancak, çok yüksek rütbede bulunan kimseler huzura kabul edilmek istenince gösterilen özel bir lütuftmuş. Hatta, huzura giren bir kimsenin sarayda kudretli düşmanları olunca, yere mahsus toz serpilirmiş. Gözümle gördüm, bir keresinde büyük bir lordun ağzı öyle toz toprak içinde kaldı ki tahttan gereken mesafeye kadar süründükten sonra ağzını açıp bir kelime bile söyleyemedi. Bunu önleyecek bir çare yoktur; çünkü huzura kabul edilenler, kral hazretlerinin önünde tükürür ya da ağızlarını silerlerse, darağacını boyluyorlar. Bu sarayda pek doğru bulmadığım başka bir töre de var. Kral hazretleri, soylulardan birini tatlı ve merhametli bir tarzda öldürmek isteyince, yere, bileşiminde zehir olan koyu renk bir toz serpiştirilmesini emrediyor; bunu yalayan da yirmi dört saat geçmeden ölüveriyor. Ama bu hükümdarın o derin merhametini, kullarının hayatına karşı gösterdiği o ilgiyi hiç hak yemeden belirtmek için (keşke Avrupa'daki hükümdarlar, onu bu yolda taklit etseler), kral hazretlerine onur veren şu yönü de bildireyim ki böyle idamlardan sonra döşemenin zehirli kısımlarının tertemiz yıkanması için emir veriliyor ve hizmetçiler bunu ihmal edecek olurlarsa üzerlerine hükümdarın hoşnutsuzluğunu çekme tehlikesi baş gösteriyor. Saray oğlanlarının birinin kırbaçlanması yo-

lunda verdiği emirleri kulaklarımla işittim. Bu oğlan bir idamdan sonra yerin temizlenmesi için haber verme sırası kendisine gelmişken, muziplik edip bir şey söylememiş. Bu ihmali yüzünden kendisinden büyük işler beklenen genç bir lord huzura kabul edilince yazık ki zehirlenmiş. Oysa, kral hazretlerinin o zaman bu lordun hayatına karşı kötü bir düşüncesi yokmuş. Ama bu iyi yürekli hükümdar, oğlandan, bir daha bu yolda özel bir emir vermedikçe böyle ihmallerde bulunmayacağı sözünü alarak kırbaçlama cezasını affetme büyüklüğünü gösterdi.

Her ne ise, ben gene konuma döneyim. Tahta dört yada kalıncaya kadar süründükten sonra yavaşça dizlerimin üzerinde doğruldum, alnımı yedi kere yere vurduktan sonra bana bir gece önce öğrettikleri gibi, şunları söyledim: *İskpling glofftbobb squutserumın blbiop mlasnalt zwın tnıdbalkguffb slbiophad gurdıubb asbt*. Bunlar, kral hazretlerinin huzuruna kabul edilenlerin bu yurt yasalarına göre söylemeleri gereken, okşayıcı sözlerdir; şöyle çevrilebilir: *Gökler ayarındaki kral hazretlerimiz, dilerim, güneşten on bir buçuk ay fazla yaşasın!* Kral bir yanıt verdi, ben de dediğini anlamakla beraber önceden öğrettikleri gibi şunları söyledim: *Fluft drin yalerick dıvuldom prastrad mirpusb*; bunun da tam anlamı şudur: *Dilim arkadaşımın ağzındadır*. Böyle demekle çevirmenimin içeri girmesine müsaade buyurulmasını rica ediyordum. Delikanlıyı içeri aldılar ve onun yardımı ile kral hazretlerinin bir saatten fazla bir zaman içinde sorabildiği bütün soruları yanıtladım. Balnıbarbi dilinde konuşuyordum, çevirmenim de ne demek istediğimi Luggnagg diline çeviriyordu.

Kral benden çok hoşlandı ve *bliffmarklub*, yani başma-beyincisine, ben ve çevirmenim için sarayda bir yer ayırmalarını, yemem içmem için gündelik bir tayın bağlamalarını, genel masraflarımı karşılamak üzere de bir kese altın verilmesini emretti.

Kralı son derece saydığımın bu ülkede üç ay kaldım; kral büyüklük etti; bana çok yüksek lütuflar gösterdi, çok onurlu önerilerde bulundu. Ama, ömrümün geri kalan günlerini çoluk çocuğumun yanında geçirmeyi ihtiyat ve hakka daha uygun buldum.

X

Yazar, Luggnagglıları övüyor. Struldbrug'ların özel bir tanımı, bu konu üzerinde, yazarla bazı yüksek kişilerin konuşmaları.

Luggnagglılar terbiyeli ve iyi yürekli kimseler; gerçi, bütün Doğu illerine özgü olan gururdan bunlar da pay almışlar ama, yabancılara, hele bunlar sarayın teveccühünü kazanmışlarsa çok nazik davranıyorlar. Yüksek tabakadan kimseler arasında birçok dost edinmiştim; yanımda her zaman çevirmen olduğu için görüşmelerimiz hiç de tatsız olmuyordu.

Bir gün böyle iyi dostlarla beraberken seçkin bir zat bana, ülkelerindeki *struldbrug*'ları yani *ölümsüz* kimseleri, görüp görmediğimi sordu, “Görmedim” dedim ve ölümlü bir yaratığa verdiği bu adla ne demek istediğini anlatmasını rica ettim. Şunları söyledi: Çok seyrek olmakla beraber, ara sıra bir ailenin, alnında sol kaşının tam üstünde, kırmızı, yuvarlak bir leke bulunan bir çocuğu oluyormuş; bu leke çocuğun hiç ölmeyeceğini gösteren şaşmaz bir işaretmiş ve tarifine göre bizim üç penilik gümüş paralar iriliğinde oluyormuş; ama zamanla büyüyor, rengi değişiyor; çocuk on iki yaşına gelince yeşil oluyor, yirmi beş yaşına kadar

böyle kalıyor, sonra laciverde çalıyormuş. Arkadaşım devamla, böyle doğumlar çok seyrek olup bütün krallıkta, kadın-erkek bin yüzden fazla *struldbrug* olduğunu sanmadığını; bunlardan otuzunun başkentte bulunduğunu; ötekiler arasında da üç yıl önce doğan bir kız olduğunu söyledi. Böyle doğumlar yalnız bir ailenin tekeline olmayıp baht eseriymiş; *struldbrug*’ların çocukları da herkes gibi ölümlü oluyormuş.

Bunları işitince, itiraf etmeliyim, tarif edilmez bir sevinç duydum ve bana bu bilgiyi veren çok iyi bildiğim Balnibarbi dilini anladığı için belki biraz ölçsüz sözler söylemekten kendimi alamadım. Büyük bir coşku içinde şöyle haykırdım: O ne bahtlı ulus ki, her çocuğunun hiç değilse ölümsüz olma olanağı var! O ne bahtlı halk ki, geçmiş erdemlerin bunca canlı örneklerinden, kendilerine geçmiş çağların bilgeliğini öğretebilecek hocalardan faydalanabilir! Ama hele insan niteliğinin o yaygın felaketine uğramayan, ölümün o ruhları ezip bunaltan devamlı korkusundan uzak, zihinleri rahat ve serbest o yetkin *struldbrug*’ların eşsiz bahtı!.. Sarayda bu ünlü kimselerden bir tane bile görmemekle duyduğum hayreti belirttim; alında siyah leke o kadar belli bir işarettir ki, gözümden kolay kolay kaçamazdı; üstelik bu kadar anlayışlı bir hükümdar olan kral hazretlerinin de böyle birçok bilge ve yetenekli danışmanlar edinmemesine olanak veremiyordum. Ama kim bilir, belki de, bu saygıdeğer bilgelerin erdemi saraydaki ahlak bozukluk ve düşkünlüklerine katlanacak kadar hoşgörülü değildir; hem sonra deneyle de gördüğümüz gibi, gençler, büyüklerinin gösterdiği yolda yürümeyecek kadar inatçı ve havai oluyorlar. Her ne ise, kral hazretleri beni huzuruna kabul etmek lütfunu esirgemediğine göre, ona ilk fırsatta çevirmenimin yardımı ile bu sorun üzerinde düşündüklerimi açık ve geniş bir surette anlatmaya karar verdim. Bu yoldaki düşüncelerimi kabul etsin etmesin, hiç değilse bir şeye karar kılmıştım; kral hazretleri bana çok ke-

re, bu ülkede görev önerdiğine göre, bu lütfu, şükranlarımı sunarak kabul edecek ve bütün ömrümü, beni aralarına alırlarsa, *struldbrug* denen o üstün insanlarla görüşerek geçirecektim.

Bu sözleri söylediğim dostum (önce de belirttiğim gibi, Balnibarbi dilini bildiğinden onunla konuşmuştum), genellikle bilgisizlere acımdan ileri gelen şöyle hafif bir gülümsemeyle, beni aralarında alıkoyacak herhangi bir olanağı memnuniyetle karşılayacağını söyledi ve dediklerimi öteki arkadaşlara anlatmasına müsaade etmemi rica etti. Anlattı; hepsi de kendi dillerinde bir süre birbirleriyle konuştular; bir kelime bile anlamadım ve söylediklerimin üzerlerinde nasıl bir etki yaptığını yüzlerinden de sezemedim. Biraz sustuktan sonra, o aynı adam, kendisinin ve kendi arkadaşlarının (böyle bir deyim kullanmayı uygun bulmuştu), ölümsüz hayatın mutluluk ve yararları hakkında ileri sürdüğüm akıllıca fikirlerden çok memnun kaldıklarını ve bahtıma *struldbrug* olarak doğmak düşseydi, kendime nasıl bir hayat tarzı kuracağımı bütün ayrıntıları ile öğrenmek istediklerini söyledi.

Şöyle yanıt verdim: Böyle geniş bir konu üzerinde, hele benim gibi, “kral, komutan ya da büyük bir lord olsaydım, neler yapardım” diye hayallerle dalıp oyalanmaya yatkın biri için uzun uzun konuşmak çok kolay olacaktı. Hem zaten, sonsuz olarak yaşamaktan emin bulunsaydım neler yapardım, vaktimi nasıl geçirirdim diye düşünmüş; kuracağım hayat düzenini sık sık gözden geçirmiştım.

Dünyaya *struldbrug* olarak gelmek bahtını elde etmiş olsaydım, hayatla ölümün arasındaki farkı görüp mutluluğumu anlar anlamaz yapacağım ilk şey, türlü çare ve yönteme başvurarak kendime zenginlik sağlamak olurdu. Bu yolda yürüyerek, tutumlulukla iki yüz yıl içinde krallığın en zengin adamı olabileceğimi ummak da akla aykırı olmazdı. Sonra, kendimi hemen ilk gençlik çağından sanat ve bilimlere verir, zamanla herkesi bilgi yolunda geri bıraktırdım. Sonunda,

devlet yönetiminde olagelen önemli olayları dikkatle bir yere geçirir; birbirini izleyen sıra sıra hükümdarların, büyük devlet bakanlarının, her noktada kendi görüşlerimi de katarak, özelliklerini belirtirdim. Törelerde, dilde, giyim modaları, yiyecekler ve eğlencelerde olagelen değişiklikleri de not ederdim ve bütün bu elde ettiklerimle canlı bir bilgi ve bilgelik hazinesi olur, ulusuma rehberlik ederdim.

Altmış yaşımı geçince evlenmem, ama konuklarımı ağırlayarak yaşar, gene de para artırırdım. Vaktimi umut verici gençleri yetiştirip onlara yol göstererek geçirir; hatırladığım, görüp geçirdiğim şeyleri, sayısız örneklerle de kuvvetlendirerek anlatır; yönetim hayatında olsun, özel hayatlarında olsun, erdemin faydalarını gösterirdim. Ama asıl hep yanımda bulunduracağım seçme kimseler, o benim ölümsüz arkadaşlarımdan olurdu ve bunların en eskilerinden çağdaşlarıma kadar olanlar arasından on beş tane seçerdim. İçlerinde zengin olmayanlar bulunursa bunlara, malikânemde oturacak uygun yerler sağlar; birkaçını hep soframda bulundururdum. Siz ölümlülerin ancak en değerlilerinden birkaçını aramıza karıştırır; onları kaybetmekle de, zamanla katılacak yüreğimde az üzüntü duyar ya da hiçbir acı duymaz olurdum; sizden sonra gelecek kuşaklara da böyle davranırdım; tıpkı bir insanın, bahçesinde bir yıl önce solup giden karanfil ve laleleri kaybetmekten hiçbir üzüntü duymadan, bunların her yıl gelip geçmelerini seyrederek vakit geçirdiği gibi.

Bu *struldbrug*'larla ben, zaman boyunca gördüklerimizi, kaydettiklerimizi daima karşılaştırır, dünyaya sinsi sinsi giren ahlak bozukluklarının çeşitli aşamalarını gözler ve insanlığı daima uyarıp ders vererek, bunların her adımına engel olmaya çalışırdık; buna bizim örnek hayatımızın kuvvetli etkisini de katınca, belki bütün çağların haklı olarak şikâyet ettikleri o insan niteliğinin sürekli şekilde soysuzlaşmasını önlerdik.

Bütün bunlara, devlet ve imparatorluklardaki çeşitli devrimleri; yer ve gökteki değişimleri; eski kentlerin yıkılışını, adı bilinmeyen köylerin de krallık merkezleri oluşunu görme zevkini de katın. Ünlü ırmaklar büzülüp sığ dereler olacak; okyanuslar bir kıyıdan çekilip bir başkasını sularının altına alacak; daha kimsenin bilmediği birçok il bulunacak; yetişkin ulusları barbarlık saracak; yabanıl uluslar uygarlaşacak; boylam hattı, daimi hareket, her derdin ilacı bulunacak ve daha birçok icat mükemmelleştirilecek... bütün bunları görmem ne büyük zevk olurdu!

Olacağını önceden haber verdiğimiz şeylerin, yaşayarak doğru çıktığını görmekle; kuyruklu yıldızların ilerleyiş ve dolaşımalarını; güneşin, ay ve yıldızların hareketlerindeki değişiklikleri gözlemekle, astronomide ne hayret verici buluşlar olurdu.

Doğal olan o sonsuz hayat ve yeryüzünde mutluluk isteğinin bana kolayca esin verdiği birçok konu üzerinde etraflıca durdum. Sözlerimi bitirip bütün söylediklerimin özü, önce de olduğu gibi, öteki arkadaşlarıma çevrilince bunlar birbirleri ile kendi dillerinde uzun uzun konuştular ve herhalde bana olacak, ikide bir kıs kıs güldüler. Sonunda çevirmenlik eden arkadaş ötekilerin birkaç yanlışımı düzeltmesini kendisinden istediklerini söyledi. Bu yanlışlara insan niteliğinin o olağan budalalığı yüzünden düştüğümü göz önünde tutarak suçumu pek o kadar önemsemiyorlardı. *Struldbrug*'lar ülkelerine özgü bir soydu, kral hazretlerinin elçisi bulunmak onurunu elde ettiği Balnibarbi ve Japonya'da bunlara benzer kimseler olmadığı gibi, yerliler böyle bir şeyin mümkün olabileceğine de inanmamışlardı ve bana *struldbrug*'lardan ilk defa söz edince düştüğüm hayret, bunun, eşi olmayan ve güçlükle inanılabilecek bir şey olduğunu göstermişti. Biraz önce sözünü ettiği o iki krallıkta kaldığı sürece birçok kimseyle görüşmüş ve uzun hayatın bütün insan soyunun istek ve umudu olduğunu görmüştü. Bir ayağı çukurda olan herkes öteki

ayağını kurtarmak için elinden geleni yapıyordu. En yaşlılar bile bir gün daha fazla yaşayacaklarını umuyor; ölümü, doğanın, insanı önünden kaçmaya sürüklediği en büyük kötülük olarak görüyorlardı. Yalnız bu Luggnagg Adası'nda, yaşama iştahı pek öyle keskin değildi; çünkü gözlerinin önünde örnek olarak *struldbrug*'lar vardı.

Benim kurmuş olduğum yaşama düzeni akla yakın olmadığı gibi doğruya da aykırıydı; çünkü gençlik, sağlık ve kuvvetin süregideceğini varsayıyordu ki hiç kimse, isteklerinde ne kadar aşırı olursa olsun, böyle bir şey umma budalalığında bulunamazdı. Onun için, bütün sorun, bir kimse-nin her zaman genç kalarak zenginlik ve sağlık içinde yaşamak isteyip istemeyeceği değil, yaşlılığın beraberinde getirdiği bütün o bilinen sakıncaları karşısında nasıl sonu gelmeyen bir hayat geçireceğiydi. Her ne kadar böyle ağır koşullar altında ancak birkaç kişi ölümsüz kalmak istediklerini açığa vuracaklarsa da, önce sözünü ettiği iki krallıkta, Bal-nibarbi ve Japonya'da herkesin, ölümü bir süre daha savuşturmak, elden geldiği kadar uzaklaştırmak istediğini görmüş ve derin acı ve ıstıraplar dürtmedikçe bir kimsenin seve seve öldüğünü de çok seyrek olarak duymuştu. Benim de, yur-dumda ya da gezdiğim ülkelerdeki aynı yaygın hali görüp görmediğimi sordu.

Bu başlangıçtan sonra, arkadaşım, adalarındaki *struldbrug*'lar hakkında ayrıntılı bilgi verdi. *Struldbrug*'lar, otuz yaşına kadar ölümlüler gibi yaşıyor, ama sonra üzerlerine bir keder ve bezginlik çöküyor ve kırk yaşına gelinceye kadar bunlar her gün biraz daha artıyordu. Bunu *struldbrug*'ların kendilerinden duymuştu; çünkü bir çağda bu soydan iki ya da üç taneden fazla olmadığına göre böyle birkaç kişinin hayatına bakarak genel bir sonuca varılmazdı. Seksen yaşına gelince (bu ülkede seksen yaş ömrün sonu sayılıyor) *struldbrug*'larda, öteki yaşlı kimselerin bütün çılgınlık ve bozuklukları bulunduğu gibi, hiç ölmemenin, o korkunç geleceğin

doğurduğu daha başka çılgınlık ve bozukluklar da görülüyordu. Yalnız dik kafalı, huysuz, açgözlü, ters, kuruntulu, geveze olmakla kalmıyorlar; artık dostluk hissi de duymuyorlar ve her türlü doğal sevgiden yoksun kalarak torunlarından sonra gelenleri sevemez oluyorlardı. Arkadaşım devam ediyordu: Ötekini berikini kıskanma, tatmin edemedikleri istekler, bunların başlıca tutkularıdır. Ama asıl imrendikleri şeyler, gençlerin düşkünlükleri, yaşlıların da ölümüdür. Bu berikileri düşündükçe her türlü zevk olanağının kendilerine kapalı olduğunu görürler; bir cenaze alayı ile karşılaşınca da, başkaları rahat ve huzur ülkelerine göçtüğü halde, kendileri için böyle bir yere ulaşmak umudu olmadığını bildiklerinden ağlayıp sızlarlar. Gençlik ve orta yaş çağlarında öğrenip gördüklerinden başka hiçbir şey hatırlayamazlar; hatta bunları da yarım yamalak bilirler. Onun için onların anılarından ziyade, ağızdan ağıza söylenegelmiş bilgilere güvenmek daha doğru olur. Aralarında gene en bahtlıları, bunayanlar, belleklerini tamamıyla kaybedenlerdir; bunlara daha fazla merhamet ve yardım ediliyor çünkü, ötekilerde görülen sürü sürü kötü huylardan bunlarda pek olmuyor.

Bir *struldbrug* kendi soyundan biri ile evlenirse, karı kocadan genç olan seksen yaşına gelir gelmez, evlenme, kralın müsaadesi ile, hemen hükümsüz sayılır; çünkü yasa, kendi suçları olmadan, dünyada böyle sonu gelmeden kalmaya mahkûm kimselerin sefaletini, onlara bir de kadın yükleyerek artırmamayı akla uygun buluyor.

Struldbrug'lar seksen yaşını bitirir bitirmez, yasaca ölü sayılırlar. Mal mülkleri hemen mirasçılarına geçer; yalnız geçimleri için gereken ufak bir şey kendilerine kalır; yoksul olanlarına da devlet bakar. Bu yaştan sonra, güven isteyen, fayda sağlayan görevlere de elverişsiz sayılırlar; arazi satın almalarına, kiralamalarına izin verilmez; hukuk ya da cinayet davalarında, sınırların saptanmasında tanıklık etmelerine de müsaade edilmez.

Doksan yaşına gelince diş ve saçları dökülür; hiçbir şeyden tat alamaz olurlar; zevk ve iştah duymadan ellerine geçen her şeyi yerler, içerler. Yakalandıkları hastalıklar da, artmadan ya da azalmadan süregider. Konuşurken eşyaların, en yakın dost ve akrabalarının adlarını unuturlar. Gene bu sebepten okuyarak da vakit geçiremezler; çünkü bellekleri bir cümlemin başından sonuna kadar gidebilmelerine yardım edemez ve bu kusurla kendilerine sağlayabilecekleri biricik eğlenceden de yoksun kalmış olurlar.

Ülkenin dili devamlı olarak değiştiğinden bir çağın *struldbrug*'ları başka bir çağın *struldbrug*'larını anlayamadıkları gibi, iki yüz yıl geçince komşuları ölümlülerle de görüşemez, yalnız genel birkaç söz edebilirler; böylece kendi ülkelerinde yabancılar gibi yaşamak sakıncası ile de karşılaşmış olurlar.

İşte hatırlayabildiğim kadar, *struldbrug*'lar hakkında bana verilen bilgi. Sonra, en genci iki yüz yaşından fazla olmayan, çeşitli yaşta beş altı *struldbrug* gördüm; bunları birçok kere arkadaşlarım getirmişti. Kendilerine büyük bir gezgin olduğum, bütün dünyayı gördüğüm söylendiği halde merak edip bir soru bile soran olmadı; yalnız, anı yollu *slumskudask* vermemi rica ettiler ki, bu da, ülke yasalarından kaçmak için, edepli bir dilenme tarzıydı; çünkü bunlara çok az tayin bağlanmış olmakla beraber devlet baktığından, yasa dilenmeyi kesin olarak yasak etmiştir.

Struldbrug'lardan herkes nefret ediyor, tiksiniyor. Bir *struldbrug* doğunca, bu hal kötüye yoruluyor ve doğum dikkatle kaydediliyor. Böylece yaşları kayıtlardan öğrenilebiliyor; ama kayıtlar bin yıldan geri gitmiyor; kim bilir belki de, zamanla ya da genel kargaşalıklarla daha eskileri ortadan kaybolmuştur. *Struldbrug*'ların kaç yaşında olduklarını hesap etmek için kullanılan yaygın yöntem, onlara hangi kral ya da önemli kişileri hatırladıklarını sormak, sonra da tarihe bakmaktır; çünkü hatırlayabildikleri son hükümdar, muhakkak, onlar seksen yaşını geçmeden tahta çıkmıştır.

Ömrümde *struldbrug*'lar kadar insanın ruhunu sıkan bir şey görmedim; hele kadınlar, erkeklerden daha korkunçtu. Son derece yaşlı olmanın verdiği o olağan biçimsizliklerden başka, yaşlarının büyüklüğü ölçüsünde öyle iğrenç oluyorlar ki bunu tanımlamak olanaksız. Ben bile beş altı *struldbrug* arasında en yaşlı olanı hemen seçtim; oysa aralarında bir-iki yüz yıldan fazla yoktu.

Okuyucularıma, bütün bu gördüklerim ve işittiklerimle o sonsuz hayata karşı duymuş olduğum keskin iştahımın bir hayli azaldığını söylersem bana kolayca inanırlar sanırım. Kendi kendime kurmuş olduğum hoş hayallerden yürekten utandım ve böyle bir hayat geçirmektense herhangi bir zalimin icat edeceği, benim de seve seve koşmayacağım hiçbir ölüm olmayacağını düşündüm. Kral, *struldbrug*'lar hakkında arkadaşlarımla aramızda geçenleri öğrenmişti. Tatlı tatlı alay etti: “Keşke yurttaşlarını ölüm korkusuna karşı donatmak üzere yurduna bir iki *struldbrug* gönderebilsen” dedi. Ama, anlaşılan, bu krallığın anayasası böyle bir şeyi yasak ediyor; yoksa yurduma birkaç *struldbrug* taşımak zahmet ve masrafına seve seve katlanırdım.

Bu krallığın *struldbrug*'larla ilgili yasalarının en sağlam sebeplere dayandığı ve aynı koşullar altında başka ülkelerin de bunlara benzer yasalar yapmak zorunda kalacağı kanısını edindim. Yoksa, açgözlülük, yaşlılığın zorunlu bir sonucu olduğuna göre, bu ölümsüzler zamanla bütün ulusun efendileri kesilir; devlet yönetimini ele alır; yönetim yetenekleri olmadığından da muhakkak, halkın mahvına sebep olurlardı.

XI

Yazar, Luggnagg'dan ayrılıyor; Japonya'ya gidiyor. Oradan, bir Felemenk gemisi ile Amsterdam üzerinden İngiltere'ye dönüyor.

Struldbrug'lar hakkında bu anlattıklarımın okuyucuları eğlendireceğini düşündüm; çünkü bunlar pek öyle olağan şeylerden değil; ben elime geçen gezi kitaplarında böyle şeylere rastladığımı hatırlamıyorum. Belki yanılıyorumdur, ama o zaman da bu kusurumu bağışlamalısınız; çünkü aynı ülke hakkında bilgi veren gezginlerin aynı ayrıntılar üzerinde durarak birbirleriyle bağdaşmaları gerekir; bunun için de onları, birçok şeyi kendilerinden önce yazmış olanlardan çalmışlar, çekmişler diye yermek hiç de doğru olmaz.

Gerçi, bu ülke ile büyük Japonya İmparatorluğu arasında sürekli bir ticaret oluyor ve bundan ötürü Japon yazarların *struldbrug*'lar hakkında bilgi vermiş olmaları çok olasıdır; ama ben Japonya'da o kadar az kaldım, Japon dilinin de o kadar yabancıyım ki bu yolda araştırmalar yapacak durumda değildim. Umarım ki, bunu haber alan Felemenkliler bu eksikliğimi tamamlayabilmek için gereken merak ve yeteneği gösterirler.

Kral hazretleri, sarayında kalıp bir görev almam için birçok kere rica etmişti, ama yurduma dönmekte ısrar ettiğimi görünce gitmeme müsaade etmek lütfunda bulunmuştu; hat-ta Japon İmparatoru'na kendi eliyle bir tavsiye mektubu ya-zarak beni onurlandırmıştı. Bundan başka dört yüz kırk ta-ne (bu ulus çift sayılara bayılıyor) büyük altın ile bir kırmızı elmas da vermişti; bunu İngiltere'de bin yüz altına sattım.

6 Mayıs 1709'da, kral hazretleri ve bütün dostlarıma ve-da ettim. Hükümdar öyle lütuflu davrandı ki, adanın güney-batısındaki krallık limanı olan Glanguenstald'a bir muhafız bölüğü ile götürülmemi emir buyurdu. Altı gün sonra Japon-ya'ya giden bir gemi buldum; yolculuğum on beş gün sürdü. Japonya'nın bir liman kenti olan Xamoschi'de karaya çık-tım. Bu kent Japonya'nın batı ucundadır; oradan dar bir bo-ğazla kuzeye doğru uzun bir körfeze geçiliyor ki, bunun ku-zeybatısında başkent Yedo¹ bulunuyor. Karaya çıkınca, gümrük memurlarına Luggnagg kralının imparator hazret-lerine gönderdiği mektubu gösterdim. Mührü çok iyi tanı-yorlardı; elimin ayası kadar büyüktü; üzerindeki baskıda da *bir kralın topal bir dilenciye yerden kaldırdığı* görülüyordu. Kentin yüksek memurları imparatora mektup getirdiğimi öğrenince beni bir elçi gibi karşıladılar, araba ve uşak sağla-yarak Yedo'ya kadar olan masraflarımı da üzerlerine aldılar. Yedo'da huzura kabul edildim, mektubu sundum, büyük tö-renle açtılar. İmparator hazretlerine bir çevirmenin yardımı ile açıklamalarda bulundum. Çevirmen imparatorun emirle-rini bildirdi: Ne istediğimi söylemeli idim; dileğim ne olursa olsun, kardeşi Luggnagg kralının hatırı için hemen yerine ge-tirilecekti. Bu çevirmen Felemenklilerle yapılan ticaret işle-rinde kullanılıyordu; yüzümden Avrupalı olduğumu anladı ve imparator hazretlerinin emirlerini, çok iyi konuştuğu aş-a-ğı Felemenkçe lehçesinde tekrar etti. Felemenkli bir tacir ol-

¹ Tokyo.

duğumu (kendimi böyle tanıtmaya karar vermiştim); uzak bir ülkede deniz kazasına uğrayarak kara ve deniz yolu ile Luggnagg'a ulaştığımı söyledim. Gemi ile Japonya'ya gelmiştim, çünkü yurttaşlarımın sık sık Japonya ile ticaret yaptıklarını biliyordum; bunlardan birkaçı ile Avrupa'ya dönme olanağını bulabileceğimi umuyordum. Onun için imparator hazretlerinden, lütfedip, sağ salim Nangasac'a götürülmeme emir buyurmasını rica ediyordum. Başka bir dileğim daha olduğunu söyledim: İmparator hazretlerinin, koruyucum Luggnagg kralının hatırı için, yurttaşlarımın mecbur edildiği o haç çığneme töreninden beni affetmeye tenezzül buyurmasını rica ettim; çünkü beni, bahtsızlıklarım ülkesine sürüklemişti; ticaret niyeti ile gelmiş değildim. Bu son dileğim imparatora çevrilince biraz hayret eder göründü; yurttaşlarım arasında bu sorun üzerinde ilk defa titizlik göstereni olduğumu, gerçekten Felemenkli olup olmadığımı kuşkulandırmaya başladığını, ama herhalde Hristiyan olduğumu sandığını söyledi. Bununla beraber, ileri sürdüğüm sebeplerden, ama daha ziyade Luggnagg kralını, lütfunun hiç de olağan olmayan bir belirtisi ile memnun etmek istediğinden bu garip isteğimi yerine getirecekti. Ama bu iş ustalikle idare edilmeliydi. Emredecekti, memurları unutmuş gibi yaparak beni bırakacaklardı. Çünkü yurttaşlarım bu gizi duyacak olurlarsa beni yolda muhakkak boğazlardı. Çevirmenle, böyle olağanüstü bir lütuftan ötürü teşekkürlerimi sundum ve o gün, bir kıta asker Nangasac'a yürüyüşe çıktığından, komutana, beni sağ salim Nangasac'a götürmesi emredildi; o haç sorunu hakkında da sıkı sıkı uyarıldılar.

Çok uzun ve sıkıntılı bir yolculuktan sonra 9 Haziran 1709'da Nangasac'a geldim. Amsterdam'dan dört yüz elli tonluk sağlam bir gemi olan *Amboyne*'nin birkaç tayfası ile arkadaş oldum. Leyden'de öğrenim gördüğümünden Felemenk'te uzun zaman kalmıştım; Felemenkçeyi iyi konuşurdum. Denizciler son olarak nereden geldiğimi öğrendiler;

çok merak ettiler; nerelere gittiğimi, nasıl yaşadığımı sordular. Elimden geldiği kadar kısa ve inanılabilecek bir hikâye düzdüm; ama başımdan geçenlerin büyük bir kısmını sakladım. Felemenk'te birçok tanıdığım vardı; anam babam diye uydurma iki ad verdim. Belderand eyaletinde, tanınmamış kimseler olduğunu söyledim. Kaptana (Theodorus Vangrult adında biri) beni gemisine alıp Felemenk'e götürmesi için ne isterse vermeye hazırdım. Ama doktor olduğumu anlayınca gemisinde kendisine bu yolda hizmet etmem koşuluyla benden yarım ücret almakla yetindi. Gemiye girmeden önce, tayfalardan, yukarıda sözünü ettiğim o törenden geçip geçmediğimi soranlar olmuştu. "İmparator'u ve sarayı her bakımdan tatmin ettim" diyerek kaçamak yanıtlar verdim. Ama bir miço, hainin, habisin biri, bir memurun yanına gitti ve beni işaret ederek daha haçı çiğnememiş olduğumu söyledi. Memur, beni bırakması için talimat almıştı. O keratayı yakaladı; sırtına yirmi sopa vurdu; bundan sonra da artık böyle sorularla beni sıkkan olmadı.

Yolculuğumuz anlatmaya değer hiçbir olay olmadan geçti. Uygun bir rüzgârla Ümit Burnu'na yollandık; burada ancak taze su alacak kadar kaldık. 10 Nisan sabahı sağ salım Amsterdam'a geldik. Yolda üç kişi hastalanarak ölmüş, bir başkası da Gine kıyıları yakınlarında baş direktten denize düşmüştü. Amsterdam'da çok kalmadım; bu kente ait küçük bir gemiye binerek İngiltere'ye hareket ettim.

16 Nisan 1710'da Downs'ta demir attık. Ertesi sabah karaya çıktım ve tam beş buçuk yıldır ayrı kaldığım yurduma kavuşmuş oldum. Doğu Redriff'e yollandım; aynı gün, öğleden sonra saat ikide evime geldim. Çoluk çocuğumu sağlıklı buldum.

Dördüncü Bölüm

Houyhnhnm'lar Ülkesine Gezi

I

Yazar, bir geminin kaptanı olarak yola çıkıyor. Tayfaları ayaklanıp yazarı günlerce kamasında hapsediyorlar ve sonra bilinmeyen bir yerde karaya bırakıyorlar. Yazar ülkenin içine doğru ilerliyor. Çok garip bir hayvan türü olan yahoo'ların tanımını. Yazar iki houyhnhnm'la karşılaşılıyor.

Çoluk çocuğumla beraber evimde dört ay kadar kaldım; çok iyi günler geçirdim; ama ne çare ki ben ne zaman mutlu olduğumu bir türlü öğrenememiştim. Zavallı karımı gebe olarak bıraktım ve üç yüz elli tonluk sağlam bir ticaret gemisi olan *Adventure*'ın kaptanı olmak için yapılan kârlı öneriyi kabul ettim; gemicilikten iyi anlardım; denizlerde doktorluk etmekten de bıkmıştım. Gerçi gereksinim olunca gene doktorluk edebilirdim ama gemiye Robert Purefoy adında, bu meslekte usta birini aldım. 2 Ağustos 1710'da, Portsmouth'tan yola çıktık. 14 Ağustos günü Teneriffe'te, Bristolü kaptan Pocock'a rastladık; Campechia Koyu'na gidiyordu; odun kesecekti. 14 Ağustos'ta bir fırtına çıktı; gemi-

lerimizi birbirinden ayırdı. Yurduma döndükten sonra, gemisinin su alarak battığını, bir miçodan başka kimsenin kurtulmadığını öğrendim. Namuslu bir adamdı; iyi de bir denizci. Ama çok dik kafalıydı; birçoklarının olduğu gibi, onun da ölümüne işte bu sebep olmuştu. Söylediklerimi dinlemiş olsaydı, şimdi o da benim gibi sağ salim, evinde çoluk çocuğunun yanında olurdu.

Adamlarımdan birçoğu tropika sıtmasından ölmüştü. Onun için, emirlerinde olduğum tacirlerin talimatına uyarak uğradığım Barbaros ve Leeward adalarından yeni tayfalar almak zorunda kaldım. Ama çok pişman oldum. Çünkü çok geçmeden, bunların deniz haydutları olduğunu anladım. Gemide elli adamım vardı; aldığım emre göre de, güney denizlerinde yerlilerle ticaret edecek ve elden gelen keşiflerde bulunacaktım. O topladığım haydut herifler öteki tayfalarımı ayarttılar; gemiyi ele geçirmek, beni de yakalayıp emniyete almak için birlik ettiler; bir sabah kamarama dalarak elimi ayağımı bağladılar, “Kımıldanacak olursan denize atarız” diye korkuttular. Tutsakları olduğumu, boyun eğeceğimi söyledim. Bana bu yolda yemin ettirdiler ve sonra elimi ayağımı çözüp, yalnız bir bacağımı zincirleyerek yatağımın yanında bir yere bağladılar. Kapıma da nöbetçi diktiler, elindeki silah doluydu; kaçmaya davranacak olursam, emir almıştı, beni vurup öldürecekti. Kamarama yiyecek içecek gönderdiler; geminin yönetimini de kendi ellerine aldılar. Bu heriflerin niyeti korsanlık etmek, İspanyolları soymaktı; ama daha fazla adamları olmadıkça bunu yapamayacaklardı. Onun için, önce gemideki malları satmaya, sonra da Madagaskar’a gidip ben hapsolalı beri birçok adamları öldüğünden, yeni tayfalar bulmaya karar verdiler. Haftalarca denizlerde dolaştılar, yerlilerle alışveriş ettiler. Tuttukları yolu bilmiyordum, çünkü kamaramda kapalı kalmıştım; tehditlerini yerine getirip, her an beni öldürecekler diye bekliyordum.

9 Mayıs 1711'de, James Welch adında biri kamarama geldi, beni karaya çıkarmak için kaptandan emir aldığını söyledi. Biraz çıktım; fayda etmedi. Kaptanlarının kim olduğunu bile söyleyemedim. Beni zorla bir filikaya bindirdiler; yeniden farkı olmayan en iyi giysimi giymeme, bir bohça çamaşır almama müsaade ettiler; üzerimde palamdan başka bir silah bırakmadılar. Nazik davranmışlar, ceplerimi aramamışlardı; ben de bütün paramı, başka ufak tefek lüzumlu şeyleri ceplerime koymuştum. Beni bir fersah kadar götürdüler; bir sığılta bırakıverdiler. Nerede olduğumuzu söylemelerini rica ettim. Benden fazla bir şey bilmediklerine yeminler ettiler ve kaptanlarının (başlarındaki herife kaptan diyorlardı) gemideki malları sattıktan sonra, bir kara parçası görünür görünmez beni oraya bırakıp başından savmaya karar vermiş olduğunu söylediler. Hemen küreklerle asıldılar; kabaracak sulara kapılmamam için acele etmemi de tavsiye ederek veda edip uzaklaştılar.

Bu perişanlık içinde ileri doğru yürüdüm ve çok geçmeden karaya çıktım. Bir tümseğin üstünde oturarak dinlendim; ne edeyim diye uzun uzun düşündüm. Biraz kendime geldikten sonra, içerilere doğru ilerledim. Kararımı vermiştim; önüme çıkacak ilk yabanılara teslim olacak ve gemicilerin, yolculuklarında ekseriya yanlarında taşıdıkları, benim de üzerimde bulunan, bilezik, cam yüzük ve daha başka oyuncaklarla hayatımı satın alacaktım. Arazi, uzun ağaç sıraları ile parça parça ayrılmıştı; ağaçlar düzenli dikilmemiş, gelişigüzel bitmişti; bol çayır, birçok yulaf tarlası vardı. Yanlarıma bakınarak dikkatle yürüyordum; boş bulunmaktan, birdenbire arkamdan ya da yanlarımdan atılan bir okla vurulmaktan korkuyordum. İşlenmiş bir yola çıktım: Birçok insan, tek tük inek, ama en fazla at ayağı izi vardı. Sonunda bir tarlada birkaç hayvan gördüm; aynı türden bir iki hayvan da ağaçlara çıkmış oturuyorlardı. Şekilleri çok garip ve biçimsizdi, biraz kaygılandım; daha iyi görebilmek için bir

çalının arkasına giderek boylu boyunca uzandım. Hayvanların birkaçı yattığım yere yaklaştığında, şekillerini inceleme fırsatını buldum. Baş ve göğüsleri, kıvrıcık ya da düz, gür saç ve kıllarla örtülüydü; keçisakalları vardı; sırtları boyunca bacak ve ayaklarının ön taraflarında yol yol uzun kıllar görölüyordu. Vücutlarının öteki kısımları çıplak olduğundan derilerini de görebildim; rengi koyu sarı idi. Kuyrukları yoktu; kaba etleri de kılsızdı. Gerilerinde kıl vardı; bunları da, doğa herhalde hayvanlar yere oturdukları zaman korunmaları için oraya koymuştu. Çünkü bu hayvanlar hem yerde oturuyor, hem uzanıyor, hem de art ayakları üzerinde durabiliyorlardı. Ön ve arka ayaklarında, uçları sivri ve kıvrık, kuvvetli uzun tırnaklar olduğundan, bir sincap çevikliği ile yüksek ağaçlara tırmanıyorlar; insana hayret veren bir çabuklukla sıçırıyor, atlıyor, fırlıyorlardı. Dişiler, erkekler kadar iri değildi; başlarında uzun, düz saçlar vardı; ama yüzlerinde kıl olmadığı gibi, vücutlarında da, makatları ve önleri dışında, tüy gibi bir nesneden başka bir şey yoktu. Memeleri ön ayakları arasından sarkıyor, yürürlerken hemen hemen yere sürünüyordu. Erkeklerin de, dişilerin de, kıl ve saçları, kumral, kırmızı, siyah ve sarı olmak üzere, çeşitli renklerdeydi. Kısacası bütün gezilerimde böyle iğrenç bir hayvana rastlamadığım gibi, karşısında bu kadar derin bir nefret duyduğum bir yaratık da görmemiştim. Onun için, bunlara daha fazla bakmayı uygun bulmayarak, nefret ve tiksinti ile yerden kalktım ve yola koyuldum; beni, belki yerlilerden birinin kulübesine ulaştırır, diyordum. Pek ilerlememiştim ki o yaratıklardan bir tanesi karşıma çıkıverdi; üzerime doğru geliyordu. İğrenç canavar beni görünce yüzünü kırış kırış etti ve hiç görmediği bir şeye bakar gibi, bana baktı durdu; sonra yaklaşarak, ön ayağını kaldırdı: Ne yapacağımı merak mı ediyordu, yoksa bana kötülük mü edecekti, bilmiyorum; ben palamı çektim ve yan tarafı ile hayvana şöyle bir indirdim; keskin tarafı ile vurmaya cesaret edememiştim; yerliler, hayvanlarından

birini öldürdüğümü ya da bir yerini sakat ettiğimi öğrenecek olurlarsa, onları bana karşı belki kışkırtırlar diye korkmuştum. Canı yanınca hayvan öyle bir bağırış bağırdı ki, hiç değilse kırkılık bir sürü, yandaki tarladan çıkarak çevremi sardı; uluyorlar, suratlarını iğrenç bir şekilde buruşturuyorlardı. Hemen bir ağaca koşarak arkamı gövdesine verdim ve palamı sallayarak, hayvanları yanıma komadım.

Ben böyle sıkıntılar içindeyken, birdenbire hayvanların olanca hızları ile kaçtıklarını gördüm. Bunun üzerine ağacı bırakarak yoluma devam etmeye cesaret ettim. Bu hayvanları böyle korkutan şeyin ne olabileceğini düşünüyordum. Sol yanıma bakınca, tarlada, yavaş yavaş yürüyen bir at gördüm: Başıma bela kesilen o yaratıklar, herhalde bunu benden önce görmüş, onun için kaçmışlardı. At bana yaklaşıncaya ürker gibi oldu; ama hemen kendini toparlayarak, gözlerini yüzüme dikti; hayret ettiği belliydi, birkaç kere çevremde dolaşarak ellerimi ayaklarımı süzdü. Ben yoluma devam edecektim, o önüme dikildi; ama tatlı tatlı bakıyor, hiçbir zor göstermiyordu. Böylece bir süre birbirimize baktık durduk. Sonunda yabancı bir atı ilk defa ele alacak seyisler gibi davranıp, ıslık çalarak, elimi boynuna uzatmaya cesaret ettim; okşamak istiyordum. Ama bu hayvan nezaketimi galiba hoş karşılamadı; başını salladı, kaşlarını çattı; sağ ön ayağını yavaşça kaldırarak elimi itti; sonra da üç dört kere kişnedi. Bu kişnemedede öyle bir uyum vardı ki, kendine özgü bir dilde, kendi kendine bir şeyler söylüyor sandım.

İkimiz böylece meşgulken, başka bir at çıkageldi. Büyük bir ciddiyetle birinci ata yanaştı; ikisi de, sağ ayaklarının ön tırnaklarını yavaşça birbirine sürttüler ve başka başka tonlarda sıra ile birkaç kere kişnediler; bana sanki konuşuyorlarmış gibi geldi. Birkaç adım uzaklaştılar; önemli bir sorun görüşen kimseler gibi, yan yana aşağı yukarı gidip geliyorlar, sanki bir şeyler konuşuyorlardı; galiba kaçmayayım diye de, sık sık benim tarafa bakıyorlardı. Böyle ham hayvanların bu

şekilde davrandıklarını görmekle hayretler içine düştüm: Bu ülkenin yerlileri, şu hayvanlarla insanlar arasındaki fark oranında akıllıysalar, yeryüzünün herhalde en bilge kimseleliydi. Bu düşünce ile öyle ferahladım ki, bir ev ya da köy buluncaya ya da bir yerliye rastlayıncaya kadar yola devam karar verdim. O iki atı da, istedikleri gibi danışıp görüşsünler diye, kendi hallerine bırakacaktım. Ama bunlardan alacakır olan biri, sıvışmak üzere olduğumu görünce, arkamdan öyle anlamlı anlamlı kişnedi ki, ne dediğini anladım sandım; geri dönerek yanına yaklaştım; başka emirleri varsa, alacaktım. Korktuğumu elimden geldiği kadar saklamaya çalışıyordum, bu serüvenin sonu ne olacak diye kaygılanmaya başlamıştım; okuyucularıma, bulunduğum durumdan pek hoşlanmadığımı söylersem, inanırlar sanırım.

İki at da yanıma gelerek yüz ve ellerimi ciddi ciddi süzmeye başladılar. Kır at, sağ ön ayağını şapkamın çevresinde gezdirdi; şapkam öyle bozuldu ki düzeltmek zorunda kaldım; çıkardım, gene başıma geçirdim. Bunu gören kır atla yanındaki (bu da koyu doru idi) çok şaşıtlar. Doru at giysimin yakasına dokundu; sallandığını görünce ikisi de gene hayretle bakıştılar. Doru at sağ elimi okşadı; galiba yumuşaklığı ve rengi hoşuna gitmişti; ama sonra tırnağı ile bileği arasında öyle bir sıkış sıklı ki, avaz avaz bağırdım. Bundan sonra, bana dokunurken, artık ikisi de ellerinden geldiği kadar yumuşak davrandılar... Ayakkabı ve çoraplarım atları büsbütün şaşırttı; bunlara birçok kere dokundular; birbirlerine kişnediler; yeni ve güç bir olayın sebebini araştırmaya koyulan filozoflar gibi türlü türlü işaret ve hareketlerde bulundular.

Kısacası, bu hayvanların hareketleri öyle düzenli ve akıllı, öyle anlayışlı ve ihtiyatlıydı ki, büyücü oldukları kanısına vardım: Herhalde bir amaçla kılıklarını değiştirmişler, yolda bir yabancı görünce durup eğlenmek istemişlerdi. Ya da, bu hayvanlar böyle uzak bir ülkede yaşayan insanlara, giysisi, şekli, rengi hiç de benzemeyen bir adam görmekle, gerçekten

derin bir hayrete düşmüşlerdi. Bu görüşümden cesaret alarak şu sözleri söyledim: Efendiler, eğer kuvvetle sandığım gibi, büyücüyseniz, her dili anlarsınız. Onun için siz lütuflâ efendilerime şunları söylemeye cüret ediyorum. Bahtsızlıkları yüzünden ülkenize düşmüş, ne yapacağını şaşırmış zavallı bir İngilizim; yalvarırım, biriniz müsaade etsin de gerçek bir atmış gibi sırtına bineyim; bir ev ya da köye gideyim de sıkıntılarımdan kurtulayım. Bana böyle bir lütufta bulunursanız, şu çakı ile bileziği (bunları hemen cebimden çıkardım) size armağan ederim. O iki hayvan, ben böyle konuşurken seslerini çıkarmamış; beni büyük bir dikkatle dinler görmüşlerdi. Sözlerimi bitirince, birbirlerine birçok kere kişnediler. Açıkça gördüm ki, dilleri, duygularını adamakıllı ifade ediyordu ve sözleri, az bir gayretle, Çince'den daha kolay bir tarzda, bildiğimiz harflerle yazılabilirdi.

Her ikisinin de birçok kere tekrar ettikleri *yahoo* kelimesini, öteki kelimelerden sık sık ayırt edebildim. Ne demek olduğunu tahmin etmem olanaksızsa da o iki at konuşurken, ben, dilimi bu kelimeye uydurmaya gayret ettim ve onlar susunca, elimden geldiği kadar kişneme taklidi yaparak hiç çekinmeden, *Yahoo* diye bağırdım. Şaşıkları belliydi. Kır at şivemi düzeltmek istermiş gibi, aynı kelimeyi bir iki kere söyledi; ben de, elimden geldiği kadar onun gibi söylemeye gayret ettim ve mükemmel olmaktan uzak olmakla beraber kelimeyi söyleyişimin her defasında iyileştiğini açıkça görüyordum. Bunun üzerine doru at, bana ikinci bir kelime öğretmek istedi. Bunu söylemek daha güçtü (İngiliz imlasına uyduracak olursa şöyle yazılabilir: *Houyhnhnm*); o ilk kelime de olduğu kadar başarı gösteremedim. Ama iki üç kere denedim; daha iyi bir sonuç aldım. İkisi de bu yeteneğim karşısında hayrete düştüler.

Herhalde benim hakkımda olacak, bir süre görüşükten sonra, iki dost, tırnaklarını gene iltifat yollu birbirine sürdükten sonra ayrıldılar. Kır at önüne düşmemi işaret etti;

ben de, daha iyi bir kılavuz buluncaya kadar dediğini yapmayı ihtiyata uygun buldum. Yolda adımlarımı gevşetince, *Hhuun hhuun* diye bağıırıyordu. Ne demek istediğini anladım; çok yorgun olduğumdan daha hızlı gidemeyeceğimi anlatmaya çalıştım. Bunun üzerine artık ara sıra duruyor, ben de dinleniyordum.

II

Bir houyhnhnm, yazarı evine götürüyor. Evin betimi. Yazarın nasıl karşılandığı. Yiyecek bakımından büyük sıkıntılar çeken yazar, sonunda bu sıkıntıdan kurtuluyor. Yazarın bu ülkede beslenme tarzı.

Üç mil yürüdüktan sonra şöyle uzunca bir yapıya geldik; toprağa sokulmuş ağaçlardan yapılmış; yanları da çubuklarla örtülmüştü. Dam alçak ve samanla örtülü idi. İçim rahatlamaya başlamıştı; gezginlerin, Amerika ve başka ülkelerin yabanıl yerlilerine armağan etmek üzere genellikle yanlarında taşıdıkları oyuncaklardan birkaç tane çıkardım; bunların ev halkının beni iyi karşılamasına yarayacağını umuyordum. Atın işareti üzerine, eve önce ben girdim. Kendimi büyük bir oda içinde buldum; döşemesi topraktan ve dümdüzdü; bir yanında da, boydan boya bir rafla yemlik uzanıyordu. Odada üç midilli ile iki kısrağı vardı; yemliklerin başında değillerdi, birkaçı yerde oturmuştu; çok hayret ettim; hele ötekilerin ev işleri ile meşgul olduklarını görünce hayretim büsbütün arttı; çünkü bunlar düpedüz hayvanlardan başka bir şey değildi. Her ne ise, bu görünüm, ham hayvanları bu derece eğitebilen kimseler, bilgelikte, yeryüzündeki bütün uluslardan kat kat üstün olmalıdırlar yollu o ilk düşüncemin

doğru olduğunu gösteriyordu. Kır at hemen arkamdan geldi ve böylece ötekilerin bana bir zarar vermelerini önlemiş oldu. Birkaç kere baş olduğunu belirten bir sesle kişnedi, ötekiler de yanıt verdi.

Bu odanın ötesinde, ev boyunca uzanan üç oda daha vardı; bunlara, adeta gittikçe daralır gibi görünen bir geçidi andıran karşılıklı üç kapıdan geçiliyordu. İkinci odadan geçerek üçüncüye geldik; kır at önden gitti ve bana durup beklememi işaret etti. Burada bir süre kaldım; evin efendisi ve hanımına vereceğim armağanları hazırladım: Bunlar, iki bıçak, yalancı inciden üç bilezik, ufak bir ayna ve bir boncuk gerdanlıktan ibaretti. At üç dört kere kişnedi; yanıt olarak insan sesi duyacağımı umuyordum, aynı tarzda birkaç yanıtta başka bir şey işitmedim; yalnız bunların bir ikisi, kır atın kişneyişinden biraz daha tizdi. Kabul edilmem için bu kadar tören gerektiğine göre, bu ev, herhalde ülkede çok ünlü birinin evidir, diye düşündüm; ama seçkin bir kimsenin hizmetçi olarak hep böyle at kullanmasının anlamını bir türlü anlayamadım. Çektiğim acılarla başıma gelenlerin aklıma dokunmuş olmasından korktum; kendimi şöyle bir toparlayarak yalnız kalmış olduğum odada yanlarıma baktım; tıpkı birinci oda gibi, yalnız daha zarif bir tarzda döşenmişti. Gözlerimi ovuşturdum; önümde gene aynı eşyaları buldum. Rüya görüyorum umudu ile kollarımı, yanlarımı çimdikledim; artık hiç kuşku kalmamıştı: Bütün bu gördüklerim büyüden, bağıdan başka bir şey olamazdı. Ama bu yolda daha fazla düşünmeye vakit bulamadım; kır at kapıya gelerek, arkasından üçüncü odaya gelmemi işaret etti. Burada güzel bir kısrakla yavrusu bir tay vardı. Epey ustalıkla yapılmış, çok zarif ve temiz bir hasırın üstünde oturuyorlardı.

Ben içeri girince kısrak hasırdan kalktı; bana yaklaşıp yüz ve ellerimi iyice inceledikten sonra büyük bir nefretle yüzüme baktı; sonra da ata döndü. İkide bir, *Yahoo*, *yahoo* dediklerini işittim. Nasıl söyleneceğini ilk olarak öğrendiğim kelime bu olmakla beraber, ne demek olduğunu o zaman

anlamamıştım; ama çok geçmeden öğrendim; sonsuz kederlere düştüm. At, başı ile bana işaret etti ve birkaç kere *Hhu-un hhuun* diyerek (yolda da böyle yapmıştı, ben de bunun, benimle gel demek olduğunu anlamıştım), beni avlu gibi bir yere götürdü; burada, evden biraz uzak başka bir yapı vardı. İçeri girdik; karaya çıktıktan sonra rastladığım o iğrenç yaratıklardan üç tanesi ile karşılaştım. Çeşitli kökler, birtakım hayvan etleri yiyorlardı. (Sonradan öğrendim ki, bunlar eşek, köpek, ara sıra da kaza ya da hastalıktan ölen ineklerin etleri imiş.) Üçünün de boynuna sağlam sazlar geçirilmiş, bir kirişe bağlanmıştı; yiyeceklerini ön ayaklarının tırnakları arasına alıyor, dişleri ile koparıyorlardı.

Efendim, hizmetçilerden kula bir midilliye, en iri hayvanı, bağlarını çözüp avluya çıkarmasını emretti. Hayvanla beni yan yana getirdiler; efendimle uşağı yüzlerimizi inceden inceye karşılaştırdılar; birkaç kere, *Yahoo* dediler. Bu iğrenç hayvanın tam bir insan şeklinde olduğunu görmekle duyduğum dehşet ve hayreti anlatamam. Gerçi, yüzü yassı ve geniş, burnu basık, dudakları kalın, ağzı da kocamandı ama bu gibi ayrılıklar bütün yabanıl kavimlerde görülür; çünkü yerliler, yavrularının yerlere yatıp sürünmelerine aldırmazlar; ya da onları sırtlarında taşırlarken, yavrular, yüz ve burunlarını annelerinin omuzlarına sürterler ki, böylelikle yüzlerinin şekli bozulur. *Yahoo*'nun ön ayakları ile ellerim arasındaki tek fark, onun tırnaklarının uzun, ayaklarının sert ve esmer, üstlerinin de kıllı oluşu idi. Ayaklarımız arasında da aynı benzerlik ve ayrılıklar vardı. Bunu ben biliyordum ama, ayakkabı ve çoraplarım olduğundan atlar göremiyordu. Vücutlarımızın öteki kısımları da aynı idi; yalnız önce söylediğim gibi, renk ve kıllılık bakımından ayrılıklar vardı.

İki atın, içinden bir türlü çıkamadıkları güçlük, vücudunun öteki kısımlarının, *yahoo*'nunkilerinden çok farklı olması idi. Ben, bunu, onların hiçbir fikirleri olmadığı giysilere borçluydum. Midilli, bir kök uzattı; bunu sırası gelince anlatacağım gibi, tırnağı ile bileği arasında tutuyordu; aldım,

kokladım ve elimden gelen nezaketi göstererek geri verdim. *Yahoo*'nun ahırından bir eşek eti parçası alarak getirdi; o kadar pis kokuyordu ki öğürerek başımı çevirdim; parçayı *yahoo*'ya attı; *yahoo*, büyük bir iştahla yutarcasına yedi. Bundan sonra kula midilli bir tutam otlar bir avuç yulaf getirdi; bunları da yiyemeyeceğim der gibi başımı salladım. Gerçekten kaygılanmaya başlamıştım: Kendi türümden kimselerin yanına gidemezsem, muhakkak açlıktan ölecektim. O pis *yahoo*'lara gelince; gerçi o anda insan soyunu benden daha fazla seven herhalde az kimse vardı ama, ömrümde, bunlar kadar her bakımdan iğrenç olan yaratıklar görmediğimi söylemeliyim. Bu ülkede kaldığım zaman içinde onları daha yakından gördükçe, nefretim daha da arttı. Efendim at, bunu hal ve hareketlerimden anladı ve *yahoo*'yu ahırına gönderdi. Sonra, ön ayağını ağzına götürdü (bunu büyük kolaylıkla ve çok doğal bir hareketle yaptığı halde son derece şaşırmıştım); daha başka işaretler etti: Ne yiyeceğimi öğrenmek istiyordu. Ama, onun anlayabileceği bir yanıt veremezdim; beni anlasaydı bile bir yolunu bulup kendime yiyecek sağlamak olanağı göremiyordum. Biz böyle meşgulken, baktım, yanımızdan bir inek geçiyor; hemen onu göstererek, gidip sağlamak istediğimi anlattım. Bu halim etkisini gösterdi: Efendim beni eve götürerek bir kısrak hizmetçiye emretti, bir oda açtırdı; burada düzenle sıralanmış toprak ve ağaç temiz kaplar içinde bol bol süt vardı. Hizmetçi bir kâse dolusu süt verdi; iştahla içtim; karnımı doyurdum.

Öğleye doğru, dört *yahoo*'nun kızak gibi çektiği bir çeşit arabanın eve yaklaştığını gördüm. İçinde herhalde yüksek tabakadan olan yaşlı bir at vardı: Sol ön ayağı bir kazada incindiğinden, arabadan art ayaklarını öne koyarak indi. Bizim ata yemeğe geliyordu. Efendim onu büyük bir nezaketle karşıladı; yemeklerini en güzel odada yediler; ikinci kap olarak sütte kaynamış yulaf vardı; bunu yaşlı at sıcak, ötekiler de soğuk yediler. Yemlikleri bir daire halinde, odanın ortasındaydı; birçok bölmeye ayrılmıştı. Atlar bunun çevresinde sa-

man öbekleri üzerinde oturmuşlardı. Ortada bir de geniş raf vardı ve üzerinde, yemlikteki her bölmenin karşısında olmak üzere delikler açılmıştı. Böylece at ve kısraklar, büyük edep ve düzenle, kendilerine ayrılmış olan otları, sütle yulaf lapalarını yiyorlardı. Genç taylar konuklarına çok terbiyeli davranıyorlar; efendimle hanımı ise güler yüz ve saygı gösteriyorlardı. Kır at yanında durmamı emretti ve dostu ile bir süre konuştu; herhalde benim hakkımdaydı; çünkü konuğumuz sık sık bana bakıyor, sonra da *Yahoo* deyip duruyordu.

Nasılsa eldivenlerimi giymiştim; bunu gören efendim at şaşaladı: Ön ayaklarıma ne oldu diye hayret ettiği halinden belliydi; tırnağı ile üç dört kere elime dokundu: Sanki ellerime önceki şekillerini vermemi istediğini anlatıyordu. İsteğini hemen yerine getirdim; eldivenleri çıkarıp cebime koydum. Bu, biraz daha konuşmalarına yol açtı; odadakilerin de bu hareketimden memnun olduklarını sezdim ve çok geçmeden faydasını gördüm. Anladığım birkaç kelimeyi söylememi emrettiler; sonra yemekte, efendim bana, yulaf, süt, su ve daha başka şeylerin adlarını öğretti. Gençliğimden beri büyük kolaylıkla dil öğrenebildiğimden bu kelimeleri efendim söylüyor, ben de hemen tekrarlıyordum. Yemek bitince efendim at beni bir kenara çekti; işaret ve sözlerle, yiyebileceğim hiçbir şey olmadığı için duyduğu kaygıyı anlattı. Yulafa, bunların dilinde *hlunnh* diyorlar; bu kelimeyi birkaç kere tekrarladım. Gerçi önce yulaf bana yaramaz demiştim ama sonra akıl etmiş, yulafla bir çeşit ekmek yapabileceğimi ve bunu sütle yiyerek, başka bir ülkeye, kendi soyumdan kimseler yanına kaçabileceğim günü bekleyerek ölmeyecek kadar beslenebileceğimi düşünmüştüm. At hemen evindeki beyaz bir kısrak hizmetçiye emretti; o da, tahta bir tepside bol yulaf getirdi. Bunları ateşte elimden geldiği kadar ısıttım; ovalayarak kabuklarını çıkardım; bir yolunu bulup taneleri ayırdım; iki taş arasında dövüp öğüttüm; sonra, su ile hamurlayıp çörek haline getirdim; bunu da ateşte kızartarak sütle sıcak sı-

cak yedim. Avrupa'da birçok yerde bu ekmekten yerler ama, ben bunu önce çok tatsız buldum; ama zamanla alıştım. Hem sonra, hayatımda birçok kere yiyecek bakımından sıkıntı çekmiştim; doğamın ne kadar kolay doyurulacağını da ilk defa deniyor değildim. Şunu da söylemeden geçemeyeceğim ki, adada kaldığım sürece bir kere bile hasta olmadım. Bazen yolunu bulup, *yahoo*'ların kıllarından yaptığım tuzaklarla, tavşan ya da kuş tuttuğum oldu; çok kere, sağlığa yararlı otlar topladım; bunları ya kaynatıp ya da salata olarak ekmekle yedim; ara sıra da biraz tereyağı yaptım; ayrıranını içtim; bu da benim için sanki bir şölen oluyordu. Önce, tuz bulamadığım için ne yapacağımı şaşırmıştım; ama, alışkanlıkla eksikliğini duymaz oldum. Bizim ülkelerde sık sık tuz kullanmamızın, zevklerimizdeki aşırılıktan ileri geldiğine; tuzu, ilk defa olarak da susayıp fazla içmek için kullandığımıza eminim (elbet, uzun yolculuklarda, büyük pazarlardan uzak olan yerlerde, eti korumak için gereken tuzu kastediyor değilim). İnsandan başka bir hayvanın da ondan hoşlanmadığını görüyoruz. Bana gelince, bu ülkeden ayrıldıktan sonra, yemeklerimde tuz tadına uzun zaman alışamadım.

Yediklerim hakkında fazla bir şey söyleyemeyeceğim. Oysa başka gezginler sanki okuyucular ne içmişiz, ne yemişiz, sıkıntı çekmiş miyiz, çekmemiş miyiz, ilgilenirlermiş gibi, kitaplarını hep bunlarla dolduruyorlar. Her neyse, benim bu konu üzerinde durmam gerekiyordu; yoksa, herkes böyle bir ülkede, böyle yerliler arasında, kendimi üç yıl besleyebilme mi olanaksız sayardı.

Akşam sularında, efendim at, yatmam için bir yer emretti. Evden altı yarda uzak, *yahoo*'ların ahırından da ayrı idi. Buraya biraz saman getirdim, giysilerimi üstüme örterek deliksiz uyudum. Ama çok geçmeden bana, okuyucularımın ileride yaşama tarzımı biraz daha geniş bir surette ele alacağım zaman öğrenecekleri gibi, daha iyi bir yer verdiler.

III

Yazar, ülke dilini öğrenmeye gayret ediyor. Efendisi houyhnhnm ona ders vererek yardım ediyor. Bu ülke dilinin betimi. Birçok seçkin houyhnhnm'lar merak edip yazarı görmeye geliyor. Yazar, efendisine gezisini kısaca anlatıyor.

Başlıca uğraşım ülke dilini öğrenmektir. Efendim (bundan böyle o ata efendim diyeceğim), çocukları, evindeki bütün hizmetçiler, bana dillerini öğretmek istiyorlardı; çünkü ham bir hayvanın akıllı bir yaratık gibi davranmasını harika sayıyorlardı. Ben her şeye işaret ediyor, adını soruyordum; sonra yalnız kalınca, bunları anı defterime geçiriyor ve bütün aile üyelerine rica edip kelimeleri tekrar ettire ettire, kötü şive mi düzeltiyordum. Hizmetçilerden kula bir midilli bu yolda bana her zaman yardıma koşardı.

Bunlar konuşurken, sesi geniz ve boğazlarından çıkarıyorlar; dilleri de, bildiğim Avrupa dillerinden en fazla yüksek Felemenkçe ya da Almancaya benziyor; ama bunlardan daha zarif, daha anlamlı. İmparator V. Karl da, “Atımla konuşacak olsam yüksek Felemenkçe konuşurdum” demekle, benimle hemen hemen aynı benzerliği görmüş oluyor.

Efendimin merak ve sabırsızlığı o dereceyi bulmuştu ki boş zamanlarının büyük bir kısmını bana dili öğretmekle geçiyordu. Sonradan söylediğine göre, *yahoo* olduğuma emindi, ama öğrenme yeteneğime, incelik ve temizliğime şaşıyordu; çünkü bunlar, o hayvanlara tamamıyla yabancı şeylerdi. Giysilerimin ne olduğunu bir türlü anlayamıyor, acaba vücudumun bir parçası mı diye düşünüp duruyordu. Çünkü ben, bütün ailesi yatmadan önce soyunmuyor, sabahları da daha kimse kalkmadan giyiniyordum. Efendim, nereden geldiğimi, bütün hareketlerimde görülen o akıl belirtilerini nasıl elde ettiğimi öğrenmek, kendi hayatımı kendi ağzımdan dinlemek istiyordu. Kelime ve cümlelerini öğrenme ve söylemede ne kadar usta olduğumu görerek, çok geçmeden bunu başarabileceğimi umuyordu. Ben, daha iyi bellek için, öğrendiklerimi İngiliz harflerine uyduruyor; kelimeleri defterime geçiriyor, yanlarına da karşılıklarını yazıyordum. Bir süre sonra, bunları, efendimin önünde yazayım dedim, ne yaptığımı anlatabilmek için epey zahmet çektim, çünkü buralıların öyle kitap, edebiyat gibi şeyler hakkında ufacık fikirleri bile yok.

On hafta içinde efendimin sorduklarının çoğunu anlayabiliyordum, üç ay sonra da şöyle böyle yanıtlar vermeye başlamıştım. Efendim, ülkenin neresinden geldiğimi ve nasıl olup da akıllı bir yaratığı taklit edebildiğimi son derece merak ediyordu. Çünkü, türlü şeytanlıklardan anlar görünen ve kötülük etmeye çok yatkın olan *yahoo*'ların bütün ham hayvanların en yeteneksizleri olduğu görülüyordu. Benim de, görünürde olan başım, el ve ayaklarım tamamıyla onlara benziyordu.

Benim gibi birçok kimseyle beraber, ağaç gövdelerinden yapılmış oyuk bir tekne ile denizleri aşarak uzak bir ülkeden geldiğimi söyledim. Yanımdakiler, beni bu kıyılarda zorla karaya çıkarmışlar, başımın çaresine bakmamı söyleyerek çekilip gitmişlerdi. Bunları efendime, bin bir zahmetle, birçok işaret yaparak anlatabilmiştim. Yanıtı şu oldu: Herhalde yanıliyordum ya da *olmayan şeyi söylüyordum* (bunların dilinde

öyle yalanı, düzeni ifade edecek kelime yoktur). Denizaşırı bir ülke olamayacağını bildiği gibi, bir sürü ham hayvanın, ağaç bir tekneyi sular üzerinde istedikleri gibi yürütebileceklerine de olanak veremiyordu. Biliyordu, dünyada hiçbir *houyhnhnm* ne böyle bir tekne yapabilir ne de bunun yönetiminde *yahoo*'lara güvenebilirdi.

Houyhnhnm kelimesi, bura dilinde, at demektir; ama kök anlamı "doğanın yetkin örneği" dir. Efendime, söylemek istediklerimi iyice ifade edecek kelime bulamadığımı; ama mümkün olan hızla ilerleyeceğimi ve çok geçmeden, kendisine, hayretler verecek şeyler anlatacağımı umduğumu söyledim. Lütfedip kendi kısırağına, tay ve yavrularına ve hizmetçilerine bana dillerini öğretmek için hiçbir fırsatı kaçırmamalarını emretti; hatta, kendisi de günde iki üç saat bu zahmete katlandı. Civardaki birçok seçkin at ve kısrağ sık sık evimize geliyordu. Çünkü *houyhnhnm* gibi konuşabilen, söz ve hareketlerinde akıl ıslıtları görülen olağanüstü bir *yahoo* bulunduğu haberi çevreye yayılmıştı. Bunlar benimle konuşmaktan çok hoşlanıyorlardı. Birçok soru soruyorlar, ben de becerebildiğim yanıtları veriyordum. Elime geçen bu fırsatlarla öyle çabuk ilerledim ki, bu ülkeye geldiğimden beş ay sonra konuşulan her şeyi anlıyor, söylemek istediklerimi de oldukça iyi ifade edebiliyordum.

Beni görmek, benimle konuşmak için efendimi ziyarete gelen *houyhnhnm*'lar tam bir *yahoo* olabileceğime pek inanmıyorlardı; çünkü vücudumun üstü soydaşlarım olan *yahoo*'larınkine benzemiyordu. Baş, yüz ve ellerimde, ne *yahoo*'larda görülen kıllar vardı; ne de derim, onlarınki gibiydi; buna çok şaşıyorlardı. Ama ben bu gizimi, on beş gün kadar önce geçen bir olay ile efendime açmıştım.

Okuyuculara önce de söylemiştim; evdekiler yattıktan sonra soyunur, giysilerimi üstüme örterdim. Efendim, bir sabah erkenden uşağı kula midilliyi beni çağırmaya göndermişti. Ben derin uykudaydım, giysilerim bir yana kaymış, gömleğim belime kadar sıyrılmıştı. Midillinin yaptığı gürültü ile

uyandım, efendisinin emrini söylerken halinde bir tuhafılık sezdim. Midilli bundan sonra efendime giderek, büyük bir korku içinde, gördüklerini karmakarışık bir şekilde anlatmış. Bunu biraz sonra öğrendim. Giyinip huzuruna saygılarımı sunmaya gidince efendim uyurken her zamankinden büsbütün başka bir şekil aldığımı haber veren uşağının ne demek istediğini sordu; hizmetçinin vücudumun bazı yerlerinin beyaz, bazılarının sarı, yani o kadar beyaz olmadığını, bir kısmının da esmer olduğunu eklediğini söyledi.

Kendimi *yahoo*'ların o lanet soyundan elimden geldiği kadar ayrı tutmak için giysilerimin gizini o zamana kadar saklamıştım. Ama bunun artık bir yararı olmayacağını düşündüm; öte yandan giysi ve ayakkabılarım yakında eskiyecek (zaten yıpranmaya yüz tutmuşlardı bile), *yahoo* ya da başka hayvanların derisinden bir yolunu bulup kendime giyecek sağlayacaktım; o zaman da, bütün gizim ortaya çıkacaktı. Onun için efendime, yurdunda, benim soydan olanların vücutlarını bazı hayvanların ustalıklarla hazırlanan kılları ile örtüklerini ve bunu edep için olduğu kadar, soğuk olsun, sıcak olsun havanın şiddetinden korunmak için de yaptıklarını söyledim. Bana gelince, emrederse, bunun böyle olduğunu kendisine hemen gösterebilirdim; yalnız affını rica ettim, doğanın bize gizlememizi öğrettiği yerleri gösteremeyecektim. Bütün bu dediklerimi, hele son kısmını, çok garip bulduğunu söyledi. Doğa niçin kendi verdiği şeyi gizlememizi öğretecekti, anlayamıyordu. Gerek kendi, gerek ailesi, vücutlarının hiçbir yerinden utanmıyorlardı. Her neyse, istediğim gibi hareket edebilirdim. Bunun üzerine, düğmelerimi çözerek ceketimi, yeleğimi, ayakkabı, çorap ve pantolonumu çıkardım. Gömleğimi belime kadar indirdim, eteklerini toplayarak kemer gibi belime sardım; böylece çıplaklığımı örtmüş oldum.

Efendim bütün bu yaptıklarımı merak ve hayret belirtileri ile seyretti. Her parçayı birer birer tırnağı ile bileği arasında tutuyor, dikkatle inceliyordu. Sonra yavaşça vücudumu okşadı, her yanıma birçok kere gözden geçirdi ve sonunda

tam bir *yahoo* olduğumu söyledi. Yalnız, soydaşılarımdan birçok bakımdan farklıydım: Derim yumuşak, beyaz ve düzdü, vücudumun birçok yerinde kıl yoktu, ön ve art ayaklarım kısa ve başka şekildeydi ve hiç de doğal olmadığı halde, hep arka ayaklarım üzerinde yürüyordum. Efendim başka bir şey görmek istemedi, giysilerimi giymeme müsaade etti; çünkü soğuktan tir tir titriyordum.

Efendime, bana, ikide bir *yahoo* diyerek, bu kadar nefret ve tiksinti duyduğum iğrenç bir hayvanın adını verdiğinden ötürü çok üzülüğümü söyledim. Artık böyle dememesini, ailesine de beni görmelerine müsaade ettiği dostlarına da bu yolda emir vermesini rica ettim. Vücudumun böyle yalancı bir örtü ile kaplı olduğu gizimi hiç değilse giysilerim yıpranincaya kadar saklamasını da ayrıca rica ettim. Uşağı kula midillinin gördüklerine gelince, emredip hiçbir şey söylememesini sağlayabilirdi.

Bütün bunlara lütfedip razı oldu. Gizim de giysilerim eskiyinceye kadar meydana çıkmadı; hatta o zaman bile, ilerde anlatacağım gibi, birçok çareye başvurup kendime giyecek buldum. Efendim bu ara, dili öğrenmem yolunda büyük gayret sarf etmemi söyledi; çünkü, konuşmaya ve akla olan yeteneğime, örtülü olsun, çıplak olsun, vücudumun şeklinden daha fazla şaşmıştı ve ona anlatacağıma söz verdiğim o hayret verici şeyleri sabırsızlıkla bekliyordu.

O da artık bana dillerini öğretmek için sarf ettiği gayretleri artırdı. Beni herkesin yanına çıkarıyor, bana karşı nazik davranmalarını da sağlıyordu, çünkü, böyle davranılırsa keyfimin yerine geleceğini, kendilerini daha çok eğlendireceğini onlara gizlice söylemişti.

Her gün yanında bulunduğum zamanlar bana ders vermek için katlandığı zahmetlerden başka, efendim, sadece beni ilgilendiren birçok soru sorar, ben de becerebildiğim kadar yanıt verirdim. Böylece, hakkımda, çok eksik olmakla beraber genel bir bilgi edinmişti. Daha düzenli bir şekilde konuşabilinceye kadar geçirdiğim aşamaları anlatacak de-ği-

lim; sıkıcı olur. Yalnız, kendimle ilgili, şöyle düzgün ve uzun olarak verdiğim ilk bilgi şu oldu:

Benim gibi aynı soydan elli kişi ile beraber çok uzak bir ülkeden geliyorduk; bunu kendisine önce de anlatmaya gayret etmiştim; ağaçtan yapılmış, ve efendim hazretlerinin evlerinden daha büyük, oyuk bir tekne içinde denizlerde dolaşıyorduk (geminin nasıl bir şey olduğunu elimden geldiği kadar anlatmaya çalıştım; mendilimi de çıkararak, rüzgârla nasıl ilerlediğini gösterdim). Adamlarımla aramızda kavga çıkmış, beni getirip bu kıyıya bırakmışlardı. Oradan, nereye gittiğimi bilmeden ilerlemiştim ve sonunda kendisi, başıma bela kesilen o iğrenç *yahoo*'lardan beni kurtarmıştı. Efendim gemiyi kimlerin yaptığını, yurdumdaki *houyhnhnm*'ların nasıl olup da yönetimini böyle ham hayvanlara bıraktıklarını sordu. Yanıtım şu oldu: Eğer anlatacaklarımı onur kırıcı saymayacağına yemin etmezse daha bir kelime bile söylemeyecektim; ederse ona sık sık vaat ettiğim o hayret verici şeyleri anlatırdım. Önerimi kabul etti; ben de, şöyle devam ettim: Gemiye, benim gibi yaratıklar yapmıştı ve bunlar yolculuk ettiğim bütün ülkelerde başlık eden biricik akıllı hayvanlardı; buraya geldiğim zaman, *houyhnhnm*'ların akıllı yaratıklar gibi davrandıklarını görünce ben de çok şaşmışım; tıpkı, *yahoo* demek lütfunda bulunduğu yaratıkta, kendisinin ve arkadaşlarının akıl belirtileri sezmekle şaşakaldıkları gibi. Gerçi her bakımdan *yahoo*'lara benzediğimi kabul ediyordum ama, böyle bozuk, işlenmemiş niteliklerini neye yoracağımı bilmiyordum. Bahtım açılır da yurduma dönebilirim, bu ülkeye gezimi anlatınca –ki buna karar vermiştim– herkes *olmayan şeyi söylediğimi*, bütün anlattığımı uydurduğumu sanacaktı; kendisine, ailesine ve dostlarına beslediğim saygıya ve anlatacaklarımı onur kırıcı saymayacağına verdiği söze dayanarak şunu söylemeliydim ki, yurttaşlarım *houyhnhnm*'ların bir ulusa egemen olan yaratıklar, *yahoo*'ların da, kaba, yontulmamış hayvanlar olduğuna kesinlikle inanmayacaklardı.

IV

Doğru ve yalan hakkında houyhnhnm'ların düşündükleri. Efendisi, yazarın söylediklerinden hoşlanmıyor. Yazar kendisi hakkında ve gezilerinde başına gelenlerle ilgili daha ayrıntılı bilgi veriyor.

Efendim, bu söylediklerimi dinlerken oldukça tasalı görünüyordu; çünkü kuşkulanmak, *inanmamak* gibi şeyler, bu ülkede o kadar az biliniyor ki, yerliler böyle hallerde nasıl davranacaklarını kestiremiyorlar. Hatırlıyorum, efendimle birçok kere dünyanın başka yerlerindeki insanların niteliği üzerinde konuşurken sırası gelmiş, *yalan* gibi, *bir şeyi yanlış olarak gösterme* gibi şeylerden söz etmiştim. Çok keskin bir anlayışı olmakla beraber bunların ne demek olduğunu ona bin bir zahmetle anlatabilmiştim. Şöyle düşünüyordu: Dilin faydası birbirimizi anlamak ve olup bitenler hakkında bilgi edinmekti. Eğer biri *olmayan şeyi* söylerse, bu amaçlar ortadan kalkmış olurdu, çünkü o zaman onu anlıyoruz denemezdi; bilgi almaktan çok uzak olduğumuz gibi, bu hal bizi bilgisizlikten de kötü bir duruma sokuyordu, beyaz olan şeyin siyah, uzun olan bir şeyin de kısa olduğuna inandırıyor-
du. İşte efendimin, insanlar arasında o denli iyi bilinen yalan söyleme yetisi hakkında fikirleri bu kadardı.

Her ne ise, ben gene konuma döneyim. *Yahoo*’ların, yur-
dumda egemen biricik hayvanlar olduğunu bildirince, efendim bunu aklının alamadığını söyledi ve ülkemizde *houyhnhnm* olup olmadığını, varsa, ne yaptıklarını öğrenmek istedi. Şöyle yanıt verdim: Sürü sürü *houyhnhnm* vardı; yazın çayırarda otlar, kışın da evlere alınır, kuru ot ve yulaf yerlerdi. Birtakım *yahoo* hizmetçiler, kıllarını ovup yumuşatırlar, yelelerini tarar, ayaklarını temizler, yataklarını yaparlardı. Efendim, “Anlıyorum, anlıyorum” dedi, “bu anlattıkların açıkça gösteriyor ki, *yahoo*’lar, istedikleri kadar akıldan payları olduğunu söylesin, *houyhnhnm*’lar, gene de efendileriniz; keşke, bizim *yahoo*’ları da böyle yumuşatabilssek!” Efendimden beni affetmesini rica ettim, daha fazla bir şey söyleyemeyecektim, çünkü benden beklediklerini anlatırsam hiç de hoşlanmayacaktı. Ama ısrar etti, iyi kötü, ne olursa olsun bildirmemi emretti. Emrini yerine getireceğimi söyleyerek şöyle devam ettim: *Houyhnhnm*’ların –ki biz bunlara at diyorduk– ülkemizde en cins, en güzel hayvanlar olduğunu kabul ediyordum; bunlar, öteki hayvanlarımızı kuvvet ve çabuklukta kat kat geride bırakıyordu. Hele seçkin kimseler *houyhnhnm*’ları gezmede, yarışta ve binek arabalarında kullanıyorlardı ki, böylece onlara çok iyi davranılıyor, özen gösteriliyordu; ama hasta olunca ya da ayakları sakatlanınca satılıyor; ölünceye kadar türlü angarya işlerinde kullanılıyorlardı; öldükleri zaman postları soyulup, değerleri ne ise, satılıyor; ölüleri de atılıyor, köpekler, yırtıcı kuşlar parçalıyordu. Ama genel olarak at soyunun bahtı bu kadar parlak değildi; çiftçi ve arabacıların ve daha aşağı tabakadan kimselerin eline düşenler çok fazla iş görüyor, çok da kötü besleniyorlardı. Bundan sonra efendime ata nasıl bindiğimizi; yuların, eyer, mahmuz, kamçı, koşum ve tekerleklerin şekillerini, neye yaradıklarını elimden geldiği kadar anlattım; atların ayakları altına, demir dediğimiz katı bir nesneden levhalar koyduğumuzu, böylelikle tırnaklarının, genellikle do-laştığımız taşlı yollarda çatlamalarını önlediğimizi ekledim.

Efendim, derin öfkesini gösteren birkaç kelimedden sonra *houyhnhnm*'ların sırtına binmeye nasıl cüret ettiğimize hayret ettiğini söyledi; çünkü, kendi evindeki en kuvvetsiz hizmetçi bile en kuvvetli *yahoo*'yu silkinerek üstünden atabilir ya da yere yatıp sırtı üzerinde yuvarlana yuvarlana o ham hayvanı ezer, canını çıkarabilirdi. Atlarımızı, hangi hizmetlerde kullanacaksak, üç dört yaşından başlamak üzere, ona göre yetiştirdiğimizi söyledim. Gençken zararlı hareketlerde bulunanları fena halde dövüyorduk; çeki işlerinde ya da binek olarak kullanacağımız erkekleri doğumdan iki yıl sonra iğdiş ediyorduk; böylece ateşleri söniyor, daha uysal, daha yumuşak başlı oluyorlardı; ödül ve cezadan da gerçekten anlıyorlardı. Ama efendim şunu göz önünde bulundurmalıydı ki, bizim atlarda, bu ülkedeki *yahoo*'lar gibi, bir zerrecik bile akıl yoktu.

Efendim söylediklerimi iyice anlasın diye sözlerimi dolastırmış durmuş, çok zahmet çekmiştim; çünkü, bizden daha az istek ve tutkuları olduğundan dillerinde öyle çeşitli kelimeler yok. Efendime, *houyhnhn* soyuna karşı böyle yabınlca davrandığımızı, hele bizim ülkedeki atları nasıl iğdiş ettiğimizi, onları böylece daha uysal kıldığımızı ve soyların üremesini önlediğimizi anlatınca, duyduğu o soylu yürekliğinden gelen öfkeyi tarif etmem imkânsızdır. Şöyle dedi: Yeryüzünde yalnız *yahoo*'ların akıllı olduğu bir ülke bulmak mümkün olsaydı, bunların egemen hayvanlar olması gerekirdi; çünkü akıl, zamanla, ham kuvveti daima alt ederdi. Ama vücutlarımızın, hele benimkinin şekline bakılacak olursa, aynı çapta hiçbir yaratık, bu akıllı, hayatın olağan işlerinde kullanmaya bu kadar elverişsiz olamazdı; onun için, aralarında yaşadığım kimseler, bana mı benziyordu, buradaki *yahoo*'lara mı, öğrenmek istiyordu. Şeklimin, kendi yaşımda olan herhangi bir kimseninki kadar biçimli olduğunu söyledim; yalnız benden daha genç olanlarla dişilerin vücutları daha yumuşak, daha körpeydi; dişilerin derisi ise

genel olarak süt gibi beyazdı. “*Yahoo*’lardan gerçekten farklısın” dedi. Daha temizdim, onlar kadar da biçimsiz değildim. Ama gerçek fayda bakımından, bu fark aleyhi-meydi. Tırnaklarımın ne ön, ne art ayaklarıma bir faydası vardı; ön ayaklarıma gelince, bunlara ayak demeye bile dili varmıyordu, çünkü yürürken kullandığımı hiç görmemişti, yerin sertliğine dayanamayacak kadar da yumuşaktılar. Bu ayaklarımı hiçbir şeye sarmıyordum, ara sıra taktığım örtü de art ayaklarımdakine ne benziyordu, ne de o kadar sağlamdı. Yürüyüşümde de güven yoktu, art ayaklarımdan biri kayacak olsa muhakkak düşerdim. Efendim bundan sonra, vücudumun öteki kısımlarında gördüğü kusurları sayıp dökmeye başladı: Yüzüm yamyassıydı; burnum da ileri doğru fırlamıştı, gözlerim öne konmuş olduğundan yanlarımı görmem için başımı çevirmem gerekiyordu, ön ayaklarımdan birini ağızıma götürmeden bir şey yiyemiyordum ve herhalde doğa bu zorluğu karşılamak için ön ayaklarıma eklem koymuştu. Art ayaklarımdaki o yarıkların neye yaradığını bir türlü anlamıyordu; bu ayaklarımda başka bir ham hayvanın derisinden örtü olmazsa yerdeki taşların sertlik ve keskinliğine dayanamazdı; bütün vücudumun soğuk ve sıcağa karşı bir perdeye gereksinimi vardı, bunu da her gün çıkarıp takmak sıkıntı ve zahmetine katlanmak zorunda idim ve son olarak bu ülkedeki bütün hayvanlar, *yahoo*’lardan öyle nefret ediyordu ki, zayıf olanları önlerine çıkmak istemiyor, kuvvetlileri ise onlardan uzaklaşıyordu. Onun için, akıldan payımız olduğunu varsaysa bile, bütün yaratıkların bize karşı duydukları o doğal nefreti nasıl giderebileceğimizi kestiremediği gibi, bundan ötürü, onları nasıl yumuşatacağımızı, nasıl faydalı kılacağımızı bilemiyordu. Bununla beraber, bu sorun üzerinde daha fazla bir şey söylemeyecekti, çünkü asıl benim hikâyemi dinlemek, nerede doğduğumu, buraya gelinceye kadar görüp geçirdiklerimi öğrenmek istiyordu.

Kendisini her yönden memnun etmeyi benim de çok istediğimi söyledim. Yalnız birçok konu üzerinde söyleceklerimi kendisine nasıl anlatabilecektim; bunlar hakkında hiçbir fikri olmadığı gibi, ülkesinde bunları benzetebileceğim hiçbir şey de göremiyordum. Ama ne olursa olsun elimden geleni yapacaktım. Uygun kelime bulamadığım zaman bana yardım etmesini rica ediyordum. Lütfedip bunu esirgemeyeceğini vaat etti.

Şunları söyledim: Onurlu bir ailenin çocuğuydum, İngiltere denen bir adada doğmuştum; bu ada, bu ülkenin, efendimin en kuvvetli atlarının, güneşin bir yıllık dolaşımında alabilecekleri yol kadar uzaktı. Doktor olarak yetişmiştim; doktorun da işi, vücutta kaza ya da şiddetle olagelen yara bereleri iyi etmektir. Ülkemizi kraliçe dediğimiz bir dişi yönetiyordu. Yurdumdan para kazanmak niyeti ile ayrılmıştım; böylece, döndüğüm zaman kendime, çoluk çocuğuma bakabilecektim; son yolculuğumda geminin kaptanıydım, emrimde elli kadar *yahoo* vardı, ama bunların çoğu yolculukta öldüğünden çeşitli uluslardan adam toplayıp yerlerini doldurmak zorunda kalmıştım. Gemimiz iki kere batma tehlikesi atlatmıştı; birincisinde şiddetli bir fırtına çıkmıştı; ikincide ise bir kayaya çarpmıştık. Efendim, burada sözümü keserek, uğradığım kayıplara ve geçirdiğim tehlikelere karşın nasıl olup da başka başka ülkelerden gelen yabancıları benimle böyle serüvenlere atılmaya razı edebildiğimi sordu. Bunların yoksulluk ya da işledikleri suçlar yüzünden yurtlarından kaçmak zorunda kalmış birtakım baht vurgunları olduğunu söyledim. Bazılarını davalar mahvetmiş, ötekiler bütün paralarını içkiye, kadına sarf etmişler, kumarda kaybetmişlerdi; kimi yurda ihanet ettiğinden, çoğu da adam öldürmek, yankesicilik, zehirleme, hırsızlık, yalan yere yemin, sahtekârlık, kalpazanlık, ırza geçme, askerden kaçma, düşman saflarına geçme gibi suçlardan ötürü yurtlarından uzaklaşmışlardı. Çoğu hapis kaçkınıydı, hiçbiri yurduna dönmeye cesaret

edemiyor, asılmaktan, hapislerde açlıktan ölmekten korkuyorlardı. Onun için hayatlarını başka yerlerde kazanmaları gerekiyordu.

Ben bunları söylerken efendim birkaç kere sözümü kesmişti. Ben de, tayfaların çoğunun yurtlarından kaçmalarına sebep olan suçların ne olduğunu anlatabilmek için sözü dolastırıp durmuş, birkaç gün konuşmak zorunda kalmıştım; ama sonunda ne demek istediğimi anlayabilmişti. Efendimin bir türlü akıl erdiremediği şey, bu düşkünlüklerin fayda ve gereğinin ne olabileceğiydi. Bunu anlayabilmesi için de zenginlik ve iktidar tutkusu gibi şeylerin ne olduğu, şehvet, ölçsüzlük, kötülük ve kıskançlığın korkunç etkileri hakkında bir fikir vermeye çalıştım. Bütün bunları da tanımlarken birçok örnek vermek, birçok durum düzmek zorunda kaldım. Efendim, söylediklerimi dinledikten sonra, hiç görmediği ya da duymadığı bir şey karşısında dikkati birdenbire uyanan biri gibi gözlerini hayret ve öfkeyle yukarı kaldırıyordu. Buralıların dilinde iktidar, hükümet, savaş, yasa, ceza gibi şeyleri, daha da bin bir nesneyi ifade edecek kelime yoktu. Ne demek istediğimi anlatabilmem için hemen hemen aşılamaz engeller karşısında kalmıştım. Ama düşünce ve konuşma ile bir hayli gelişmiş çok iyi bir anlayışı olan efendim, dünyanın bizim taraflarındaki insan soyunun neler yapabileceğini sonunda iyice anlamıştı; şimdi artık Avrupa dediğimiz o toprak parçası, özellikle yurdum hakkında geniş bilgi vermemi istiyordu.

V

Efendisinin emri üzerine yazar İngiltere hakkında bilgi veriyor. Avrupa hükümdarları arasındaki savaşların sebepleri. Yazar, İngiliz anayasasını anlatmaya başlıyor.

Okuyucularım lütfen şunu göz önünde bulundursunlar ki, efendimle olan birçok konuşmamdan şu aşağıya geçirdiğim parçalar, iki yıldan fazla bir zaman görüştüğümüz en önemli sorunların bir özüdür; efendim de, ben *houyhnhnm* dilinde ilerledikçe, fazlası ile tatmin edilmek istedi. Avrupa'nın hal ve durumunu elimden geldiği kadar anlatmaya çalıştım; ticaret, sanayi, sanat ve bilimlerden söz ettim; çeşitli konular üzerinde sorduğu sorulara verdiğim yanıtlar, sonu gelmeyecek konuşma olanakları açıyordu. Ama ben burada, yurdumla ilgili neler görüştük, bunun yalnız bir özünü vereceğim; düzenli olmasına da gayret edeceğim; zaman ve daha başka koşullara önem verecek değilim; yalnız gerçekten ayrılmayacağım. Ancak, efendimin ileri sürdüğü fikirler, kullandığı deyimler, gerek yeteneksizliğimden ötürü, gerek bizim o yabanıl İngiliz diline çevriline değerlerinden bir hayli kaybedeceklerinden biricik kaygım, bunların hakkını verememektir.¹

¹ Yazar, savaşların, din kavgalarının nedenlerini, XVIII. yüzyıl İngiltere'sinde türlü alanlarda gördüğü ve akıl ile yaratıldığı halde onu kullanmayan insanlarda saptadığı aksaklık, bozukluk ve çarpıklıkları sergiliyor ve ağır bir şekilde hicvediyor.

Efendimin emrini dinleyerek, Orange prensinin başında bulunduğu ihtilali anlattım; bu prensin, Fransa ile uzun bir savaşa girdiğini, ondan sonra gelen, şimdiki kraliçenin savaşı yenilediğini; Hristiyan dünyasının en büyük kuvvetlerinin buna katıldığını, savaşın hâlâ devam ettiğini söyledim. İsteği üzerine savaş boyunca bir milyon kadar *yaho-o*'nun öldüğünü, belki yüz ya da daha fazla kentin alındığını; bunun üç katı sayıda geminin de yakılıp batırıldığını ekledim.

Bir ülkenin başka bir ülkeye savaş açmasının olağan sebep ve etkenlerini sordu. Bunların sayılamayacak kadar çok olduğunu, ama başlıcalarından birkaçını bildireceğimi söyledim. Bazen idareleri altındaki toprak ve halkla yetinmek bilmeyen hükümdarların tutkusu, bazen kötü yönetimlerine karşı şikâyetlerini haykıran halkı susturmak ya da oyalamak için efendilerini savaşa sürükleyen bakanların ahlak bozuklukları bu sebeplerdendi. İnanç ayrılıkları milyonlarca cana mal olmuştu. Örneğin et mi ekmekti, yoksa ekmek mi etti? Bir meyvenin suyu kan mıydı, şarap mı? Islık çalma, düşkünlük müydü, erdem mi? Bir ağaç parçasını öpmek mi, yoksa ateşe atıp yakmak mı daha iyiydi? Giysi için en uygun renk hangisiydi? Siyah mı, kırmızı mı, gri mi? Giysi uzun mu olmalıydı, kısa mı; dar mı, geniş mi; kirli mi, temiz mi? Daha daha neler... Hiçbir savaş da, inanç ayrılıklarının, hele hiç de önemi olmayan şeyler üzerinde inanç ayrılıklarının sebep olduğu boğuşmalar kadar şiddetli, kanlı ve uzun olamazdı.

Bazen iki hükümdar, hiç hakları olmadığı halde, hangisi bir üçüncü hükümdarın ülkesini elinden alacak diye kavgaya tutuşurdu. Ara sıra bir kral, bir başkası kendisine savaş açacak diye korkar, onunla dövüşe girerdi. Bazen, düşman çok kuvvetli, bazen de çok zayıf olduğu zaman savaş edilirdi. Ara sıra, komşularımız bizde olan şeyleri ister ya da bizim istediğimiz şeyler onlarda olurdu, bunun üzerine ikimiz de dövüşür ya onlar bizdekileri alır ya kendilerindekini bize ve-

rirlerdi. Halkını kıtlığın kemirdiği, vebaların kasıp kavurduğu, parti ayrılıklarının da aralarına düşmanlık saçtığı ülkelere istila etmek de çok haklı bir savaş sebebiydi. En yakın müttefimize de, çok haklı olarak savaş açabilirdik, yeter ki kentlerinden biri bizim için çok elverişli bir yerde bulunsun ya da topraklarından bir parça bizim ülkemizi çevreleyip tamamlasın. Bir hükümdar, halkı yoksul ve bilgisiz olan bir ülkeye kuvvet gönderirse halkın yarısını pekâlâ öldürebilir, geri kalanları da uygarlaştırmak ve barbarca yaşayışlarını düzeltmek için pekâlâ köle edebilirdi. Bundan başka, krallara yakışır, onurlu ve sık sık görülen bir şey daha vardı ki o da şuydu: Bir hükümdar, istilaya karşı koymak için başka bir hükümdarın yardımını ister, o da istilacıyı kovduktan sonra yardımına koştuğu hükümdarın ülkesine konar, onu öldürür, hapsedtirir ya da sürerdi. Akrabalıkla olan ittifaklar da sık sık savaşlara yol açardı ve hükümdarların akrabalıkları ne kadar yakınsa birbirleri ile dövüşmeye o kadar yatkın olurlardı. Yoksul uluslar, aç; zengin uluslar da gururluydu; açlık ile gurur da, hiçbir zaman bağdaşamazdı.

Bir de, Avrupa'da birtakım pinti, yoksul, hükümdarlar vardı; kendi başlarına savaş edemezler, tutarlar, askerlerini günde şu kadar para karşılığı daha zengin ülkelere kiralarlar, bu paranın dörtte üçünü kendilerine ayırır, geçimlerini ancak bu yolla sağlardı. Almanya'nın ve Kuzey Avrupa'nın başka yerlerinin hükümdarları işte böyle kimselerdi.

Efendim, "Savaş hakkında bütün bu anlattıkların, o kendinizde olduğunu ileri sürdüğünüz aklın kötü etkilerini ne de güzel gösteriyor" dedi. "Bununla beraber, çok şükür ki, bunlardan duymanız gereken utanç, sebep olabileceğiniz belalardan daha büyük ve doğa size, büyük kötülükler edilecek bir güç vermemiş.

"Çünkü, ağızlarınız, yüzünüzle aynı hızda olduğundan birbirinizi, iki taraf da razı olmadan, pek öyle etkili bir şekilde ısıramazsınız; ön ve art ayaklarınızdaki tırnaklar da o ka-

dar kısa, o kadar yumuşak ki, bizim *yahoo*'lardan biri on beşinizi önüne katıp sürebilir. Onun için, savaşta ölenlerin sayısını söylerken, eminim, *olmayan şeyi söyledin*."

Bu bilgisizliği karşısında başımı sallayıp biraz gülümsemekten kendimi alamadım. Savaş sanatının hiç de yabancıı değildim; efendime, büyük küçük toplar, tüfek, karabina, tabanca, mermi, barut, kılıç, süngü, savaş, kuşatma, geri çekilme, saldırı, lağım, bombardıman, deniz savaşları nedir, anlattım; iki taraftan da yirmişer bin adam ölüp gemilerin bin kişi ile beraber suya gömülüğü, ölenlerin iniltileri, havalarda uçuşan kollar, bacaklar; duman, gürültü, karışıklık; atların ayakları altında ezilerek ölenler; kaçma, izleme, zafer; tarlalara dağılmış ve köpek, kurt ve yırtıcı kuşlara yemlik ölümler; yağma, soyma, yakma, yıkma... bütün bunları efendime tanımladım. Sevgili yurttaşlarımın değerini belirtmek için de kuşatmalarda ya da bir gemide yüz kişiyi birden havaya uçurduklarını ve cesetler gökten parça parça olmuş inerken herkesin bunları zevkle seyrettiğini gördüğümü söyledim.

Daha fazla ayrıntıya girişmek üzereydim, efendim susmamı emretti. *Yahoo*'ların huyunu bilenler, böyle alçak bir hayvanın kuvvet ve şeytanlığı, kötülüğü ölçüsünde, anlattığım şeyleri yapmaya yatkın olabileceğine kolayca inanırlardı. Söylediklerim bütün *yahoo* soyuna olan nefretini artırmış, zihnine şimdiye kadar hiç duymadığı bir rahatsızlık vermişti. Kulakları böyle çirkin kelimelere alıştıkça, onları belki daha az tiksinti ile dinleyebileceğini sanıyordu. Gerçi kendi ülkelerindeki *yahoo*'lardan nefret ediyordu ama, onları, o kötü huylarından ötürü, ancak bir *gmayh*'ı (yırtıcı bir kuş) acımasızlığı, sivri bir taşı da tırnağını kestiği için kötülediği kadar yeriordu. Ama akıllı olduğunu sanan bir yaratığın böyle habisliklere gücü yettiğini görünce, bu yetinin soysuzlaşmasının, anlayışsızlıktan da kötü olmasından korkuyordu. Onun için inanıyordu, bu bizdeki akıl değil, doğanın bize verdiği düşkünlüklerin artmasına yarayan bir özellikti;

tıpkı, biçimsiz bir vücudu, yalnız daha büyük değil, daha da eğri üğrü yansıtan çalkantılı bir ırmak gibi.

Efendim devamla, bu ve daha önceki konuşmalarımızda duyduklarıyla savaş konusundan bezdiğini söyledi. Şimdi, zihnini kurcalayan başka bir nokta vardı: Tayfalarımızdan bazılarının, yasanın sillesini yiyerek yurtlarından ayrıldığını söylemiştim; kelimenin anlamını da vermiştim. Ama nasıl oluyordu da, amacı herkesi korumak olan bu yasa, bir kimsenin zararına sebep olabiliyordu, işte buna akıl erdiremiyordu. Onun için, yasayla ne demek istediğimi; yurdumdaki yöntemlere göre, bunu kimlerin uyguladığını daha genişlemesine anlatmamı istedi; çünkü iddia ettiğimiz gibi gerçekten akıllı hayvanlarsak, doğa ve akıl, ne yapmalıyız, neden kaçınmalıyız, bize bunları gösterebilecek kılavuzlardı.

Yasa ve hukuk işlerinin pek anlamadığım bir bilim olduğunu efendime kesinlikle belirttim; bunlarla, yalnız uğradığım haksızlıklardan ötürü, boş yere avukat kullanmaktan başka bir ilgim olmadığını söyledim; ama isteğini elimden geldiği kadar karşılamaya çalışacaktım.

Şunları söyledim: Aramızda birtakım insanlar vardır; ta gençliklerinden beri, aldıkları paraya göre, beyazın siyah, siyahın beyaz olduğunu, bu amaçla kullandıkları yığın yığın kelimelerle ispat etme sanatında yetiştirilmişlerdir. Bütün öteki kimseler de bu topluluğun kulu, kölesidir. Diyelim ki, komşumun benim inekte gözü var; ineği elimden alması gerektiğini ispat için bir avukat tutar; o zaman ben de başka bir avukat tutup hakkımı savunmak zorunda kalırım; çünkü bir insanın kendi adına konuşması hukuk kurallarına aykırıdır. Bu durumda, ineğin asıl sahibi olan ben iki büyük güçlkle karşılaşırım. Birincisi şudur: Benim avukat, hemen hemen daha beşikteyken yalanı savunmaya başlamış ve buna alışmış olduğundan hakkı savunma gücünden tamamıyla yoksundur ve bunu hiç de doğal olmayan bir görev sayarak işi isteksizlikle ele alır. İkinci güçlüğe gelince, avukatım

çok dikkatli davranmak zorundadır, yoksa avukatlık edenlerin işlerine kesat getiriyor diye, yargıçların azarlarını, meslektaşlarının da nefretini üzerine çeker. Bundan ötürü, ineğimi elimden kaçırmamak için iki çarem vardır. Ya rakibimin avukatını iki kat ücret vererek benden yana çekerim; o da o zaman müşterisine ihanet eder, hakkın benden yana olduğunu hissettirir; ya da benim avukatım davamı elinden geldiği kadar haksız göstermeye çalışarak, ineğin rakibime ait olduğunu ileri sürer. Ve bu, ustalıkla yapılırsa, yargıçları muhakkak benim tarafıma çeker.

Efendim şunu da bilmelidir ki, bu yargıçlar mal mülk anlaşılmazlıkları üzerinde karar vermek, suçluları muhakeme etmek için atanmış kimselerdir ve yaşlanıp tembelleşmiş en usta avukatlar arasından seçilirler. Bütün ömürleri boyunca, hak ve doğruluğa düşman kesilmiş olduklarından, hileyi, yalan yere yemini, zulmü korumak bunlarda artık öyle karşı konamaz bir gereksinim halini almıştır ki, bu yargıçlardan birçoğunu bilirim, huy ve görevlerine aykırı davranarak, mesleklerine zarar vermektense, haklı tarafın verdiği bol rüşvetleri kabul etmemişlerdir.

Avukatların kabul ettikleri genel bir kural vardır: Evvelce yapılmış bir şey gene yapılabilir ve yasaya uygundur. Onun için eskiden adalete ve insan aklına aykırı ne kadar karar verilmişse dikkat ve özenle derleyip toplarlar ve bunlara *emsal* adı vererek, en haksız kanılarını haklı çıkarmak için kesin kaynak olarak gösterirler; yargıçlar hiç şaşmaz, buna göre karar verirler.

Avukatlar savunmalarını ileri sürerken davanın özüne girmekten kaçınmaya özellikle dikkat ederler; sorunla ilgisi olmayan haller üzerinde durarak bağırır, çağırırlar, ateşlenirler, sözü uzatıp dururlar. Örneğin, demin sözünü ettiğim örnekte rakibimin ineğim üzerinde ne gibi hak ve iddiası olacağını öğrenmeye yanaşmazlar da sözü edilen ineğin, kırmızı mı, siyah mı, boynuzları uzun mu, kısa mı, otlattığım ça-

yır yuvarlak mı, dört köşe mi, evde mi, yoksa dışarıda mı sağlıyor, ne gibi hastalıklara tutuluyor... ve daha buna benzer şeylerle uğraşırlar. Bundan sonra da, emsallere başvururlar; dava, zaman zaman başka günlere bırakılır ve on, yirmi ya da otuz yıl sonra bir karara varılır.

Bundan başka şu da göz önünde bulundurulmalı ki bu topluluğun, başka hiçbir ölümlünün anlayamayacağı, kendilerine özgü dilleri, deyimleri vardır; bütün yasaları buna göre yazılmıştır ve bu deyimleri daha da artırmaya özellikle gayret ederler. Böylelikle, doğru ile yalanın, adaletle haksızlığın özünün açık bir şekilde belirmesine engel olmuşlardır. Öyle ki, altı batın atalarımın kalma bir tarla benim midir, yoksa üç yüz mil ötede oturan bir yabancının mı, buna karar verebilmek için otuz yıl gerekmektedir.

Devlete karşı bir suçtan sanık olanların muhakemesi çok daha kısadır; övülmeye de değer. Yargıç, önce, iktidarda olanların ne düşündüklerini yoklamak üzere adam gönderir ve sonra, uygun yasa şekillerini bütünüyle koruyarak, suçlu-yu idam etmek ya da kurtarmak çok kolaydır.

Burada, efendim sözümü kesti ve “Yazık” dedi, “anlatıklarına bakılırsa, böyle olağanüstü kudretli zihinleri olan bu yaratıklar, niçin başkalarına bilgelik ve bilgi öğretme yolunda teşvik edilmiyorlar?” Yanıt olarak, efendime, avukatlar soyunun, aramızda, meslekleri dışında kalan bütün konularda en bilgisiz kimseler olduğunu söyledim.

VI

Yazar, Kraliçe Anne zamanındaki İngiltere hakkında bilgi vermeye devam ediyor. Avrupa saraylarındaki bir başbakanın nasıl bir adam olduğunu anlatıyor.

Efendim, bu avukatlar soyunu ne gibi güdüler dürtüyordu da, sırf hayvan kardeşlerine zarar vermek için rahat, huzur nedir bilmiyorlar, yorgunluklara katlanıyorlar, bir türlü akıl erdiremiyordu. Bunu, ücret karşılığı yapıyorlar demekle ne kastettiğimi de anlayamıyordu. Bunun üzerine, ona, bin bir zahmetle para neye yarar, neden yapılır, madenlerin değeri nedir, bunları anlattım. Bir *yahoo*, o değerli nesneden bol bol elde edince istediği her şeyi, en güzel giysileri, en gösterişli evleri, geniş geniş toprakları, en pahalı yiyecek ve içkileri satın alabilir; kendine en güzel dişileri seçebilirdi. Böyle yaman şeyleri de ancak para sağladığından, bizim *yaho*-o'lar yaradılıştan savurganlık ya da cimriliğe yatkın olduklarına göre, harcamak ya da biriktirmek için hiçbir zaman yeterli paraları olmadığını düşünürlerdi. Yoksullar alın teri döker, zenginler yararlanırdı; bir zengine karşı da böyle bin zavallı vardı. Halkın çoğu sefalet içinde yaşamak zorunda kalır, birkaç metelik kazanacağım diye didinir durur, bir iki

kişi bolluk içinde ömür sürerdi. Bu ve buna benzer daha başka ayrıntılar üzerinde uzun uzun durdum. Ama efendim bu şeylere hâlâ akıl erdiremiyordu. Bütün hayvanların, hele başkalarına hükmedenlerin, toprak ürünlerinden pay almaya hakları olduğunu düşünüyordu. Onun için, o pahalı yiyecekler dediğim şeylerin ne olduğunu, nasıl olup da bunlara gereksinim duyduğumuzu bildirmemi istedi. Bunun üzerine aklıma gelen çeşit çeşit yemek saydım, türlü türlü yöntemlerle nasıl pişirildiklerini anlattım, gerek bunun için, gerek içecek, değişik salçalar ve daha başka uygun şeyler için dünyanın dört bucağına gemiler gönderdiğimizi söyledim. Seçkin dişi *yahoo*'larımızdan birinin kahvaltı edebilmesi ya da kahvaltısını koyabilecek bir fincanı olabilmesi için o koca dünya küresini hiç değilse üç kere dolaşmak gerekiyordu. Efendim, "Yerlilerine yiyecek yetiştiremeyen bir ülke, gerçekten kısır bir yer olmalıdır" dedi. Ama asıl hayret ettiği şey, o tanımladığım geniş toprak parçalarında hiç su bulunmaması ve halkın su bulabilmek için deniz ötelere gemiler göndermek zorunda kalmasıydı. Şu yanıtı verdim: Hesap edilmişti, İngiltere'de, o benim sevgili yurdum İngiltere'de, yerlilerin yiyebileceğinden üç kat daha fazla yiyecek yetiştiriyordu; gene gerektiğinden üç kat fazla, kimi tanelerden çıkarılan, kimi ağaçların meyvelerinden sıkılan, içimi çok lezzetli içkilerimiz de vardı; rahat rahat yaşamaya elverişli başka şeyler de. Ama erkeklerin zevk aşırılıklarını ve ölçsüzlüğü, dişilerin de gururunu doyurmak için bize gerekli olan şeylerin çoğunu başka ülkelere gönderiyor; karşılık olarak da hastalık, düşkünlük ve çılgınlık tohumları getiriyor, aramızda paylaşıyorduk. Pek doğal olarak da halkımızın çoğu hayatlarını kazanmak için şu çarelere başvurmak zorunda kalıyordu: Dilenmek, çalıp çırpma, birbirini aldatmak, yalan yere yemin etmek, ona buna yaltaklanmak, onu bunu ayartmak, sahtekârlık etmek, kumar oynamak, yalan söylemek, etek öpmek, onun bunun gözünü yıldırma, oyunu

satmak, yazı karalamak, yıldız gözlemek, zehirlemek, orospuluğa sapmak, döneklık etmek, iftiralarda bulunmak, zındıklığa kalkışmak ve daha bunlara benzer başka işler. Bütün bunların ne demek olduğunu da efendime bin bir zahmetle anlatabildim.

Ülkemize başka yabancı illerden şarap getiriyorsak, bu, suya ya da başka içeceklerle olan gereksinimimizi karşılamak için değildi. Şarap öyle bir içkiydi ki, bize, aklımızı başımızdan alarak neşe veriyor, bütün hüznün verici düşüncelerimizi gideriyor, kafalarımızda birtakım aşırı hayaller belirmesine yardım ediyor, umutlarımızı artırıyor, korkularımızı ortadan kaldırıyor. Aklımızı bir süre hiçbir yolda kullanamıyor, elimizi kolumuzu oynatamaz oluyor, sonunda da derin bir uykuya dalıyorduk. Ama şunu da söylemek gerekirdi ki uyanınca hep bitkin ve keyifsiz oluyorduk ve bu içki bir sürü hastalıklara sebep oluyor, hayatımızın rahatı kaçıyor, ömrümüz kısılıyordu.

Bütün bunlardan başka halkımızın çoğu zenginlere ve birbirlerine, hayata gerekli ya da yararlı şeyleri sağlamakla geçiniyordu. Örneğin, yurdumda gerektiği gibi giyindiğim zaman, üzerimde yüz ustanın işçiliğini taşırdım; evimin yapı ve donanımında da bir o kadar işçi kullanır; karımın süsü için ise bunun beş katı ustanın işçiliği gerekirdi.

Efendime, yeri geldiğinde tayfalarımın çoğunun hastalıktan öldüğünü söylediğimden, hayatlarını, hastalara bakarak kazanan birtakım insanlardan söz edecektim ama ne demek istediğimi anlatabilmek için büyük güçlüklerle karşılaştım. Efendimin, bir *houyhnhnm*'un ölümünden birkaç gün önce kuvvetten düşüp ağırlaşmasına ya da kaza ile bacağına incinmesine akli yatıyordu ama, her şeyi yetkin bir şekilde işleyen doğa, vücutlarda acı ve sızılarının üremesine meydan versin, bunu kabul edemiyor; böyle anlaşılmasın bir kötülüğün sebebini öğrenmek istiyordu. Şunları söyledim: Birbirine karşıt etkisi olan bin bir çeşit şeyle besleniyorduk, karnı-

mız aç değilken yiyor, susamamışken içiyorduk, bu da bizi tembelliğe sürüklüyor, vücutlarımızı şişiriyor, sindirimi hızlandırıyor ya da önlüyordu. Bazı dişi *yahoo*'lar bir hastalığa tutuluyorlar ve bu illete düşenlerin kemikleri çürüyüp gidiyordu; bu ve daha birçok hastalık babadan oğula geçiyor, böylece birçok kişi dünyaya birtakım karışık hastalıklarla geliyordu. İnsan vücudunun tutulduğu hastalıkları sayıp dökmek sonu gelmeyecek bir işti, çünkü organ ve eklem hastalıklarının sayısı beş-altı yüzden aşağı değildi, kısacası, vücudun, dışarıda olsun, içeride olsun, her yerinin kendine özgü bir hastalığı oluyordu. İşte bunlara bir çare bulmak için aramızda meslek ya da iddiaları hastaları iyi etmek olan birtakım kimseler vardı. Bu meslekten ben de biraz anladığım için, efendime olan gönül borcumu göz önünde tutarak bu adamların bütün giz ve yöntemlerini bildirecektim.

Bunların kabul ettiği ilke, her hastalığın şişkinlikten ileri geldiğidir. Onun için, bütün vücudun ya doğal yoldan ya da yukarıdan, ağızdan, tamamıyla boşaltılması gerektiği sonucuna varmaktadırlar. Bundan sonra, ot, maden, sakız, yağ, kabuk, tuz, meyve ve özü, yosun, pislik, ağaç kabuğu, yılan, kara kurbağa, yeşil kurbağa, ölü et ve kemikleri, kuş, hayvan ve balıklarla bir yolunu bulup, koku ve tadı mümkün olduğu kadar kötü, mide bulandırıcı ve iğrenç bir bileşim elde ediyorlar ki, mide bunu hemen tiksinti ile atıveriyor ve buna kusturucu diyorlar. Ya da, gene aynı nesnelerle, ama bunlara daha başka zehirli şeyler katarak yaptıkları ve bağırsakların rahatsız olup kaldıramadığı bir ilacı (hekimin, o anda gönlü nasıl isterse) üst ya da alt delikten almamızı emrediyorlar. Bu ilaç karnımızı gevşetiyor ve ne varsa önüne katıp sürüyor, buna da, müşhil ya da tenkiye diyorlar. Hekimlerin ileri sürdüğüne göre, doğa, üst deliği katı ve suluları sokmaya, alt arka deliği de boşaltmaya ayırmıştır; ama büyük ustalık gösterip bütün hastalıklarda doğanın yerinden oynadığını göz önünde tutan bu sanatkârlar onu yerine oturtmak

için vücuda doğrudan doğruya karşıt tarzda davranmak gerektiğini düşünüyorlar ve iki deliğin de görevlerini değiştirip katı ve suluları zorla makattan içeri sokuyorlar, vücudunun içindikileri de ağızdan boşalttırıyorlar.

Bu gerçek hastalıklardan başka bir de tamamıyla kuruntudan gelen hastalıklara tutulanlar oluyor, bunun için de hekimler tamamıyla hayali tedavi yöntemleri bulmuşlardır. Bunların ve bunlara uygun olan ilaçların her birinin ayrı ayrı adları vardır ve bu hastalıklar bizim dışı *yahoo*'ları kasıp kavurmaktadır.

Hekimler takımının büyük üstünlüklerinden biri de ne olacağını önceden bilmede gösterdikleri marifettir; bunda hemen hemen hiç yanılmıyorlar. Genel olarak ölüme işaret olan bir ağırlaşma gösteren gerçek hastalıkların sonucunu sezmede de çok ustadırlar. Öldürmek ellerinde olup, iyileştirmeye güçleri yetmediğinden, hastanın hiç beklemedikleri bir anda iyileşmeye yüz tuttuğunu gördüler mi, kendilerine, “bilmez, anlamaz” dedirtmektense şöyle uygun bir dozla anlayışlarını bütün dünyaya ispat ediyorlar.

Hekimler, eşlerinden bıkip usanan karı ve kocalara, büyük oğullara, devlet bakanlarına, çoğu defa da hükümdarlara özellikle yararlı oluyorlar.

Efendimle bundan önceki konuşmalarımızda sırası düşmüş, genel olarak devlet yönetimi nedir, bunu anlatmış, ama özellikle, bütün dünyanın haklı olarak hayran kaldığı, gıpta ettiği o bizim yetkin anayasamız üzerinde durmuştum ve bu ara bir rastlantı olarak, devlet bakanı sözü geçtiğinden, efendim, bu adla, hangi *yahoo*'ları kastettiğimi bildirmemi emretmişti.

Efendime nasıl bir adam olduğunu anlatacağım kişinin, devletin başbakanı olduğunu söyledim ve şöyle devam ettim: Başbakan hiç neşe ya da üzüntü, sevgi ya da nefret, merhamet ya da öfke duymayan bir yaratıktır. Bütün tutkusu, zenginlik, iktidar ve unvan elde etmek için gösterdiği şiddetli bir

istekten başka bir şey değildir. Sözlerini, ne düşündüğünü açığa vurmaktan başka her yolda kullanılır; gerçeği, ancak yalan sanılacağını düşündüğü zaman bildirir; ancak doğru sanacağınızı kestirdiği zaman da yalan söyler. Bir kimseyi arkasından fena halde çekiştirdi mi, o adam muhakkak yükselir; ama tutar da, sizi yüzünüze karşı ya da başkalarına övmeye başlarsa, artık sizin için umut yok demektir. Elde edebileceğiniz en kötü lütuf da vaattir; hele bunu yeminle kuvvetlendirirse. O zaman, her akıllı kimse bütün umudunu keser, çekip gider.

Bir adamın başbakan olabilmesi için üç çare vardır: Ya bir yolunu bulup karısını, kızını ya da kız kardeşini kullanır; ya başbakana ihanet edip ayağını kaydırır; ya da millet meclislerinde, saraydaki ahlak bozukluklarına karşı şiddetli bir tepki gösterir. Ama akıllı bir hükümdar, daha ziyade bu üçüncü yolu seçenleri hizmetinde kullanmak ister; çünkü böyle tepki gösteren efendiler, hükümdarlarının istek ve tutkularına köle olup boyun eğmeye en yatkın kimseler olduklarını göstermişlerdir. Bütün görevler başbakanların emrinde olduğu için bunlar, senato ya da büyük meclisin çoğu üyelerine bu görevleri peşkeş çekerek, iktidar mevkiinde tutunurlar; sonunda, devlet bakanlarının dokunulmazlık yasa-sı denen (efendime bunun ne olduğunu anlattım) bir kaçamakla, kendilerini her türlü hesap vermeye karşı güvenceye alıp, dağarcıklarını ulustan soydukları ile doldurarak devlet hizmetinden çekilirler.

Bir başbakanın köşkü birçok kimseyi aynı meslekte yetiştiren bir okuldur. İçoğlanları, uşaklar ve kapıcı efendilerini taklit ederek, kendi çeşitli alanlarında birer başbakan kesilirler ve bakanlık için gereken küstahlık, rüşvet ve yalan gibi üç ilkede usta olmayı öğrenirler. Böylece birçok seçkin kimse gözlerine girmek için bunlara dalkavukluk eder, bazen de bunlar hüner ve küstahlıkları sayesinde, çeşitli aşamalardan geçerek efendilerinden sonra bakan bile olurlar.

Başbakan genellikle geçkin bir kahpenin ya da gözde bir uşşğın egemenliğı altındadır. Bunlar da, bütün lütufların aktığı gizli geçitler olduğuna göre, sonuç bakımından ülkeyi yönetiyorlar demek uygun olur.

Efendim, bir gün konuşurken, yurdumun soylular sınıfından söz ettiğimi duyunca, bana lütfedip, hakkım olduğunu hiç de iddia edemeyeceğim bir iltifatta bulundu. Emindi, muhakkak soylu bir ailenin oğluydum. Çünkü, biçim, renk ve temizlik bakımından ülkesindeki *yahoo*'lardan kat kat üstündüm; gerçi, onlar kadar kuvvetli ve çevik görünmüyordum ama, bu, öteki ham hayvanlardan büsbütün başka bir tarzda olan yaşayışına verilmeliydi. Bundan başka, bende yalnız konuşma yetisi değil, bütün tanıdıklarına beni bir harika saydıracak derecede, akıl görüntüleri de vardı.

Efendim şu noktaya da dikkatimi çekti: *Houyhnhnm*'lar arasında, beyaz, ala ve demir kırı olanlar, doru, ala kır ve siyah olanlarla tamamıyla aynı biçimde değillerdi; ne de aynı zihin yetileri ile ya da bunları aynı şekilde geliştirme olanakları ile doğmuşlardı. Onun için, hizmetçilikten yukarı çıkamıyorlar, kendi soyları dışındakilerle de birleşmeyi emel etmiyorlardı; çünkü böyle bir şey bu ülkede akla aykırı sayılırdı.

Efendime hakkımda beslemek lütfunda bulunduğu iyi kanılardan ötürü âciz şükranlarımı sundum ve kendisine şunları söyledim: Öyle yüksek tabakadan değilim; bana şöyle böyle bir eğitim verebilen sade, onurlu kimselerin oğluyum. Yurdumuzdaki soylular sınıfı efendimin düşündüğünden büsbütün başka bir şeydir. Soylularımız, çocukluktan başlanarak, tembellik ve zevk aşırılıkları içinde yetiştirilir, yaşları müsaade edince bütün kuvvetlerini tüketirler ve bayağı dişilerden iğrenç hastalıklar kaparlar, servetleri yok olmaya yüz tutunca, sadece parası uğruna bayağı bir soydan, kötü, çirkin, sağlıksız, iğrenip nefret ettikleri bir kadınla evlenirler; bu birleşmenin ürünü de, sıracalı, kemik hastalıklı, biçimsiz çocuklar olur ve böylece bir aile üç batından ileri gi-

demez, söner; meğer ki ana bir yolunu bulup soyu düzeltmek ve devam ettirmek için, komşuları ya da uşakları arasında sağlıklı bir baba bulsun. Hastalıklı, çelimsiz bir vücut; zayıf bir yüz; uçuk bir beniz, soyluların gerçek belirtileridir; yüksek tabakadan bir adamın sağlıklı ve gürbüz görünmesi öyle utanç verici bir şeydir ki, herkes, gerçek babasının bir seyis ya da arabacı olduğu sonucuna varmaktadır. Bir soylunun ruh aksaklıkları vücudundakilerle beraber gider ve bu aksaklıklar, karaseydanın, donukluk, bilgisizlik, geçici hevesler, zevke düşkünlük ve gururun bir bileşimidir.

Bu soylular topluluğunun onaması olmadan hiçbir yasa yapılamaz, geri alınamaz, değiştirilemez ve gene bunlar, bütün mal ve mülklerimiz üzerinde en son kararı veren kimse-lerdir.

VII

Yazarın yurduna olan büyük sevgisi. Efendisi, İngiltere'nin anayasa ve yönetimi hakkında, uygun örnek ve benzetmelerle, ne düşündüğünü söylüyor; yazar da bunları anlatıyor. Efendisinin, insan niteliği üzerinde düşündükleri.

Nasıl ettim de, insan soyuna karşı, benimle yahoo'lar arasındaki yakın benzerlikten ötürü en kötü düşünceleri beslemeye yatkın olan bu ölümlüler arasında, kendi soyumu böyle bütün çıplaklığı ile ortaya koydum diye okuyucularım belki hayret ederler. Ama şunu itiraf edeyim ki, bu yetkin dört ayaklıların erdemlerini, insanoglunun o ahlak bozuklukları ile karşılaştırdınca gözlerim öyle açıldı, anlayışım öyle genişledi ki, insanların hareket ve tutkularını büsbütün başka bir ışık altında görmeye, soydaşlarımla onurunun da öyle esirgenmeye değer bir şey olmadığını düşünmeye başlamıştım. Hem zaten efendim gibi son derece keskin bir anlayışı olan ve bana her gün, o zamana kadar hiç farkında olmadığım, bizim insana özgü aksaklıklardan bile sayamayacağımız bin bir kusurumu gösteren biri önünde başka türlü de yapamazdım. Öte yandan efendimi örnek almış, yalandan nefret etmeyi öğrenmişim ve gerçek, bana öyle sevimli görünmüştü ki uğrunda her şeyi feda etmeye karar vermişim.

Okuyucularımla daha açık konuşayım: Her şeyi öyle açıkça ortaya koyuşumun daha da kuvvetli bir sebebi vardı. Bu ülkeye geleli daha bir yıl olmadan yerlilere karşı öyle derin sevgi ve saygı duymaya başlamıştım ki artık insanların yanına dönmemeye, ömrümün geri kalan günlerini erdemleri üzerinde düşüncelere dalıp bunları hayatımda gerçekleştirmeye çalışarak, bu yetkin *houyhnhnm*'ların yanında, düşkünlük yolunda teşvik ve örnek bulamayacağım bu yerde geçirmeye karar vermiştim. Ama o benim sürekli düşmanım olan bahtım komadı, böyle sonsuz bir mutluluğu benden esirgedi. Her ne ise, yurttaşlarım hakkında ne söylediysem, onların bütün kusurlarını, her şeyi öyle inceden inceye eleyen efendim gibi biri karşısında becerebildiğim kadar hafifletmeye ve her noktaya olanak ölçüsünde elverişli bir yön vermeye çalıştığımı düşünüyorum da gönlüm biraz rahatlıyor. Zaten yeryüzünde bir kimse var mıdır ki anayurdundan yana çıkmasın, ona tarafık göstermesin?

Buraya kadar efendimle olan konuşmalarımın bir özünü verdim. Bu konuşmalar efendimin bana hizmetinde bulunmak onurunu verdiği zamanın büyük bir kısmını kaplar, ama uzatmayayım diye burada anlatmış olduklarımdan daha fazlasını kestim.

Efendimin bütün sorularına yanıt verdikten sonra merakı tamamıyla yatışınca, bir sabah erkenden beni çağırttı, biraz uzağında oturmamı emrederek (bu onuru o zamana kadar bana bahşetmemişti) kendim ve yurdumla ilgili bütün anlattıklarım üzerinde ciddiyetle durup düşündüğünü söyledi. Bizleri, payına nasıl olduğunu bilemediği bir rastlantı ile, birkaç akıl kırpıntısı düşmüş olan bir çeşit hayvan sayıyordu ve bu akli biz, doğuştan olan çürüklüklerimizi sağlamlaştırma ya da doğanın vermediği birtakım yeni bozukluklar elde etme yolunda kullanıyorduk. Doğanın bize armağan etmiş olduğu birkaç yetiyi silkinip atıyor, asıl gereksinimlerimize başarı ile yenilerini katıyor ve bütün ömrü-

müzü bu yenilerini birtakım buluşlarla karşılamak için boş gayretler sarfederek geçiriyorduk. Bana gelince, sıradan bir *yahoo*'nun kuvvet ve çevikliğinde olmadığım apaçıktı; art ayaklarım üzerinde aksak aksak yürüyordum; bir çaresini bulup tırnaklarımı faydasız ve kendimi savunmayacak bir hale sokmuş; çenemden, beni hava ve güneşten koruyacak olan kılları da koparmıştım. Sonuç olarak, bu ülkedeki kardeşlerim *yahoo*'lar kadar ne hızla koşabiliyor, ne de ağaçlara tırmanabiliyordum.

Yönetim ve hukuk yönetimlerimizde akıl ve dolayısıyla erdem noksanının etkisi açıkça görülüyordu; çünkü sadece akıl, akıllı bir yarattığı yönetmeye yeterdi; onun için, yurttaşlarım hakkında anlattıklarımı göz önünde tutsa bile akıllı olduğumuzu iddia edemezdik. Zaten o anlattıklarımnda, yurttaşlarımın yararına olsun diye birçok ayrıntıyı gizlediğimin, çok kere de *olmayan şeyi söylediğimin* farkındaydı.

Bu düşüncesinde yanılmadığına daha da emin bulunuyordu; çünkü kuvvet, hız, canlılık ve tırnaklarımın kısalığı bakımından ve doğanın eli olmadığı daha başka bakımlardan aleyhime olan farklar bir tarafa bırakılırsa, vücudumun her yanının öteki *yahoo*'lara benzediğini gördüğü gibi, yaşamamız, törelerimiz ve yaptıklarımız hakkında söylediklerimizden, zihinlerimizin yapısında da yakın bir benzerlik olduğu anlaşıyordu. Efendim devamla, “*Yahoo*'ların başka tür hayvanlardan ziyade, birbirlerinden nefret ettiklerini de herkes bilir” dedi. Bunun da sebebi, biçimlerinin iğrençliğiydi; bunu her *yahoo* öteki soydaşlarında görüyor, kendisinde göremiyordu. Onun için efendim, vücutlarımızı örterek, görünümüne başka türlü katlanılamayacak birçok çarpıklığımızı birbirimizden gizlemekle pek de fena etmediğimizi düşünmeye başlamıştı. Ama bir şeyde yanılmış olduğunu anlamıştı; meğer, ülkesindeki o ham hayvanların arasındaki anlaşmazlıklar, anlattıklarımndan çıkardıklarına göre, bizde olduğu gibi aynı sebeplerden ileri geliyormuş. Çünkü, beş *yahoo*'ya el-

lisine yetecek kadar yem atın, bunu sakın sakın yiyeceklerine birbirlerine girerler, her biri bütün yemi yalnız kendisine çekmek isterdi. Onun için *yahoo*'lar dışarıda başları boş olarak yedikleri zaman yanlarında genellikle bir hizmetçi bulunur; ahırlarında olanlar ise birbirlerinden uzak yerlere bağlanırdı. Ecel ya da kaza ile bir inek öldü mü, bunu daha *hoyhnhnm*'lerden biri kendi *yahoo*'ları için ele geçiremeden, ölü hayvanı kapıp götürmek üzere civardan sürülerle *yahoo* iner ve aralarında, o anlattıklarım gibi, bir boğuşma olurdu. Ama o bizim icat ettiğimiz uygun araçları olmadığından birbirlerini pek öldüremezlerdi. Başka zamanlarda, görünürde hiçbir sebep olmadığı halde birçok yerden gelen *yahoo*'lar birbirleri ile kapışır. Aynı yerden olanlar komşularını hazırlıksız yakalayıp bastırmak için her fırsatı kollarlar; tasarıları aksayınca da, geldikleri yere döner; düşman bulamadıklarından kendi aralarında o benim iç savaş dediğime benzeyen bir dövüşe tutuşurlardı.

Ülkede bazı tarlalarda renk renk taşlar vardı ki *yahoo*'lar bunlara bayılıyordu; bazen bu taşların bir kısmı toprağa gömülü oluyordu; o zaman *yahoo*'lar, günlerce, yeri tırnakları ile kazıp bunları çıkarıyor; sonra alıp götürüyor, inlerine yığıp saklıyorlar; arkadaşları, bu hazineyi nereye koyduklarını görmesin diye de dört bir yanlarına bakıyorlardı. Efendim, hiç de doğal olmayan bu iştahı neye vereceğini ve bu taşların bir *yahoo* için ne yararı olacağını hiç anlayamadığını söyledi; ama bunun, benim insan soyuna yüklediğim açgözlülükten ileri geldiğini sanıyordu. Bir kere, deney olsun diye, böyle bir yığın taşı *yahoo*'ların birinin gömdüğü yerden kaldırtmış; o açgözlü hayvan, hazinesini yerinde bulamayınca avaz avaz bağırıp ağlamış; bir sürü *yahoo*'yu başına toplamış; incelemiş, ulumuş; öteki *yahoo*'ları ısırp yaralamış; kuvvetten düşmeye başlamış; ne yemiş, ne içmiş, ne de iş görmüş. Sonunda efendim bir uşağa emretmiş, o da taşları gizlice götürüp aynı çukura bırakmış, üze-

rini de önce olduğu gibi örtmüş. *Yahoo* hazinesini bulunca neşe ve keyfi yerine gelmiş, ama taşlarını daha güvenli bir yere kaldırıp gizlemeyi de unutmamış, o günden beri de çok işe yarar bir hayvan olmuş.

Efendim şunu da ekledi (bunu ben de görmüştüm): Böyle birçok parlak taş bulunan tarlalarda sık sık yabanıl boğuşmalar oluyordu; sebebi de civardaki *yahoo*'ların buralara akın etmesiydi.

"İki *yahoo* bir tarlada böyle bir taş bulup taş kimin olacak diye çekişmeye başladı mı, çoğu defa, bir üçüncü *yahoo* fırsattan istifade eder, o taşı ikisinin de elinden alıverir" dedi ve bu halin, bir dereceye kadar, bizim mahkemelerdeki davalara benzediğini ileri sürebileceğini söyledi. Bu düşünceyi lehimize bulduğum için yanlışını düzeltmeyeyim dedim, çünkü o sözünü ettiği sonuç bizdeki yargılardan çok daha adaletliydi; burada, davacı ile dava edilen, o çekiştikleri taştan başka bir şey kaybetmiyorlardı; oysa, bizim hak dağıtan mahkemelerimiz, her ikisinin de elinde bir şeyler kaldıkça davayı mümkün değil bir karara bağlamazlardı.

Efendim, devamla, "*Yahoo*'lar, hiçbir şeyi ayırt etmeyen bir iştahla ot olsun, kök, dikenli çalıların yemişleri, kokmuş hayvan eti olsun ya da bunların hepsi karışık olsun, önlerine çıkan her şeyi yutuveriyorlar, hiçbir halleri de bunun kadar nefret uyandırmıyor" dedi. Garip de bir huyları vardı; uzaklarda yağma ve hırsızlıkla ele geçirdikleri şeyleri, ahırlarında verilen daha iyi yiyeceklere yeğliyorlardı. Avları dayandıka patlayıncaya kadar yiyorlar; sonra içgüdü ile buldukları bir kökle, ilerini boşaltıp temizliyorlardı.

Bol özü olan ama seyrek ve bulunması güç bir kök daha vardı; *yahoo*'lar bunu tutkuyla arar, büyük bir zevkle emerlerdi. Etkisi şarabın bizde yaptığı etkinin aynısıydı. *Yahoo*'lar ya birbirlerine sarılır ya birbirlerini paralarlardı; ulurlar, aptal aptal gülerler; çeneleri açılır; sendeleye sendeleye yürürler ve sonra pislikler içine yuvarlanıp sızarlardı. Bu ül-

kede hastalığa yakalanan hayvanların yalnız *yahoo*'lar olduğunu gördüm, ama bu hastalıklar, bizim ülkedeki atların tutulduklarından daha az ve o iğrenç hayvanların pislik ve oburluğundan ileri geliyor, yoksa uğradıkları herhangi bir kötü davranıştan değil. *Houyhnhnm*'ların dilinde bu hastalıkların yalnız genel bir adı var; o da, o ham hayvanların adından alınmış; her hastalığa *hnea-yahoo*, yani *yahoo*'lar hastalığı diyorlar.

Bilgi, devlet yönetimi, sanat, sanayi gibi şeylere gelince, efendim, bu niteliklerimizde ne gibi eşitlikler var, bunu incelemek istiyordu. Gerçi bazı meraklı *houyhnhnm*'lar, birçok sürüde, başlık eden bir *yahoo* olduğunu görmüşlerdi (bizim ülkedeki parklarda bir kılavuz ya da baş geyik olduğu gibi); bu *yahoo*'nun vücudu ötekilerden daha biçimsiz, huyu da kötülüğe daha yatkındı. Bu baş, çoğunlukla mümkün olduğu kadar kendine benzeyen bir gözde ediniyordu; bunun da ödevi efendisinin ayaklarını ve gerisini yalamak; inine birtakım dişi *yahoo*'lar sürmekti; bu hizmetleri için ara sıra bir parça eşek eti ile ödüllendiriliyordu. Bu gözde, bütün sürünün nefretini çektiğinden, kendisini korumak için efendisinin yanından hiç ayrılmıyordu.

Efendim, *yahoo*'larda birtakım başka özellikler de bulunduğunu; insan soyu hakkında verdiğim bilgilerde bunların hiç sözünü etmediğimi ya da şöyle bir dokunarak geçtiğimi söyledi ve devam etti: *Yahoo*'lar, öteki ham hayvanlar gibi, dişilerini ortaklaşa kullanıyorlardı; yalnız şu farkla ki dişi *yahoo*'lar gebe oldukları zaman da erkekleri kabul ediyorlar; erkekler de, dişilerle, tıpkı kendi aralarında olduğu gibi, şiddetle dövüşüp boğuşuyorlardı. Bu iki hal de o derece yabaniydi ki, hiçbir yaratığın böyle yaptığı görülmemiştir.

Efendimin hayret ettiği bir şey daha vardı: *Yahoo*'ların pislik ve murdarlığa olan anlaşılmaz yatkınlıkları... Oysa, bütün öteki hayvanlarda temizliğe karşı yaradılıştan bir sevgi görülüyordu. Efendimin bu suçlamasını yanıtsız bırakıp

geçtiğime memnunum; çünkü, soydaşlarımı savunmak için söyleyecek bir söz bulamayacaktım; yoksa bu yolda, kendi huyumu göz önünde tutarak, muhakkak bir şeyler söyledim. Ama bu ülkede domuz olsaydı, insanoğluna temizlik bakımından öteki hayvanlardan ayrılıyor diye yüklenen suçtan soyumu kolayca temizlerdim. Ama ne yazık ki domuz yoktu. Gerçi bu hayvan *yahoo*'lardan daha sevimli bir dört ayaklıdır ama, ikisinin de hakkını yemeden şunu söyleyebilirim ki, daha temiz olduğunu iddia edemez. Bunu, domuzların o pislik yiyişlerini, çamurlar içinde yuvarlanıp uyuyuşlarını görseydi, efendim de kabul ederdi.

Efendim, hizmetçilerinin, birçok *yahoo*'da başka bir hal gördüklerini ekleyerek, bunu neye vereceğini bilmediğini söyledi. Bazen bir *yahoo*, genç ve temiz olduğu, yiyecek içecek hiç gereksinimi olmadığı halde, tutup bir köşeye çekiliyor, yere uzanıyor, inleyip uluyor, yanına yaklaşan herkesi tekme ile uzaklaştırıyormuş; hizmetçiler de nesi var bir türlü anlamıyorlarmış. Bu hale buldukları biricik çare, *yahoo*'yu iyice çalıştırmakmış, bu yöntem hiç şaşmıyor, *yahoo* kendine geliyormuş. Efendimin bu söylediklerine, gene yurttaşlarının çıkarı uğruna bir yanıt vermedim; oysa karasevdanın gerçek tohumunun ne olduğunu açıkça görüyordum. Buna tembeller, zevk aşırılıkları içinde yaşayanlar ve zenginler tutuluyor; bunlara da, zorla aynı yöntem uygulansa bahse girerim, hiçbir şeyleri kalmaz.

Efendim devamla şunları söyledi: Dişi bir *yahoo*, sık sık bir tümsek ya da çalının arkasında durup erkekleri gözetlemiş; sonra kendisini gösterir, gizlenir, eli ile, yüzü ile birtakım garip işaretler yaparmış; o zaman da çok kötü bir koku çıkarırmış; erkeklerden biri kendisine doğru gelirse, ikide bir arkasına bakarak yavaş yavaş yürür, sonra güya korkmuş gibi koşar, erkeğin arkasından geleceğini bildiği uygun bir yere gidermiş. Bazı kereler de, yabancı bir dişi aralarına gelince, dört beş dişi *yahoo* hemen çevresini alır, ona bakıp bir-

takım sesler çıkarır, yüzlerini buruşturur, her yanını koklarmış, sonra da nefret ve tiksintilerini gösterir gibi birtakım işaretler ederek yanından uzaklaşırlarmış.

Efendim, kendi gördükleri ya da başkalarından duyduklarından faydalanarak edinmiş olduğu bu düşünceleri belki daha ince bir tarzda anlatabilirdi; her ne ise ben, şehvet, yosmalık, eleştiri ve dedikodu gibi şeylerin köklerinin kadın soyunda yaradılıştan bulunduğunu hayret ve üzüntü ile düşünmekten kendimi alamadım.

Efendim, *yahoo*'ları, her iki cinste de bulunan ve bizim ülkede çok yaygın olan o doğadışı iştahlarla suçlayacak diye her an bekliyordum. Ama anlaşılan doğa öylesine usta bir öğretmen değilmiş, bu ince zevkler de dünyada bizim tarafımızdan yaratılan, tamamıyla sanat ve aklın ürünü olan şeylermiş.

VIII

Yazar, yahoo'ların birçok özelliğini anlatıyor. Houyhnhnm'ların erdemleri. Gençlerin gördüğü eğitim ve yaptıkları idmanlar. Genel meclisleri.

İnsan niteliğini, efendimin yapabileceğinden muhakkak ki çok daha iyi anlayabileceğimden, *yahoo*'ların huyları hakkında söyledikleri ile kendim ve yurttaşlarım arasında bir bağlantı kurmam çok kolay olmuştu. *Yahoo*'ları kendim gidip görürsem, daha başka şeyler de öğrenebileceğimi düşünmüş; efendime, lütfedip o civardaki *yahoo* sürüleri arasına gitmeme müsaade etmesini rica etmiştim, bu ricamı her zaman yerine getirmişti. Çünkü o ham hayvanlara karşı duyduğum nefretin etkisi ile bozulmama olanak olmayacağına inanıyordu. Efendim, hizmetçilerden güçlü kuvvetli, namuslu ve çok iyi huylu bir kula midilliye koruyucum olmasını emretti; zaten bu hayvan yanımda olup beni korumasaydı böyle bir serüvene atılmaya cesaret edemezdim. Ülkeye ilk geldiğim zaman bu iğrenç hayvanlar nasıl başıma bela kesilmişlerdi, okuyucularıma daha önce söylemiştim; sonra da yanımda palam olmadan biraz uzaklarda dolaştığım sıralarda dört beş kere, az kalsın pençeleri arasına düşüyordum. Eminim, beni kendi soylarından sayıyorlardı. Bunun böyle olmasına ben de yardım etmiştim; koruyucum yanımda olduğu zamanlar ce-

ketimi sıvar, önlerinde kollarımı, göğsümü açardım. Onlar da, bana cesaret edebildikleri kadar yaklaşırlar; yaptıklarını maymunlar gibi taklit ederlerdi. Ama nefretlerini belirtmekten de geri kalmazlardı; tıpkı evcilleştirip başlarına külah, ayaklarına çorap geçirdiğimiz alacakargaların, yabanılların arasına düştükleri zaman gördükleri düşmanlık gibi.

Yahoo'lar ta çocukluklarından son derece çevik oluyorlar; bununla beraber, ben bir gün üç yaşında genç bir *yaho-o* yakaladım; okşayıp severek sakinleştirmeye uğraştım. Ama küçük şeytan öyle şiddetli bağırıp çağırmaya, tırmalayıp ısırmaya başladı ki bırakmak zorunda kaldım. Meğer bunu tam zamanında yapmışım; çünkü gürültüyü duyan bir sürü büyük *yahoo* çevremizi sardı; ama yavruya bir şey olmadığını (kaçmıştı), kula midillinin de yanında bulunduğunu görünce, daha fazla yanaşmaya cesaret edemediler. Küçüküğün teninden, daha kötü olmakla beraber, gelincikle tilki arası ekşi bir koku çıkıyordu.

Gördüğüm şeylerden çıkardıklarına bakılırsa, bütün ham hayvanlar arasında, kendilerine hiçbir şey öğretilmeyen yaratıklar *yahoo*'lar olduğu anlaşılıyor. Yetenekleri de yük çekmek ya da taşımaktan yukarı çıkamıyor; bu kusurlarının başlıca sebepleri, terslik ve inatçılıklarıdır sanıyorum. Çünkü çok şeytan, kötülüğe yatkın, hain ve intikamcı hayvanlar. Kuvvetli ve dayanıklı olmakla beraber çok korkaklar; bundan ötürü de küstah, alçak ve zalim oluyorlar. Kızıl tüylü erkek ve dişilerin ötekilerden daha şehvetli, daha hain; kuvvet, canlılık bakımından da, daha üstün oldukları görülüyor.

Houyhnhnm'lar, hizmette kullanmak için el altında bulundurmak istedikleri *yahoo*'ları evlerinden uzak olmayan kulübelere koyuyorlar; ötekiler, dışarı, tarlalara salıveriliyor; yerleri eşleyip kök çıkarıyor, türlü türlü otlar yiyor, leş arıyor, bazen de gelincik ve *lubimuhs* (bir tür yabanıl fare) yakalayıp büyük bir iştahla yutuyorlar. Doğa bunlara, tepelelerin sırtlarını tırnakları ile kazıp derin delikler açmasını öğret-

miş; burada uzanıp yatıyorlar; yalnız dişilerin inleri, iki üç de yavru sığabilmesi için, daha geniş oluyor.

Yahoo'lar ta çocukluklarından kurbağalar gibi yüzüyor, suyun içinde de uzun süre kalabiliyorlar. Burada balık yakalıyorlar, dişiler de alıp yavrularına götürüyor.

Okuyucularım affetsinler, fırsat düşmüşken, burada, başıma gelen çok garip bir şeyi anlatayım.

Bir gün koruyucum kula midilli ile beraber dışarılarda dolaşıyorduk. Hava çok sıcaktı; biraz ötedeki ırmağa girip yıkanmama müsaade etmesini rica ettim; razı oldu. Hemen soyunup çırlıçplak oldum; yavaşça suya girdim. Meğer genç, dişi bir *yahoo*, bir tümseğin arkasında durmuş, benim bütün yaptıklarımı görmüş. Bu *yahoo*, (sonradan kula midilliyle tahmin ettiğimize göre) içi istekle yanarak olanca hızı ile koştu ve yıkandığım yerden beş yarda ötede suya atladı. Ömrümde bu kadar korkmamıştım; midilli, başıma bir şey geleceğini aklına bile getirmeden biraz uzakta otluyordu. *Yahoo* beni iğrenç bir tarzda kucakladı, avazım çıktığı kadar bağırdım, midilli dörtmala yanıma koştu; bunu gören *yahoo* istemeye istemeye beni bıraktı, karşı yakaya atladı ve orada, ben giyininceye kadar beni seyretti, uludu durdu.

Bu olay efendimle ailesini eğlendirmişti; ama benim onuruma dokunmuştu. Çünkü dişi *yahoo*'lar, tıpkı kendi soydaşlarına olacağı gibi, bana karşı doğal bir yakınlık duyduklarına göre, bütün organ ve hatları ile gerçek bir *yahoo* olduğumu artık inkâr edemezdim. Bu dişi *yahoo*'nun kılları kızıl da değildi (böyle olsaydı o taşkın iştahını bağışlamak mümkün olurdu), simsiyahtı, yüzü de öteki soydaşları kadar iğrenç görünmüyordu, çünkü tahminime göre on bir yaşından fazla değildi.

Bu ülkede üç yıl kaldığımdan, okuyucularım, herhalde başka gezginlerin yaptığı gibi, yerlilerin tarz ve töreleri hakkında bilgi vermemi isteyeceklerdir; zaten ben de özellikle bunları öğrenmeye çalıştım.

Bu yüce *houyhnhnm*'lar, yaradılıştan her türlü erdeme yatkın olup akıllı bir yaratıkta kötülük bulunabileceği hakkında hiçbir fikirleri olmadığından, baş kuralları akıllı işlemek ve tamamıyla onun yönetimi altına girmektir. Bunlarda akıl öyle bizde olduğu gibi, bir sorunu her iki tarafa çekip fikirler ileri sürerek kuşkuya da yol açmıyor; insanı sarıp he-men inandırıyor; zaten tutku ve çıkarla karışmadıkça, bula-nıp kirlenmedikçe de böyle olmamasına olanak yoktur. Hiç unutmam, efendime *kani*'nin ne demek olduğunu, bir soru-nun tartışma götürebileceğini anlatabilmek için çok zahmet çekmiştim. Çünkü efendime göre, akıl bize ancak emin ol-duğumuz zaman bir şeyi kesin olarak kabul ya da kesin ola-rak reddetmeyi öğretirdi. Bilgimiz dışında kalan şeyleri ne kabul edebilir, ne de reddedebilirdik. Onun için çekişmeler, kavgalar, tartışmalar, doğru olmayan ya da kuşkulu sorun-larda kesinlik, *houyhnhnm*'lar arasında bilinmeyen kötülük-lerdir. Efendime bizim çeşitli doğal felsefe sistemlerini anla-tırken; akıl iddia eden bir yaratık, nasıl olur da, başkalarının yürüttükleri tahminleri, hem de doğru olsa bile hiçbir fayda-sı olmayan şeyler üzerinde yürütülen bu tahminleri, bilgi edi-nip kendisine değer verebilir diye güldü. Efendim, burada, Sokrates'in, Eflatun'un fikirlerini tamamıyla paylaşıyordu: Böyle söylemekle, o filozoflar filozofuna elimden gelen en büyük onuru vermiş oluyorum. O zamandan beri sık sık dü-şündüm, bu sözünü ettiğim öğreti, Avrupa kütüphanelerin-de ne yıkıntılara sebep olur ve bilgi dünyasını şan ve onuru-na ulaştıran nice yolları kapardı.

Dostluk ve iyilikseverlik, *houyhnhnm*'ların başlıca iki er-demidir; bunlar yalnız belirli varlıklara gösterilmiyor, bütün soyu kavıyor. En uzak yerden gelen yabancıya en yakın komşuymuş gibi davranılıyor; yabancı nereye giderse kendi-sini evinde sayıyor. *Houyhnhnm*'lar son derece edepli ve na-zik, ama resmiliğin, törenlerin tamamıyla yabancıları. Yav-ru ya da taylarına fazla düşkün değiller, bunların yetiştiril-

meleri yolunda gösterdikleri özen de tamamıyla aklın buyruklarına bağlı. Efendimin, kendi yavrusuna da, komşusunun yavrusuna da aynı sevgiyi gösterdiğini gördüm. *Houyhnhnm*'larca doğa bütün soyu sevmeyi öğretmiştir; yüksek erdem üstünlüğü gösterenler arasında gözetilecek farkı da, ancak akıl belirler.

Ana *houyhnhnm*'lar, her iki cinsten de birer yavru dünyaya getirdikten sonra artık erkeklerinin yanlarında bulunmuyorlar; çok seyrek olmakla beraber, yavrularından birini kaza sonucu kaybedecek olurlarsa gene birleşiyorlar; böyle bir kaza, eşi artık yavrulayamayacak bir erkeğin başına gelirse, başka bir çift bu erkeğe taylarından birini armağan ediyor ve bu çift, dişi gebe kalıncaya kadar gene beraber yaşıyor. Böyle bir önleme ülke nüfusunu artırmamak için gerek görülüyor. Ama hizmetçilik için yetiştirilen aşağı soy *houyhnhnm*'ların üremesi böyle sıkıca sınırlanmış değildir. Bunların, yüksek ailelerde hizmetçilik etmek üzere her cinsten beşer yavru edinmelerine müsaade ediliyor.

Houyhnhnm'ların birleşmesinde en çok dikkat edilen nokta, soyda hoşa gitmeyecek renk karışımlarını önlemek için gereken renkleri seçmektir. Erkekten en çok kuvvete, dişide de sevimliliğe değer veriliyor; ama bu, sevgi sağlaması için değil de soyun bozulmasını önlemek için oluyor; çünkü dişi kuvvetten yana üstün olursa, ona yakışıklı bir erkek seçiliyor. Bizde olduğu gibi öyle evlenme öncesi kur, aşk, armağan verme, erkeğin bütün gelir ve mallarını kadına bağlaması gibi şeyleri düşünemedikleri gibi, dillerinde bunları ifade edecek kelimeleri de yok. Genç bir çift, sırf anaları, babaları ve dostları böyle olmasını istedikleri için birbirleri ile tanışıp birleşiyorlar; bu, her gün gördükleri bir şeydir; akıllı bir yaratığın davranışındır. Evlilik bağına aykırı davranmak ya da daha başka onursuzluklar etmek iştirilmemiş şeylerdir. Evli çift, bütün ömürlerini, önlerine çıkan soydaşlarına gösterdikleri aynı dostluk ve karşılıklı iyilikseverlikle; kıskanç-

lık, birbirine düşkünlük, kavga, gücenme gibi şeylerden uzak olarak geçiriyorlar.

Houyhnhnm'ların, gençlerini yetiştirme yöntemleri çok iyi, taklit edilmeye de değer. Gençlerin, bazı günlerden başka ağızlarına bir tane yulaf almalarına müsaade edilmiyor; çok seyrek olarak verilmekle beraber süt de içmiyorlar. Yazın, sabah akşam, ikişer saat otluyorlar; ana babaları da öyle. Ama hizmetçi soyundan olanlarda bu vaktin yarısından fazlasına müsaade edilmiyor ve otların çoğu evlerine getiriliyor, onlar da uygun saatlerde, işten baş alabildikleri zamanlar yiyorlar.

Ölçülülük, çalışma, idman ve temizlik, erkek olsun, dişi olsun, bütün genç *houyhnhnm*'lara gösterilen derslerdir. Efendim, bazı ev yönetimi işleri dışında, dişilere, erkeklerinkinden değişik bir eğitim vermemizi çok saçma buldu; haklı olarak söylediği gibi, böylelikle yerlilerimizin yarısı, dünyaya çocuk getirmekten başka hiçbir işe yaramıyordu ve çocuklarımızı böyle faydasız hayvanlara emanet etmemizin, hamlığın bir başka, hem de daha açık bir örneği olduğunu söyledi.

Houyhnhnm'lar gençlerini, kuvvetli, hızlı ve dayanıklı olmaları için şöyle yetiştiriyorlar: Gençlere, dik tepelere çıkış ve inişte ve taşlı sert toprak üzerinde yarış idmanları yaptırıyorlar; terleyince de bir göl ya da havuza dalmaları emrediliyor. Yılda dört kere bütün bir bölgenin gençleri toplanıyor, koşu ve atlamadaki ustalıklarını ve daha başka kuvvet ve çeviklik oyunları gösteriyorlar, ödül olarak da kazanan erkek ya da dişiyi öven bir şarkı yazılıyor. Bu bayram günlerinde hizmetçiler, *houyhnhnm*'lara şölen olmak üzere, *yahoo*'lara yüklenmiş ot, yulaf ve süt getiriyorlar; ama bu ham hayvanlar toplantıyı bozmasınlar diye hemen geri sürülüyor.

Dört yılda bir, ilkbaharda, gece ile gündüz bir olunca, bütün *houyhnhnm*'ların temsilciler meclisi bizim evden yirmi mil kadar ötede bir ovada toplanıyor ve bu toplantı beş

altı gün sürüyor. Temsilciler burada, değişik bölgelerin hal ve durumunu inceliyor; ot ya da yulaf, inek ya da *yahoo*'dan yana, nerelerde bolluk, nerelerde sıkıntı var, bunları araştırıyorlar. Herhangi bir bölgede bu bakımdan bir eksiklik olursa (bu da çok seyrek görülüyor), bütün temsilcilerin onayı ve yardımı ile bu eksik tamamlanıyor. Mecliste, çocukların düzenlenmesi işi de karara bağlanıyor; örneğin, bir *houyhnhnm*'un iki erkek yavrusu varsa bunlardan birini, iki dişi yavrusu olan bir *houyhnhnm*'unkiyle değiştiriyor ve bir çocuk, kaza sonucu kaybedilir de ana artık kısırlaşmış olursa, bu boşluğu kapamak için bölgede hangi aile yavrulayacak saptanıyor.

IX

Houyhnhnm'ların genel meclisinde önemli bir müzakere ve sonucu. Houyhnhnm'ların bilgileri. Oturdıkları evler. Ölülerini gömme tarzları. Dillerinin kusurları.

Bu genel meclislerden biri, ben oradayken, adadan ayrılışımdan üç ay önce toplandı; efendim de bölgemizin temsilcisi olarak gitti. Mecliste, öteden beri ele aldıkları bir sorunu tartışmışlar, şimdiye kadar tartışmaya yol açan biricik sorun da buymuş. Efendim toplantıdan dönünce ne konuştukları hakkında geniş bilgi verdi.

Yahoo'lar soyunun kökü yeryüzünden kaldırılmalı mı, kaldırılmamalı mı; tartışılan sorun buymuş. Kaldırılmasının lehinde olan bir üye çok kuvvetli ve ağır basan birçok kanıt göstermiş ve şunları ileri sürmüştü: *Yahoo*'lar doğanın şimdiye kadar yetiştirdiği en iğrenç, en zararlı ve en biçimsiz hayvanlar olduğundan, kendilerine hiçbir şey öğretilemeyen, daima kötülüğe yatkın, son derece ters yaratıklardı. Daima göz altında bulundurulmazlarsa, gizliden gizliye ineklerinin memelerini emer; kedilerini öldürüp yutar; ot ve yulaflarını çiğner ve daha binlerce aşırılık yaparlardı. Atalardan inegelen söylentilere bakılırsa, *yahoo*'lar her zaman

ülkede bulunmuş değillerdi. Yüzyıllarca önce, bir tepenin üstünde böyle iki ham hayvan görülmüştü; güneş sıcaklığının etkisiyle pis çamur ya da çirkeften mi çıkmışlardı, yoksa deniz köpüğü ya da balçıktan mı, kimse bilmiyordu. Bu *yahoo*'lar yavrusu ve sonra soyları öyle üremiştir ki bütün ülkeyi istila edip doldurmuşlardı. *Houyhnhnm*'lar böyle kötü yaratıklardan kurtulmak için *yahoo*'ların peşlerine düşüp sonunda bütün sürüyü kuşatmışlar, büyüklerini öldürmüşler; ve her *houyhnhnm*, iki yavru *yahoo* alarak bir ine kapatmış, bunları, yaradılıştan yabanıl bir hayvanın olabileceği kadar evcilleştirmiş, çeki işlerinde kullanmış, arabalara koşmuştu. Bu söylentilerin doğru olması çok mümkündü; bu yaratıkların *ylnhniamshy* (toprağın asıl yerlileri) olmalarına olanak yoktu. Çünkü gerek *houyhnhnm*'lar gerek başka hayvanlar, bunlara derin bir nefret besliyorlardı. Gerçi kötü huylarından ötürü bu nefreti hak etmişlerdi ama, ülkenin asıl yerlileri olmuş olsalardı bu kadar kötü olamazlardı; yoksa çoktan bütün soyun kökü kazınmış olurdu. Yerliler, akıllarına esip *yahoo*'ları hizmet işlerinde kullanmakla ihtiyatsızlık göstermiş, eşek soyunu geliştirmeyi ihmal etmişti; eşekler ise, göze daha hoş görünen, kolay bakılabilen, daha evcil, daha uslu hayvanlardı, iğrenç kokuları da yoktu; gerçi çeviklikten yana *yahoo*'lar kadar olamazlardı ama iş görmeye yeter derecede kuvvetleri vardı. Anırmaları da pek hoş bir ses olmamakla beraber kulağa *yahoo*'ların o iğrenç ulumalarından kat kat daha hoş geliyordu.

Birçok başka üye de aynı kapıya çıkan düşüncelerini söyledikten sonra efendim, meclise bir çare önermiş (fikri benden almıştı). Sayın üyenin sözünü ettiği o söylentileri kendi de kabul ediyordu; aralarında ilk defa görüldüğü söylenen o iki *yahoo*'nun, ülkelerine, denizler ötesinden sürüklenip geldiğini ileri sürüyordu. Bunlar karaya çıkıp arkadaşlarından uzak düşünce, dağlara çekilmişler, nitelikleri gitgide bozul-

muştı. Ve zamanla o iki kök *yahoo*, gelmiş oldukları ülkedeki soydaşlarından çok daha yabanıl olmuştu. Böyle bir iddia ileri sürebiliyordu, çünkü şimdi elinde olağanüstü bir *yahoo* vardı (beni kastediyordu); bunu çoğu işitmiş, çoğu da görmüştü. Efendim bundan sonra beni nasıl bulduğunu anlatmıştı; bütün vücudum başka hayvanların deri ve kıllarından ustalıklarla yapılmış bir şeye bürünmüştü; kendime özgü bir dille konuşuyordum; kendi dillerini de iyice öğrenmiştim; kendisine, beni ülkelerine sürükleyen olayları anlatmıştım; beni üstümde örtü olmadan da görmüştü; her yanımla *yahoo*'lara benziyordu, yalnız tenim daha beyazdı, daha az kıllı idim, tırnaklarım da daha kısaydı. Efendim şunları da eklemiş; ülkemde ya da başka illerde *yahoo*'ların egemen ve akıllı hayvanlar olarak davrandıklarına, *houyhnhnm*'ların da köle gibi kullanıldıklarına kendisini inandırmaya çalışmıştı; bende *yahoo*'ların bütün özelliklerini görmüştü, yalnız bir tadımlık aklım olduğu için onlardan biraz daha uygardım; bu aklın derecesi de, *houyhnhnm*'larınkinden kat kat aşağıydı, tıpkı ülkedeki *yahoo*'ların benden kat kat aşağı oldukları gibi. Anlattığım birçok şey arasında *houyhnhnm*'ları daha gençken yumuşatmak için iğdiş etmek töremizden söz etmiştim; bu işlem kolay ve tehlikesizdi; ham hayvanlardan akıl öğrenmek hiç de utanılacak bir şey değildi; karıncadan çalışma, kırlangıçtan da (*ryhannh* kelimesini kırlangıç diye çeviriyorum, oysa daha büyük bir kuştur) yapı dersi almıyor muyduk? Bu buluş buradaki genç *yahoo*'lara uygulanırsa, onları yalnız daha söz dinler ve işe daha elverişli kılmakla kalmaz, hiçbirini öldürmeye gerek olmadan, bütün soyu ortadan kaldırırdı. Bu ara *houyhnhnm*'lar da eşek soyunu geliştirmeye teşvik edilebilirlerdi. Eşekler, her bakımdan daha değerli ham hayvanlar oldukları gibi, şu üstünlükleri de vardı: Beş yaşında hizmete elverişli oluyorlardı; oysa *yahoo*'lar on iki yaşına kadar bir iş yaramıyorlardı.

İşte, genel mecliste olup bitenler hakkında, efendim bana o zaman yalnız bunları söylemeyi uygun bulmuştu. Ama beni ilgilendiren bir noktayı benden gizlemişti. Sırası gelince okuyucularımın da öğreneceği gibi, çok geçmeden, bunun bahtsız sonucu ile karşılaştım; bence, o zamandan beri başıma çöken bütün talihsizlikler bu andan başlar.

Houyhnhnm'ların yazıları olmadığından bütün bilgileri kulaktan dolma. Ama aralarında bu kadar sıkı bir birlik kurmuş ve her erdeme yaradılıştan yatkın olan, tamamıyla aklın emrini dinleyen, başka uluslarla alışverişi olmayan bir toplulukta önemli pek az olay olacağından, duyduklarının, tarihlerini ilgilendiren kısımlarını belleklerine bir yük olmadan kolayca akıllarında tutabiliyorlar. Hiçbir hastalığa yakalanmadıklarını daha önce söylemiştim; onun için hekime de gereksinimleri olmuyor. Bununla beraber, otlardan çok iyi ilaçları var; bileklerinde ya da sivri taşlar batınca tabanlarında ara sıra olagelen yara ve bereleri ve vücutlarının çeşitli yerlerindeki sakatlık ve incinmeleri iyi etmek için kullanıyorlar.

Yılı, güneş ve ayın dolaşımına göre hesaplıyorlar, ama haftalara ayırmıyorlar. Bu iki parlak cismin hareketlerini iyice biliyorlar; tutulmaların sebebini de anlıyorlar; astronomileri ancak bu kadar gelişebilmiş.

Şiirde bütün ölümlülere üstün oldukları kabul edilmelidir. Benzetmelerindeki uygunluk, tasvirlerindeki özen ve doğruluk gerçekten taklit edilemez şeyler. Şiirlerinde böyle benzetme ve tasvirleri bol bol kullandıkları gibi, çoğunlukla ya dostluk ve iyilikseverlik kavramlarını göklere çıkarıyorlar ya da yarışlarda, başka beden idmanlarında kazananları övüyorlar. Yapıları çok sade ve kaba olmakla beraber hiç de elverişsiz değil; soğuk ve sıcakın zararlarından korunmak için çok iyi düşünülmüş. Bu ülkede bir ağaç var, kırk yaşına gelince kökleri gevşiyor ve ilk fırtınada yıkılıveriyor. Bu ağaçlar dikine büyüyor. *Houyhnhnm*'lar bunu sivri bir taşla sivriltilip (demirin kullanılışını bilmiyorlar) onar

parmak ara ile toprağa çakıyorlar ve aralarını yulaf sapı, bazen de söğüt çubukları ile örüyorlar. Dam da, kapılar da aynı tarzda yapılmıştır.

Houyhnhnm'lar, ön ayaklarının bilekleri ile tırnakları arasındaki oyuk kısmı, tıpkı bizim ellerimizi kullandığımız gibi, hem de ilkin sandığımdan daha büyük bir ustalıkla kullanıyorlar. Bizim evde beyaz bir kısrak gördüm; bu, eklemi ile iğneye iplik geçiyordu (iğneyi ona bunu için ben vermiştim). Gene aynı tarzda ineklerini sağıyor, yulaflarını biçiyorlar; elle olacak bütün işlerini böyle görüyorlar. Bir çeşit çakmaktaşları var; onları başka taşlara sürtüp bileyerek birtakım araçlar yapıyor, kama, balta, çekiç gibi kullanıyorlar. Birçok tarlada gelişigüzel yetişen ot ve yulaflarını böyle çakmaktaşından yapılmış araçlarla kesiyor, biçiyorlar. Demetler arabalara konuyor; *yahoo*'lar da çekip evlere getiriyor. Hizmetçiler üstü kapalı kulübelerde çiğneyerek taneleri çıkarıyorlar; bunlar da ambarlara konuyor. *Houyhnhnm*'lar kaba türden toprak ve ağaç kaplar yapıyorlar, toprak kapları güneşte pişiriyorlar.

Kazaya uğramazlarsa, *houyhnhnm*'lar ancak ecelleri ile ölüyor ve en ıssız yerlere gömülüyorlar. Dost ve akrabaları bu göçleri karşısında ne sevinç, ne üzüntü duyuyor; ölecek olan da dünyadan göç ediyorum diye, sanki bir komşusunu ziyaretten evine dönüyormuş gibi, en ufak bir keder belirtisi bile göstermiyor. Hiç unutmam, efendim bir kere bir dostu ile ailesini çok önemli bir sorun için evine çağırmıştı. Belirli günde dostunun eşi ile iki çocuğu çok geç geldiler. Kadın iki türlü özür diledi; önce kocasının hesabına af diledi; o sabah *shnuwnh* olmuştu. Bu kelime, dillerinde çok kuvvetli bir ifade olmakla beraber kolay çevrilemiyor; anlamı *ilk ananın yanına* çekilmektir. Daha erken gelemeyişinden ötürü de şöyle özür diledi; kocası, sabah çok geç öldüğünden ölüsünü gömmeye uygun bir yer bulmak için hizmetçileri ile uzun uzun görüşmek zorunda kalmıştı. Bizim evde çok neşeli davrandığının da farkına vardım. O da üç ay kadar sonra öldü.

Houyhnhnm'lar yetmiş ya da yetmiş beş yaşına kadar yaşıyorlar; sekseni bulanlar çok az. Ölmeden birkaç hafta önce güçlerinin gitgide azaldığını seziyorlar, ama acı duymuyorlar. Bu son haftalar içinde kendileri o her zamanki kolaylık ve zevkle dışarı çıkamadıklarından, dostları ziyaretlerine geliyor. Bununla beraber ölümlerinden on gün önce (bunu hesapta hemen hiç yanılmıyorlar) en yakın yerlerde oturan dostlarının ziyaretlerini iade ediyorlar. Bunun için de *yahoo*'ların çektiği uygun kızaklara biniyorlar. Bu arabaları yalnız böyle hallerde değil, yaşlanınca uzun yolculuklarda ve kaza ile sakatlanınca da kullanıyorlar. Ölecek olan *houyhnhnm*, dostlarının ziyaretlerini iade ederken sanki, ömrünün geri kalan kısmını ülkenin geçirmeyi tasarladığı uzak bir yerine gidiyormuş gibi onlara veda ediyor.

Bilmem sözünü etmeye değer mi, ama, *houyhnhnm*'ların dilinde kötü olan şeyleri ifade edecek kelime yok; böyle kelimeleri *yahoo*'ların biçimsizlik ve kötü huylarından alıyorlar. Böylece, bir hizmetçinin çılgınlığını, çocukları ihmali, ayaklarını kesen bir taşı, kötü ve mevsimsiz bir havanın devamını ve bunlara benzeyen şeyleri anlatmak için bu kelimelere *yahoo* ekini katıyorlar. *Hhnn yahoo*, *whnaholm yahoo*, *ynlhnmhwichlma yahoo* ve kötü yapılmış bir ev demek için de, *ynholmhnmrohlnw yahoo* gibi.

Bu yetkin soyun töreleri ve erdemleri üzerinde büyük bir zevkle uzun uzun durabilirdim. Ama yakında sırf bu konu üzerinde başlı başına bir kitap çıkarmak istiyorum. Okuyucularım bu kitaba başvursunlar. Ben şimdi başıma gelen o çok acı olayı anlatacağım.

X

•

Yazarın yaşayışını düzenlemesi. Ho-uyhnhnm'lar arasındaki mutlu hayatı; onlarla konuşarak erdem yolunda ilerlemesi. Ho-uyhnhnm'ların görüşme tarzları. Efendisi yazara ülkeden ayrılması gerektiğini haber veriyor. Yazar üzüntüden bayılıyor. Ama boyun eğiyor; bir çaresini bulup bir arkadaş hizmetçiyle bir ka-yık yapıyor. Bahta sığınp denize açılıyor.

Hayatımı gönlümün dilediği gibi düzenlemiştim. Efendim emretmiş, bana evlerinden altı yarda kadar ötede kendi tarzlarında bir oda yapılmış; bunun döşeme ve yanlarını kille sıvamış, bir yolunu bulup yaptığım hasırlarla örtmüştüm. Burada yabanıl olarak yetişen kendiri dövüp bir minder kılıfı yapmış; içine, *yahoo* kollarından yaptığım kapanlarla tuttuğum çeşitli kuşların tüylerini doldurmuştum (bu kuşların eti nefisti). Kaba ve zahmetli kısımlarında kula midillinin de yardımını ile kendime çakımla iki iskemle yapmıştım. Giysilerim lime lime olunca tavşan ve *nnuhnoh* denen aynı boyda çok sevimli bir hayvanın postları ile kendime başka giysiler uydurmuş; *nnuhnoh*'un üzerindeki ince tüylerle de giyilebilecek çoraplar örtmüştüm. Ayakkabılarıma bir ağaçtan kestiğim parça ile taban geçirmiş, bunu deriye yapıştırmıştım; deri de es-

kiyince, *yahoo*'ların güneşte kuruttuğum derileri ile kendime yeni bir ayakkabı yapmıştım. Ağaç oyuklarından sık sık bal topluyor; su karıştırıp içiyor ya da ekmekle yiyordum. Hasılı hiç kimse şu iki özdeyişin doğruluğunu benden daha iyi ispat edemezdi: *Doğa kolayca tatmin edilir; gereksinim, icadın anasıdır*. Sağlığım çok iyi, kafam da rahattı. Ne bir dostun hainlik ve sadakatsizliği ile karşılaşılıyor, ne de açık ya da gizli bir düşmanın kötülüğüne uğruyordum. Büyük bir adamın ya da gözdesinin lütfunu elde etmek için rüşvete, yaltaklık ya da muhabbet tellallığı etmeye, hile ve zulme karşı sipere de gereğim olmuyordu. Burada, ne vücudumu harap edecek hekim, ne servetimi yok edecek avukat, ne de her söz ve hareketimi gözetleyecek, kendisini kiraya vererek bana karşı birtakım suçlamalar düzecek jurnalcılar vardı. Burada, eleştiriciler, dedikoducular, yankesici, haydut, hırsız, avukat, soytarı, aracı, kumarbaz, siyaset adamları, nükte meraklıları, karasevda-lılar, can sıkıcı gevezeler, ihtilafçılar, katiller, soyguncular, uzmanlar olmadığı gibi parti ve klik önderleri ile kuyrukları, onu bunu kandırıp dürterek düşkünlük yoluna çekenler de yoktu. Gene burada zindan, balta, darağacı, falaka, tomruk; züppe, kabadayı, sarhoş, sokak kadınları olmadığı gibi, çenesi düşük, zevkine düşkün masraflı karılar; ahmak, gururlu, gürültücü, avaz avaz bağırان, boş, kendini beğenmiş, küfürbaz arkadaşlar da yoktu. Burada, düşkünlükleri sayesinde çirkeften çıkıp yükselen soysuzlar ya da erdemleri yüzünden çamura yuvarlanmış soylular göremediğim gibi, lordlara, yargıç ve dans öğretmenlerine de rastlamıyordum.

Efendimi ziyaret etmeye ya da onunla yemek yemeye gelen birçok *houyhnhnm*'un huzuruna da çıkarılıyordum. Efendim lütfetmiş, böyle zamanlarda, odada bulunup konuştuklarını dinlememe müsaade etmişti. Kendisi de arkadaşları da sık sık alçakgönüllülük edip bana soru sorarlar, benden yanıt alırlardı. Bazen de, başkalarını ziyarete çıkan efendimin yanında bulunmak onurunu elde ederdim. Ben hiç konuşma-

ya kalkışmazdım, yalnız sorduklarına yanıt verirdim; bunu da, içten bir üzüntü ile yapardım, çünkü böylelikle kendimi geliştirme yolunda vakit kaybetmiş olurdum. Ama böyle konuşmalarda önemsiz bir dinleyici olarak bulunmaktan son derece hoşlanırdım. Faydasız olmayan hiçbir şeyin sözü edilmezdi; her şeyi, imkân ölçüsünde az ama zengin ifadeli kelimelerle söylerlerdi; çok edepli davranırlar, resmîlik nedir bilmezlerdi; kimse, kendisi zevk almadan konuşmadığı gibi, arkadaşlarını memnun etmeyecek bir söz de etmezdi. Öyle birbirinin sözünü kesme, can sıkma, ateşlenme, fikir ayrılıkları gibi şeyler de yoktu. *Houyhnhnm*'lerin düşündüğüne göre, birkaç kişi bir araya geldi mi, biraz susma konuşmanın tadını artırır. Bunun doğru olduğunu ben de kabul ediyorum; çünkü herkesin sustuğu bu kısa aralarda, kafalarda yeni yeni fikirler belirliyor, bu da konuşmayı epey canlandırıyor. Konuları genel olarak dostluk, iyilikseverlik, düzen ve toplumun yönetimi; bazen, doğanın gözle görülen olayları ya da eski gelenekleri; erdemin sınırı; aklın şaşmaz kuralları ya da gelecek genel mecliste alınacak kararlar; sık sık da şiirin çeşitli güzellikleri. Övünmek gibi olmasın ama şunu da söyleyeyim ki, benim yanlarında bulunmam konuşmalarına yeni yeni konular sağlamıyor değildi; çünkü böylece efendim, benim ve yurdum hakkında arkadaşlarına bilgi verme fırsatını bulurdu. Herkes de, söylediklerinin üzerinde, insan soyunun pek lehine olmayacak bir tarzda dururdu; onun için neler dediler, burada tekrar edecek değilim. Yalnız şunu belirtmek istiyorum: Efendim bütün ülkelerdeki *yahoo*'ların niteliğini benden daha iyi anlıyor, beni hayretler içinde bırakıyordu. Bütün çılgınlık ve düşkünlüklerimizi sayıp döküyor, bunlara, *yahoo*'lar ele alınıp biraz akıl verilecek olursa, güçlerinin nelerle yetebileceğini göz önünde tutarak kendisine hiç sözünü etmediğim daha birçok çılgınlık, düşkünlük katıyor ve böyle bir yaratığın, büyük bir olasılıkla, son derece iğrenç, son derece alçak olacağı sonucuna varıyordu.

Açıkça söyleyeyim, değeri olan ne bilgim varsa, bunu, efendimden aldığım derslerle ya da onun ve arkadaşlarının konuşmalarını dinlemekle elde ettim; bu konuşmaları dinleyebilmiş olmayı da Avrupa'nın en yüce, en bilge meclisine emretmekten daha büyük bir onur sayarım. Yerlilerin kuvveti, hoşluğu ve hızlılığı beni hayran bıraktı; bu sevimli kimselerin o çevreye aydınlıklar saçan erdemleri de içimde derin bir saygı uyandırdı. Gerçi ilkin, bunların o yüceliği karşısında *yahoo*'ların ve öteki hayvanların duyduğu korkuyu ben duymadım; ama bu beni, gitgide, tahmin edebileceğimden çok daha önce sardı ve bu korkuya, beni soydaşılarımdan ayırt etmek alçakgönüllülüğünde bulundukları için saygıdan doğan bir sevgi ve gönül borcu karışmıştı.

Ailemi, dostlarımı, yurttaşlarımı, genel olarak insan soyunu düşününce, onları gerçekte oldukları gibi gördüm; biçimleriyle de huylarıyla da, *yahoo*'dan başka bir şey değillerdi; gerçi daha uygardılar, konuşma gibi bir nimet de elde etmişlerdi, ama akli, buradaki kardeşlerinin o doğa vergisi düşkünlüklerini geliştirme ve artırma yolundan başka hiçbir yerde kullanmamışlardı. Bazen bir göl ya da havuza bakıp şeklinin yansıdığını görürdüm de içime dehşet çöker, kendimden tiksindir, başımı çevirirdim. *Houyhnhnm*'lerle konuşa konuşa, onlara büyük bir zevkle baka baka, yürüyüş ve hareketlerini taklide başlamıştım. Bu, artık bende bir alışkanlık haline gelmişti; dostlarım, atlar gibi sektiğimi sık sık yüzüme vurmaktan çekinmiyorlar ama, ben bunu büyük bir iltifat sayıyorum. Konuşurken *houyhnhnm*'ların ses ve tarzlarına kaçtığım da oluyor; inkâr edecek değilim; bu yüzden, dostlarımla alayları ile karşılaşıyorum ama umurumda değil.

İşte böylece, mutlu bir hayat geçirip kendimi artık bu ülkede tamamıyla yerleşmiş sayarken, bir sabah, efendim beni her zamanki saatten daha erken çağırttı. Yüzünden, bocaladığını, sözlerine nasıl başlayacağını bilemediğini anladım. Biraz sustuktan sonra, "Söyleyeceklerimi nasıl karşılayacaksın,

kestiremiyorum” dedi ve şöyle devam etti: Genel meclisin son toplantısında *yahoo*’lar sorunu ele alınınca temsilciler, kendi aile ocağında bir *yahoo* (beni kastediyorlardı) beslemesini, hem ona ham bir hayvan gibi değil de bir *houyhnhnm* gibi davranmasını çok kötü karşılamışlardı. Sanki yanında bulunmam faydalı ya da zevkli bir şeymiş gibi, benimle sık sık konuştuğunu da biliyorlardı. Böyle bir hal akla ve doğaya uymadığı gibi, şimdiye kadar aralarında görülmemiş, işitilmemiş bir şeydi. Onun için meclis efendime salık veriyordu, beni ya öteki soydaşlarım gibi kullanmalı ya da nereden geldimse yüzüp oraya gitmemi emretmeliydi. Önerilen ilk çareyi, beni efendimin evinde ya da kendi evlerinde görmüş olan bütün *houyhnhnm*’lar hemen reddetmişlerdi; çünkü ileri sürdüklerine göre, bende olan o birkaç akıl kırpıntısını o hayvanların doğal bozukluklarına katınca onları ülkenin ormanlık ve dağlık bölgelerine çekebilir ve sonra, geceleri, hepsini sürüler halinde getirebilirdim; zaten yaradılıştan obur olan ve çalışmadan nefret eden bu hayvanlar da *houyhnhnm*’ların bütün davalarını yok edebilirdi.

Efendim, civardaki *houyhnhnm*’ların, kendisini her gün, meclisin öğütlerini yerine getirmesi için sıkıştırdıklarını, bu işi artık geçte bırakamayacağını söyledi. Yüzerek başka bir ülkeye gitmemin mümkün olamayacağını sandığından bir çaresini bulup beni sular üzerinde taşıması için o tarif etmiş olduğum arabaya benzer bir şey yapmamı istiyordu; kendisinin ve komşularının hizmetçileri bu yolda bana yardım edeceklerdi. Kendisine gelince, beni ömrümün sonuna kadar hizmetinde alıkoymak isterdi; çünkü görmüştü, yaradılışının verdiği olanak ölçüsünde, *houyhnhnm*’ları taklide çalışarak bazı kötü töre ve huylarımı düzeltmiştim.

Burada okuyucularıma şunu bildireyim ki, bu ülkedeki genel meclisin herhangi bir emri *hnhloayn* kelimesi ile ifade ediliyor; anlamı da, becerebildiğim kadar çevrilince, öğüt, teşvik demektir. *Houyhnhnm*’lar, akıllı bir yaratığa zorla iş

yaptırılabilceğini düşünmüyorlar bile; onlarca böyle yaratıklara ya öğüt verilir ya teşvikte bulunulur. Çünkü bir kimse akla boyun eğmezlik edemez; meğer ki akıllı bir yaratık olma iddiasından vazgeçsin.

Efendimin sözleri beni derin bir keder ve umutsuzluğa düşürdü; duyduğum acıya dayanamadım, ayaklarına yıkılıp bayıldım. Kendime gelince efendim, “Seni ölü sandıydım” dedi (*houyhnhnm*’lar doğanın böyle saçmalıkları ile karşılaşmıyorlar). Kısık bir sesle, ölümün benim için büyük bir mutluluk olacağını söyledim ve şöyle devam ettim: Meclisin bir öğüdünü yerelemezdim, ama zayıf ve bozuk anlayışımle şunu da düşünüyordum ki, daha yumuşak bir karar verilmiş olsaydı, gene de akla uygun davranılmış olacaktı; bir fersah bile yüzemezdim ve belki ülkeme en yakın toprak da, yüz fersah ötedeydi. Buradan gidebilmem için yapmam gereken tekneye birçok malzeme isterdi ki, bunları, bu ülkede bulamazdım; ama ne olursa olsun böyle bir şeyin olanaksız, yok olup gideceğimi de kesin olarak bildiğim halde, efendime olan saygı ve gönül borcumdan ötürü bu işe girişecektim. Ecele olmayacak muhakkak bir ölümle karşılaşmam, başıma gelecek belaların en az zararlısıydı, çünkü, ya akla gelmeyen bir rastlantı ile canımı kurtarırsam, ömrümü *yahoo*’ların arasında geçireceğimi ve bana erdem yolunda kılavuzluk edecek, beni bu yolda tutacak örnekler bulamayarak o eski ahlak bozukluklarına sapacağımı düşünmekle, nasıl çileden çıkmayaydım? *Houyhnhnm*’ların kararları ne denli sağlam sebeplere dayanır, biliyordum; bu kararlar benim gibi zavallı bir *yaho*’o’nun ileri süreceği fikirlerle sarsılamazdı. Bundan ötürü, bir tekne yapabilmem için hizmetçilerinin yardımını benden esirgemeyen efendime teşekkürlerimi sundum; böyle zorlu bir işi başarabilmek için uygun bir zaman bırakmasını rica ettim ve şunları ekledim: Sefil sefil yaşamaya devam için elimden geleni yapacaktım ve İngiltere’ye dönecek olursam, ünlü *houyhnhnm*’ları her yerde herkese överek, erdemlerini bütün

insanlığın taklit etmesi gerektiğini ileri sürerek soydaşlarıma faydalı olabileceğimi ummuyor değildim.

Efendim birkaç kelime ile çok nazık bir yanıt verdi, bir kayık yapabilmem için de iki ay müsaade etti. Kula midilliye, o benim hizmetçi kardeşime (böyle uzak bir ülkeden onu bu adla anmaya cüret ediyordum), vereceğim talimatı dinlemesini emreyledi; efendime, yalnız onun yardımıyla yetineceğimi söylemiştim; beni sevdiğini de biliyordum.

İlk işim kula midilli ile beraber sahilin, o benim asi tayfaların karaya bırakılmamı emrettikleri kısmına gitmek oldu. Bir tepeye çıktım, denizin her yanını araştırdım; kuzeydoğuda küçük bir ada görür gibi oldum. Hemen cep dürbünümü çıkardım ve hesabıma göre, beş fersah ötede bir ada olduğunu açıkça gördüm. Kula midilli bunu mavi bir bulut sanıyordu: Kendi ülkelerinden başka bir yer olabileceğini aklına bile getirmediğinden, denizlerde böyle uzak şeyleri, bizim gibi sularla fazla ilişkisi olan kimseler kadar seçemiyordu.

Bu adayı bulduktan sonra artık bir şey düşünmeden karar verdim; ilk sürgün yerim orası olacaktı. Sonucu da bahata bıraktım.

Eve döndüm; kula midilliye danışarak, onunla birlikte, biraz uzakta bulunan bir koruya gittim; ben, çakımla, o da, ağaç bir sapa kendi tarzlarında çok ustalıkla geçirilmiş olan keskin bir çakmaktaşı ile baston kalınlığında meşe çubukları ve daha başka büyük parçalar kestik. Okuyucularımı kayığı yapmak için bulduğum çareleri anlatarak sıkmak istemem; yalnız şu kadarını bildireyim ki, altı hafta içinde, en çok zahmet isteyen kısımları işleyen midillinin yardımıyla, Amerika yerlilerinin kullandığı cinsten, ama daha büyük bir kayık yaptım; bunu, *yahoo*'ların derileri ile kapladım (derileri kendi yaptığım kendir ipliklerle birbirine iyice dikmiştim); yelkenlerim de *yahoo* derilerindendi; yalnız büyük *yahoo*'larınkı kalın ve sert olduğundan elime geçirebildiğim en genç Yahoo'ların derilerini kullandım; gene böylece kendi-

me dört kürek yaptım. Tavşan ve kuş etlerini haşlayarak kayığımıza koydum; yanıma da, birini süt, ötekini su ile doldurarak iki kap aldım.

Kayığım, efendimin evinin yanındaki büyük havuzda denedim; aksayan taraflarını düzelttim. Bütün yarıkları, ya-

hoo'ların içyağı ile tıkadım. Kayığım artık sağlamdı; beni ve yükümü taşıyabilecekti. Her yerini elimden geldiği kadar tamamlayınca tekne mi bir arabaya yükledim ve bunu, birkaç yahoo, kula midilli ile başka bir hizmetçinin gözetiminde yavaş yavaş çekerek deniz kenarına getirdi.

Her şey hazır olup artık bu ülkeden ayrılacağım gün gelince, efendime, eşine ve bütün aileye veda ettim, hüngür hüngür ağlıyordum, sonsuz kederler içindeydim. Efendim, ya meraktan olacak ya da belki (övünmek gibi olmasın ama) lütuf yollu, gelip beni kayığımın içinde görmek istedi; yanına komşularından birkaç dostunu da aldı. Bir saatten fazla suların kabarıp yükselmesini beklemek zorunda kaldım. Rüzgârın, baht eseri olarak, rotamı çevirmek niyetinde olduğum adaya doğru estiğini görünce efendime ikinci defa veda ettim; ayaklarına kapanıp tırnağını öpmek üzereydim, ama efendim ayağını yavaşça ağzıma doğru kaldırarak bana büyük onur verdi. Bu noktaya işaret etmiş olmakla, ne kadar eleştirilmiş olduğumu bilmiyor değilim. Beni çeğiştirenler, bu kadar yüce bir kimsenin benim gibi aşağı soydan bir yaratığa böyle yüksek iltifatta bulunabileceğine ihtimal veremiyorlar. Bazı gezginlerin, görmüş oldukları olağanüstü lütuflarla övünmeye yatkın olduklarını da unutmuyorum. Yalnız, gezginleri böyle çeğiştirenler, *houyhnhnm*'ların o soylu ve nazik huylarını bilmiş olsalardı, fikirlerini hemen değıştirirlerdi.

Efendimin yanında bulunan öteki *houyhnhnm*'lara da saygılarımı sundum; kayığımıza binerek sahilden ayrıldım.

XI

Yazarın tehlikeli yolculuğu. Yerleşmek umudu ile Yeni Hollanda'ya gidiyor. Yerlilerin attığı bir okla yaralanıyor. Yakalanıyor ve zorla bir Portekiz gemisine götürülüyor. Kaptanın nezaketi. Yazar İngiltere'ye varıyor.

Bu çok tehlikeli yolculuğa 15 Şubat 1715 günü, sabah saat dokuzda başladım. Rüzgâr uygun olmakla beraber, ben önce yalnız küreklerimi kullandım; ama çok geçmeden yorulacağımı, rüzgârın da değişebileceğini düşünerek tuttum, ufacık yelkenimi çattım ve böylece, suların da yardımıyla, saatte tahminime göre bir buçuk fersah süratle yol aldım. Efendimle dostları, ben hemen hemen gözlerinden kayboluncaya kadar kıyıdan ayrılmadılar, sık sık da o kula midilinin sesini işitiyordum (bu at beni her zaman sevmişt); *Hnuy illa nyha majah* yahoo; yani, “İyi bak kendine sevgili yahoo” diyordu.

Niyetim, mümkün olursa ıssız, ama çalışıp çabalayarak yaşayabilmem için gereken şeyleri elde edebileceğim bir ada bulmaktı. *Yahoo*’ların arasına dönüp onların yönetimi altında yaşamak düşüncesi karşısında öyle dehşetle irkiliyordum ki, böyle bir ada bulursam bunu, Avrupa’nın en seçkin sa-

raylarında başbakan olmaktan daha büyük bir mutluluk sayacaktım. Çünkü gönlümün dilediği bu yalnızlık içinde hiç değilse kendi düşüncelerime dala bilir, o eşsiz *houyhnhnm*'ların erdemleri üzerinde büyük bir zevkle durur, düşünebilirdim; soydaşlarımla o düşkünlük ve ahlak bozukluklarına tutulma ihtimali de olmazdı.

Tayfalarım bana karşı birlik edip beni kamarama hapsedtikleri zaman neler anlattım, okuyucularımla herhalde unutmamışlardır; nereye gittiğimi bilmeden kamaramda birkaç hafta kapalı kalmıştım ve sonra, beni filika ile karaya çıkardıkları zaman, tayfalar, doğru yalan, yemin ederek nerede bulunduğumuzu bilmediklerini söylemişlerdi. Bununla beraber konuştuklarına kulak kabartmış, gitmek istedikleri Madagaskar Adası'nın güneydoğusunda olduğumuzu tahmin ederek, Ümit Burnu'ndan 10 derece güneyde ya da 45 derece güney enleminde bulunduğumuzu sanmıştım. Bu, tahminden pek fazla bir şey olmamakla beraber, doğuya dümen kırmaya karar verdim. Yeni Hollanda'nın güneybatı kıyılarına varıp onun batısında belki o aradığım adayı bulacağımı umuyordum. Rüzgâr batıdan esiyordu ve akşam saat altıda, doğuya doğru hiç değilse on sekiz fersah yol almış olduğumu hesapladım. Yarım fersah ötede küçük bir ada gördüm; çok geçmeden buraya vardım. Bir kaya parçasıydı; fırtınaların etkisi ile doğal bir şekilde kıvrılarak içerilere doğru uzanan bir koy vardı. Kayığımı buraya çektim ve kayaya biraz tırmanarak, doğuda, güneyden kuzeye doğru uzanan bir kara parçası gördüm. Geceyi kayığımda geçirdim. Sabah erkenden gene yola çıkarak, yedi saat sonra, Yeni Hollanda'nın güneydoğu ucuna geldim. Kara ve deniz haritaları Yeni Hollanda'yı olduğundan hiç değilse 3 derece daha doğuda gösteriyor; bu benim öteden beri edinmiş olduğum kanıydı; doğru olduğunu anladım; birkaç yıl önce değerli dostum Mr. Herman Moll'a bu düşüncemi sebepleri ile beraber bildirmiştim; ama o, bu yolda başka yazarların anlatıklarını yeğlemişti.

Karaya çıktığım yerde hiç kimseye rastlamadım; üzerimde silah olmadığından içerilere doğru gitmekten çekindim. Kıyıda birkaç kabuklu deniz hayvanı buldum, çiğ çiğ yedim; belki yerliler görür diye korkarak ateş yakmaya cesaret edememişim. Üç gün istiridye ve başka kabuklu deniz hayvanları yedim, böylece yiyeceklerimde tutumluluk etmiş oldum; çok şükür, çok iyi suyu olan bir dere buldum; su derdinden de kurtuldum.

Dördüncü gün, erkenden, cesaret edip epey içerilere gittim. Beş yüz yarda ötemde, yirmi otuz yerli gördüm: Erkekler, kadınlar, çocuklar, hep çırılçıplaktılar. Çıkan dumandan anladığıma göre, bir ateşin çevresinde toplanmışlardı. Bunlardan biri beni gördü, ötekilere haber verdi; beşi, kadınlarla çocukları ateşin kenarında bırakarak bana doğru yürüdü. Olanca hızımla kıyıya koştum, kayığımı atlayıp açıldım; yabanıllar kaçtığını görünce arkamdan koştular. Daha pek uzaklaşmamıştım ki, biri ok attı; sol dizimin gerisinden beni derince yaraladı (bu yaramın izini mezarıma kadar taşıyacağım). Okun zehirli olmasından korktum ve bana artık hiçbir suretle erişemeyecekleri bir yere kadar kürek çektim (hava durgundu); orada bir yolunu bulup yaramı emdim; becerebildiğim kadar da sardım.

Ne yapacağımı bilmiyordum, aynı yere dönüp karaya çıkmaya cesaret edemiyordum. Kuzeye doğruldum ve rüzgâr hafif olmakla beraber kuzeybatıdan bana karşı estiği için kürekleri kullanmak zorunda kaldım. Karaya çıkabileceğim güvenli bir yer ararken, kuzey-kuzeydoğu yönünde bir yelkenli gördüm, gemi gittikçe daha da iyi görüldüğünden, onu bekleyeyim mi diye biraz duraladım; ama sonunda *yahoo*'lara olan nefretim üstün geldi; hemen tornistan ettim, yelken açıp kürek çekerek güneye doğru yollandım ve sabahleyin ayrıldığım o aynı koya geldim. Avrupalı *yahoo*'lar arasında yaşamaktansa kendimi o yabanıllara teslim etmeyi yeğlemiştim. Kayığımı kıyıya imkân ölçüsünde yakın bir ye-

re çektim; önce de sözünü ettiğim, çok iyi suyu olan o dere-
nin yanında, bir taşın arkasına gizlendim.

Gemi koya yarım fersah yaklaşmış; içecek su almak üzere bir filikaya fıçılar koyup göndermişler (anlaşılan bu yer suyu ile ünlüymüş). Ben filikayı, ancak hemen hemen kıyıya yaklaştığı zaman gördüm. Çok geç kalmıştım; kaçıp başka bir yere saklanamazdım. Denizciler karaya çıkınca kayığımı gördüler ve içini altüst edip yokladıktan sonra sahibinin pek uzaklara gitmiş olamayacağını kolayca anladılar. Silahlı olan dördü, her yarığı, gizlenilebilecek her deliği araştırdı ve sonunda beni taşın arkasında yüzükoyun uzanmış olarak buldular. Bir süre garip, kaba giysilerime, postlardan yapılmış ceketime, ağaç tabanlı ayakkabılarıma, kürkten çoraplarıma hayretle baktılar; bura yerlileri çıırılçılak dolaştığından, yerli olmadığımı anladılar. Denizcilerden biri, Portekizce, kalkmamı ve kim olduğumu söylememi emretti. Bu dili iyi bilirdim; kalktım, zavallı bir *yahoo* olup *houyhnhnm*'lar ülkesinden sürüldüğümü, lütfedip beni serbest bırakmalarını rica ettiğimi söyledim. Kendi dillerinde yanıt verdiğimi duyunca hayrete düştüler ve rengimden Avrupalı olduğumu anladılar. Ama *yahoo*, *houyhnhnm* sözleri ile ne demek istediğimi kestiremedikleri gibi, çok garip olan konuşuşuma da gülmeye başladılar; çünkü sesim kışnemeyi andırıyordu. Korku ve nefret arası titriyordum; beni bırakmalarını gene rica ettim ve yavaşça kayığıma doğru yürüdüm. Ama beni yakaladılar, hangi ülkeden olduğumu, nereden geldiğimi öğrenmek istiyorlardı; daha birçok soru sordular. İngiltere'de doğup oradan beş yıl kadar önce ayrıldığımı söyledim; o zaman, ülkelerimiz barış halinde olduğundan bana düşman gibi davranmayacaklarını umuyordum; benden kendilerine bir zarar gelmezdi, zavallı bir *yahoo*'ydum, bahtsız hayatımın geri kalan günlerini geçirmek için ıssız bir bucak arıyordum.

Denizciler konuşmaya başlayınca bunu, şimdiye kadar görüp işitmediğim doğadıışı bir şey sandım. Çünkü bu bana

İngiltere'de bir köpek ya da ineğin, *houyhnhnm*'lar ilinde de, bir *yahoo*'nun konuşabilmesi kadar aykırı göründü. Bu namuslu Portekizliler de, tuhaf giysilerime ve sözlerimi çok garip bir şekilde söyleyişime şaşırmışlardı ama, ne dediğimi anlamakıllı anladılar. Benimle sevecenlikle konuştular. Kaptanlarının beni Lizbon'a bedava götürüleceğinden emin olduklarını, oradan da yurduma dönebileceğimi söylediler. Denizcilerden ikisi gemiye gidecek, kaptana gördüklerini anlatacak; emir alacaktı. Bu ara kaçmayacağıma yemin etmezsem beni zor kullanıp güvenceye alacaklardı. Önerilerini, kabule uygun buldum. Görüp geçirdiklerimi çok merak ediyorlardı; onları yarı buçuk tatmin ettim. Aklımın, başımdan geçenlerle bozulduğuna hükmettiler. Su dolu fıçılarla yüklü olarak giden filika, iki saat sonra döndü; kaptan, gemiye getirilmemi emrediyordu. Dize vardım, beni serbest bırakın diye yalvardım, hiç fayda etmedi; elimi ayağımı iplerle bağladılar, sırtlayıp filikaya koydular. Oradan gemiye gittik, gemide de kaptanın kamarasına götürüldüm.

Kaptanın adı Pedro de Mendez idi; çok nazik ve iyi yürekli bir adamdı. Kim olduğumu söylememi rica etti ve sonra ne yemek, ne içmek istediğimi sordu. Bana, kendisine olacağı gibi davranılacağına güvence verdi. Daha başka öyle nazik şeyler söyledi ki, bir *yahoo*'da bu kadar nezaket görmekle şaşıtm kaldım. Bununla beraber suratımı asmış, sesi mi çıkarmıyordum. Kaptan ve adamlarından çıkan koku ile bayılmak üzereydim. Sonunda kaygımda olan yiyeceklerimi istedim; ama kaptan tavuk ve nefis bir şarap getirtti; beni çok temiz bir kamaraya götürüp yatırmalarını emretti. Soyunmadım, yorganın üstüne uzandım ve yarım saat sonra, tayfaların yemekte olduklarını düşünerek usulca kamaradan çıktım, geminin yan tarafına gittim. *Yahoo*'lar arasında kalmaktansa, yüzüp kurtulmak için denize atlamak üzereydim ki denizcilerden biri beni yakaladı; kaptana haber verdi, beni kamarama zincirlediler.

Yemekten sonra Don Pedro yanıma geldi ve niçin böyle tehlikeli bir işe kalkıştığımı öğrenmek istedi; amacı bana elinden gelen yardımda bulunmaktı. Öyle etkili konuştu ki, sonunda, ona bir parçacık aklı olan bir hayvan gibi davranmaya tenezzül ettim. Yolculuğumu, tayfalarımın bana karşı birlik ettiklerini, beni bırakıp gittikleri ülkeyi ve burada üç yıl süren hayatımı kısaca anlattım. Kaptan bu anlattıklarımı düş ve hayalime verince çok kızdım, çünkü yalan nedir tamamıyla unutmuştum; oysa bu, *yahoo*'ların başlık ettikleri bütün ülkelerde yaygın olduğu gibi, onları başka soydaşlarının gerçeği söylediğinden kuşkuya da sürüklüyordu. Kaptana, “Sizin ülkede *olmayan şeyi söylemek* âdet midir?” dedim. Yalan demekle ne kastettiğini hemen hemen unuttuğumu; *houyhnhnm*'lar ilinde bin yıl yaşasam, bir hizmetçinin ağzından bile doğru olmayan bir söz işitmeyeceğimi; bana ister inansın ister inanmasın, hiç umursamadığımı söyledim. Ama etmiş olduğu lütuflara karşılık olarak, doğasındaki bozuklukları hoş görüp itirazlarına yanıt verecektim; böylece gerçeği meydana çıkarmış olacaktı.

Çok akıllı bir adam olan kaptan, anlattıklarımın sürçecek miyim diye beni yakalamak için hayli gayret etti; ama sonra doğru söylediğime inanmaya başladı. Bunda, rastlamış olduğu bir Felemekli kaptanın da etkisi olduğunu söyledi. Bu adam, tayfalarından beşi ile beraber içecek su almak üzere, Yeni Hollanda'nın güneyinde bir ada ya da kıtaya indiklerini ve orada, bir atın, tamamıyla o benim tanımladığım *yahoo*'lara benzeyen birçok hayvanı önüne katıp sürdüğünü iddia etmiş; daha başka şeyler de söylemiş ama bizim kaptan unutmuş, çünkü yalan söylediğini sanmış. Kaptan devamla şunları ekledi: Madem, gerçeğe böyle sarsılmaz bir bağlılık gösteriyordum, bu yolculukta kendisi ile beraber bulunacağıma ve hayatıma karşı hiçbir girişimde bulunmayacağıma onurum üzerine söz vermeliydim; yoksa, beni Lizbon'a kadar hapsederdi. Dileğini yerine getirdim; ama aynı

zamanda, dönüp *yahoo*'lar arasında yaşamaktansa, en büyük güçlüklerle katlanmayı göze alacağımı söyledim.

Yolculuğumuz öyle pek önemli bir olay olmadan geçti. Kaptana olan gönül borcumdan ötürü, ısrarlı ricaları üzerine bazen onunla beraber oturuyor ve insan soyuna karşı duyduğum nefreti gizlemeye çalışıyordum. Ama kendimi tutamayıp bu nefreti sık sık açığa vuruyorduysam da, kaptan görmezlikten geliyordu. Günün büyük bir kısmında, tayfaların hiçbirini görmemek için kamarama kapanıp kalıyordum. Kaptan benden, üstümdeki o yabanıl giysileri çıkarmamı rica edip duruyor, en iyi giysisini vereceğini söylüyordu. Ama bunu kabule beni bir türlü razı edemedi: Bir *yahoo*'nun sırtına geçirmiş olduğu herhangi bir şeyden tiksiniyordum. Yalnız, iki temiz gömlek vermesini rica ettim. Bunlar, o kullandığından beri yıkanmış olduğundan, pek o kadar kirlenmeyecektim. Gömlekleri gınaşırı değiştirdim; kendi elimle yıkadım.

5 Kasım 1715'te Lizbon'a geldik. Kaptan, halkın çevremi sarmaması için üzerime zorla pelerinini örttü. Beni evine götürdü ve ısrarlı ricalarım üzerine en üst katta, arka odalardan birine çıkardı. Kendisine yemin ettirdim; *hoyhnhnm*'lar hakkında anlattıklarımı kimseye söylemeyecekti; çünkü bunlardan, dolaylı da olsa, azıcık bir şey bile duyulacak olursa yalnız sürü sürü kimseler beni görmeye gelmeyecekti, hapsolma ya da engizisyon tarafından yakılma tehlikesiyle de karşılaşacaktım. Kaptan, sonunda beni razı etti: Bir takım yeni giysi yaptırmayı kabul ettim, ama ölçümü almak isteyen terziyi yanıma komadım. Don Pedro benimle hemen hemen aynı boy ve irilikte olduğundan giysi vücuduma oldukça iyi oturdu. Kaptan yeni yeni başka giyecekler de aldı, ama bunları giymeden önce yirmi dört saat havalandırdım.

Kaptan bekârdı; üç hizmetçisi vardı; bunların hiçbirine yemekte hizmet ettirmedim. Don Pedro'nun hal ve hareket-

leri o kadar nazikti ki, bunu, çok iyi olan insanlık anlayışına katınca, yanımda bulunmasına gerçekten katlanmaya başladım. Gönlümü de yaptı, arka pencereden bakmaya cesaret ettim. Beni yavaş yavaş başka bir odaya gitmeye de razı etti. Oradan sokağa baktım, ama başımı dehşetle geri çektim. Bir hafta sonra beni kandırıp kapıya kadar indirmeyi başardı. Duyduğum dehşet gitgide azalıyordu ama, tiksinti ve nefretim artar gibiydi. Sonunda kaptanla beraber sokakta dolaşmayı göze aldım; ama burnumu sedefotu, bazen de tütünle tikiyordum.

On gün sonra, kendisine ev ve aile işlerimi anlatmış olduğum Don Pedro yurduma dönüp evimde, çoluk çocuğumla yaşamam gerektiğini ve bunun, benim için bir onur ve vicdan sorunu olduğunu söyledi. Limanda, harekete hazır bir İngiliz gemisi vardı; bana gereken her şeyi de sağlayacaktı. İleri sürdüğü fikirleri, benim de itirazlarımı anlatmak sıkıcı olacak. Kaptan, ömrümü geçirmek için o istediğim gibi ıssız bir ada bulmanın tamamıyla olanaksız olduğunu söyledi. Ama evimde her şey emrimde olacağına göre, vaktimi gönlümün dilediği gibi herkesten uzak olarak geçirebilirdim.

Yapabileceğim daha iyi bir şey olmadığından razı oldum. 24 Kasım'da bir İngiliz ticaret gemisine binerek Lizbon'dan ayrıldım; kaptanın kim olduğunu sormadım bile. Don Pedro benimle gemiye kadar geldi, ödünç olarak yirmi altın verdi. Nezaketle veda etti ve ayrılırken beni kucakladı, buna da elimden geldiği kadar katlandım. Bu son yolculuğumda, ne kaptanla, ne de adamları ile hiçbir ilişkim olmadı; hasta olduğumu bahane ederek kamarama kapandım kaldım. 5 Aralık 1715'te, sabah saat dokuz sularında Downs'ta demir attık. Öğleden sonra saat üçte, sağ salım Redriff'teki evime geldim.

Karımla ailem beni hayret ve sevinçle karşıladı; çünkü muhakkak öldüğüme karar vermişlermiş. Ama şunu açıkça söyleyeyim ki, onları görünce, hele aramızdaki yakın bağı

düşününce, nefret ve tiksintiden başka bir şey duymadım. Gerçi *houyhnhnm*'lar ülkesinden o bahtsız sürülüştümden beri kendimi zorlayarak *yahoo*'ların görünümüne katlanmıŖ; Don Pedro ile de konuşmuştum ama, o yüce *houyhnhnm*'ların erdem ve fikirleri aklımdan bir an bile çıkmamıştı. *Yahoo* soyundan biri ile çiftleşip birkaç *yahoo* babası olduğumu düşününce de büyük bir utanç, şaşkınlık ve dehşet duydum.

Eve girer girmez karım beni kucaklayıp öptü; bunca yıldır bu iğrenç hayvanın değmesine alışık olmadığımından hemen bayıldım; bir saat kadar kendime geledim. Bu satırları yazarken İngiltere'ye döneli beş yıl oluyor. İlk yıl karımla çocuklarımla yanımda bulunmalarına katlanamadım. Kokularına dayanamıyordum; hele benimle aynı odada yemek yemelerine hiç müsaade etmedim. Bugün bile ekmeğime dokunmaya ya da benimle aynı bardaktan su içmeye cüret edemiyorlar; hiçbirinin de elimden tutmasına razı olmadım. İlk olarak harcadığım para ile iki aygır aldım; güzel bir ahırda bakıyorum; onlardan sonra en çok sevdiğim de seyis. Ahırda üstüne başına sinen kokuyu duyuyorum da gönlüm açılıyor. Atlarım beni oldukça iyi anlıyorlar; onlarla her gün, hiç değilse dört saat konuşuyorum. Yular, eyer nedir bilmiyorlar; benimle büyük bir dostluk içinde, birbirleri ile de kardeş kardeş yaşıyorlar.

XII

*

Yazarın doğruluğu. Eserini yayımlamadaki amacı. Doğrudan sapan gezginleri eleştiriyor. Bir itiraza yanıt veriyor. Sömürge kurma yöntemi. Yurdunu övüyor. Anlattığı ülkelerin, İngiltere kralının olmasını haklı buluyor. Bu ülkeleri ele geçirme güçlüğü. Yazar, okuyucularına veda ediyor; gelecekte nasıl yaşayacağını anlatıyor; iyi öğütler veriyor; eserini bitiriyor.

İşte iyi yürekli okuyucu, sana, on altı yıl, yedi aydan fazla sürmüş olan gezilerimin tam bir hikâyesini anlattım; süsten ziyade doğruya önem vermeye çalıştım. Ben de başka gezginler gibi, garip, inanılması güç masallarla seni hayretlere düşürebilirdim ama, olup bitenleri düpedüz, sade bir dille anlatmayı yeğledim; çünkü asıl amacım sana bilgi vermektir, seni eğlendirmek değil.

İngilizlerin ya da başka Avrupalıların çok seyrek olarak gittikleri o uzak illere yolculuk eden bizler için, denizde olsun, karada olsun, olağanüstü hayvanlar olduğunu ileri sürerek bunların tasvirlerini düzmek çok kolaydır ama, bir gezginin başlıca amacı, yabancı yerlerle ilgili anlattığı şeylerin iyi ya da kötü örnekleri ile insanları daha iyi, daha bilgel kılmak, zihinlerini geliştirmektir.

Keşke bir yasa çıksa da, her gezgin daha yolculuklarını yayımlamadan önce, bastırmak istediği her şeyin, edindiği bilgiye göre, tamamıyla doğru olduğuna başyargıç önünde yemine mecbur tutulsa. O zaman, dünya da şimdi çoğunlukla olduğu gibi, aldatılmamış olurdu; çünkü bazı yazarlar, eserlerini halkın daha iyi karşılaması için hiçbir şeyden haberi olmayan okuyucuyu en kaba yalanlarla aldatıyorlar. Daha gençken birçok gezi kitabı okumuş, çok zevk duymuştum. Ama o zamandan beri dünyanın birçok yerini gezip görerek birçok meşhur hikâyenin yalan olduğunu anladığımdan bu çeşit kitaplardan nefret ettim; insanoğlunun saflığından böyle küstahça istifade edilmek istendiği için de çok kızdım. Onun için tanıdıklarım, bu küçük çaptaki uğraşımın yurdumda iyi karşılanacağını düşündüklerinden, *doğruya sıkıca bağlı kalmayı* hiçbir zaman elden bırakmayacağım bir kural olarak kabul ettim; zaten uzun zaman âciz bir dinleyici olarak meclislerinde bulunduğum efendimle öteki ünlü *houyhnhnm*'ları örnek tutup, vermiş oldukları dersleri aklımdan çıkarmadıkça, hiçbir şey beni bu yoldan sapmaya sürükleyemez.

*Nec si miserum Fortuna Sinonem Finxrit, vanum etiam mendacemque imporba fingert.*¹

Deha ya da bilgi istemeyen, iyi bellek gibi bir yeti ile günü gününe tutulmuş bir anı defterinden başka hiçbir şeye gerek göstermeyen yazılarla ne kadar az ün elde edileceğini çok iyi bilirim; gene bilirim ki, gezilerini yazanlar sözlük hazırlayan kimseler gibidir; kendilerinden sonra gelenlerin yazdıkları iri iri, cilt cilt eserler altında kalır, unutulup giderler. Çok olasıdır ki, böyle kimseler bu eserimde anlattığım ülkeleri ziyaret edip hatalarımı çıkarsın (eğer varsa) ve bunlara kendilerinin bulduğu yeni yeni şeyleri katarak beni gözden düşürüp yerime geçsinler; o zaman dünyada benim gibi bir yazar olup olmadığı hatırlanmaz bile. Bu hal, ün için yazmış olsay-

1 Baht Sinon'u felakete uğratmışsa, yalancı ve ahlaksız etmiş değildir.

dım, bana gerçekten çok acı gelirdi; ama biricik amacım HERKESİN YARARLANMASI olduğu için pek hayal kırıklığına uğramam. Kendi ülkesinde biricik akıllı ve egemen hayvan olduğunu göz önünde tutan bir kimse, o şanlı *houyhnhnm*'lerin erdemlerini okusun da, kendi düşündüklerinden utanmasın, mümkün müdür hiç? *Yahoo*'ların başlık ettikleri öteki uzak illerdekiler hakkında bir şey söyleyecek değilim; yalnız bunlar arasında en az bozulmuş olanları Brobdingnaglılardır; onların ahlak ve yönetim kurallarını göz önünde bulundurmamız ne büyük bir mutluluk olurdu. Bu konuda artık fazla söz söyleyecek değilim; varsın o benim anlayışlı okuyucularım kendi görüşlerini ileri sürsünler, kendi kurallarını uygulasinlar.

Eserimin belki hiçbir eleştiriyile karşılaşmayacağını düşünmek de az bir zevk değildir. Zaten, ticaret ya da ilişki bakımından hiçbir çıkarımız olmayan böyle uzak ülkelerde olup bitenleri düpedüz anlatmakla yetinen bir yazara itiraz edilebilir mi? Çok dikkat ettim, gezi yazarlarında haklı olarak bulunan kusurlara düşmekten sakındım. Hem sonra, eserimde, hiçbir partinin işine karışmadığım gibi, bir kimse ya da bir topluluğa karşı da önyargı, kötü niyet beslemedim, hırsı kapımadım. Soylu bir amaç uğrunda, insanoğluna bilgi ve ders vermek için yazıyorum; övünmeden şunu da söyleyebilirim ki, uzun zaman en yetişkin *houyhnhnm*'ların yanında bulunup onlarla ilişkimle kazandığım niteliklerle kendimi, insanlardan üstün sayabilirim. Öyle kâr ya da övgü gibi şeyleri de göz önünde tutuyor değilim. Eserime, eleştiri gibi gözükecek ya da her şeyden nem kapınları incitebilecek bir kelime ya da sözün bile karışmamasına dikkat ettim. Onun için kendimi, haklı olarak, hiçbir kusur ve kabahati olmayan bir yazar, hem de, o yanıtçı, açıklayıcı, eleştirici, yanlış çıkarıcı ve öğütçüler güruhunun marifetlerini göstermek için çabaladıkları halde, eserinde hiçbir şey bulamayacakları bir yazar sayabileceğimi umuyorum.

Bir İngilizin keşfettiği her arazi, krallığın olduğu için yurduma döner dönmez devlet bakanlarından birine bir muhtıra vermem gerektiğini söyleyenler oldu; böyle bir şey yurttaşlık borcummuş. Ama eserimde ele almış olduğum ülkelere ele geçirmemizin, Fernando Cortez'in o çırlıçıplak Amerikalıları yenmesi kadar kolay olabileceğinden kuşku duyuyorum. Lilliputlulara boyun eğdirmek, bu yolda girilecek ordu ve donanma masraflarına değmez; böyle bir işe Brobdingnag ülkesinde girişmek, acaba, ihtiyatlı ve tehlikesiz olur mu? Başlarının üstünde o Uçan Ada bulundukça da, bir İngiliz ordusu bilmem, rahat rahat hareket edebilir mi? *Houyhnhnm*'lar gerçi savaşa pek hazırlıklı değiller; çünkü bu sanatın, hele mermi atan silahların tamamıyla yabancıları; ama ben devlet bakanı olsam *houyhnhnm*'lar ülkesini istilayı öğütlemem; aralarındaki birlik, korku nedir bilmemeleri ve yurt sevgileri savaş sanatındaki eksiklerini kapamaya bol bol yeter. Yirmi bin *houyhnhnm*'un bir Avrupa ordusunun içine daldığını, safları birbirine karıştırıp arabaları devirdiğini, art ayaklarının korkunç çifteleri ile savaşçıların yüzlerini paramparça ettiklerini bir düşünün... Augustus'un huyu hakkında söylenen o *Recalcitrat undique tutus*¹ sözü bunlar hakkında da söylenebilir. Bu yüce ulusa boyun eğdirmek için birtakım öneriler ileri sürüleceğine, keşke, onların, aralarından yeter sayıda *houyhnhnm* göndermeye olanak ve istekleri olsa da, bize onur, adalet, ölçü, halka yardım zihniyeti, cesaret, namus, dostluk, iyilikseverlik, sadakat gibi erdemlerin esaslarını öğretip Avrupa'yı uygarlaştırsalar. Bu erdemlerin adları hâlâ birçok dilde vardır ve bunlara, okuduğum birkaç kitaba dayanarak ileri sürebileceğim gibi, eski ve yeni yazarların eserlerinde rastlanır.

Kral hazretlerimizin ülkesini keşiflerimle genişletmeye pek istekli olmamamın başka bir sebebi de var. Doğruyu

1 Her tarafından emin olarak çifte atıyor.

söyleyeyim: Bu gibi hallerde hükümdarların hakkı üzerinde kuşkularım var. Örneğin, birtakım korsanları fırtına alabil-
diğine sürüklüyor, bir de bakıyorsunuz gabya çubuğundaki
miço kara görüyor, korsanlar çapulculuk etmek üzere bura-
ya çıkıyor, kendilerinden hiçbir zarar gelmeyecek kimselerle
karşılaşıyorlar; iyi davranış görüyorlar. Bu ile yeni bir ad ve-
riyor, kralları hesabına ülkeye resmen sahip çıkıyorlar; anıt
olarak çürük bir tahta parçası ya da bir taş dikeyorlar; yirmi
otuz yerli öldürüp örnek olarak zorla iki üç tane yanlarına
alıyor, yurtlarına dönüyor ve korsanlık suçlarını affettiriyor-
lar. Artık *Tanrının verdiği bir hakla* elde edilmiş yeni bir ül-
ke oluşmuştur. Buraya ilk fırsatta gemiler gönderilir; yerliler
yok edilir ya da yurtlarından kovulur; hükümdarlara altın-
larını meydana çıkarsın diye işkenceler yapılır; şehvete, in-
sanlığa yakışmayan her harekete müsaade edilir; toprak da
yerlilerin kanlarının buğuları ile tüter. Tanrı uğruna girilen
böyle bir seferde kullanılan bu lanet kasaplar sürüsü de, put-
perest ve barbar bir halkı Tanrıya çekmek, uygarlaştırmak
üzere gönderilen *modern sömürgeciler*dir.

Şunu belirtmek isterim ki, Britanya ulusunun böyle bir
tanımla hiçbir ilgisi yoktur. İngilizler sömürge kurarken gös-
terdikleri bilgelik, dikkat ve adaletle; din ve bilginin gelişme-
si yolunda gösterdikleri o doğa vergisi özgürlük fikirleri ile;
Hristiyanlığın yayılması için sofu, yetenekli rahipler seç-
mekle; yeni ülkelerini, anayurttan gelen ve ölçülü yaşayış ve
hareketleri ile tanınmış kimselerle doldurmakla; adaletin uy-
gulanmasına özellikle dikkat etmekle; sömürgelerinin sivil
yönetimine, her türlü ahlak bozukluklarından uzak en güç-
lü memurlar sağlamakla; bütün bunların üstünde de, başlık
ettikleri halkın mutluluğundan ve efendileri kralın onurun-
dan başka hiçbir düşünceleri olmayan en uyanık, en erdemli
valileri göndermekle, bütün dünyaya örnek olmuşlardır.

Ama kitabımda anlatmış olduğum o ülkeler, sömürgeci-
ler tarafından ele geçirilmeye ya da köle edilmeye; öldürül-

meye ya da sürülmeye hiç istekli görünmedikleri gibi, oralar da, öyle bol altın, gümüş, şeker, tütün de yok. Onun için âciz kanımca, gayret, yiğitlik ve çıkarlarımızın hedefi olamayacaklardır. Bununla beraber sömürge işleri ile daha ilgili olanlar benim gibi düşünmezlerse yasa yollarından giderek beni çağırırsınlar; o ülkelere, yerlilerin dediklerine inanılırsa, ilk giden yabancıların ben olduğumu kesin olarak söyleyeyim. Ama belki de *houyhnhnm*'lar ülkesinde, dağ tepesinde görülen ve oradaki bütün ham hayvanlar soyunun onlardan ürediği ileri sürülen iki *yahoo* hakkında tartışma çıkabilir. Ben, bunların belki İngiliz olduğunu sanıyorum; o iki *yahoo*'nun torunlarının yüzlerine baktım; pek silik belirtileri kalmış olmasına karşın yüzlerinin çizgileri bende böyle bir kuşku uyandırdı. Ama bu bize ne dereceye kadar bir hak sağlar, bunu sömürge hukuku bilginlerine bırakıyorum.

Houyhnhnm'lar ülkesine kralın adına resmen sahip çıkmaya gelince, bu aklıma bile gelmedi, zaten gelseydi de durumumu göz önünde tutarak böyle bir işi daha iyi bir fırsat çıkıncaya kadar ileriye bırakmayı ihtiyat ve canımı koruma bakımından belki daha uygun bulurdum.

İşte böylece bana gezgin olarak yöneltilebilecek biricik itiraza da yanıtlarımı vermiş oluyorum. Artık iyi yürekli okuyucularıma veda ediyor, Redriff'e dönüyorum. Orada, küçücük bahçemde kendi düşüncelerime dalacak; *houyhnhnm*'lardan aldığım o erdem derslerini gerçekleştirmeye; ailemdeki *yahoo*'lara, bu hayvanları öğrenmeye yetenekli bulduğum ölçüde, bir şeyler öğretmeye gayret edeceğim. Şeklime sık sık aynada bakarak kendimi (eğer böyle bir şey mümkünse) insanları görmeye katlanmaya alıştıracağım. Yurdumdaki *houyhnhnm*'ların hamlığını kendime keder edecek; ama o yüce efendimin, ailesinin, dostları ve bütün *houyhnhnm*'lar soyunun hatırı için onlara saygı ile davranacağım; zaten yurdumdaki *houyhnhnm*'lar akıl yetileri bozulmuş olmakla beraber, bütün hatları ile o yüce soya benzetmek onuruna erişmişlerdir.

Daha ancak geçen hafta, karımın yemekte benimle beraber –ama masının benden en uzak olan ucunda– oturmasına, sorduğum birkaç soruya da çok kısa yanıtlar vermesine müsaade ettim. Bununla beraber, *yahoo*’ların kokusunu hâlâ çok kötü bulduğumdan, burnuma sedefotu ve lavanta çiçeği, tütün yaprakları tıkıyorum. Yaşlanmış bir adam, eski alışkanlıklarından kolay kolay vazgeçmezse de, zamanla, bir *yahoo*’nun, hâlâ çekinmekte olduğum diş ve pençelerinden korkmadan yanımda bulunmasına katlanabileceğimi umuyorum.

Yahoo’lar, kendilerine yalnız doğanın vermiş olduğu çılgınlık ve düşkünlüklerle yetinsinler, bu soyla uzlaşıp anlamam pek o kadar zor olmayabilir. Artık, bir avukat, yanke-sici, soytarı, ahmak, lord, kumarbaz, siyaset adamı, muhabbet tellalı, doktor, tanık, ayartıcı, dava vekili, hain ve bunlara benzer kimseler görmekle çileden çıkmıyorum; bu zamanla olagelecek şeylerdendi. Ama beden ve ruhtan yana bir yığın çarpıklık, bozukluk ve hastalıkları olan bir külçeye rastlayıp bunun *gurura* da tutulmuş olduğunu görünce, sabrım tükeniveriyor ve böyle bir hayvanla böyle bir düşkünlük nasıl bağdaşabiliyor, bir türlü anlayamıyorum. Akıllı bir yarattığı süsleyebilecek her türlü yetkinlikleri olan bilge ve erdemli *houyhnhnm*’ların dilinde böyle bir düşkünlüğün adı olmadığı gibi, *yahoo*’ların o iğrenç huylarını tanımlayanlardan başka herhangi bir kötülüğü ifade edebilecek deyimler de yok. Hatta *houyhnhnm*’lar, *yahoo*’ların başlık ettikleri başka ülkelerde kendini gösteren insan niteliğini tamamıyla anlayamadıklarından, bu kötü huylar arasında gururu pek ayırt edemiyorlar. Oysa ben, bu yolda onlardan fazla deneyimim olduğu için, yabanıl *yahoo*’lar arasında gurur tohumları olduğunu açıkça gördüm.

Ama aklın yönetimi altında yaşayan *houyhnhnm*’lar, kendilerinde olan o iyi huylardan ötürü hiç gururlanmıyorlar; tıpkı benim bir bacağım ya da kolum eksik değil diye

gururlanamayacağım gibi. Zaten aklı başında olan bir kimse, böyle bir eksiği olursa perişan olacağı halde, kollarım, bacaklarım tamam diye övünebilir mi hiç? Bu konu üzerinde böyle uzun uzun duruyorsam, bu, İngiliz *yahoo*'lar topluluğunu katlanabilecek bir hale getirmek istediğimdendir. Onun için böyle akla sığmayacak bir düşkünlükten bir zerrecik bile pay almış olanlar varsa, dilerim onlardan, gözüme görünmesinler.

*Jonathan Swift (1667-1745): Kitapların Savaşı'ndan
Alçakgönüllü Bir Öneri'ye tüm çağların en önemli
yergi ustalarından biri ve tek romanı
Gulliver'in Gezileri'yle (1726) ölümsüzleşmiş bir
17. yüzyıl sonu-18. yüzyıl başı yazarıdır.
Gulliver'in, ilk iki bölümde, "Cüceler" ve "Devler"
ülkelerine yaptığı gezilerdeki hayalgücüyle hemen her
yaştan okura ulaşan Swift, insanlığa ilişkin
gözlemleriniyse, kitabının dördüncü bölümü olan
"Tekboynuzlar Ülkesine Yolculuk"ta alabildiğine
keskinleştirmiştir.*

*İrfan Şahinbaş: Hasan Âli Yücel'in kurduğu
Tercüme Bürosu'nun önde gelen İngilizce
çevirmenlerindendir. Uzun yıllar İÜ İngiliz Dili ve
Edebiyatı Bölümü'nde görev yapan Şahinbaş,
Swift'in yanı sıra, Platon, Shakespeare ve Hawthorne
çevirileriyle de tanınmaktadır.*

9 789754 589597

20 TL